

(Schema Codicis Iuris Canonici)
(Sub secreto pontificio).

CODEX IURIS CANONICI

CUM NOTIS

PETRI CARD. GASPARRI

ROMÆ
TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS
—
MDCCCXCIV.

SEDES APOSTOLICA SIBI VINDICAT CODICIS PROPRIETATEM
ET
PETRUS CARD. GASPARRI PROPRIETATEM ADNOTATIONUM
ET, SI QUA DEDERIT, COMMENTARIORUM

PROFESSIO CATHOLICAE FIDEI

Ego *N.* firma fide credo et profiteor omnia et singula, quae continentur in symbolo Fidei, quo sancta Romana Ecclesia utitur, videlicet: Credo in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem caeli et terrae, visibilium omnium et invisibilium. Et in unum Dominum Iesum Christum, Filium Dei Unigenitum. Et ex Patre natum, ante omnia saecula. Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero. Genitum non factum, consubstantialem Patri: per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines, et propter nostram salutem descendit de caelis. Et incarnatus est de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, et Homo factus est. Crucifixus etiam pro nobis, sub Pontio Pilato: passus, et sepultus est. Et resurrexit tertia die, secundum Scripturas. Et ascendit in caelum: sedet ad dexteram Patris. Et iterum venturus est cum gloria iudicare vivos, et mortuos: cuius regni non erit finis. Et in Spiritum Sanctum Dominum, et vivificantem: qui ex Patre Filioque procedit. Qui cum Patre et Filio simul adoratur, et conglorificatur: qui locutus est per prophetas. Et unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam. Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum. Et expecto resurrectionem mortuorum. Et vitam venturi saeculi. Amen.

Apostolicas et Ecclesiasticas traditiones, reliquasque eiusdem Ecclesiae observationes et constitutiones firmis-

sime admitto et amplector. Item sacram Scripturam iuxta eum sensum, quem tenuit et tenet sancta mater Ecclesia, cuius est iudicare de vero sensu et interpretatione sacram Scripturarum, admitto; nec eam unquam, nisi iuxta unanimem consensum Patrum accipiam, et interpretabor.

Profiteor quoque septem esse vere et proprie Sacramenta novae legis a Iesu Christo Domino nostro instituta, atque ad salutem humani generis, licet non omnia singulis, necessaria, scilicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam Unctionem, Ordinem et Matrimonium; illaque gratiam conferre, et ex his Baptismum, Confirmationem, et Ordinem sine sacrilegio reiterari non posse. - Receptos quoque et approbatos Ecclesiae Catholicae ritus in supradictorum omnium Sacramentorum solemni administratione recipio et admitto. - Omni et singula quae de peccato originali et de iustificatione in Sacrosancta Tridentina Synodo definita et declarata fuerunt, amplector et recipio. - Profiteor pariter in Missa offerri Deo verum, proprium, et propitiatorium Sacrificium pro vivis et defunctis; atque in sanctissimo Eucharistiae Sacramento esse vere, realiter et substantialiter Corpus et Sanguinem una cum anima et divinitate Domini nostri Iesu Christi, fierique conversionem totius substantiae panis in Corpus, et totius substantiae vini in Sanguinem, quam conversionem catholica Ecclesia Transsubstantiationem appellat. Fateor etiam sub altera tantum specie totum atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi. - Constanter teneo Purgatorium esse, animasque ibi detentas fidelium suffragiis iuari. Similiter et Sanctos una cum Christo regnantes venerandos atque invocandos esse, eosque orationes Deo pro nobis offerre, atque eorum Reliquias esse venerandas. Firmiter assero imagines Christi ac Deiparae semper Virgi-

nis, nec non aliorum Sanctorum habendas et retinendas esse, atque eis debitum honorem ac venerationem imper- tiendam. - Indulgentiarum etiam potestatem a Christo in Ecclesia relictam fuisse, illarumque usum Christiano po- pulo maxime salutarem esse affirmo. - Sanctam, Catholicam et Apostolicam Romanam Ecclesiam, omnium Ecclesiarum matrem et magistram agnosco, Romanoque Pontifici beati Petri Aposolorum Principis successori ac Iesu Christi Vi- cario veram obedientiam spondeo ac iuro.

Caetera item omnia a sacris Canonibus et Oecumenicis Conciliis, ac praecipue a Sacrosancta Tridentina Synodo et ab Oecumenico Concilio Vaticano tradita, definita ac de- clarata, praesertim de Romani Pontificis Primatu et infal- libili magisterio, indubitanter recipio atque profiteor, si- mulque contraria omnia, atque haereses quascumque ab Ec- clesia damnatas et reiectas et anathematizatas, ego pariter damno, relicio et anathematizo. Hanc veram Catholicam fi- dem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in prae- senti sponte profiteor et veraciter teneo, eandem integram et inviolatam usque ad extremum vitae spiritum, constan- tissime, Deo adiuvante, retinere et confiteri, atque a meis subditis seu illis, quorum cura ad me in munere meo spe- ctabit, teneri et doceri et praedicari, quantum in me erit curaturum, ego idem *N.* spondeo, voveo ac iuro. Sic me Deus adiuvet, et haec sancta Dei Evangelia.

CODEX IURIS CANONICI

LIBER PRIMUS NORMAE GENERALES

CAN. 1.

Licet in Codice iuris canonici Ecclesiae quoque Orientalis disciplina saepe referatur, ipse tamen unam respicit Latinam Ecclesiam, neque Orientalem obligat, nisi de iis agatur, quae ex ipsa rei natura etiam Orientalem afficiunt.

CAN. 2.

Codex, plerumque, nihil decernit de ritibus et caeremoniis, quas liturgici libri, ab Ecclesia Latina probati, servandas praecipiunt in celebratione sacrosancti Missae sacrificii, in administratione sacramentorum et sacramentalium aliisque sacris peragendis. Quare omnes liturgicae leges vim suam retinent, nisi earum aliqua in Codice expresse corrigatur.

CAN. 3.

Codicis canones initas ab Apostolica Sede cum variis Nationibus conventiones nullatenus abrogant aut iis aliquid obrogant vel derogant; eae idcirco perinde ac in praë-

sens vigere, etiam post Codicis promulgationem, pergent, contrariis horum canonum praescriptionibus minime obstantibus.

CAN. 4.

Item privilegia atque indulta quae ab Apostolica Sede ad haec usque tempora personis, sive physicis sive moralibus concessa, in usu adhuc sunt nec revocata, integra manent, nisi huius Codicis canonibus expresse revocentur.

CAN. 5.

Vigentes in praesens contra horum statuta canonum consuetudines, si quidem ipsis canonibus expresse *reprobentur*, tamquam iuris corruptelae corrigantur neve sinantur in posterum reviviscere; aliae, tam universales quam particulares, immemorabiles quidem et centenariae, tolerari poterunt, si Ordinarii pro locorum ac personarum adiunctis existiment eas prudenter submoveri non posse; ceterae suppressae habeantur, nisi aliud expresse Codex caveat.

CAN. 6.

Codex vigentem huc usque disciplinam, ut plurimum, retinet, licet opportunas immutationes afferat. Itaque :

1.º Leges quaelibet, sive universales sive particulares, praescriptis novi Codicis oppositae, abrogantur, nisi particularis quaedam lex in Codice expresse servetur.

2.º Canones qui ius vetus ex integro referunt, ex veteris iuris auctoritate, atque ideo ex receptis apud probatos auctores interpretationibus, sunt aestimandi.

3.º Canones qui ex parte tantum cum veteri iure congruunt, qua congruunt, ex iure antiquo aestimandi sunt; qua discrepant, sunt ex sua ipsorum sententia diiudicandi.

4.º Si non appareat num aliquod canonum praescriptum cum veteri iure discrepet, a veteri iure non est recedendum.

5.º Quod ad poenas attinet, quarum in Codice nulla fit mentio, spirituales sint vel temporales, medicinales vel, ut vocant, vindicativae, latae vel ferendae sententiae, eae tamquam abrogatae habeantur.

6.º Si qua ex ceteris disciplinaribus legibus, quae usque adhuc viguerunt, descripta in Codice non sit neque correctae, ea vim omnem amisisse dicenda est, nisi in Tridentino Concilio, aut in probatis liturgicis libris reperiatur, aut lex sit iuris divini sive positivi sive naturalis, aut in canonibus Codicis implicite contineatur.

CAN. 7.

Nomine Sedis Apostolicae vel Sanctae Sedis in hoc Codice veniunt non solum Romanus Pontifex, sed etiam, nisi ex rei natura vel sermonis contextu aliud appareat, Congregationes, Tribunalia, Officia, per quae idem Romanus Pontifex negotia Ecclesiae universae expedire solet.

TITULUS I.
De legibus ecclesiasticis.

CAN. 8.

§ 1. Leges instituuntur, cum promulgantur ¹.

§ 2. Lex non praesumitur territorialis, sed personalis, nisi aliud constet.

CAN. 9.

Leges Romani Pontificis et decreta generalia Sanctae Sedis promulgantur per editionem in *Actorum Apostolicae Sedis commentario officiali*, nisi in casibus particularibus alius promulgandi modus fuerit praescriptus et vim suam exserunt tantum expletis tribus mensibus a die qui *Actorum* numero appositus est, nisi ex natura rei illico ligent aut in ipsa lege brevior vel longior vacatio specialiter et expresse fuerit statuta ².

CAN. 10.

Leges ecclesiasticae respiciunt futura, non praeterita, nisi nominatim in eis de praeteritis caveatur ³.

CAN. 11.

Irritantes aut inhabilitantes eae tantum leges habendae sunt, quibus aut actum esse nullum aut inhabilem personam expresse vel aequivalenter statuitur ⁴.

¹ C. 3, D. IV; c. 1, X, *de postulatione*, I, 5.

² Pius X, const. « *Promulgandi* », 29 sept. 1908.

³ C. 2, 13, X, *de constitutionib.*, I, 2; c. 4, *de off. leg.*, I, 15, in VI°; c. 2, *de iudiciis*, II, 1, in Clem.; c. 1, *de sent. excom.*, V, 10, in Clem.

⁴ C. 16, X, *de regularib.*, III, 31; c. 6, *de concessione praeib.*, III, 7, in VI°.

CAN. 12.

Legibus mere ecclesiasticis non tenentur qui baptismum non receperunt, nec baptizati qui sufficienti rationis usu non gaudent, nec qui, licet rationis usum assecuti, septimum aetatis annum nondum expleverunt, salvo praescripto can. 135, *De rebus*, si ad sacram communionem accedant ¹.

CAN. 13.

§ 1. Legibus generalibus tenentur ubique terrarum omnes pro quibus latae sunt ².

§ 2. Legibus conditis pro peculiari territorio ii tantum subiiciuntur pro quibus latae sunt quique ibidem domicilium vel quasi-domicilium habent et simul actu commorantur, nisi leges sint etiam personales ³.

CAN. 14 .

§ 1. Peregrini:

1.° Non adstringuntur legibus particularibus sui territorii quamdiu ab eo absunt, nisi aut earum transgressio in proprio territorio noceat, aut leges sint personales;

2.° Neque legibus territorii in quo versantur, iis exceptis quae pro eis constitutae sunt, vel ordini publico consulunt, vel actuum solemnia determinant.

3.° At legibus generalibus tenentur, etiamsi hae suo

¹ C. 8, X, *de divortiis*, IV, 19; Conc. Trid., sess. VII, *de baptismo*, can. 7, 8, 14; sess. XIV, *de poenit.*, c. 2; Bened. XIV, ep. « *Singulari* », 9 febr. 1749; Pius VII, breve « *Etsi fraternitas* », 8 oct. 1803.

² C. 1, X, *de constitutionib.*, I, 2; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 18.

³ C. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in VI°.

in territorio non vigeant, minime vero si in loco in quo versantur, non obligent ¹.

§ 2. Vagi obligantur legibus generalibus quae vigent in loco in quo versantur, non autem localibus, praeter eas quae pro vagis constitutae sunt aliasque quae in § 1 n. 2 exceptae fuerunt.

CAN. 15.

§ 1. Leges ecclesiasticas authentice interpretatur legislator eiusve successor et is cui potestas interpretandi fuerit ab eisdem commissa ².

§ 2. Interpretatio authentica, per modum legis exhibita, eandem vim habet ac lex ipsa; et si verba legis in se certa declaret tantum, promulgatione non eget et valet retrorsum; si legem coarctet vel extendat, aut dubiam explicet, non retrotrahitur et debet promulgari ³.

§ 3. Data autem per modum sententiae iudicialis aut rescripti in re peculiari vim legis non habet et ligat tantum personas et res pro quibus data est, nisi aliud constet manifesto ⁴.

CAN. 16.

Leges ecclesiasticae irritantes et inhabilitantes in dubio iuris non urgent; in dubio autem facti potest Ordinarius in eis dispensare, dummodo agatur de legibus in quibus Romanus Pontifex dispensare solet.

¹ C. 21, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in VI°.

² C. 21, 31, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. 15, X, *de verbor. signif.*, V, 40; Sixtus V, const. « *Immensa* », 22 ian. 1588; S. R. C., *Ordinis Praedic.*, 23 maii 1846; *Romana*, 8 apr. 1854.

³ C. 1, X, *de iuram. calumn.*, II, 7; c. 6, 36, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. un., *de cleric. coniug.*, III, 2, in VI°.

⁴ S. R. C., *Ordinis Praedic.*, 23 maii 1846; *Romana*, 8 apr. 1854.

CAN. 17.

§ 1. Nulla ignorantia legum ecclesiasticarum irritantium aut inhabilitantium ab eisdem excusat, nisi aliud expresse dicatur ¹.

§ 2. Ignorantia vel error circa legem et poenam aut circa factum proprium aut circa factum alienum notorium generatim non praesumitur; circa factum alienum non notorium praesumitur, donec contrarium probetur.

CAN. 18.

Leges ecclesiasticae intelligendae sunt secundum propriam verborum significationem in textu et contextu consideratam; quae si dubia et obscura manserit, ad legis finem ac circumstantias et ad mentem legislatoris est recurrendum ².

CAN. 19.

Leges quae poenam statuunt aut liberum iurium exercitium limitent aut exceptionem a regula generali aliisve legibus contineant, strictae subsunt interpretationi ³.

CAN. 20.

Si certa de re desit expressa dispositio legis sive generalis sive particularis, sumenda norma est a legibus latis in similibus casibus; a generalibus iuris principiis cum aequitate canonica servatis; a stylo et praxi Curiae Romanae; a communi constantique sententia doctorum.

¹ C. 9, X, *de cleric. excom.*, V, 27; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 5.

² C. 11, C. XXII, q. 5; c. 6, 8, 15, X, *de verbor. signif.*, V, 40; S. C. de Prop. Fide, 2 iul. 1827.

³ Reg. 15, 49, R. I., in VI°; S. C. de Prop. Fide, 2 iul. 1827.

CAN. 21.

Leges latae ad praecavendum periculum generale urgent etiamsi in casu peculiari periculum non adsit.

CAN. 22.

Lex ecclesiastica posterior, a competenti auctoritate lata, obrogat priori, si id expresse edicat, aut sit illi directe contraria, aut totam de novo ordinet legis prioris materiam; sed lex generalis pontificia nullatenus derogat locorum specialium et personarum singularium statutis, nisi aliter in ipsa expresse caveatur ¹.

CAN. 23.

In dubio revocatio legis praeexistentis non praesumitur, sed leges posteriores ad priores trahendae sunt et illae his, quantum fieri possit, concordandae ².

CAN. 24.

§ 1. Praecepta, singulis data, eos quibus dantur, ubique urgent, sed cessant, resoluto iure praecipientis, salvo praescripto can. 32, § 4, *De delictis et poenis*.

§ 2. Quod si praecepta per legitimum documentum aut coram duobus testibus imposita fuerint, resoluto iure praecipientis non cessant et etiam iudicialiter urgeri possunt.

¹ C. 1, X, *de rescript.*, I, 3; c. 1, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 10, *de rescript.*, I, 3, in VI°; Reg. 34, R. I., in VI°.

² C. 29, *de elect.*, I, 6, in VI°.

TITULUS II.

De consuetudine.

CAN. 25.

Consuetudo in Ecclesia vim legis a consensu competentis Superioris ecclesiastici unice obtinet ¹.

CAN. 26.

Communitas quae legis ecclesiasticae saltem recipiendae capax non est, nequit consuetudinem inducere quae vim legis obtineat.

CAN. 27.

Iuri divino sive naturali sive positivo nulla consuetudo potest aliquatenus derogare; sed neque iuri ecclesiastico praeiudicium affert, nisi fuerit rationabilis et legitime per annos sexaginta completos ac continuos praescripta; contra legem vero ecclesiasticam quae clausulam contineat futuras consuetudines prohibentem, sola praescribere potest consuetudo centenaria aut immemorabilis ².

CAN. 28.

Consuetudo praeter legem, quae scienter a communitate cum animo se obligandi servata sit, legem inducit, si

¹ C. 3, D. XII; c. 8, 9, X, *de consuetud.*, I, 4.

² C. 6, D. VIII; c. 3, 4, D. XII; c. 1, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, X, *de consuetud.*, I, 4; c. 14, X, *de elect.*, I, 6; c. 13, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 4, 6, 8, 9, 12, 16, X, *de praescript.*, II, 26; c. 8, X, *de sent., et re iudic.*, II, 27; c. 1, X, *de his quae fiunt*, III, 11; c. 49, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. 1, 2, *de consuetud.*, I, 4, in VI°; c. un., *de consuetud.*, I, 1, in *Extravag. com.*; Urban. VIII, const. « *Romanus Pontifex* », 5 iun. 1641; Bened. XIV, const. « *Declarasti Nobis* », 16 mart. 1746.

pariter fuerit rationabilis et legitime per annos quadraginta continuos et completos praescripta.

CAN. 29.

Consuetudo est optima legum interpretis ¹.

CAN. 30.

Consuetudo contra legem vel praeter legem per contrariam consuetudinem aut legem revocatur; sed absque expressa earundem mentione, lex non revocat consuetudines centenarias aut immemorabiles, nec lex generalis pontificia consuetudines particulares ².

TITULUS III.

De temporis supputatione.

CAN. 31.

§ 1. Salvis legibus liturgicis, tempus, nisi aliud expresse caveatur, supputetur ad normam canonum qui sequuntur.

§ 2. In re autem poenali servetur praescriptum can. 26, *De delictis et poenis*.

CAN. 32.

§ 1. Dies constat 24 horis continuo supputandis a media nocte, hebdomada 7 diebus ³.

§ 2. In iure nomine mensis venit spatium 30, anni vero spatium 365 dierum, nisi mensis et annus dicantur sumendi prout sunt in kalendario.

¹ C. 8, X, *de consuetud.*, I, 4; c. 25, X, *de verbor. signif.*, V, 40.

² C. 1, X, *de reg. iur.*, V, 41; c. 1, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°.

³ C. 24, X, *de off. deleg.*, I, 29.

CAN. 33.

§ 1. In supputandis horis diei standum est communi loci usui; sed in privata Missae celebratione, in privata horarum canonicarum recitatione, in sacra communione recipienda et in ieiunii vel abstinentiae lege servanda, licet alia sit usualis loci supputatio, potest quis sequi loci tempus aut medium aut regionale ¹.

§ 2. Quoad tempus urgendi contractuum obligationes, servetur, nisi aliter expressa pactione conventum fuerit, praescriptum can. 827, *De rebus*.

CAN. 34.

§ 1. Si mensis et annus in lege designentur proprio nomine vel aequivalenter, ex. gr., *mense februario, anno proxime futuro*, sumantur prout sunt in kalendario.

§ 2. Si terminus *a quo* nec explicite nec implicite assignetur in lege, ex. gr., *tres in anno vacationum menses*, tempus supputetur de momento ad momentum; et si tempus sive ex legis praescripto sive ex propria cuiusque voluntate sit continuum, menses et anni sumantur prout sunt in kalendario; si intermissum, hebdomada intelligatur 7 dierum, mensis 30, annus 365.

§ 3. Si tempus iure requisitum constet uno vel pluribus mensibus aut annis et lex explicite vel implicite assignet terminum *a quo*:

1.° Menses et anni sumantur prout sunt in kalendario;

2.° Si terminus *a quo* ex ipso legis praescripto coincidat cum initio diei, ex. gr., *duo vacationum menses a die*

¹ S. C. C., *Treviren.*, 22 iul. 1893; S. R. C., *Missalis Romani*, 18 sept. et 2 nov. 1634; *Clodien.*, 7 aug. 1875, ad 5.

15 augusti, primus dies ad explendam numerationem computetur et tempus finiatur incipiente ultimo die eiusdem numeri;

3.° Si terminus *a quo* ex ipso legis praescripto non coincidat cum initio diei, ex. gr., *decimus quartus aetatis annus, annus novitiatus, tres anni professionis*, etc., primus dies non computetur et tempus finiatur expleto ultimo die eiusdem numeri;

4.° Quod si die eiusdem numeri mensis careat, ex. gr., *unus mensis a die 30 ianuarii*, tunc pro diverso casu tempus finiatur incipiente vel expleto ultimo die mensis.

§ 4. Si tempus constet una vel pluribus hebdomadibus, applicetur norma § 3 n. 2 et 3 pro diversis casibus.

§ 5. Si tempus pluribus diebus constet et lex assignet terminum *a quo*, ex. gr., *quinque vacationum dies a die 8 martii, octiduum a vacatione Sedis episcopalis pro electione vicarii capitularis, decendium ad appellandum a notificata sententia*, etc., si quidem terminus *a quo* ex ipso legis praescripto coincidat cum initio diei, ut in primo allato exemplo, primus dies ad complendam durationem computetur; secus non computetur et tempus finiatur expleto ultimo die temporis requisiti.

CAN. 35.

Tempus *utile* illud intelligitur quod pro exercitio aut prosecutione sui iuris ita alicui competit ut ignorantia aut agere non valenti non currat; *continuum*, quod nullam patitur interruptionem.

TITULUS IV.

De rescriptis.

CAN. 36.

Rescripta tum Sedis Apostolicae tum aliorum Ordinariorum impetrari libere possunt ab omnibus qui expresse non prohibentur ¹.

CAN. 37.

Rescripta impetrari possunt pro alio etiam praeter eius assensum, sed hoc in casu plenum effectum non sortiuntur ante eiusdem saltem tacitam acceptationem, nisi hanc res de qua agitur et rescribentis voluntas non exigant ².

CAN. 38.

Rescripta quibus gratia conceditur absque interiecto exsecutore, effectum habent a momento quo datae sunt litterae; cetera a tempore executionis ³.

CAN. 39.

Conditiones in rescriptis tunc tantum essentiales pro eorundem validitate censentur, cum per particulas, *si, dummodo* vel aliam eiusdem significationis exprimuntur.

CAN. 40.

In omnibus rescriptis subintelligenda est, etsi non expressa conditio: *Si preces veritate nitantur* ⁴.

¹ C. 1, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

² C. 17, *de praebend.*, III, 4, in VI°.

³ C. 7, X, *de rescript.*, I, 3; c. 9, 13, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 7, *de praebend.*, III, 4, in VI°.

⁴ C. 2, 17, X, *de rescript.*, I, 3.

CAN. 41.

In rescriptis quorum nullus est exsecutor, preces veritate nitantur oportet tempore quo datae sunt litterae; in ceteris tempore executionis rescripti ¹.

CAN. 42.

§ 1. Reticentia veri in precibus non obstat quominus rescriptum vim habeat ratumque sit, dummodo expressa fuerint quae de iure sunt ad validitatem exprimenda ².

§ 2. Nec obstat expositio falsi, dummodo vel unica causa proposita vel ex pluribus propositis una saltem motiva vera sit ³.

§ 3. Vitium obreptionis vel subreptionis in una tantum parte rescripti aliam non infirmat, si una simul plures gratiae per rescriptum concedantur.

CAN. 43.

Gratia ab una Sacra Congregatione vel Officio Romanae Curiae denegata, invalide ab alia Sacra Congregatione vel Officio aut a loci Ordinario, etsi potestatem habente, conceditur sine adsensu Sacrae Congregationis vel Officii quocum vel quibuscum agi coeptum fuit ⁴.

CAN. 44.

§ 1. Nemo gratiam a proprio Ordinario unius loci denegatam ab Ordinario proprio alterius loci petat, nulla facta

¹ C. 9, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

² C. 2, 3, 8, 9, 15, 16, 19, 20, 22, 26, 27, 37, 42, X, *de rescript.*, I, 3; c. 54, X, *de elect.*, I, 6; c. 3, X, *de confirmat. utili*, II, 30; c. 9, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 8, *de praebend.*, III, 4, in VI°.

³ C. 16, C. XXV, q. 2; c. 4, X, *de rescript.*, I, 3; c. 54, X, *de elect.*, I, 6.

⁴ Reg. 84, R. I., in VI°; Innocent. XII, const. « *Ut occurratur* », 4 iun. 1692; Pius X, const. « *Sapienti consilio* », 29 iun. 1908; Ordo servandus, etc., p. II, cap. I.

denegationis mentione; facta autem mentione, Ordinarius gratiam ne concedat, sine habitis a priori Ordinario denegationis rationibus.

§ 2. Gratia a Vicario Generali denegata et postea, nulla facta huius denegationis mentione, ab Episcopo impetrata, invalida est; sed gratia ab Episcopo denegata nequit valide, etiam facta denegationis mentione, a Vicario Generali, non consentiente Episcopo, impetrari.

CAN. 45.

Quum rescriptis ad preces alicuius impetratis apponitur clausula: *Motu proprio*, valent quidem ea, si in precibus reticeatur veritas alias necessario exprimenda, non tamen si falsa causa finalis eaque unica proponatur, salvo praescripto can. 336 ¹.

CAN. 46.

Rescripta etiam *motu proprio* concessa personae de iure communi inhabili ad consequendam gratiam de qua agitur; itemque edita contra legitimam consuetudinem vel statutum peculiare alicuius loci, vel contra ius alteri iam quaesitum, non sustinentur, nisi expressa derogatoria clausula rescripto apponatur ².

CAN. 47.

Rescripta non fiunt irrita ob errorem in nomine personae cui vel a qua conceduntur, aut loci in quo ipsa moratur, aut rei de qua agitur, dummodo, iudicio Ordinarii, nulla sit de ipsa persona vel re dubitatio ³.

¹ C. 23, *de praebend.*, III, 4, in VI°; c. 4, *de praebend.*, III, 2, in Clem.

² C. 2, 6, 19, X, *de rescript.*, I, 3; c. 1, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 4, 8, 9, 10, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

³ C. 6, 8, X, *de verbor. signif.*, V, 40.

CAN. 48.

§ 1. Si contingat ut de una eademque re duo rescripta inter se contraria impetrentur, peculiare, in iis quae peculiariter exprimuntur, praevalet generali ¹.

§ 2. Si sint aequae peculiararia aut generalia, prius tempore praevalet posteriori, nisi in altero fiat expressa mentio de primo aut nisi prior impetrator dolo vel notabili negligentia suo rescripto usus non fuerit ².

§ 3. Quod si eodem die fuerint concessa nec liqueat uter prior impetraverit, praevalet rescriptum *motu proprio* datum; si utrumque aut neutrum datum fuerit *motu proprio*, praevalet concessum absque exsecutore; si utrumque habeat exsecutorem, illud praevalet quod prius exsecutori fuerit exhibitum; si denique vel utrumque eodem tempore fuerit exhibitum vel neutrum exsecutorem habeat, res erit ei qui rescriptum dedit, deferenda ³.

CAN. 49.

Rescripta intelligenda sunt secundum propriam verborum significationem et communem loquendi usum nec debent ad casus alios praeter expressos extendi ⁴.

CAN. 50.

In dubio, rescripta quae ad lites referuntur, vel alterius iura laedunt, vel adversantur legi in commodum privato-

¹ C. 1, 6, 14, 29, X, *de rescript.*, I, 3.

² C. 3, 9, 12, 23, 24, X, *de rescript.*, I, 3; c. 12, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 12, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 12, *de praebend.*, III, 4, in VI°; Reg. 54, R. I., in VI°.

³ C. 14, 30, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

⁴ C. 35, X, *de rescript.*, I, 3; c. 6, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 27, *de praebend.*, III, 4, in VI°.

rum, vel denique impetrata fuerunt ad beneficii ecclesiastici assecutionem, strictam interpretationem recipiunt; cetera omnia latam ¹.

CAN. 51.

Rescriptum Sedis Apostolicae in quo nullus datur exsecutor, tunc tantum debet Ordinario impetrantis praesentari, cum id in eisdem litteris praecipitur aut de rebus agitur publicis aut comprobare conditiones quasdam oportet.

CAN. 52.

Rescripta, quorum praesentationi nullum est definitum tempus, possunt exsecutori exhiberi quandocumque, modo absit fraus et dolus ².

CAN. 53.

Rescripti exsecutor invalide munere suo fungitur, antequam litteras receperit earumque authenticitatem et integritatem recognoverit, nisi praevia earundem notitia ad eum fuerit auctoritate rescribentis transmissa ³.

CAN. 54.

§ 1. Si in rescripto committatur merum executionis ministerium, exsecutio rescripti denegari non potest, nisi aut manifeste pateat falsa esse exposita, aut in rescripto apponantur conditiones quas exsecutori constet non esse impletas, aut qui rescriptum impetravit adeo, iudicio exse-

¹ C. 15, 32, 40, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 22, X, *de privileg.*, V, 33; c. 8, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 4, *de praebend.*, III, 4, in VI°; Reg. 28, 30, R. I., in VI°.

² C. 12, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

³ C. 12, X, *de appell.*, II, 28; S. C. S. Off., decr. 24 aug. 1892.

cutoris, videatur indignus ut aliorum offensioni futura sit gratiae concessio; quae si accidant, exsecutor, intermissa executione statim ea de re certiores faciat rescribentem ¹.

§ 2. Quod si in rescripto concessio gratiae exsecutori omnino committatur, ipsius erit pro suo prudenti arbitrio et conscientia gratiam concedere vel denegare.

CAN. 55.

Exsecutor procedere debet ad mandati normam; et nisi conditiones essentielles in litteris appositae diligenter impleverit ac substantialem rescripti formam servaverit, irrita est executio ².

CAN. 56.

Decretum executionis rescriptorum quae forum externum respiciunt, scripto est proferendum.

CAN. 57.

§ 1. Rescriptorum exsecutor potest alium sibi substituere, nisi id expresse prohibeatur ³.

§ 2. Si tamen fuerit electa industria personae, exsecutori non licet alteri committere, nisi actus praeparatorios seu *ordinatorios* ⁴.

CAN. 58.

Rescripta quaelibet executioni mandari possunt etiam ab exsecutoris successore in dignitate vel officio, nisi fuerit electa industria personae ⁵.

¹ C. 5, 24, X, *de rescript.*, I, 3.

² C. 22, X, *de rescript.*, I, 3; c. 13, X, *de off. deleg.*, I, 29.

³ C. 3, 43, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 62, X, *de appell.*, II, 28; c. 11, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 12, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 5; decr. 14 dec. 1898.

⁴ C. 43, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 12, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°.

⁵ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888.

CAN. 59.

§ 1. Exsecutori fas est, si quomodocumque in rescriptorum executione erraverit, iterum eadem executioni mandare.

§ 2. Quoad taxas pro rescriptorum executione servetur praescriptum can. 803, *De rebus*.

CAN. 60.

§ 1. Rescriptum, per peculiarem Superioris actum revocatum, perdurat usque dum revocatio ei qui illud obtinuit, significetur.

§ 2. Per legem generalem contrariam nulla rescripta revocantur, nisi aliud in ipsa lege caveatur, aut lex lata sit a Superiore ipsius rescribentis ¹.

CAN. 61.

Per Apostolicae Sedis aut dioecesis vacationem nullum eiusdem Sedis Apostolicae aut Ordinarii rescriptum perimitur, nisi aliud ex additis clausulis appareat aut rescriptum contineat potestatem alicui factam concedendi gratiam peculiaribus personis in eodem expressis, et res adhuc integra sit ².

CAN. 62.

Si rescriptum contineat non simplicem gratiam, sed privilegium vel dispensationem, servantur insuper praescripta canonum qui sequuntur.

¹ C. 15, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

² C. 5, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. 9, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Tranen.*, 29 apr. 1740; *Amalphitana*, 15 iul. 1740.

TITULUS V.

De privilegiis.

CAN. 63.

§ 1. Privilegia acquiri possunt non solum per directam concessionem competentis auctoritatis et per communicationem, sed etiam per legitimam consuetudinem aut praescriptionem ¹.

§ 2. Possessio centenaria vel immemorabilis inducit praesumptionem concessi privilegii.

CAN. 64.

Nisi iure speciali sit aliter cautum, per communicationem privilegiorum etiam in forma aequae principali ea tantum privilegia impertita censentur, quae directo, perpetuo et absque speciali relatione ad certum locum aut rem aut personam concessa fuerant primo privilegiario, habita etiam ratione capacitatis subiecti, cui fit communicatio ².

CAN. 65.

Cum privilegia acquiruntur per communicationem in forma accessoria, augentur, imminuuntur vel amittuntur ipso facto, si forte augeantur, imminuantur vel cessent in principali privilegiario; secus si acquirantur per communicationem in forma aequae principali ³.

¹ C. 8, C. IX, q. 3; c. 9, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 13, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 13, X, *de foro compet.*, II, 2; c. 4, 6, 18, X, *de praescript.*, II, 26; c. 14, 25, X, *de privileg.*, V, 33; c. 2, 3, 7, *de privileg.*, V, 7, in VI°.

² S. R. C., *Urbis et Orbis*, 20 mart. 1706.

³ C. 25, X, *de privileg.*, V, 33; c. 2, *de privileg.*, V, 7, in VI°.

CAN. 66.

§ 1. Facultates habituales quae conceduntur vel in perpetuum vel ad praefinitum tempus aut certum numerum casuum, accensentur privilegiis praeter ius.

§ 2. Nisi in earum concessione electa fuerit industria personae aut aliud expresse cautum sit, facultates habituales, Ordinariis ab Apostolica Sede concessae, non evanescent, resolutio iure Ordinarii cui concessae sunt, etiamsi ipse eas exsequi coeperit, sed transeunt ad Ordinarios successores; item concessae Episcopo competunt quoque Vicario Generali ¹.

§ 3. Concessa facultas secumfert alias quoque potestates quae ad illius usum sunt necessariae; hinc in facultate dispensandi includitur etiam potestas absolvendi a poenis ecclesiasticis, si quae forte obstant, sed ad effectum dumtaxat dispensationis consequendae.

CAN. 67.

Privilegium ex eius tenore aestimandum est, nec licet illud extendere aut restringere ².

CAN. 68.

In dubio privilegia interpretanda sunt ad normam can. 50; sed ea semper adhibenda interpretatio, ut privilegio aucti aliquam ex indulgentia concedentis videantur gratiam consequuti ³.

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 3; 24 nov. 1897; decr. 20 apr. 1898; 23 iun. 1898; 3 maii 1899; 20 dec. 1899; 5 sept. 1900.

² C. 7, 8, 9, 16, 18, X, *de privileg.*, V, 33; c. 11, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Reg. 74, R. I., in VI°.

³ C. 15, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 9, X, *de decimis*, III, 30; c. 16, 19, 30, 31, X, *de privileg.*, V, 33; c. 25, X, *de verbor. signif.*, V, 40; c. 1, 2, *de filiis presbyteror.*, I, 11, in VI°; c. 1, 22, *de praebend.*, III, 4, in VI°; c. 4, 5, 9, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Reg. 14, 48, 61, R. I., in VI°.

CAN. 69.

Nemo cogitur uti privilegio in sui dumtaxat favorem concesso, nisi alio ex capite exsurgat obligatio ¹.

CAN. 70.

Privilegium, nisi aliud constet, censendum est perpetuum ².

CAN. 71.

Per legem generalem revocantur privilegia in corpore iuris contenta; quoad cetera servetur praescriptum can. 60 ³.

CAN. 72.

§ 1. Privilegia cessant per renuntiationem a competenti Superiore acceptatam.

§ 2. Privilegio in sui tantum favorem constituto quaevis persona privata renuntiare potest ⁴.

§ 3. Concesso alicui communitati, dignitati locove renuntiare privatis personis non licet ⁵.

§ 4. Nec ipsi communitati seu coetui integrum est renuntiare privilegio sibi dato per modum legis aut cuius renuntiatio cedat in Ecclesiae aliorumve praeiudicium ⁶.

¹ C. 6, X, *de privileg.*, V, 33; Reg. 61, R. I., in VI°.

² C. 4, C. XIX, q. 3; c. 22, X, *de privileg.*, V, 33; Reg. 16, R. I., in VI°.

³ C. 28, X, *de rescript.*, I, 3; c. 1, X, *de regul. iur.*, V, 41; c. 1, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 5, *de rescript.*, I, 3, in VI°; c. un., *de cleric. coniug.*, III, 2, in VI°; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in VI°; c. un., *de torneament.*, tit. IX, in Extravag. Ioann. XXII; c. un., *de privileg.*, tit. XI, in Extravag. Ioann. XXII.

⁴ C. 6, X, *de privileg.*, V, 33.

⁵ C. 5, X, *de arbitris*, I, 43; c. 12, X, *de foro compet.*, II, 2; c. 15, 36, X, *de sent. excom.*, V, 39; c. un., *de cleric. coniug.*, III, 2, in VI°.

⁶ C. 29, C. XVII, q. 4; c. 12, X, *de foro compet.*, II, 2; c. 36, X, *de sent. excom.*, V, 39.

CAN. 73.

Resoluto iure concedentis, privilegia non extinguuntur, nisi data fuerint cum clausula: *ad beneplacitum nostrum* vel alia aequipollenti ¹.

CAN. 74.

Privilegium personale personam sequitur et cum ipsa exstinguitur ².

CAN. 75.

Privilegia realia cessant per finalem rei interitum; si vero res per vim illegitimam aut casum fortuitum intereat, privilegia non extinguuntur et plenum rursus sortiuntur effectum, ubi primum rem in pristinum restitui contigerit ³.

CAN. 76.

Per non usum vel per usum contrarium privilegia aliis haud onerosa non cessant; quae vero in aliorum gravamen cedunt, amittuntur, si accedat legitima praescriptio vel tacita renuntiatio ⁴.

CAN. 77.

Cessat quoque privilegium, si temporis progressu rerum adiuncta sic immutentur ut noxium evaserit, aut eius usus illicitus fiat; item elapso tempore vel expleto numero casuum pro quibus privilegium fuit concessum; sed actus va-

¹ C. 5, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

² Reg. 7, R. I., in VI°.

³ C. 42, C. VII, q. 1; c. 4, C. XIX, q. 3; c. 2, X, *de religiosis domib.*, III, 36; c. 25, X, *de verbor. signif.*, V, 41; Reg. 73, R. I., in VI°; S. C. Indulg., *Tornacen.*, 28 ian. 1839; *Lingonen.*, 30 ian. 1839, ad 5.

⁴ C. 6, 15, X, *de privileg.*, V, 33.

lidus est, si, post praefixum tempus vel post exhaustum numerum casuum, per inadvertentiam positus fuerit ¹.

CAN. 78.

Qui abutitur potestate sibi ex privilegio permissa, privilegio ipso privari meretur; loci autem Ordinarius Sanctam Sedem monere ne omittat, si quis privilegio ab eadem concessio graviter abutatur ².

CAN. 79.

Quamvis privilegia, oretenus a Sancta Sede obtenta, ipsi petenti in foro conscientiae suffragantur, nemo tamen potest cuiusvis privilegii usum adversus quemquam in foro externo vindicare, nisi privilegium ipsum sibi concessum esse legitime evincat ³.

TITULUS VI.

De dispensationibus.

CAN. 80.

Dispensatio, seu legis in casu speciali relaxatio, concedi potest a conditore legis, ab eius successore vel superiore, nec non ab illo cui iidem facultatem dispensandi concesserint ⁴.

¹ C. 60, X, *de appell.*, II, 28; c. 9, X, *de decimis*, III, 30; Reg. 61, R. I., in VI°.

² C. 7, D. LXXIV; c. 2, X, *de postulat. prael.*, I, 5; c. 16, X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; c. 12, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 18, X, *de regularib.*, III, 31; c. 11, 24, X, *de privileg.*, V, 33; c. 45, X, *de sent. excom.*, V, 39; Bened. XIV, const. « *Magno cum animi* », 2 iun. 1751.

³ C. 8, X, *de religiosis domib.*, III, 36; c. 8, 12, X, *de privileg.*, V, 33; c. 7, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Innocent. X, const. « *Cum sicut accepimus* », 14 maii 1648.

⁴ C. 20, X, *de electione*, I, 6; c. 15, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 1, X, *de regulis iuris*, V, 41; Reg. 46,

CAN. 81.

A generalibus Ecclesiae legibus Ordinarii infra Romanum Pontificem dispensare nequeunt, ne in casu quidem peculiari, nisi haec potestas legitime eisdem concessa fuerit, aut nisi difficilis sit recursus ad Sanctam Sedem et simul in mora sit periculum gravis damni, dummodo agatur de dispensatione quae a Sede Apostolica concedi solet ¹.

CAN. 82.

Episcopi alique locorum Ordinarii dispensare valent in legibus dioecesanis, et in legibus Concilii provincialis ac plenarii ad normam can. 292, non vero in legibus quas speciatim tulerit Romanus Pontifex pro illo peculiari territorio, nisi ad normam can. 81 ².

CAN. 83.

Parochi nec a lege generali nec a lege peculiari dispensare valent, nisi haec potestas expresse eisdem concessa sit.

68, 72, R. I., in VI°; c. 2, *de electione*, I, 3, in Clem.; c. un., *de religiosis domib.*, tit. VII, in Extravag. Ioann. XXII.

¹ C. 4, D. XXI; c. 6, C. I, q. 7; c. 59, X, *de electione*, I, 6; c. 15, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 16, X, *de maiori et obed.*, I, 33; c. 4, X, *de concessione praebendae*, III, 8; c. 34, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 1, *de filiis presbyteror.*, I, 11, in VI°; c. 2, *de electione*, I, 3, in Clem.; c. un., *de religiosis domib.*, tit. VII, in Extravag. Ioann. XXII; Prop. 8, Petri Oxomen., damn. a Sixto IV, a. 1479; Bened. XIV, const. « *Magnae Nobis* », 29 iun. 1748; Prop. 57, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; S. C. C., *Ordin. Praemonstraten.*, 15 dec. 1725, ad I-III.

² Reg. 61, R. I., in VI°.

CAN. 84.

§ 1. A lege ecclesiastica ne dispensetur sine iusta et rationabili causa, habita ratione gravitatis legis a qua dispensatur; alias dispensatio ab inferiore data illicita et invalida est ¹.

§ 2. Dispensatio in dubio de sufficientia causae licite petitur a Superiore isque potest eam licite et valide concedere.

CAN. 85.

Strictae subest interpretationi non solum dispensatio ad normam can. 50, sed ipsamet facultas dispensandi ad casum particularem concessa ².

CAN. 86.

Dispensatio quae tractum habet successivum, cessat iisdem modis quibus privilegium, nec non certa ac totali cessatione causae motivae ³.

¹ C. 2, X, *de observatione ieiunior.*, III, 46; c. 14, *de elect.*, I, 6, in VI°; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 5; sess. XXV, *de ref.*, c. 18; Bened. XIV, const. « *Non ambigimus* », 30 maii 1741; const. « *Ad apostolicae* », 25 febr. 1742; const. « *Inter omnigenas* », 2 febr. 1744; const. « *Libentissime* », 10 iun. 1745; S. C. S. Off., 21 ian. 1733, ad 1; S. C. C., *Ordin. Praemonstraten.*, 15 dec. 1725, ad IV, V.

² C. 1, *de filiis presbyteror.*, I, 11, in VI°; c. 11, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Reg. 28, 35, 74, 78, 81, R. I., in VI°; Bened. XIV, const. « *Ad tuas* », 8 aug. 1748.

³ C. 1, X, *de regulis iuris*, V, 41; c. 5, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; Reg. 61, R. I., in VI°.

LIBER SECUNDUS

DE PERSONIS

CAN. 87.

Baptismatis caractere homo constituitur in Ecclesia Christi persona cum omnibus christianorum iuribus et officiis, nisi tamen, ad iura quod attinet, obstet obex, ecclesiasticae communionis vinculum impediens, vel ab Ecclesia lata censura ¹.

CAN. 88.

§ 1. Persona quæ vicesimum primum aetatis annum explevit, maior est; infra hanc aetatem, minor.

§ 2. Minor, si masculus, censetur pubes a decimoquarto, si femina, a duodecimo anno completo ².

§ 3. Impubes, ante plenum septennium, infans seu puer praesumitur, idest nondum sui compos, eique assimilantur quotquot usu rationis sunt habitu destituti ³.

§ 4. Minoribus aequiparantur ecclesiae, beneficium, seminarium, hospitale aliaque opera pia quae ab Ecclesia erecta sunt et ab eadem iuridicam personalitatem obtinuerunt.

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de baptismo*, can. 7, 8; Bened. XIV, const. « *Singulari nobis* », 9 febr. 1749; Pius IX, litt. ap. « *Multiplies inter* », 10 iun. 1851.

² C. 3, 6, 10, 11, 14, X, *de despons. impub.*, IV, 2; S. C. S. Off., 28 iun. 1865, ad 2.

³ C. 4, 5, X, *de despons. impub.*, IV, 2; Bened. XIV, const. « *Po-stremo mense* », 28 febr. 1747; S. C. de Prop. Fide, 3 mart. 1703; Rit. Rom., tit. II, c. 3, *de bapt. adultor.*, n. 11.

CAN. 89.

Persona maior plenum habet suorum iurium exercitium, minor in exercitio suorum iurium potestati parentum vel tutorum obnoxia manet, iis exceptis in quibus ius minores a patria potestate exemptos habet.

CAN. 90.

§ 1. Locus originis filii, etiam neophyti, est ille in quo, quum filius natus est, domicilium, aut in defectu domicilii, quasi-domicilium habebat pater vel, si illegitimus aut posthumus, mater ¹.

§ 2. Locus originis filii vagorum est ipsemet nativitatis locus; expositi, est locus in quo inventus fuit.

CAN. 91.

Persona dicitur *incola* in loco ubi domicilium, *advena* in loco ubi quasi-domicilium habet, *peregrinus*, si versetur extra domicilium vel quasi-domicilium quod adhuc retinet, *vagus*, si nullibi domicilium habeat vel quasi-domicilium ².

CAN. 92.

§ 1. Domicilium acquiritur commoratione in aliqua paroecia aut quasi-paroecia, quae commoratio vel coniuncta sit cum animo ibi perpetuo manendi, si nihil inde avocet, vel sit protracta ad decennium completum ³.

§ 2. Quasi-domicilium acquiritur commoratione in aliqua paroecia aut quasi-paroecia, quae commoratio vel coniuncta sit cum animo ibi manendi saltem ad maiorem anni

¹ Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694.

² Bened. XIV, const. « *Inter praeteritos* », 3 dec. 1749; S. C. S. Off., 9 nov. 1898, ad 1; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad V, c.

³ Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694.

partem, si nihil inde avocet, vel sit reapse protracta ad sex menses completos ¹.

§ 3. In locis missionum ubi nec quasi-paroeciae habentur, domicilium vel quasi-domicilium ad normam § 1 et 2 acquiritur in ipso vicariatu apostolico, praefectura apostolica, missione.

§ 4. Sed diviso territorio ad normam can. 216, domicilium non in paroecia vel quasi-paroecia, sed in dioecesi, vicariatu, praefectura, missione non admittitur, nisi causa sacrae ordinationis; domicilium vel quasi-domicilium, nisi causa iudicii exercendi.

CAN. 93.

Uxor, a viro legitime non separata, necessario retinet domicilium viri sui; amens, domicilium curatoris; minor, domicilium illius cuius potestati subiicitur, sed infantia egressus potest quasi-domicilium proprium obtinere ².

CAN. 94.

§ 1. Sive per domicilium sive per quasi-domicilium, nisi aliter in iure cautum fuerit, suum quisque parochum et Ordinarium sortitur.

§ 2. Proprius vagorum parochus vel Ordinarius est parochus vel Ordinarius loci in quo vagus actu commoratur.

§ 3. Proles parentum diversi ritus ad illius parochi iurisdictionem pertinet, cuius ritus est pater; illegitima autem sequitur ritum matris ³.

CAN. 95.

Domicilium et quasi-domicilium amittitur discessione a loco cum animo non revertendi, salvo praescripto can. 93;

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 7 iun. 1867, 9 nov. 1898.

² S. C. C., *Romana seu Tusculan.*, 27 apr. 1720; *Caietana et Terracinen.*, 31 ian. 1835.

³ Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; decr. « *Demandatam* », 24 dec. 1743.

quasi-domicilium autem amittitur quoque discessione a loco per sex menses completos, non obstante revertendi animo.

CAN. 96.

§ 1. Consanguinitas computatur per lineas et gradus.

§ 2. In linea recta, tot sunt gradus quot generationes seu quot personae, una dempta ¹.

§ 3. In linea obliqua, si tractus uterque sit aequalis, tot sunt gradus quot generationes in uno tractu lineae: si duo tractus sint inaequales, tot gradus quot generationes in tractu longiori ².

§ 4. Consanguinitas toties multiplicatur, quoties multiplicatur communis stipes atque etiam quoties per diversam lineam communis idem stipes attingitur ³.

CAN. 97.

§ 1. Affinitas viget inter virum dumtaxat et consanguineos mulieris, itemque mulierem inter et viri consanguineos ⁴.

§ 2. Affinitas ita computatur ut qui sunt consanguinei viri, iidem in eadem linea et gradu sint affines mulieris, et vice versa ⁵.

§ 3. Affinitas multiplicatur:

1.° Per copulam alterutrius cum pluribus consanguineis alterius partis;

2.° Per copulam ab utraque parte habitam cum consanguineo vel consanguinea alterius partis;

¹ C. 1, 2, 6, C. XXXV, q. 5; c. 3, X, *de consanguinit.*, IV, 14.

² C. 4, 6, C. XXXV, q. 5; c. 9, X, *de consanguinit.*, IV, 14.

³ S. C. S. Off., 11 mart. 1896; 22 febr. 1899.

⁴ C. 22, C. XXXV, q. 3; c. 3, C. XXXV, q. 5; c. 6, 7, X, *de eo qui cognovit.*, IV, 13; c. 5, X, *de consanguinit.*, IV, 14; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 4.

⁵ C. 3, C. XXXV, q. 5.

3.º Per multiplex consanguinitatis vinculum, quo persona cognita cum altera coniungitur.

CAN. 98.

§ 1. Inter varios catholicos ritus ad illum quis pertinet, cuius caeremoniis baptizatus fuit, nisi forte baptismus a ritus alieni ministro vel fraude collatus fuerit vel ob gravem necessitatem, si nempe sacerdos proprii ritus praesto esse nequiverit, vel ex dispensatione apostolica, si nimirum Sancta Sedes permiserit ut quis uno ritu baptizaretur, quin eidem adscriptus remaneret ¹.

§ 2. Nemini licet absque venia Apostolicae Sedis ad alium ritum transire, aut, post legitimum transitum, ad pristinum reverti ².

§ 3. Integrum est mulieri diversi ritus ad ritum viri, ineundo vel durante matrimonio, transire; matrimonio autem soluto, resumendi proprii ritus libera erit potestas, nisi iure particulari aliter cautum sit ³.

§ 4. Consuetudo, quamvis diuturna, ritu alieno communicandi non secumfert ritus mutationem ⁴.

¹ Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; decr. « *Demandatum* », 24 dec. 1743; const. « *Praeclaris* », 18 mart. 1746; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912.

² Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; decr. « *Demandatum* », 24 dec. 1743; const. « *Praeclaris* », 18 mart. 1746; const. « *Allatae sunt* », 26 iul. 1755; Leo XIII, const. « *Orientalium* », 30 nov. 1894; Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. S. Off., 3 aug. 1639; S. C. de Prop. Fide, 8 mart. 1757; 12 mart. 1759; ep. 15 iun. 1912.

³ Leo XIII, const. « *Orientalium* », 30 nov. 1894; S. C. de Prop. Fide, 25 iul. 1887, ad 2, 4.

⁴ Pius X, const. « *Tradita ab antiquis* », 14 sept. 1912; S. C. de Prop. Fide, 1 iun. 1885, ad 1.

CAN. 99.

In foro quoque ecclesiastico, praeter personas physicas, existunt etiam personae morales, publica auctoritate constitutae, quae distinguuntur in personas morales collegiales et non collegiales.

CAN. 100.

§ 1. Catholica Ecclesia ac Apostolica Sedes moralis personae rationem habent ex ipsa ordinatione divina; ceterae inferiores personae morales in Ecclesia eam sortiuntur sive ex ipsa iuris dispositione sive ex speciali competentis Superioris ecclesiastici concessione data per formale decretum ad finem religiosum vel charitativum editum.

§ 2. Persona moralis collegialis constitui non potest, nisi ex tribus saltem personis physicis.

CAN. 101.

§ 1. Circa actus personarum moralium collegialium:

1.° Nisi aliud expresse iure communi aut particulari statutum fuerit, id vigorem iuris habet, quod, demptis suffragiis nullis, placuerit parti absolute maiori eorum qui suffragium ferunt, aut post tria inefficacia scrutinia parti relative maiori in ultimo scrutinio; quod si suffragia aequalia fuerint, post tertium scrutinium praeses suo voto paritatem dirimat aut, si agatur de electionibus et praeses suo voto paritatem dirimere nolit, electus habeatur senior sacerdotio vel prima professione vel aetate, prout respective agitur de clericis saecularibus, de religiosis, de laicis.

2.° Quod autem omnes, uti singulos, tangit, ab omnibus probari debet ¹.

¹ C. 42, X, *de elect.*, I, 6; c. 1, 4, X, *de his quae fiunt*, III, 11; Reg. 29, R. I., in VI°.

§ 2. Si de actibus personarum moralium non collegialium agatur, serventur particularia statuta ac normae iuris communis, quae easdem personas respiciunt.

CAN. 102.

§ 1. Persona moralis, natura sua, perpetua est; exstinguitur tamen si a legitima auctoritate supprimatur, vel si omnia eiusdem membra per centum annorum spatium esse desierint.

§ 2. Persona moralis collegialis, si vel unum ex eius membris supersit, perdurat; quo in casu, ius omnium in unum recidit ¹.

CAN. 103.

§ 1. Actus, quos persona sive physica sive moralis ponit ex vi extrinseca, cui resisti non possit, pro infectis habentur ².

§ 2. Actus positi ex metu gravi et iniuste incusso vel ex dolo, valent, nisi aliud in iure caveatur; sed possunt per iudicis sententiam rescindi sive ad petitionem partis laesae sive ex officio ³.

CAN. 104.

Quum ius statuit Superiorem ad agendum indigere consensu vel consilio aliquarum personarum :

1.° Si consilium tantum exigatur per verba ex. gr.: *de consilio Consultorum*, vel *audito Capitulo*, *parcho*, etc., satis est ut Superior illas personas audiat, et nulla obliga-

¹ Paul. V, breve « *Cum sicut* », 24 dec. 1612; breve « *Ex incumbenti* », 23 aug. 1619; Urban. VIII, bulla « *Plantata* », 12 iul. 1633; S. C. C., 16 sept. 1871.

² Reg. 64, R. I., in VI°.

³ C. 1-6, X, *de his quae vi metusve causa fiunt*, I, 40.

tione tenetur ad earum votum, etsi concors, accedendi; si consensus, Superior contra earundem votum invalide agit.

2.º Si requiratur consensus vel consilium non unius tantum vel alterius personae, sed plurium simul, e. g., Capituli cathedralis, dioecesani consilii administrationis. etc., eae personae legitime convocentur, salvo praescripto can. 161 § 4, et mentem suam manifestent; Superior autem pro sua prudentia ac negotiorum gravitate potest aliquando eas adigere ad iusiurandum de secreto servando praestandum.

3.º Omnes de consensu vel consilio requisiti debent ea qua par est reverentia, fide ac sinceritate sententiam suam aperire.

CAN. 105.

Circa praecedentiam inter varias personas seu physicas seu morales servantur normae quae sequuntur, salvo normis specialibus quae suis in locis traduntur:

1.º Qui alterius personam gerit, ex eadem obtinet praecedentiam; sed qui in Conciliis aliisque similibus conventibus procuratorio nomine gaudent iure suffragii, sedent post illos eiusdem gradus qui nomine proprio intersunt cum iure suffragii.

2.º Cui est iurisdictio in personas sive physicas sive morales, eidem ius est praecedentiae supra illas.

3.º Inter diversas personas ecclesiasticas quarum nulla habeat in alias iurisdictionem: qui ad gradum potiorum pertinent, praecedunt eis qui sunt inferioris gradus; inter eiusdem gradus personas, sed non eiusdem ordinis, qui altiorem ordinem tenet, praecedit iis qui in inferiore sunt positi; si denique ad eundem gradum pertineant eundemque ordinem habeant, praecedit qui prius

est promotus ad gradum; si eodem tempore promoti sint, senior ordinatione, nisi iunior ordinatus fuerit a Romano Pontifice; et si eodem tempore ordinem receperint, senior aetate.

4.º In praecedentia diversitas ritus non attenditur.

5.º Inter varias personas morales eiusdem speciei et gradus, illa praecedit quae prius in loco ubi quaestio oritur, instituta est, et si de hoc non constet, quae est in pacifica quasi-possessione praecedentiae; inter sodales vero alicuius collegii, ius praecedentiae determinetur ex propriis legitimis constitutionibus; secus ex legitima consuetudine; qua deficiente, ex dispositionibus iuris communis.

6.º Loci Ordinarii est in sua dioecesi statuere praecedentias inter suos subditos, ratione habita ad principia iuris communis, ad legitimas dioecesis consuetudines et ad munera ipsis commissa; et omnes de praecedentia controversias, etiam inter exemptos, quatenus ii collegialiter cum aliis procedant, componere in casibus urgentioribus, remota omni appellatione in suspensivo, sed sine praeiudicio iuris uniuscuiusque.

7.º Circa personas quae ad Domum pontificalem pertinent, praecedentia moderanda est secundum peculiaria privilegia, regulas et traditiones eiusdem pontificiae Domus ¹.

¹ C. 7, D. XVII; c. 7, D. LXXV; c. 5, D. XCIII; c. 1, 7, X, *de maior. et obed.*, l. 33; Reg. 54, R. I. in VIº: Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 13; Gregor. XIII. const. « *Exposcit* », 15 iul. 1583; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. Ep. et Reg., *Arlien.*, 13 mart. 1582; *Cassanen.*, 24 maii 1583; *Arenionen.*, 10 mart. 1592; *Ragusina*, 22 iun. 1594; *Alerien.*, 6 aug. 1601; *Isclana*, 6 dec. 1619; *Carmelitanor.*, 1 iul. 1644; S. C. de Prop. Fide. 30 maii 1629; litt. 15 iun. 1867; S. R. C., *Cornetana*, 10 ian. 1597; *Novarien.*, 16 iul. 1605; *Neri-*

CAN. 106.

Ex divina institutione sunt in Ecclesia *clerici a laicis* distincti, licet non omnes clerici sint divinae institutionis; utrique autem possunt esse *religiosi* ¹.

tonen., 17 iun. 1606; *Sanctae Severinae*, 1 sept. 1607; *Telesina*, 19 mart. 1611; *Spoletana*, 26 febr. 1628; *Sypontina*, 23 nov. 1675; *Lucen.*, 15 maii 1694; *Nullius Terrae Meldulae*, 9 maii 1733; *Lucerina*, 25 sept. 1875; *Abellinen.*, 18 aug. 1877; decr. gen. 12 iul. 1892.

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, de sacram. ordin., c. 4, can. 4.

PARS PRIMA DE CLERICIS.

SECTIO I DE CLERICIS IN GENERE.

CAN. 107.

§ 1. Qui prima saltem tonsura initiati sunt, *clerici* dicuntur ¹.

§ 2. Non sunt omnes in eodem gradu, sed in eis hierarchia est in qua tum ratione potestatis ordinis tum ratione potestatis iurisdictionis alii aliis subordinantur ².

§ 3. Ex divina institutione hierarchia ordinis constat Episcopis, presbyteris et ministris; hierarchia iurisdictionis, gradu supremo et gradu inferiori episcopali, quibus alii ex Ecclesiae institutione accesserunt ³.

¹ C. 38, C. XI, q. 1; c. 11, X, *de aetate et qualit. praefic.*, I, 14; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferend.*; *De clerico faciendo*.

² Ioann. XXII, art. 4, errorum Marsilii Patavini et Ioannis de Janduno, damn. 28 oct. 1327.

³ C. 1, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 7, *de off. ord.*, I, 16, in VI°; c. 1, *de maiorit. et obed.*, I, 8, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 2, 4, can. 2, 6, 7; Conc. Vatic., sess. IV, const. « *Pastor aeternus* »; Professio fidei a Schismaticis Cornelio oblata, a. 251; Prop. 85, Armenor., damn. a Bened. XII; Confessio fidei Michael Palaeologi Gregor. X oblata a. 1274; Ioann. XXII, art. 2, 4, errorum Marsilii Patavini et Ioannis de Janduno, damn. 28 oct. 1327; Art. 24, 25, de quibus errorum Wikleff et Huss suspecti interrog. iuxta Martin. V,

CAN. 108.

Independenter a quavis populi vocatione aut civili magistratus consensu, ad hierarchiam ordinis est aditus per sacram ordinationem; in hierarchia vero iurisdictionis quis constituitur in supremo quidem pontificatu ipsomet iure divino, adimpleta conditione legitimae electionis et acceptionis, in inferiori autem episcopatu et in gradibus ab Ecclesia institutis per canonicam missionem ¹.

CAN. 109.

Praelatorum nomine in iure veniunt clerici sive saeculares sive religiosi qui iurisdictionem ordinariam in foro externo obtinent, itemque clerici qui hoc titulo, honoris causa, a Sede Apostolica donati sunt sine ulla iurisdictione.

TITULUS I.

De clericorum adscriptione alicui dioecesi vel ecclesiae.

CAN. 110.

§ 1. Quilibet clericus debet esse vel alicui dioecesi vel alicui religioni adscriptus, ita ut clerici vagi nullatenus admittantur.

bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; Eugen. IV, const. « *Laetentur coeli* », 4 iul. 1439; Leo X, bulla « *Exurge Domine* », 16 maii 1520, art. 25 errorum Mart. Luther, damn.; Professio fidei Graecis praescr. a Gregor. XIII, per const. « *Sanctissimus* »; Professio fidei Orientalib. praescr. ab Urban VIII et Bened. XIV, per const. « *Nuper ad Nos* », 16 mart. 1743; Pius VI, const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794, prop. 2. 3. 6, 7. 8. damn.; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8. sept. 1907; S. C. Off. decr. 3 iul. 1907, prop. 55, damn.

¹ C. 1, 7, D. LXIII; Conc. Trid., sess. XXIII, de sacram. ordin., c. 4, can. 7.

§ 2. Per receptionem primae tonsurae clericus adscribitur seu ut aiunt, *incardinatur* dioecesi pro cuius servitio legitime promotus fuit.

§ 3. Clericus dioecesi incardinatus ab eadem non excardinatur nec in alia incardinatur, nisi in casibus praevisis in can. 111-113, salvo praescipto can. 637, § 4, *De rebus*.

CAN. 111.

Habetur excardinatio et incardinatio, si ab Ordinario alienae dioecesis clericus beneficium residentiale obtinuerit, cum consensu tamen sui Ordinarii in scriptis dato, vel cum licentia ab eodem in scriptis concessa e dioecesi discedendi in perpetuum ¹.

CAN. 112.

Etiam per professionem religiosam quis a propria dioecesi excardinatur ad normam tamen can. 585.

CAN. 113.

Praeter casus de quibus in superioribus can. 111, 112, in can. ... et in can. 637 § 4 *De rebus*, ut clericus alienae dioecesi valide incardinetur:

1.º A suo Ordinario obtinere debet litteras ab eodem subscriptas excardinationis perpetuae et absolutae; et ab Ordinario alienae dioecesis litteras ab eodem subscriptas incardinationis pariter perpetuae et absolutae;

2.º Iuramento coram Ordinario alienae dioecesis praestito debet declarare se in perpetuum novae dioecesis servitio velle addici ad normam sacrorum canonum ².

¹ C. 2, D. LXXII; S. C. C., decr. « *A primis* », 20 iul. 1898.

² S. C. C., decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 2; *Bismarckien. et aliarum*, 31 ian. 1913.

CAN. 114.

Excardinatio effectum non sortitur, nisi incardinatione sequuta in alia dioecesi; cuius Ordinarius de eadem priorem Ordinarium quantocius certiolem reddat ¹.

CAN. 115.

Ad incardinationem alieni clerici Ordinarius ne deveniat, nisi prius ex legitimo documento sibi constiterit de obtenta legitima excardinatione et habuerit insuper a Curia dimittente, sub secreto, si opus sit, de eius natalibus, vita, moribus ac studiis opportuna testimonia, maxime si agatur de incardinandis clericis diversae linguae et nationis; Ordinarius autem dimittens, graviter onerata eius conscientia, advigilare debet ut testimonia sint veritati conformia ².

CAN. 116.

Excardinatio fieri nequit sine iustis causis; et nec incardinatio concedatur, nisi causa necessitatis aut utilitatis dioecesis et salvis iuris dispositionibus circa canonicum ordinationis titulum ³.

CAN. 117.

Excardinationem et incardinationem concedere nequit Vicarius Generalis absque mandato speciali, nec Vicarius Capitularis, nisi post annum a vacatione sedis episcopalis et cum consensu Capituli.

¹ S. C. C., decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 1.

² S. C. C., decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 3, 5; 14 nov. 1903;
S. C. de Prop. Fide, instr. 25 febr. 1896.

³ S. C. C., decr. « *A primis* », 20 iul. 1898, n. 4.

TITULUS II.

De iuribus et privilegiis clericorum.

CAN. 118.

Soli clerici de iure possunt potestatem sive ordinis sive iurisdictionis ecclesiasticae et beneficia ac pensiones ecclesiasticas obtinere ¹.

CAN. 119.

Omnes fideles debent clericis, pro diversis eorum gradibus et muneribus reverentiam; seque sacrilegii delicto commaculant, si quando clericis realem iniuriam intulerint.

CAN. 120.

§ 1. Clerici in omnibus causis sive contentiosis sive criminalibus apud iudicem ecclesiasticum conveniri debent, nisi aliter pro locis particularibus legitime provisum fuerit ².

¹ 1. D. XCVI; c. 6, X, *de transact.*, I, 36; c. 8, X, *de arbitris*, I, 43; c. 2, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 2, X, *de institutionib.*, III, 7; Conc. Trid., sess. VII, *de sacram. in gen.*, can. 10; sess. XIV, *de poenit.*, c. 6, can. 10; sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4, can. 7; Professio fidei ab Innocent. III, Waldensib. praescripta; Prop. 13, damn. a Leone X, per bullam « *Exurge Domine* », 16 maii 1520; Bened. XIV, const. « *Quemadmodum* », 23 mart. 1743; Pius IX, litt. ap. « *Multiplikes inter* », 10 iun. 1851; const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; ep. « *Exortae* », 29 apr. 1876; S. C. Ep. et Reg., *Arianen.*, 5 apr. 1593.

² C. 1-3, 5, 6, 8, 10, 12-14, 16, 17, 38, 40, 42-47, C. XI, q. 1; c. 4, 8, 10, 17, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 1, 2, 12, 18, X, *de foro compet.*, II, 2; c. 15, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. un., *de cler. coniug.*, III, 2, in VI°; Honor. III, const. « *Has leges* », a. 1220; Martin. V, const. « *Ad reprimendas* », 1 febr. 1428; Pius IV, const. « *Licet dudum* », 21 maii 1565; Bened. XIV, const. « *Officii nostri* », 15 mart. 1750; Pius IX, allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; allocut. « *Nunquam fore* »,

§ 2. Patres Cardinales, Legati Sedis Apostolicae, Episcopi etiam mere titulares, Praelati potestatem episcopalem vel quasi-episcopalem habentes, supremi religionum iuris pontificii Moderatores apud iudicem laicum conveniri nequeunt absque venia Sedis Apostolicae; ceteri, absque venia Ordinarii loci; quam tamen licentiam Ordinarius ne deneget sine iusta et gravi causa tum maxime cum controversiae inter partes conciliandae frustra operam dederit ¹.

§ 3. Si nihilominus ab eo qui nullam praehabuerit veniam, conveniantur, possunt, ratione necessitatis, ad vitanda maiora mala comparere, certiore facta respective Sede Apostolica vel Ordinario.

CAN. 121.

Clerici omnes a muneribus et publicis civilibus officiis a statu clericali alienis immunes sunt ².

CAN. 122.

Clericis qui creditoribus satisfacere coguntur, salva sint quae ad honestam sui sustentationem, prudenti ecclesiastici iudicis arbitrio, sunt necessaria, salva tamen obligatione eisdem creditoribus quam primum satisfaciendi ³.

15 dec. 1856; const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Pius X, motu propr. « *Quantavis diligentia* », 9 oct. 1911; S. C. S. Off., 3 aug. 1639. ad 2; instr. 1 febr. 1871, n. 1; litt. encycl. 23 ian. 1886; S. C. de Prop. Fide, 6 iun. 1796; 17 maii 1886; 6 sept. 1886.

¹ C. 1, 3, 8, C. XI, q. 1; c. 2, X, de *foro compet.*, II, 2; Pius X, motu propr. « *Quantavis diligentia* », 9 oct. 1911; S. C. de Prop. Fide, 6 iun. 1796; 17 maii 1886; 6 sept. 1886.

² C. 69, C. XII, q. 2; c. 2, 4, 7, X, de *immunit.*, III, 49; c. 4, de *censib.*, III, 20, in VI°; c. 3, de *censib.*, III, 13, in Clem.; Pius IX, litt. ap. « *Multiplices inter* », 10 iun. 1851; Leo XIII, ep. « *Du grave* », 27 aug. 1878.

³ C. 3, X, de *solut.*, III, 23.

CAN. 123.

Memoratis privilegiis clericus renunciare nequit; sed eadem amittit, si ad statum laicalem reducatur aut privatione perpetua iuris deferendi habitum ecclesiasticum plectatur, ad normam can. 104, *De delictis et poenis*; recuperat vero, si haec poena remittatur aut ipse rursus inter clericos admittatur ¹.

TITULUS III.

De obligationibus clericorum.

CAN. 124.

Clerici debent sanctiorem prae laicis vitam interiorem et exteriorem ducere eisque virtute et recte factis in exemplum excellere ².

CAN. 125.

Omnes sacerdotes saeculares debent tertio saltem quoque anno spiritualibus exercitiis per tempus ab Ordinario determinandum, in pia aliqua religiosave domo ab eodem designata vacare; neque ab eis quisquam eximatur, nisi in casu particulari, iusta de causa ac de expressa Ordinarii licentia ³.

¹ C. 12. X, *de foro compet.*, II. 2: c. 15, 36, X, *de sent. excom.*, V, 39.

² C. 21, C. VIII, q. 1: Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, prooemium; sess. XXII, *de ref.*, c. 1; Clem. VIII, const. « *Speculatores* », 6 iun. 1591; Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; ep. encycl. « *Singulari quidem* », 17 mart. 1856; Leo XIII, litt. « *Quod multum* », 22 aug. 1886; litt. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899; Pius X, litt. encycl. « *Pieni l'animo* », 28 iul. 1906; S. C. de Prop. Fide, 15 mart. 1790, n. 20; instr. mense aug. 1827, instr. 24 mart. 1858.

³ Bened. XIV, ep. encycl. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; Pius IX, ep. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; Leo XIII, litt. « *Quod multum* », 22 aug. 1886.

CAN. 126.

Curent locorum Ordinarii ut clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter conscientiae maculas eluant ¹.

CAN. 127.

Omnes clerici, praesertim vero presbyteri, speciali obligatione tenentur suo quisque Ordinario reverentiam et obedientiam exhibendi ².

CAN. 128.

Quoties et quamdiu id, iudicio Ordinarii, exigit Ecclesiae necessitas, ac nisi legitimum impedimentum excuset, suscipiendum est clericis ac fideliter implendum quod ipsis fuerit commissum ab Episcopo munus ³.

CAN. 129.

Clerici studia, praesertim sacra, recepto sacerdotio, ne intermittant; et in sacris disciplinis solidam illam doctrinam a maioribus traditam et communiter ab Ecclesia rece-

22 aug. 1886; S. C. C., 20 sept. 1878; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 dec. 1869, n. 33.

¹ Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. III.

² C. 11, 14, 91, 101, C. XI, q. 3; c. 2, 4, 6, 7, 9, X, *de maiorit. et obed.*, I, 33; c. 15, X, *de excessib. praelat.*, V, 31; Gregor. XVI, ep. encycl. « *Mirari vos* », 15 aug. 1832; Leo XIII, ep. encycl. « *Cum multa* », 8 dec. 1882; litt. encycl. « *Depuis le jour* », 8 sept. 1899.

³ C. 2, X, *de maiorit. et obed.*, I, 33; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 16; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; S. C. C., *Tinen.*, 15 mart. 1625; *Amerina*, 8 maii 1756; *Parmen.*, 17 ian. 1886; *S. Iohannis de Mauriana*, 6 aug. 1910.

ptam sectentur, devitantes profanas vocum novitates et falsi nominis scientiam ¹.

CAN. 130.

§ 1. Expleto studiorum curriculo, sacerdotes omnes, etsi beneficium paroeciale aut canonicale consecuti, nisi ab Ordinario loci ob iustam causam fuerint exempti, examen singulis annis saltem per integrum triennium in diversis sacrarum scientiarum disciplinis antea opportune designatis, subeant iuxta modum ab eodem Ordinario determinandum.

§ 2. In collatione officiorum et beneficiorum ecclesiarum ratio habeatur eorum, qui, ceteris paribus, in memoratis periculis magis excelluerunt.

CAN. 131.

§ 1. In civitate episcopali et in singulis vicariis foraneis saepius in anno, diebus arbitrio Ordinarii loci praestituentis, conventus habeantur, quos *collationes* seu *conferentias* vocant, de re morali et liturgica; quibus addi possunt aliae exercitationes, quas Ordinarius opportunas iudicaverit ad scientiam et pietatem clericorum promovendam ².

§ 2. Si conventus haberi difficile sit, resolutae quaestiones scriptae mittantur, iuxta normas ab Ordinario statuendas.

§ 3. Conventui interesse, aut, deficiente conventu, scriptam casuum solutionem mittere debent, nisi ab Ordinario

¹ Leo XIII, const. « *Aeterni Patris* », 4 aug. 1879; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907.

² Pius IX, ep. encycl. « *Singulari* », 17 mart. 1856; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. Ep. et Reg., *Lucen.*, 1 iul. 1579; *Fundan.*, 15 febr. 1593, ad 2; *Collen.*, 2 aug. 1594; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 11.

exemptionem antea expresse obtinuerint, tum omnes sacerdotes saeculares, tum religiosi curam animarum habentes et etiam, si collatio in eorum domibus non habeatur, alii religiosi confessarii ¹.

CAN. 132.

§ 1. Clerici in maioribus ordinibus constituti a nuptiis arcentur et servandae castitatis obligatione ita tenentur, ut contra eandem peccantes sacrilegii quoque rei sint, salvo praescripto can. 213 n. 2 ².

§ 2. Clerici minores possunt quidem nuptias inire, sed, nisi matrimonium fuerit nullum vi aut metu eisdem incusso, ipso iure e statu clericali decidunt ³.

§ 3. Coniugatus qui sine dispensatione apostolica ordines maiores, licet bona fide, suscepit, ab eorundem ordinum exercitio prohibetur ⁴.

CAN. 133.

§ 1. Caveant clerici ne mulieres de quibus suspicio esse possit, apud se retineant aut utcumque frequentent ⁵.

§ 2. Eisdem licet cum illis tantum mulieribus cohabitare in quibus naturale foedus nihil mali permittit suspicari,

¹ Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. Ep. et Reg., *Lucana*, 1 iul. 1579; *Ferrariensis*, 13 oct. 1593; *Patavina*, 27 maii 1598; S. C. C., *Forosempronien.*, 5 sept. 1650.

² C. 8, D. XXVII; c. 2, D. XXVIII; c. 1, 4, D. XXXII; c. 40, C. XXVII, q. 1; Conc. Trid., sess. XXIV, *de sacram. matrim.*, can. 9; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ C. 2, 3, 7, D. XXXI; c. 5, 6, 11, D. XXXII; c. 7, D. XXXIII; c. 1, D. XXXIV; c. 13, X, *de vita et honest. cler.*, III, 1.

⁴ C. un., *de voto*, tit. VI, in Extravag. Ioann. XXII.

⁵ C. 3, D. XXIII; c. 16, D. XXXII; c. 20, 22, 26, 29, D. LXXXI; c. 1, 2, 9, X, *de cohabit.*, III, 2; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

quales sunt mater, soror, amita et huiusmodi, aut a quibus spectata morum honestas, cum proveciore aetate coniuncta, omnem suspicionem amoveat ¹.

§ 3. Iudicium an retinere vel frequentare mulieres, etiam illas in quas communiter suspicio non cadit, in peculiari aliquo casu scandalo esse possit, aut incontinentiae afferre periculum, ad Ordinarium loci pertinet, cuius est clericos ab hac retentione vel frequentatione prohibere ².

§ 4. Contumaces praesumuntur concubinarii; et contra ipsos procedi potest ad normam can. *De iudiciis*.

CAN. 134.

Consuetudo vitae communis inter clericos laudanda ac suadenda est, eaque, ubi viget, quantum fieri potest, servanda ³.

CAN. 135.

Clerici in maioribus ordinibus constituti, tenentur obligatione quotidie horas canonicas integre recitandi iuxta proprios et probatos liturgicos libros ⁴.

¹ C. 16, D. XXXII; c. 21, 27, 31, D. LXXXI; c. 1, 9, X, *de cohabit.*, III, 2; Conc. Lateran. I, can. 3; S. C. Ep. et Reg., *Ventimilien.*, 9 iun. 1587.

² C. 29, D. LXXXI; S. C. Ep. et Reg., *Laurent.*, 18 iun. 1597; *Ianuen.*, 25 maii 1599.

³ C. 6, D. XXXII; c. 2, 9, C. XII, q. 1; S. C. de Prop. Fide, instr. 18 oct. 1883, n. V, 2.

⁴ C. 2, D. XCI; c. 1, 9, X, *de celebrat.*, III, 41; c. 1, *de celebrat.*, III, 14, in Clem.; S. Pius V, const. « *Quod a nobis* », 7 iul. 1568; Urban. VIII, const. « *Cum alias* », 27 apr. 1634; Prop. 34, 35, damn. ab Alex. VII, 18 mart. 1666; Prop. 54, damn. ab Innocent. XI, 2 mart. 1679; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; const. « *Annus, qui* », 19 febr. 1749; S. C. Ep. et Reg., instr. 28 maii 1896, n. III.

CAN. 136.

§ 1. Omnes clerici decentem habitum ecclesiasticum et tonsuram seu coronam clericalem, iuxta legitimas locorum consuetudines et Ordinarii loci praescripta, deferant et capillorum simplicem cultum adhibeant ¹.

§ 2. Clerici minores qui propria auctoritate absque legitima causa habitum ecclesiasticum et tonsuram dimiserint, nec ab Ordinario moniti sese infra mensem emendaverint, ipso iure e statu clericali decidunt ².

§ 3. Annulo ne utantur, nisi id ipsis a iure sit aut apostolico privilegio concessum ³.

CAN. 137.

A fideiubendo pro aliis, etiam de bonis propriis, clericus prohibetur, inconsulto loci Ordinario ⁴.

CAN. 138.

Clerici ab iis omnibus quae statum suum dedecent, prorsus absterneant: indecoras artes ne exerceant; aleatoriis

¹ C. 22. 32, D. XXIII; c. 8, D. XLI; c. 2-4, C. XXI, q. 4; c. 4, 5, 7, 15. X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; c. un., *de clericis coniug.*, III, 2. in VI°; c. 2, *de vita et honestat. cleric.*, III, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 6; sess. XXII, *de ref.*, c. 6; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Sixtus V, const. « *Cum sacrosanctam* », ian. 1589; Bened. XIII, const. « *Apostolicae* », 2 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. 1; S. C. C., *Ruben.*, 18 aug. 1708; *Melevitana*, 26 febr. 1763; *Spole-tana*, 28 ian. 1764; S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1863, n. 7.

² S. C. Immunit., 20 sept. 1860.

³ C. 15, X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; S. R. C., 20 nov. 1628; *Boianen.*, 22 iun. 1630; 4 aug. 1657; *Hydruntina*, 11 apr. 1840; *Bahien.*, 23 maii 1846, ad 5; *De Nicaragua*, 20 aug. 1870; *Piscien.*, 9 mart. 1894.

⁴ C. 1, X, *de fideiussorib.*, III, 22.

ludis, pecunia exposita, ne vacent; arma ne gestent, nisi aliquando iusta timendi causa subsit; venationi ne indulgeant, clamorosam autem numquam exercent; tabernas aliaque similia loca absque necessitate aut alia iusta causa ab Ordinario probata ne ingrediantur ¹.

CAN. 139.

§ 1. Ea etiam quae, licet non indecora, a clericali tamen statu aliena sunt, vitent ².

§ 2. Sine apostolico indulto medicinam vel chirurgiam ne exercent; tabelliones seu publicos notarios, nisi in curia ecclesiastica, ne agant; officia publica, quae exercitium laicalis iurisdictionis vel administrationis secumferunt, ne assumant ³.

§ 3. Absque vero licentia sui Ordinarii ne ineant gestiones bonorum ad laicos pertinentium aut officia saecularia quae secumferant onus reddendarum rationum; procuratoris aut advocati munus ne exercent, nisi in tribunali ecclesiastico, aut in civili quando agitur de causa propria aut suae ecclesiae; in laicali iudicio criminali, gravem per-

¹ C. 1, 2, 3, D. XXXIV; c. 1, 6, 9, D. XXXV; c. 2, 3, 4, 7, D. XLIV; c. 35, D. V, *de cons.*; c. 2, 12, 14, 15, X, *de vita et honestat. cleric.*, III, 1; c. 9, X, *de celebrat.*, III, 41; c. 1, X, *ne clerici*, III, 50; c. 1, 2, X, *de clerico venat.*, V, 24; c. 11, X, *de excessib. praelat.*, V, 31; c. un., *de vita et honestat. cleric.*, III, 1, in VI°; c. 1, *de vita et honestat. cleric.*, III, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; S. C. Ep. et Reg., *Caputaquen.*, 29 apr. 1586; *Eugubin.*, 16 ian. 1596; S. C. de Prop. Fide. decr. 13 apr. 1807, n. VII, XIV; instr. mense aug. 1827.

² C. 15, X, *de vita et honestat. cleric.*, III, 1; Leo XIII, litt. encycl. « *Cum multà* », 8 dec. 1882.

³ C. 8, 9, X, *ne clerici*, III, 50; c. 11, *de haeret.*, V, 2, in VI°; S. C. de Prop. Fide, 20 nov. 1626; 4 aug. 1628; 13 maii 1816, ad 1.

sonalem poenam prosequente, nullam partem habeant, ne testimonium quidem absque necessitate ferentes ¹.

§ 4. Senatorum aut oratorum legibus ferendis, quos *deputatos* vocant, munus ne sollicitent neve acceptent absque licentia Sanctae Sedis in locis ubi pontificia prohibitio intercesserit; idem ne attentent aliis in locis absque licentia tum sui Ordinarii, tum Ordinarii loci in quo electio facienda est ².

CAN. 140.

Spectaculis, choreis et pompis quae eos dedecent, vel quibus clericos interesse scandalo sit, praesertim in publicis theatris, ne intersint ³.

CAN. 141.

§ 1. Saecularem militiam ne capessant voluntarii, nisi cum Ordinarii licentia, ut citius liberi evadant, id fecerint; neve intestinis bellis et ordinis publici perturbationibus opem utcumque ferant ⁴.

§ 2. Clericus minor qui sponte sua militiae nomen dediderit, ipso iure e statu clericali decidit.

¹ C. 26, D. LXXXVI; c. 4, 8, D. LXXXVIII; c. 1, 2, 3, X, *de postulando*, I, 37; c. 1, 2, 4, X, *ne clerici*, III, 50; c. 3, *ne clerici*, III, 24, in VI°; Clem. XIII, const. « *Cum primum* », 17 sept. 1759; S. C. Ep. et Reg., *Castri Maris*, 8 maii 1716. ad I, II: instr. 11 iun. 1880, art. 30; S. C. Consist., decr. 18 nov. 1910.

² S. C. de Prop. Fide, instr. a. 1659; 26 sept. 1840.

³ C. 3, D. XXIII; c. 19, D. XXXIV; c. 7, D. XLIV; c. 35, D. V., *de cons.*; c. 1, 9, X, *ne clerici*, III, 50; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Inter caetera* », 1 ian. 1748; S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. XV; S. C. C., *Vercellen.*, 1 oct. 1720.

⁴ C. 9, X, *ne clerici*, III, 50; c. 5, X, *de poenis*, V, 37; Alex. VII, const. « *Sacrosancti Apostolatus* », 18 ian. 1658; S. C. C., 12 iul. 1900; S. C. de Prop. Fide, instr. 23 nov. 1845, n. 7; instr. 18 oct. 1883, n. VII.

CAN. 142.

§ 1. Prohibentur clerici vel per se vel per alios negotiationem aut mercaturam exercere sive in propriam sive in aliorum utilitatem ¹.

§ 2. Licet tamen clericis obligationes vel actiones societatum industrialium vel commercialium aut arcarum publicae utilitati inservientium emere, dummodo eae societates nullum habeant propositum finem illicitum vel quomodolibet suspectum, neque clerici iisdem actionibus aut obligationibus negotiationem exerceant ².

CAN. 143.

§ 1. Clerici, licet beneficium aut officium residentiam exigens non habeant, a sua tamen dioecesi per notabile tempus sine licentia saltem rationabiliter praesumpta Ordinarii proprii ne discedant.

§ 2. Qui cum licentia Ordinarii in aliam dioecesim transierit in eaque beneficium non residentiale acceperit, suae proinde dioecesi manens incardinatus, revocari po-

¹ C. 26, D. LXXXVI; c. 1, 2, 9, 10, 12, D. LXXXVIII; c. 1, 3, C. XIV, q. 4; c. 1-3, 5, 6, C. XXI, q. 3; c. 15, 16, X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; c. 1, 2, 4, 6, X, *ne clerici*, III, 50; c. 1, *de vita et honest. clericor.*, III, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 1; Urban. VIII, const. *« Ex debito »*, 22 febr. 1633; Clem. IX, const. *« Sollicitudo »*, 17 iun. 1669; Bened. XIV, const. *« Apostolicae »*, 25 febr. 1741; Clem. XIII, const. *« Cum primum »*, 17 sept. 1759; S. C. S. Off., 18 mart. 1782; 8 iul. 1846, ad 10; S. C. Ep. et Reg., *Arboreu.*, 20 nov. 1615; mense aug. 1707; 17 aug. 1792; S. C. C., *Apuana*, 20 febr. 1796; litt. encycl. 27 iul. 1890, n. 3; S. C. de Prop. Fide, litt. 4 febr. 1860; litt. encycl. 29 mart. 1873; S. C. Visit. Ap. a. 1662 et 15 mart. 1695, confirm. ab Innocent. XII, const. *« Alias »*, 29 iul. 1700.

² S. C. S. Off., 8 iul. 1846, ad 4; 15 apr. 1885; S. C. Consist., decr. 18 nov. 1910; S. C. de Prop. Fide, litt. 7 iul. 1893.

test iusta de causa et naturali aequitate servata; et etiam Ordinarius alienae dioecesis potest ex iusta causa eidem denegare licentiam ulterioris commorationis in proprio territorio ¹.

§ 3. Qui vero, inscio vel invito Ordinario, e sua dioecesi discesserit, potest ab eodem in dioecesim revocari, etsi in aliena dioecesi officium vel beneficium aliquod obtinuerit; tenetur tamen Ordinarius, illum revocans, obligatione eius congruae sustentationi providendi, nisi aliunde clericus habuerit media ad honestam sustentationem sufficientia ².

TITULUS IV.

De officiis ecclesiasticis.

CAN. 144.

§ 1. Officium ecclesiasticum lato sensu est quodlibet munus quod in spiritualem finem legitime exercetur; stricto autem sensu est munus sacrum ordinatione sive divina sive ecclesiastica stabiliter constitutum, ad normam sacrorum canonum conferendum, aliquam saltem secumferens participationem ecclesiasticae potestatis sive ordinis sive iurisdictionis.

§ 2. In iure officium ecclesiasticum accipitur stricto sensu, nisi aliud ex contextu sermonis appareat.

¹ S. C. Ep et Reg., *Amerina*, 12 febr. 1819.

² C. 23, 24, C. VII, q. 1; c. 10, 17, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; S. C. C., *Reatina*, 26 ian. 1833; *Calaritan.*, 29 ian. 1887.

CAN. 145.

Maiora officia in Ecclesia sunt quae secumferunt potestatem episcopalem vel quasi-episcopalem; cetera sunt *minora*.

CAN 146.

De praebendis beneficialibus vel beneficialibus officiis in specie, praeter canones qui sequuntur, custodiantur insuper praescripta can. 685 sequ. *De rebus*.

CAPUT I.

De provisione officiorum ecclesiasticorum.

CAN. 147.

§ 1. Officium ecclesiasticum nequit sine provisione canonica valide obtineri ¹.

§ 2. Nomine *canonicae provisionis* venit concessio officii ecclesiastici a competenti auctoritate ecclesiastica ad normam sacrorum canonum facta.

CAN. 148.

§ 1. Provisio officii ecclesiastici fit vel per liberam collationem legitimi superioris, vel per eius confirmationem, aut admissionem, si praecesserit electio aut postulatio, **vel** per eius institutionem, si praecesserit praesentatio patroni aut nominatio ².

§ 2 De officiorum provisione per institutionem servantur praescripta can. ... *De rebus*.

¹ Reg. 1, R. I., in VI°.

² C. 3, X, *de postulatione*, I, 5; c. 11, X, *de electione*, I, 6; c. 16, 17, *de praebendis*, III, 4, in VI°.

CAN. 149.

Electi, postulati, praesentati vel nominati a quibusvis personis ad ecclesiastica officia ne confirmentur, admittantur, instituantur a Superiore infra Romanum Pontificem, nisi ante fuerint a proprio Ordinario idonei reperti, etiam per examen, si id ius vel officii ratio postulet aut Ordinarius opportunum iudicaverit, nec se possit quisquam appellationis perfugio ab examine subeundo liberare ¹.

Art. I. - *De libera collatione.*

CAN. 150.

Loci Ordinarius ius habet providendi officii ecclesiasticis in proprio territorio, nisi aliud probetur; sed hac potestate caret Vicarius Generalis absque mandato speciali ².

CAN. 151.

§ 1. Provisio officii de iure non vacantis ad normam can. 182, § 1, est ipso facto irrita, nec subsequenti vacatione convalescit ³.

§ 2. Nec promissio eiusdem officii, quicumque illud promiserit, ullum parit iuridicum effectum ⁴.

¹ C. 3, 19, X, *de electione*, I, 6; Leo X, const. « *Supernae* 4, 5 maii 1514; Sixtus V, const. « *Immensa* », 21 ian. 1588; Gregor. XIV, const. « *Onus* », 15 maii 1591; Bened. XIV, const. « *Ad Apostolicam* », 17 oct. 1740; Pius X, const. « *Sapientis consilio* », 29 sept. 1908.

² C. 3, 6, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 3, *de off. vicar.*, I, 13, in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 13.

³ C. 7, C. II, q. 1; c. 4, C. III, q. 2; c. 5, 40, C. VII, q. 1; 1, 2, 7, X, *de concess. praebend.*, III, 8; Paul. III, const. « *Sanctissimus* ». 11 dec. 1541; S. C. C., *Montis Virginis*, 2 maii 1648.

⁴ C. 2 3, 13, 16, X, *de concess. praebend.*, III, 8; c. 2, *de concess. praebend.*, III, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 19; S. C. C., *Velitern.*, 23 aug. 1727; *Eystetten.*, 1 dec. 1731.

CAN. 152.

Officium de iure vacans, quod forte adhuc ab aliquo illegitime possidetur, conferri potest, dummodo rite iuxta sacros canones declaratum fuerit eam possessionem non esse legitimam et de hac declaratione mentio fiat in litteris collationis ¹.

CAN. 153.

§ 1. Ad vacans officium promovendus debet esse clericus, iis qualitatibus praeditus, quae a iure communi vel particulari aut a lege foundationis ad idem officium requiruntur ².

§ 2. Assumatur, omnibus perpensis, magis idoneus sine ulla personarum acceptione ³.

§ 3. Si provisos careat qualitatibus requisitis, provisio est nulla, si ita cautum sit iure communi vel particulari aut

¹ C. 6, 9, X, *de concess. praebend.*, III, 8.

² C. 1, D. XXXVI; c. 5, D. LI; c. 7, X, *de electione*, I, 6; c. 4, 15, X, *de aetate et qualitat.*, I, 14; c. 14, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 6, X, *de transactionib.*, I, 36; c. 29, 31, X, *de praebendis*, III, 5; c. 2, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 14, *de electione*, I, 6, in VI°; Reg. 87, R. I., in VI°; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; sess. VII, *de ref.*, c. 1, 13; sess. XXII, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; sess. XXIV, *de ref.*, c. 1, 8, 12, 16, 18; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586; S. C. C., 4 sept. 1591; *Brundusina*, 2 dec. 1741.

³ C. 19, D. LXIII; c. 15, C. VIII, q. 1; c. 1, X, *de postulatione*, I, 5; c. 14, X, *de aetate et qualitat.*, I, 14; c. 29, X, *de praebendis*, III, 5; c. un., X, *ut ecclesiastica beneficia*, III, 12; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1, 18; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Prop. 47, ab Innocent. XI. damn., 2 mart. 1679; Bened. XIV. const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742.

lege foundationis; secus est valida, sed per sententiam a legitimo Superiore irritari potest ¹.

CAN. 154.

Officia quae curam animarum sive in foro externo sive in interno secumferunt, clericis, nondum sacerdotio initiatis, conferri valide nequeunt.

CAN. 155.

Officiorum provisio cui nullus terminus fuit speciali lege praescriptus numquam protrahatur, iusto impedimento cessante, ultra sex menses ab habita notitia vacationis ².

CAN. 156.

§ 1. Nemini conferantur duo officia incompatibilia ³.

§ 2. Sunt incompatibilia officia quae una simul ab eodem adimpleri nequeunt, salvo, quoad beneficia, praescripto can. 736 § 2, *De rebus* ⁴.

¹ C. 1, X, *de postulatione*, I, 5; c. 4, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 7, 10, X, *de cleric. excomm.*, V, 27; c. 11, X, *de excessib. praelat.*, V, 31; c. 14, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 2, 15, *de haereticis*, V, 2, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 3; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIII, const. « *Pastoralis* », 19 maii 1725; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. C., 10 iun. 1721.

² C. 3, X, *de suppl. neglig. prael.*, I, 10; c. 2, 5, 12, X, *de concess. praebend.*, III, 8; c. un., *de suppl. neglig. prael.*, I, 5, in Clem.

³ C. 54, X, *de elect.*, I, 6; c. 3, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 5, 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 32, *de praebend.*, III, 4, in VI°; c. un., *de praebend.*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; c. 2, *de off. ordin.*, I, 7, in Extravag. com.; c. 4, *de praebend.*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 4; sess. XXIV, *de ref.*, c. 17.

⁴ C. 54, X, *de elect.*, I, 6; c. 3, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 5, X, *de praebendis*, III, 5; c. 32, *de praebend.*, III, 4, in VI°; c. un., *de praebend.*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; c. 2, *de off. ordin.*, I, 7,

§ 3. Concessio secundi officii a Sede Apostolica facta non valet, nisi in supplici libello mentio primi incompatibilis facta fuerit; nec huiusmodi concessio forte facta dat facultatem retinendi alterum officium incompatible, nisi clausula expresse derogatoria adiciatur ¹.

CAN. 157.

Officium vacans per renuntiationem vel per sententiam privationis in poenam delicti latam, ab Ordinario qui renuntiationem acceptavit aut sententiam tulit, nequit valide conferri suis aut resignantis familiaribus, consanguineis, affinibus usque ad 2um gradum inclusive ².

CAN. 158.

Cuiuslibet officii provisio scripto consignetur ³.

Art. II. - *De electione.*

CAN. 159.

Romani Pontificis electio unice regitur Const. *Vacante Sede Apostolica*, 25 Dec. 1904; in aliis electionibus ecclesiasticis servantur praescripta canonum qui sequuntur, et

in Extravag. com.; c. 4, *de praebend.*, III, 2, in Extravag. com.; S. C. C., *Aquilana*, 14 aug. 1632; *Bambergen.*, 23 febr. 1715; *Casertana*, 8 aug. 1716; *Polignan.*, 8 aug. 1716, et 19 iun. 1717; *Romana*, 1 apr. 1719; *Lunen-Sarzanen.*, 23 nov. 1723; *Romana*, 27 ian. 1727; *Aquilana*, 18 iul. 1733; *Bracaren.*, 17 apr. 1734; *Panormitan.*, 13 apr. 1737; *Lucana*, 14 maii 1831; *Bononien.*, 26 mart. 1836.

¹ C. 3. *de praebendis*, III, 2, in Clem.

² Pius IV, const. « *Cupientes* », 11 oct. 1560; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568; S. C. Ep. et Rég. *Nullius*, 10 febr. 1612.

³ C. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; Iulius II. const. « *Romani Pontificis* », 28 iul. 1505.

peculiararia, si quae sint, pro singulis officiis legitime statuta.

CAN. 160.

Si cui collegio sit ius eligendi ad vacans officium sive ex privilegio, sive ex legitima consuetudine, sive ex ipsa iuris dispositione, electio, nisi aliter iure cautum fuerit vel legitimum obstet impedimentum, numquam protrahatur ultra trimestre computandum ab habita notitia vacationis officii; quo termino inutiliter elapso, quin tamen computetur tempus legitimi impedimenti, Superior ecclesiasticus cui ius confirmandae electionis competit, officio vacanti libere providere potest ¹.

CAN. 161.

§ 1. Collegii praeses, statuto modo, loco ac tempore, convocet omnes de collegio; et convocatio, quando personalis esse debet, valet, si fiat vel in loco domicilii aut quasi-domicilii vel in loco commorationis ².

§ 2. Si quis ex praedictis neglectus et ideo absens fuerit, electio valet, sed ad eius instantiam debet, probata praeteritione et absentia, a competenti Superiore irritari, etiam sequuta confirmatione, dummodo iuridice constet recursum saltem intra triduum ab habita notitia praeteritionis fuisse transmissum ³.

§ 3. Quod si plures quam tertia pars electorum neglecta fuerit, electio est ipso iure nulla.

§ 4. Defectus convocationis non obstat, si praetermissi de facto interfuerint.

¹ C. 11, D. L.; c. 35; D. LXIII; c. 41, X, *de electione*, I, 6; c. 18, 37, *de electione*, I, 6, in VI°.

² C. 2, C. XVIII, q. 2; c. 14, 35, 42, X, *de electione*, I, 6.

³ C. 28, 36, X, *de electione*, I, 6.

§ 5. Si agatur de electione ad officium quod electus ad vitam retinet, convocatio electorum ante officii vacationem nullum habet iuridicum effectum ¹.

CAN. 162.

Convocatione legitime sequuta, ius eligendi pertinet ad eos qui praesentes sunt die in convocatione statuto, non obstante exiguo eorum numero, exclusa facultate ferendi suffragia non solum per epistolam, sed etiam per procuratorem ².

CAN. 163.

Etsi quis plures ob titulos ius habeat nomine proprio ferendi suffragii, non potest nisi unicum ferre.

CAN. 164.

Nullus collegio extraneus admitti potest ad suffragium, salvis privilegiis legitime quaesitis; secus, electio est ipso facto nulla ³.

CAN. 165.

Si laici contra canonicam libertatem electioni ecclesisticae quoquo modo sese immiscuerint aut immiscere attenterint, electio ipso iure invalida est ⁴.

CAN. 166.

§ 1. Nequeunt suffragium ferre:

1.º Incapaces actus humani;

2.º Impuberes;

¹ C. 7, D. LXXIX: c. 36, X, *de electione*, I, 6.

² C. 19, 28, 42, X, *de electione*, I, 6; c. 46, *de electione*, I, 6, in VIº; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 6.

³ C. 2, C. XVIII. q. 2: c. 8, X, *de consuetud.*, I, 4: c. 47, 50, 51, 56, X, *de electione*, I, 6; c. 32, *de electione*, I, 6, in VIº.

⁴ C. 51, 56, X, *de electione*, I, 6; c. 32, *de electione*, I, 6, in VIº.

3.° Censura vel infamia iuris affecti, post sententiam tamen declaratoriam vel condemnatoriam.

4.° Qui sectae haereticae vel schismaticae nomen dederunt vel publice adhaeserunt.

5.° Carentes voce activa sive ob legitimam iudicis sententiam sive ex iure communi aut particulari ¹.

§ 2. Si quis ex praedictis admittatur, eius suffragium est nullum, sed electio valet, nisi constet, eo dempto, electum non habere requisitum suffragiorum numerum, aut nisi scienter admissus fuerit excommunicatus per sententiam declaratoriam vel condemnatoriam ².

CAN. 167.

Si quis ex electoribus praesens in domo sit in qua fit electio, sed electioni ob infirmam valetudinem interesse nequeat, suffragium eius scriptum a scrutatoribus exquiratur, nisi aliter particularibus legibus vel legitimis consuetudinibus fuerit constitutum.

CAN. 168.

§ 1. Suffragium est nullum, nisi fuerit:

1.° Liberum; et ideo invalidum est suffragium, si elector metu gravi aut dolo, directe vel indirecte adactus fuerit ad eligendam certam personam aut plures disiunctive;

2.° Secretum, certum, absolutum, determinatum ³.

¹ C. 2, X, *de postulatione*, I, 5; c. 7, 16, 25, 40, 41, 42, 43, 60, X, *de electione*, I, 6; c. 18, 32, 37, *de electione*, I, 6, in VI°; c. un., *ne sede vacante*, III, 8, in VI°; c. 18, *de sent. excom.*, V, 11, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2.

² C. 39, X, *de electione*, I, 6; Reg. 37, R. I., in VI°.

³ C. 1, C. I, q. 6; c. 1, C. VIII, q. 2; c. 14, 42, 43, X *de electione*, I, 6; c. 2, *de electione*, I, 6, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 6; Clem. VIII, const. « Nullus », 25 iul. 1599; Bened. XIV, const. « Pastoralis », 15 iul. 1754; S. C. C., 27 maii 1623.

§ 2. Conditiones ante electionem suffragio appositae tamquam non adiectae censentur ¹.

CAN. 169.

Suffragium sibimetipsi dare neutiquam licet ².

CAN. 170.

§ 1. Ante electionem per secreta suffragia deputentur, nisi iam propriis statutis deputati sint, e gremio collegii duo saltem scrutatores, qui una cum praeside, si et ipse e gremio collegii sit, iusiurandum interponant de munere fideliter implendo ac de secreto servando circa suffragium singulorum electorum, etiam expleta electione ³.

§ 2. Scrutatores curent ut suffragia secreto, diligenter, singillatim et ordine ab unoquoque electore ferantur; collectisque ad ultimum suffragiis, coram praeside electionis, iuxta formam propriis constitutionibus vel legitimis consuetudinibus statutam, inspiciant an suffragiorum numerus respondeat numero electorum, suffragia ipsa scrutentur palamque faciant quot quisque tulerit ⁴.

§ 3. Si numerus suffragiorum superet numerum eligentium, nihil est actum.

§ 4. Suffragia, si scripto data sint, statim, peracto unoquoque scrutinio et collatione perfecta, comburantur.

§ 5. Omnia electionis acta ab eo qui actuarii munere fungitur, accurate describantur et ab omnibus electoribus subscripta in collegii tabulario diligenter asserventur.

¹ C. 2, *de electione*, I, 6, in VI°.

² S. C. C., *Laquedonien.*, 16 mart. 1912, ad 3.

³ Clem. VIII, const. « *Nullus* », 25 iul. 1599.

⁴ C. 42, 46, 48, 50, 55, 58, X, *de electione*, I, 6; c. 21, *de electione*, I, 6, in VI°.

CAN. 171.

§ 1. Electio, nisi aliter iure caveatur, fieri etiam potest per compromissum, si, nempe, electores, unanimi et scripto consensu, in unum vel plures idoneos sive de gremio sive extraneos ius eligendi pro ea vice transferant, qui nomine omnium ex recepta facultate eligunt ¹.

§ 2. Si agatur de clericali collegio, compromissarii debent esse sacerdotes, secus electio est invalida.

§ 3. Compromissarii debent pro validitate electionis conditiones compromisso appositae quae non sint contra ius commune, observare; si nullae conditiones additae fuerint, servandum ipsis est ius commune circa electiones; conditiones autem contra ius pro non appositis habeantur ².

§ 4. Si ab electoribus in unam tantum compromissum fuerit personam, haec nequit seipsam eligere; si plures designati fuerint compromissarii, nemo ex iis proprio consensu potest accedere reliquis ipsum eligentibus ut electionem sui compleat.

CAN. 172.

Cessat compromissum et ius eligendi redit ad compromittentes:

1.° Electione absoluta, etiamsi fuerit nulla.

2.° Revocatione collegialiter facta a maiori parte electorum, re integra.

3.° Non sequuta aut non servata aliqua conditione compromisso apposita ³.

¹ C. 8, 30, 32, 33, 40, 42, 52, X, *de electione*, I, 6.

² C. 32, 33, X, *de electione*, I, 6; c. 21, 23, 37, *de electione*, I, 6, in VI.°.

³ C. 8, 30, 32, 33, 52, X, *de electione*, I, 6; c. 37, *de electione*, I, 6, in VI.°.

CAN. 173.

Is electus habeatur et a collegii praeside proclametur, qui requisitum suffragiorum numerum retulerit, ad normam can. 101 ¹.

CAN. 174.

Electio illico intimanda est electo, qui debet saltem infra octiduum a recepta intimatione manifestare utrum electioni consentiat, an eidem renuntiet ².

CAN. 175.

§ 1. Si electus renuntiaverit, omne ius ex electione quaesitum amittit, etsi renuntiationis eum postea poeniteat; sed rursus eligi potest ³.

§ 2. Acceptatione electionis electus, si confirmatione non egeat, plenum ius statim obtinet; secus, non acquirit nisi ius ad rem.

§ 3. Ante acceptam confirmationem ipsi praetextu electionis non licet sese immiscere administrationi officii sive in spiritualibus sive in temporalibus; secus actus nulli sunt ⁴.

¹ C. 3, C. XVIII, q. 2; c. 8, 29, 35, 42, 48, 50, 55, 57, X, *de electione*, I, 6; c. 1, X, *de his quae fiunt*, III, 11; c. 9, 23, 29, *de electione*, I, 6, in VI°.

² C. 6, 16, *de electione*, I, 6, in VI°.

³ C. 16, X, *de electione*, I, 6; c. 2, 6, X, *de renuntiatione*, I, 9; c. 26, *de electione*, I, 6, in VI°.

⁴ C. 9, 17, X, *de electione*, I, 6; c. 18, X, *de praebendis*, III, 5; c. 5, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; Iulius II, const. « *Romani Pontificis* », 28 iul. 1505; Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

CAN. 176.

§ 1. Electus aut praeses collegii, si electio confirmatione indigeat, saltem intra octiduum a die acceptatae electionis confirmationem a competenti Superiore petere per se vel per alium debet; secus electus omni iure privatur, nisi probaverit se a petenda confirmatione iusto impedimento fuisse detentum ¹.

§ 2. Superior, si electum repererit idoneum, et electio ad normam iuris fuerit peracta, nequit confirmationem denegare ².

§ 3. Confirmatio in scriptis dari debet.

§ 4. Recepta confirmatione, electus obtinet plenum ius in officio, nisi aliter in iure caveatur ³.

CAN. 177.

Si electio infra praescriptum tempus peracta non fuerit, aut collegium iure eligendi privetur in poenam, libera officii provisio ad eum Superiorem devolvitur, a quo confirmanda esset electio vel cui ius providendi successive competit ⁴.

Art. III. - *De postulatione.*

CAN. 178.

§ 1. Si quem electores aptiorem putent ac praeferant, cuius electioni impedimentum obest, super quo dispensari

¹ C. 3, 44, X, *de electione*, I, 6; c. 5, 6, 16, *de electione*, I, 6, in VI°.

² C. 3, 21, 22, 44, X, *de electione*, I, 6.

³ C. 7, 15, 17, X, *de electione*, I, 6; c. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; Iulius II, const. « *Romani Pontificis* », 28 iul. 1505; Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

⁴ C. 2, X, *de postulatione*, I, 5; c. 7. 20. 25. 42, X, *de electione*, I, 6; c. 7, 18, *de electione*, I, 6, in VI°.

possit ac soleat, suis ipsi suffragiis eum possunt, nisi aliud in iure caveatur, a competenti Superiore postulare, etsi agatur de officio, pro quo electus confirmatione non egeat ¹.

§ 2. Compromissarii postulare nequeunt, nisi id in mandato aut compromisso fuerit expressum.

CAN. 179.

§ 1. Ut postulatio vim habeat, pro ea stent oportet saltem duae tertiae suffragiorum partes ².

§ 2. Suffragium pro postulatione exprimi debet per verbum: *postulo*, aut aequivalens; formula: *eligo vel postulo*, aut aequipollens, valet pro electione, si impedimentum non exsistat, secus pro postulatione ³.

CAN. 180.

§ 1. Postulatio saltem infra octiduum mitti debet ad Superiorem ad quem pertinet electionem confirmare, si facultatem habeat ab impedimento dispensandi; secus ad Romanum Pontificem aut ad alium habentem facultatem ⁴.

§ 2. Si infra praescriptum tempus postulatio missa non fuerit, ipso facto nulla evadit et electores pro ea vice privantur iure eligendi aut postulandi, nisi probent a mittenda postulatione iusto detentos fuisse impedimento.

¹ C. 1, 4, 6, X, *de postulatione*, I, 5; c. 12, 13, 20, 22, 23, 29, 40, 59, X, *de electione*, I, 6; c. 2, 3, 4, X, *de translatione*, I, 7; c. 10, 11, X, *de renunciatione*, I, 9; c. 17, X, *de temporib. ord.*, I, 11; c. 10, 14, 15, X, *de aetate et qualitat.*, I, 14; c. 2, X, *de bigamis*, I, 21; c. 7, X, *de crimine falsi*, V, 20; c. un., *de postulatione*, I, 5, in VI°; Reg. 42, 87, R. I., in VI°; c. un., *de postulatione*, I, 2, in Extravag. com.; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514.

² C. 40, X, *de electione*, I, 6.

³ C. un., *de postulatione*, I, 5, in VI°.

⁴ C. 4, X, *de postulatione*, I, 5.

§ 3. Per postulationem nullum ius postulato acquiritur et Superiori licet eandem repellere ¹.

§ 4. Praesentatam Superiori postulationem electores revocare non possunt, nisi Superiore consentiente ².

CAN. 181.

§ 1. Reiecta a Superiore postulatione, ius eligendi ad collegium redit, nisi electores scienter illum postulaverint qui tali detinetur impedimento in quo nequeat aut non soleat dispensari; tunc enim provisio ad Superiorem pertinet ³.

§ 2. Quod si postulatio admissa fuerit, id significetur postulato, qui respondere debet ad normam can. 174 ⁴.

§ 3. Si eam acceptet, plenum ius in officio eidem statim acquiritur, nisi aliud in iure caveatur.

CAPUT II.

De amissione officiorum ecclesiasticorum.

CAN. 182.

§ 1. Amittitur officium ecclesiasticum renuntiatione, privatione, amotione, translatione legitime facta, lapsu temporis praefiniti ⁵.

§ 2. Resoluto quovis modo iure Superioris a quo fuerat concessum, officium ecclesiasticum non amittitur, nisi lex

¹ C. 3, 5, X, *de postulatione*, I, 5; c. 23, X, *de electione*, I, 6; c. 16, *de electione*, I, 6, in VI°.

² C. 4, X, *de postulatione*, I, 5; Reg. 21, 33, R. I., in VI°.

³ C. 2, X, *de postulatione*, I, 5; c. 23, X, *de electione*, I, 6; c. 18, *de electione*, I, 6, in VI°; c. un., *de postulatione*, I, 2, in *Extravag. com.*

⁴ C. 1, 2, X, *de postulatione*, I, 5.

⁵ C. 5, X, *de rerum permut.*, III, 19; c. 6, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; c. 26, *de electione*, I, 6, in VI°.

aliter caveat aut nisi in concessione habeatur clausula: *ad beneplacitum nostrum*, vel alia aequipollens ¹.

CAN. 183.

Quisque sui compos potest officio ecclesiastico iusta de causa renuntiare, nisi speciali prohibitione renuntiatio sit ipsi interdicta ².

CAN. 184.

Renuntiatio ex metu gravi, iniuste incusso, dolo aut errore substantiali vel simoniace facta irrita est ipso iure ³.

CAN. 185.

Ob tacitam renuntiationem ab ipso iure acceptatam quaelibet officia vacant ipso facto et absque ulla declaratione:

1.º Si clericus professionem religiosam emiseric, salvo, circa beneficia, praescripto can. 584.

2.º Si intra tempus iure statutum vel, deficiente iure, ab Ordinario determinatum, de officio provisus illud adire neglexerit.

¹ C. 2, *de off. leg.*, I, 15, in VI°.

² C. 1, *de renunciatione*, I, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; sess. XXV, *de regul.*, c. 16; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568; S. C. C., *Caletana*, 24 apr. 1880.

³ C. 5, X, *de renunciatione*, I, 9; c. 4, 5, X, *de pactis*, I, 35; c. 2, 3, 4, X, *de his quae vi etc.*, I, 40; c. 2, 3, X, *de restitut. spoliat.*, II, 13; c. 8, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 2, 46, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, *de poenis*, V, 8, in Clem.; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Pius IV, const. « *Romanum Pontificem* », 11 oct. 1564; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568; const. « *Intolerabilis* », 11 iun. 1569; Bened. XIV, const. « *In sublimi* », 29 aug. 1741; const. « *Ecclesiastica ministeria* », 15 iun. 1746; S. C. C., *Baren.*, 17 maii 1851; 18 sept. 1852; 28 maii 1853; *Caletana*, 24 apr. 1880.

3.° Si aliud officium ecclesiasticum cum priore incompatible acceptaverit et eiusdem pacificam possessionem obtinuerit;

4.° Si a fide catholica publice defecerit;

5.° Si matrimonium, etiam civile tantum, ut aiunt, contraxerit.

6.° Si militiae saeculari nomen sponte dederit;

7.° Si habitum clericalem propria auctoritate sine iusta causa deposuerit nec illum ab Ordinario monitus intra mensem a monitione recepta resumpserit.

8.° Si residentiam qua tenetur, illegitime deseruerit per mensem, et Ordinario monenti, legitimo impedimento haud detentus, nec paruerit nec responderit ¹.

CAN. 186.

Praeter casus supra enumeratos, renunciatio, ut valida sit, debet scripto fieri aut saltem coram duobus testibus per se vel procuratorem speciali mandato munitum ².

¹ C. 1, 3, X, *de clericis coniug.*, III, 3; c. 2-4, 6, 8-11, 17, X, *de clericis non resid.*, III, 4; c. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 9, 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 4, *de regularib.*, III, 14, in VI°; c. 12, *de haereticis*, V, 2, in VI°; c. 3, 6, *de praebendis*, III, 2, in Clem.; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioan. XXII; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 4; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12, 17; Nicol. III, const. « *Noverit* », 5 mart. 1280; Paul. IV, const. « *Cum ex Apostolatus* », 15 febr. 1559; Innocent. XII, const. « *Ecclesiae Catholicae* », 22 sept. 1695; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 14 ian. 1747; S. C. Ep. et Reg., 25 aug. 1903.

² C. 5, X, *de renunciatione*, I, 9; c. un., *de renunciatione*, I, 4, in Clem.; Gregor. XIII, const. « *Humano vix iudicio* », 5 ian. 1584; Bened. XIV, const. « *Ecclesiastica ministeria* », 15 iun. 1746.

CAN. 187.

§ 1. Renuntiatio generatim, ut valeat, ei fieri debet a quo clericus officium accepit vel qui eiusdem locum tenet, atque ab eodem, nisi aliud iure caveatur, est acceptanda ¹.

§ 2. Si officium per confirmationem, admissionem vel institutionem collatum fuerit, renuntiatio fieri debet Superiori ad quem de iure ordinario confirmatio, admissio vel institutio spectat ².

CAN. 188.

§ 1. Officium, renuntiatione legitime facta et acceptata, vacat postquam renuntianti significata est acceptatio ³.

§ 2. Semel legitime facta renuntiatione, non datur amplius poenitentiae locus, licet renuntians possit officium ex alio titulo consequi ⁴.

§ 3. Renuntians in officio permaneat donec de Superioris acceptance certum nuntium acceperit.

§ 4. Renuntiationem Ordinarius loci infra mensem vel admittat vel reiiciat.

CAN. 189.

Superiores sine iusta et proportionata causa renuntiationes facile ne acceptent ⁵.

CAN. 190.

§ 1. Privatio officii incurritur sive ipso iure, sive ex facto legitimi Superioris.

¹ C. 7, X, *de consuetudine*, I, 4; c. 4, 9, 10, X, *de renuntiatione*, I, 9.

² C. 15, X, *de renuntiatione*, I, 9.

³ C. 14, C. VII, q. 1; c. 6, *de rescriptis*, I, 3, in VI°.

⁴ C. 3, 6, 12, X, *de renuntiatione*, I, 9; c. 3, X, *restitut. spoliat.*, II, 13.

⁵ C. 14, C. VII, q. 1; c. 1, 9, 10, X, *de renuntiatione*, I, 9; c. 18, X, *de regularib.*, III, 31; S. Pius V, const. « *Quanta Ecclesiae* », 1 apr. 1568.

§ 2. Si agatur de officio inamovibili, Ordinarius nequit clericum eodem privare, nisi ex sententia legitime lata ob delictum, servato praescripto can. 38 *De delictis et poenis* aut ex administrativo decreto, de quo in can. 731-745, *De iudiciis* ¹.

§ 3. Si de amovibili, privatio fieri ab Ordinario potest ex qualibet iusta causa, prudenti eius arbitrio, etiam citra delictum, sed effectum non habet, nisi postquam privato fuerit a Superiore intimata; et ab Ordinarii decreto datur recursus ad Sedem Apostolicam, sed in devolutivo tantum.

CAN. 191.

De administrativa parochorum amotione servantur praescripta can. 691-715, *De iudiciis*.

CAN. 192.

§ 1. Translatio ab uno ad aliud officium ecclesiasticum ab eo tantum perfici potest, qui ius habet tum acceptandi renuntiationem tum removendi a primo officio et promovendi ad alterum ².

§ 2. Ad translationem, si de consensu clerici fiat, quaelibet iusta causa sufficit; si invito clerico, eadem fere causa requiritur idemque procedendi modus ac pro eiusdem pri-

¹ C. 14, X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; c. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 13, X, *de haeret.*, V, 7; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 4; sess. XXI, *de ref.*, c. 6; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910; S. C. C., *Vercellen.*, 15 dec. 1696; 1 oct. 1720; *Acheruntina*, 31 mart. et 22 sept. 1855; *Terracinen.*, 2 iul. 1860; 22 dec. 1860; 12 aug. 1865.

² C. 39, C. VII, q. 1; c. 1, 2, 3, 4, X, *de translatione*, I, 7; c. 1, X, *de clericis non resid.*, III, 4; c. 5, X, *de rerum permutatione*, III, 19; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910.

vatione, firmo praescripto can. 716-722, *De iudiciis*, quod ad translationem attinet parochorum ¹.

CAN. 193.

In translatione prius officium vacat cum clericus alterius possessionem canonice capit, nisi aliter iure cautum sit vel Superior disposuerit ².

CAN. 194.

Qui clericum ad officium elegerunt vel postulaverunt aut praesentaverunt, nequeunt eundem officio privare aut ab eo revocare seu amovere aut ad aliud transferre ³.

TITULUS V.

De potestate ordinaria et delegata.

CAN. 195.

§ 1. Ex divina institutione est in Ecclesia potestas *ordinis*, et potestas *iurisdictionis* ac *magisterii* ⁴.

§ 2. Potestas iurisdictionis alia est fori externi, alia fori interni seu conscientiae sive sacramentalis sive extra-sacramentalis.

¹ C. 2. 4, X, *de translatione*, I, 7; c. 5, X, *de rerum permutatione*, III, 19; Bened. XIV, const. « *Ad Apostolicam* », 17 oct. 1740; S. C. Ep. et Reg., *Alben.*, 15 oct. 1601; *Novarien.*, 12 ian. 1604; 1 maii 1866; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910; S. C. C., *Eystetten.*, 11 aug. et 22 sept. 1742; *Limburgen.*, 27 iun. et 19 dec. 1857; *Premislien.*, 18 iun. 1887.

² C. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. 28, *de praebendis*, III, 4, in VI°; c. 6, *de praebendis*, III, 2, in Clem.; S. C. C., *Fesulana*, 19 dec. 1648.

³ C. 4, X, *de iure patronatus*, III, 38.

⁴ Pius VI, const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794, prop. 2 damn; Pius X, litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907.

CAN. 196.

§ 1. Potestas iurisdictionis ordinaria ea est quae ipso iure adnexa est officio; delegata quae commissa est personae ¹.

§ 2. Potestas ordinaria potest esse sive propria sive vicaria.

CAN. 197.

§ 1. In iure, nomine *Ordinarii* intelliguntur, nisi quis expresse excipiat, praeter Romanum Pontificem, pro suo quisque territorio Episcopus residentialis, Abbas vel Praelatus *nullius*, Administrator, Vicarius et Praefectus Apostolicus, Superior Missionis, necnon ii qui praedictis deficientibus interim ex iuris praescripto aut ex probatis constitutionibus succedunt in regimine, Vicarius Generalis; pro suis vero subditis Superiores maiores in Ordinibus clericalibus exemptis ².

§ 2. Nomine autem *Ordinarii loci* seu *locorum* veniunt omnes recensiti, praeter Superiores religiosos ³.

CAN. 198.

§ 1. Qui iurisdictionis potestatem habet ordinariam, potest eam alteri delegare, nisi aliter expresse iure caveatur ⁴.

§ 2. Etiam potestas iurisdictionis ab Apostolica Sede delegata subdelegari potest sive ad actum, sive etiam habi-

¹ C. 12, X, *de off. ordin.*, I, 31.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4; Leo XIII, ep. encycl. « *Satis cognitum* », 29 iun. 1896; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 2.

³ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 2.

⁴ C. 20, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 7, *de off. ord.*, I, 16, in VI°; Reg. 67, 68, 72, R. I., in VI°; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888.

tualiter, nisi electa fuerit industria personae aut subdelegatio prohibita ¹.

§ 3. Delegata ad universitatem negotiorum ab eo qui infra Romanum Pontificem habet ordinariam potestatem, potest in singulis casibus subdelegari.

§ 4. Aliae potestates iurisdictionis delegatae subdelegari possunt tantummodo ex concessione expresse facta, sed articulum aliquem non iurisdictionalem etiam sine expressa commissione iudices delegati possunt subdelegare.

§ 5. Nulla subdelegata potestas potest iterum subdelegari, nisi id expresse concessum fuerit ².

CAN. 199.

§ 1. Potestas iurisdictionis ordinaria et ad universitatem negotiorum delegata, late interpretanda est; alia quaelibet stricte; cui tamen delegata potestas est, ea quoque intelliguntur concessa, sine quibus eadem exerceri non posset ³.

§ 2. Delegatum se asserentem gravat onus probandae delegationis ⁴.

CAN. 200.

§ 1. Potestas iurisdictionis sive ordinaria sive delegata potest in solos subditos directe exerceri, nisi aliud expresse caveatur ⁵.

§ 2. Iudicialis potestas tam ordinaria quam delegata exerceri nequit in proprium commodum aut extra territo-

¹ C. 3, 27, 28, 43, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 62, X, *de appell.*, II, 28; c. 12, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 5; S. Poenit., 27 apr. 1886.

² C. 27, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 62, X, *de appell.*, II, 28.

³ C. 1, 4, 5, 12, 21, 28, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 2, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°.

⁴ C. 31, 32, X, *de off. deleg.*, I, 29.

⁵ C. 11, X, *de off. deleg.*, I, 29.

rium aut in subditum e territorio absentem, salvis praescriptis can. 154, *De rebus* et 92, *De iudiciis* ¹.

§ 3. Nisi aliud ex rerum natura aut ex iure constet, potestatem ordinis et potestatem iurisdictionis voluntariam quis exercere potest etiam in proprium commodum aut extra territorium aut in subditum e territorio absentem ².

CAN. 201.

§ 1. Actus potestatis iurisdictionis sive ordinariae sive delegatae collatae pro foro externo, valet quoque pro interno, non autem e converso.

§ 2. Potestas collata pro foro interno exerceri potest etiam in foro interno extra-sacramentali, nisi sacramentale exigatur.

§ 3. Si forum pro quo potestas data est, expressum non fuerit, potestas intelligitur concessa pro utroque foro, nisi ex ipsa rei natura aliud constet.

CAN. 202.

§ 1. Delegatus qui sive circa res sive circa personas mandati sui fines excedit, nihil agit ³.

§ 2. Hos tamen excessisse non intelligitur delegatus, qui alio modo ac deleganti placuerit, ea ad quae delegatus est, peragit, nisi modus ipse fuerit a delegante praescriptus tamquam conditio.

§ 3. Quae tacite insunt, etsi expressa, non ponunt conditionem, nisi hoc ipsum palam declaratum fuerit ad normam can. 39.

¹ C. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°.

² C. 7, 11, X, *de off. deleg.*, I, 29.

³ C. 21, 28, X, *de rescript.*, I, 3; c. 4, 13, 15, 21, 31, 32, 37, 40, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 11, *de rescript.*, I, 3, in VI°.

CAN. 203.

§ 1. Si quis superiorem adit, inferiore praetermisso, non inde voluntaria suspenditur inferioris potestas, sive haec ordinaria fuerit sive delegata.

§ 2. Attamen rei ad superiorem delatae ne se immisceat inferior sine gravi urgente causa et sine subditi consensu.

CAN. 204.

§ 1. Si plures iurisdictionem delegatam obtinuerint pro eodem negotio, et dubitetur utrum delegatio facta fuerit in solidum an collegialiter, praesumitur facta in solidum in re voluntaria, collegialiter in re iudiciali.

§ 2. Pluribus in solidum delegatis, qui prius negotium occupavit, alios ab eodem excludit, nisi aut posthac impediatur aut nolit ulterius in negotio procedere ¹.

§ 3. Pluribus collegialiter delegatis, omnes simul pro actorum validitate in negotio expediendo procedere debent, nisi in mandato aliter cautum sit ².

CAN. 205.

Pluribus successive delegatis, ille negotium expedire debet cuius mandatum anterius est nec posteriore rescripto expresse abrogatum fuit.

CAN. 206.

Ad normam can. 182 § 1, potestas ordinaria non extinguitur resolutio iure concedentis officium cui adnexa est; sed cessat, amisso officio; silet, legitima appellatione inter-

¹ C. 8, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°.

² C. 13, X, *de rescript.*, I, 3; c. 6, 16, 21, 22, 34, 42, X, *de off. deleg.*, I, 29.

posita, nisi forte appellatio sit tantum in devolutivo, firmo manente praescripto can. 67, 86, *De delictis et poenis* ¹.

CAN. 207.

§ 1. Potestas delegata exstinguitur, expleto mandato, elapso tempore pro quo concessa fuit; cessante causa finali delegationis; revocatione delegantis delegato directe intimata aut renuntiatione delegati deleganti directe intimata et ab eodem acceptata, non autem resoluta iure delegantis, nisi in duobus casibus de quibus in can. 61 ².

§ 2. Pluribus collegialiter delegatis, si unus deficiat, aliorum quoque delegatio exspirat, nisi aliud ex tenore delegationis constet ³.

CAN. 208.

In errore communi aut in dubio positivo et probabili sive iuris sive facti iurisdictionem supplet Ecclesia pro foro sive externo sive interno.

CAN. 209.

Potestas ordinis, a legitimo Superiore ecclesiastico sive adnexa officio sive commissa personae, nequit aliis demandari, nisi id expresse fuerit iure vel indulto concessum ⁴.

¹ C. 7, 10, *de appell.*, II, 15, in VI°.

² C. 4, 9, 19, 20, 24, 28, 30, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 12, X, *de appell.*, II, 28; c. 1, X, *de regul. iur.*, V, 41; c. 6, 7, 9, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°; c. 30, 36, *de praebend.*, III, 4, in VI°.

³ C. 30, 42, X, *de off. deleg.*, I, 29.

⁴ S. C. de Prop. Fide, decr. 29 iul. 1841.

TITULUS VI.

De reductione clericorum ad statum laicalem.

CAN. 210.

§ 1. Etsi sacra ordinatio, semel valide recepta, numquam irrita fiat, clericus tamen maior ad statum laicalem redigitur decreto Sanctae Sedis aut poena *degradationis* ¹.

§ 2. Clericus minor ad statum laicalem regreditur, non solum ipso facto ob causas in iure descriptas, sed etiam sua ipsius voluntate, praemonito Ordinario, aut eiusdem Ordinarii decreto iusta de causa lato, si nempe Ordinarius, omnibus perpensis, prudenter iudicaverit clericum non posse cum decore status clericalis ad ordines sacros promoveri.

CAN. 211.

§ 1. Qui in minoribus ordinibus constitutus ad statum laicalem quavis de causa regressus est, ut inter clericos denuo admittatur, requiritur licentia Ordinarii, non concedenda nisi post diligens examen super vita et moribus et congruum, iudicio Ordinarii, experimentum.

§ 2. Degradatus autem et qui forte apostolico decreto ad statum laicalem rediit, ut inter clericos denuo admittatur, indiget Sanctae Sedis licentia ².

¹ C. 1, X, *de clericis coniug.*, III, 3; c. un., *de vita et honest. cleric.*, III, 1, in VI°; c. 1, *de vita et honest. cleric.*, III, 1, in Clém.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4, can. 4; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888; S. C. Immunit., 20 sept. 1860; Pont. Rom., tit. *Degradationis forma*.

² Pont. Rom., tit. *Degradationis forma*.

CAN. 212.

§ 1. Omnes qui e clericali statu ad laicalem legitime re-
ducti aut regressi sunt, eo ipso amittunt officia, beneficia,
iura ac privilegia clericalia et vetantur in habitu clericali ac
tonsura incedere ¹.

§ 2. Clericus tamen maior obligationibus clericalibus
ordini adnexis tenetur, salvo praescripto can. 213, 214.

CAN. 213.

Qui ante canonicam aetatem absque legitima dispensa-
tione ordinem subdiaconatus recepit:

1.° Si id malitiose obtinuerit, tenetur oneribus ordini
adnexis, firmo praescripto can. 181, *De delictis et poenis*.

2.° Si absque dolo, interim non tenetur obligationibus
clericalibus, sed exercitio ordinis recepti caret; canonicam
vero aetatem adeptus, vinculo matrimoniali haud ligatus,
interrogetur velitne in recepto ordine perseverare; si id ne-
gaverit, ad statum laicalem ab eodem Ordinario redigatur,
nullis impositis sive coelibatus sive horarum canonicarum
obligationibus; si affirmaverit, iam eisdem obligationibus
adstringitur et ordinem receptum potest exercere ².

CAN. 214.

§ 1. Clericus qui metu gravi coactus ordinem subdiaco-
natus recepit nec postea, remoto metu, eandem ordinatio-
nem ratam habuit saltem tacite per ordinis exercitium,
sciens et animadvertens per talem actum obligationibus cle-

¹ C. 1, 3, 7, 9, X, *de clericis coniug.*, III, 3; c. un., *de bigamis*, I, 12,
in VI°; c. un., *de vita et honest. cleric.*, III, 1, in VI°; c. 1; *de vita et ho-
nest. cleric.*, III, 1, in Clem.; S. C. Immunit., 20 sept. 1860.

² C. 5, D. XXVIII; Bened. XIV, const. « *Eo quamvis tempore* »,
4 maii 1745.

ricalibus se subiicere, ad statum laicalem, legitime probata coactione et non ratihabitione, eo ipso redactus habeatur, absque ullis coelibatus ac horarum canonicarum obligationibus ¹.

§ 2. Coactio autem et defectus ratihabitionis probari debet ad normam can. 519-524 *De iudiciis*.

SECTIO II.

DE CLERICIS IN SPECIE.

CAN. 215.

§ 1. Unius supremæ potestatis, Romani nempe Pontificis vel Oecumenici Concilii, est provincias ecclesiasticas, dioeceses, vicariatus apostolicos, praefecturas apostolicas ac missiones erigere, aliter circumscribere, dividere, unire, supprimere ².

§ 2. In iure nomine dioecesis venit quoque abbatia vel praelatura *nullius*, nisi aliud constet.

CAN. 216.

§ 1. Territorium cuiuslibet dioecesis, abbatiae vel praelaturae *nullius* dividatur in distinctas partes; unicuique autem parti sua peculiaris ecclesia cum populo determinato est assignanda suusque peculiaris rector est praeficiendus pro necessaria animarum cura ³.

¹ Bened. XIV, const. « *Eo quavis tempore* », 4 maii 1745.

² C. 48, 49, C. XVI, q. 1; c. 1, X, *de translat. ep.*, I, 7; c. 4, X, *de off. leg.*, I, 30; c. 8, X, *de excessib. praelat.*, V, 31; c. 5, 6, *de praebend.*, III, 2, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; Bened. XIV, const. « *Apostolicae servitutis* », 14 mart. 1743; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881.

³ Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 9; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13.

§ 2. Pari modo vicariatus apostolicus, praefectura apostolica, missio, ubi commode fieri possit, dividantur.

§ 3. Partes dioecesis de quibus in § 1, sunt *paroeciae*; partes vicariatus apostolici, praefecturae apostolicae ac missiones de quibus in § 2, si peculiaris rector eisdem fuerit assignatus, appellantur *quasi-paroeciae*.

§ 4. Non possunt sine speciali apostolico indulto constitui paroeciae pro diversitate sermonis seu nationis aut ritus fidelium in eadem civitate vel territorio degentium, nec paroeciae mere familiares aut personales; circa constitutas autem nil innovandum, inconsulta Apostolica Sede ¹.

CAN. 217.

§ 1. Episcopus et Abbas vel Praelatus *Nullius* territorium suum in regiones seu districtus, plures paroecias complectentes, distribuant, qui veniunt nomine *vicariae foraneae* vel etiam alicubi *decanatus*, *archipresbyteratus*, etc.

§ 2. Si haec distributio, ratione circumstantiarum, videatur impossibilis aut inopportuna, Ordinarius consulat Sanctam Sedem, nisi ab eadem iam fuerit provisum.

TITULUS VII.

**De suprema potestate
iisque qui eiusdem sunt ecclesiastico iure participes.**

CAPUT I.

De Romano Pontifice.

CAN. 218.

§ 1. Romanus Pontifex, Beati Petri in primatu Successor habet non solum primatum honoris, sed supremam et plenam potestatem iurisdictionis in universam Ecclesiam

¹ C. 14, X, *de off. ord.*, I, 31.

tum in rebus quae ad fidem et mores, tum in iis quae ad disciplinam et regimen Ecclesiae per totum orbem diffusae pertinent ¹.

§ 2. Haec potestas est vere episcopalis, ordinaria ac immediata sive in omnes et singulas ecclesias, sive in omnes et singulos pastores et fideles, a quavis humana auctoritate independens ².

CAN. 219.

Romanus Pontifex, legitime electus, statim ab acceptata electione, obtinet, iure divino, plenam supremae iurisdictionis potestatem ³.

¹ C. 23. X. *de privileg.*. V. 33: c. 1. *de constitutionib.*, I. 2, in VI; c. 1, *de maiorit. et obed.*, I. 8, in Extravag. com.: Conc. Vatic., sess. IV, const. « *Pastor aeternus* »; Confessio fid. a Michele Palaeologo Gregorio X oblata a. 1274; Martin. V, bulla « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418, art. 7, Ioann. Huss damn.; Eugen. IV, const. « *Laetentur caeli* », 4 iul. 1439; Leo X, bulla « *Exurge Domine* », 16 maii 1520, art. 25, 26, 27, error. Mart. Luthér damn.; Professio fid. Orientalib. praescr. a Bened. XIV, const. « *Nuper ad Nos* », 16 mart. 1743; Pius VI, breve « *Super soliditate* », 28 nov. 1756; const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794, prop. 3 damn.; Pius IX, ep. encycl. « *Nostis et Nobiscum* », 8 dec. 1849; litt. ap. « *Aeterni Patris* », 29 iun. 1868; Pius X. ep. « *Ex quo* », 26 dec. 1910; S. C. S. Off.. decr. 3 iul. 1907. prop. 55 damn.

² C. 21, C. IX. q. 3; Conc. Vatic.. sess. IV, const. « *Pastor aeternus* »; Professio fid. a Schismaticis Cornelio oblata a. 251; Art. 3 error. Martilii Patav. et Ioann. a Ianduno. damn. a Ioann. XXII, 28 oct. 1327; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicae* », 22 aug. 1851.

³ Martin. V, bulla « *Inter cunctas* », 22 febr. 1416, art. 24, error. Wicleff et Huss suspect. interrog.; Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

CAN. 220.

Gravioris momenti negotia quae Romano Pontifici uni reservantur sive natura sua, sive positiva dispositione, *causae maiores* appellantur ¹.

CAN. 221.

Si contingat ut Romanus Pontifex renuntiet, ad eiusdem renuntiationis validitatem non est necessaria Cardinalium aliorumve acceptatio ².

CAPUT II.

De Concilio Oecumenico.

CAN. 222.

§ 1. Dari nequit Oecumenicum Concilium quod a Romano Pontifice non fuerit convocatum ³.

§ 2. Eiusdem Romani Pontificis est Oecumenico Concilio per se vel per alios praeesse, res in eo tractandas ordinemque servandum constituere ac designare, Concilium ipsum transferre, suspendere, dissolvere, eiusque decreta confirmare ⁴.

¹ C. 9, C. III. q. 6: c. 1, X, *de translatione ep.*, I, 7.

² C. 1, *de renunciatione*, I, 7, in VI°.

³ C. 1, 2, D. XVII; Leo X, bulla « *Pastor teternus* », 19 dec. 1516; Paul. III, const. « *Initio* », 22 maii 1542; Pius IX, litt. ap. « *Aeterni Patris* », 29 iun. 1868.

⁴ C. 2, D. XVII; Conc. Trid., sess. XXV, *contin. sess.*, de fine concilii; Leo X, bulla « *Pastor aeternus* », 19 dec. 1516; Pius IV, const. « *Ad Ecclesiae regimen* », 29 nov. 1560; const. « *Benedictus Deus* », 26 ian. 1564; Pius IX, litt. ap. « *Multiplies* », 27 nov. 1869; litt. ap. « *Postquam Dei munere* », 20 oct. 1870.

CAN. 223.

§ 1. Vocantur ad Concilium in eoque ius habent suffragii deliberativi:

1.° S. R. E. Cardinales, etsi non Episcopi;

2.° Patriarchae, Primate, Archiepiscopi, Episcopi residentiales, etiam nondum consecrati;

3.° Abbates ac Praelati *Nullius*;

4.° Abbates de quibus in can. 488 n. 8 ac Supremi Moderatores Ordinum regularium clericalium, non autem Congregationum religiosarum, nisi aliud convocationis decretum ferat ¹.

§ 2. Etiam Episcopi titulares, si vocati fuerint, suffragium obtinent deliberativum, nisi aliud in convocatione expresse caveatur.

§ 3. Theologi ac sacrorum canonum periti, ad Concilium forte invitati, suffragium non habent, nisi consultivum.

CAN. 224.

§ 1. Si quis ex vocatis ad Concilium ad normam can. 223 § 1, eidem, iusto impedimento detentus, interesse non possit, mittat procuratorem et impedimentum probet ².

§ 2. Procurator, si fuerit unus e Concilii Patribus duplici suffragio non gaudet; si non fuerit, publicis tantum sessionibus interesse potest, sed absque suffragio; expletoque Concilio, huius acta subscribendi ius habet.

¹ Pius IV, const. « *Ad Ecclesiae regimen* », 29 nov. 1560; Pius IX, litt. ap. « *Aeterni Patris* », 29 iun. 1868; litt. ap. « *Multiplices* », 27 nov. 1869.

² C. 4, X, de iureiurando, II, 24; Paul. III, const. « *Initio* », 22 maii 1542; Pius IV, const. « *Ad Ecclesiae regimen* », 29 nov. 1560; Pius IX, litt. ap. « *Aeterni Patris* », 29 iun. 1868.

CAN. 225.

Nemini eorum qui Concilio interesse debent, licet ante discedere, quam Concilium sit rite absolutum, nisi a Concilii Praeside cognita ac probata discessionis causa et impetrata abeundi licentia ¹.

CAN. 226.

Propositis a Romano Pontifice quaestionibus Patres possunt alias addere, a Concilii tamen Praeside, antea probatas ².

CAN. 227.

Concilii decreta vim definitivam obligandi non habent, nisi postquam a Romano Pontifice fuerint confirmata et eius iussu promulgata ³.

CAN. 228.

§ 1. Concilium Oecumenicum suprema pollet in universam Ecclesiam potestate ⁴.

§ 2. A sententia Romani Pontificis non datur ad Concilium Oecumenicum appellatio ⁵.

¹ Pius IX, litt. ap. « *Multiplices* », 27 nov. 1869.

² Pius IX, litt. ap. « *Multiplices* », 27 nov. 1869.

³ C. 4, X, de electione, I, 6; Conc. Trid., sess. XXV, contin. sess., de fine concilii.

⁴ Leo X, bulla « *Exurge Domine* », 16 maii 1520. art. 29, error. Mart. Luther damn.

⁵ Conc. Vatic., sess. IV, const. « *Pastor aeternus* »; Nicol. I, ep. ad Michaellem Imp., a 865; Pius II, const. « *Execrabilis* », 18 ian. 1459; Iulius II, const. « *Suscepti regiminis* », 1 iul. 1509; Leo X, bulla « *Exurge Domine* », 16 maii 1520, art. 28. error. Mart. Luther. damn.: Prop. 29 prohib. ab Alex. VIII, 7 dec. 1690; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

CAN. 229.

Si contingat Romanum Pontificem, durante Concilii celebratione, vita decedere, ipso iure hoc intermittitur, donec novus Pontifex, canonice electus, illud resumit et continuari iusserit ¹.

CAPUT III.

De S. R. E. Cardinalibus.

CAN. 230.

S. R. E. Cardinales Senatum Romani Pontificis constituunt eidemque in regenda Ecclesia praecipui consilarii et adiutores assistunt ².

CAN. 231.

Sacrum Collegium in tres ordines distribuitur, episcopalem, ad quem soli pertinent sex Cardinales dioecesibus suburbicariis praepositi; presbyteralem, qui constat cardinalibus quinquaginta; diaconalem, qui quatuordecim ³.

CAN. 232.

Cardinalibus ordinis presbyteralis ac diaconalis suis cuique titulus aut diaconia in Urbe assignatur a Romano Pontifice ⁴.

¹ Pius IX, const. « *Cum Romanis Pontificibus* », 4 dec. 1869; Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

² C. 17, de electione, I, 6, in VI°; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

³ Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586; const. « *Religiosa* », 13 apr. 1587; Pius X, motu propr. « *Edita a Nobis* », 5 maii 1914.

⁴ Sixtus V, const. « *Religiosa* », 13 apr. 1587.

CAN. 233.

§ 1. Cardinales libere a Romano Pontifice ex toto terrarum orbe eliguntur, viri, saltem in ordine presbyteratus constituti, doctrina, pietate ac rerum agendarum prudentia egregie praestantes ¹.

§ 2. A cardinalatus dignitate arcentur:

1.º Illegitimi, etiamsi per subsequens matrimonium fuerint legitimati; itemque alii irregulares vel a sacris ordinibus impediti iuxta canonicas sanctiones, etsi cum ipsis auctoritate apostolica fuerit ad ordines et dignitates etiam episcopalem dispensatum.

2.º Qui utriuslibet sexus prolem etiam ex legitimo matrimonio susceptam, vel nepotem ex ea habent.

3.º Qui primo aut secundo gradu consanguinitatis alicui Cardinali viventi coniuncti sunt ².

CAN. 234.

§ 1. Creantur et publicantur a Romano Pontifice Cardinales in Consistorio sicque creati et publicati obtinent ius ad electionem Romani Pontificis ceteraque privilegia de quibus in can. 240 ³.

§ 2. Si tamen Romanus Pontifex creationem alicuius in Consistorio annuntiaverit, promoti nomine sibi in pectore reservato, sic promotus nullis interim gaudet Cardi-

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

² Iulius III, const. « *Sanctissimus* », 26 ian. 1554; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

³ Eugen. IV, const. « *In eminenti* », 26 oct. 1431; Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586; Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

nalium iuribus aut privilegiis, sed postquam a Romano Pontifice eius nomen publicatum fuerit, Cardinalium iuribus et privilegiis fruitur a publicatione, iure vero praecedentiae a reservatione in pectore ¹.

CAN. 235.

Promotus absens a Curia debet in recipiendo bireto rubro iurare se intra annum, nisi legitimo deitneatur impedimento, Summum Pontificem aditurum ².

CAN. 236.

Nisi aliter in casibus particularibus fuerit a Sancta Sede provisum, per promotionem ad sacram purpuram non solum ipso facto vacant dignitates omnes, ecclesiae, beneficia, quae promotus possideat, sed etiam pensiones ecclesiasticae amittuntur ³.

CAN. 237.

§ 1. Per optionem in Consistorio factam et a Summo Pontifice approbatam, possunt, servata prioritatem ordinis et promotionis, Cardinales ex ordine presbyterali transire ad alium titulum et Cardinales ex ordine diaconali ad aliam diaconiam et etiam ad ordinem presbyteralem, dummodo per integrum decennium in ordine diaconali permanserint ⁴.

§ 2. Cardinalis ex ordine diaconali, transiens per optionem ad ordinem presbyteralem, locum obtinet ante omnes illos Cardinales presbyteros, qui post ipsum ad sacrae purpurae honorem assumpti sunt ⁵.

¹ Eugen. IV, const. « *In eminenti* », 26 oct. 1431.

² Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

³ Sixtus V, const. « *Sanctissimus* », 16 mart. 1588.

⁴ Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586: Clem. VIII, const. « *Sanctissimus* », 18 aug. 1597.

⁵ Clem. VIII, const. « *Sanctissimus* », 18 aug. 1597.

§ 3. Suburbicaria si vacet Sedes, Cardinalis antiquior ex ordine presbyterali, qui momento vacationis praesens fuerit in Curia vel ab ea absens ad tempus ob sibi commissum negotium aliquod a Romano Pontifice, optare in Consistorio ad eam potest ¹.

§ 4. Cardinales quibus una ex ecclesiis suburbicariis est assignata, aliam optare nequeunt; cum vero Cardinalis gradum Decani attigerit, dioecesim suam Ostiensi cumulat, quae proinde cum alia atque alia dioecesi suburbicaria in persona Cardinalis Decani semper coniungitur ².

CAN. 238.

§ 1. Sacro Cardinalium Collegio praeest Decanus, idest antiquior promotione ad aliquam Sedem suburbicariam, cui tamen nulla est in ceteros Cardinales iurisdictio, sed ipse primus habetur inter aequales ³.

§ 2. Vacante decanatu, ipso iure succedit Subdecanus, sive is tempore vacationis sit praesens in Curia sive in sua suburbicaria dioecesi commoretur, sive absit ad tempus; non tamen si tunc temporis absit causa residentiae in metropolitana seu cathedrali Ecclesia, cuius regimen et administrationem apostolico indulto retineat.

CAN. 239.

§ 1. Cardinales tenentur obligatione residenti in Curia, nec fas est ipsis ab eadem discedere sine licentia Romani Pontificis ⁴.

¹ Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

² Bened. XIII, const. « *Romani Pontificis* », 7 sept. 1724; Pius X, motu propr. « *Edita a Nobis* », 5 maii 1914.

³ Paul. IV, const. « *Cum venerabiles* », 22 aug. 1555; Bened. XIII, const. « *Romani Pontificis* », 7 sept. 1724.

⁴ Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; Innocent. X, const. « *Cum iuxta* », 19 febr. 1646.

§ 2. Haec obligatio urget quoque Cardinales Episcopos suburbicarios; qui tamen non indigent licentia ut sese conferant ad sibi commissas dioeceses, quoties opportunum iudicaverint.

§ 3. Cardinales qui sunt Episcopi alicuius dioecesis non suburbicariae, a lege residendi in Curia eximuntur et si contigerit eos ad Urbem venire, Summum Pontificem adeant, nec ab Urbe discedant antequam ab eodem abeundi licentiam impetraverint ¹.

CAN. 240.

§ 1. Praeter privilegia de quibus in can. 599 § 4, can. 12, *De iudiciis*, et can. 33, *De delictis et poenis*, Cardinales omnes a sua promotione in Consistorio facultate gaudent:

1.° Audiendi ubique terrarum confessiones etiam religiosorum utriusque sexus et absolvendi ab omnibus peccatis et censuris etiam reservatis, exceptis tantum censuris Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatis et illis quae adnexae sunt revelationi secreti S. Officii.

2.° Sibi suisque familiaribus eligendi sacerdotem confessionibus excipiendis, qui, si iurisdictione careat, eam ipso iure obtineat, etiam quod spectat ad peccata et censuras, reservatas quoque, illis tantum censuris exceptis, de quibus in n. 1.

3.° Verbum Domini ubique praedicandi.

4.° Celebrandi vel alii permittendi ut coram se celebrent unam Missam in feria V maioris hebdomadae ac tres Missas in nocte Natalis Domini.

5.° Benedicendi ubique, solo crucis signo, cum omnibus indulgentiis a Sancta Sede concedi solitis, rosaria, aliasque coronas precatorias, cruces, numismata, statuas, sca-

¹ Bened. XIV, const. « *In regimine* », 3 febr. 1745.

pularia a Sede Apostolica probata eaque imponendi absque onere inscriptionis.

6.° Sub unica benedictione erigendi in ecclesiis et oratoriis etiam privatis, in quibus Missa celebrari possit, aliisque piis locis, Stationes *Viae Crucis* cum omnibus indulgentiis, quae huiusmodi pium exercitium peragentibus impertitae sunt; nec non benedicendi pro fidelibus, qui causa infirmitatis vel alterius legitimi impedimenti sacras Stationes *Viae Crucis* visitare nequeant, Crucifixi icones cum applicatione omnium indulgentiarum devoto exercitio eiusdem *Viae Crucis* a Romanis Pontificibus adnexarum.

7.° Celebrandi super aram portatilem non solum in domo propriae habitationis, sed ubicumque degunt; et permittendi ut alia Missa in sui commodum celebretur.

8.° Celebrandi in mari, debitis cautelis adhibitis.

9.° In omnibus ecclesiis et oratoriis Missam celebrandi proprio kalendario conformem.

10.° Fruendi altari privilegiato personali quotidiano.

11.° Lucrandi in propriis sacellis indulgentias, ad quas acquirendas praescripta sit visitatio templi alicuius vel publicae aediculae civitatis seu loci, in quo Cardinales actu commorentur; quo privilegio etiam eorum familiares frui possunt.

12.° Benedicendi ubique populo more episcoporum; sed in Urbe in ecclesiis tantum, piis locis et fidelium consessibus.

13.° More episcoporum gestandi crucem ante pectus etiam supra mozetam ac utendi mitra et baculo pastorali.

14.° Sacrum celebrandi in quolibet privato sacello absque praeiudicio utentis indulto.

15.° Pontificalia cum throno et baldachino peragendi in omnibus ecclesiis, Ordinario praemonito, si ecclesia sit

cathedralis; sed in Urbe pontificalia peragentes ius throni non habent, nisi in Ecclesia sui tituli vel diaconiae.

16.º Honoribus tribui solitis Ordinariis locorum fruendi quocumque se conferant.

17.º Fidem faciendi in foro externo, si de oraculo pontificio testentur.

18.º Fruendi sacello ab Ordinarii visitatione exempto.

19.º De rebus beneficiariis libere disponendi etiam per testamentum, salvo praescripto can. 575, *De rebus*.

20.º Consecrationes et benedictiones ecclesiarum, altarium, sacrae suppellectilis, abbatum aliasve similes, excepta oleorum sacrorum consecratione, si Cardinalis character episcopali careat, ubique locorum, servatis servandis, peragendi.

21.º Praecedendi omnes Praelatos etiam Patriarchas, imo ipsos Legatos pontificios, nisi Legatus sit Cardinalis in proprio territorio residens; Cardinalis autem Legatus a latere praecedit extra Urbem omnes alios.

22.º Conferendi primam tonsuram et ordines minores dummodo promovendus habeat dimissorias proprii Ordinarii litteras.

23.º Ministrandi sacramentum confirmationis, firmo onere inscriptionis nominis confirmati ad normam iuris.

24.º Concedendi indulgentias ducentorum dierum, etiam toties quoties lucrandas, in locis vel institutis ac pro personis suae iurisdictionis vel protectionis; item in aliis locis, sed a praesentibus solummodo, singulis vicibus, lucrandas ¹.

§ 2. Cardinalis Decanus gaudet privilegio ordinandi et consecrandi electum Pontificem, si hic ordinatione vel epi-

¹ Eugen. IV, const. « *Non mediocri* », a. 1439; Leo X, const. « *Superinae* », 5 maii 1514; Gregor. XIV, const. « *Sanctissimus* », 26 apr. 1591;

scopali consecratione indigeat, et tunc pallio utitur; quod privilegium, absente Cardinali Decano, competit Subdecano, eoque etiam absente, antiquiori Cardinali Episcopo suburbicario ¹.

§ 3. Demum Cardinalis proto-diaconus pallia archiepiscopis eorumve procuratoribus, vice Romani Pontificis, imponit; et nomen novi electi Pontificis populo annuntiat ².

CAN. 241.

§ 1. Cardinalis ad Sedem suburbicariam promotus et in eiusdem possessionem canonicè immissus:

1.º Est verus Episcopus et Ordinarius suae dioecesis eaque potestate in eam pollet, quam const. *Apostolicae*, 15 Apr. 1910, describit.

2.º In proprio Urbis sacello potest matrimonio suorum subditorum, servatis servandis, assistere.

§ 2. Ceteri Cardinales in suis titulis potestatem habent quasi-episcopalem, postquam eorundem canonicam possessionem ceperint ³.

CAN. 242.

Sede Apostolica vacante, Sacrum Cardinalium Collegium et Romana Curia non aliam habent potestatem, quam quae definitur in const. *Vacante Sede Apostolica*, 25 Decembris 1904.

Bened. XIV, const. « *Inter arduas* », 22 apr. 1749; Pius X, motu propr. « *Crux pectoralis* », 24 maii 1905; const. « *Apostolicae* », 15 apr. 1910; S. R. C., *Neapolitana*, 14 iul. 1887; S. C. Indulg., decr. 28 aug. 1903.

¹ Clem. XII, const. « *Pastorale* », 10 ian. 1731; Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

² Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

³ C. 11, X, de maiorit. et pbed., I, 33; Sixtus V, const. « *Religiosa* », 13 apr. 1586; Innocent. XII, const. « *Romanus Pontifex* », 17 sept. 1692; S. R. C., *Urbis*, 30 ian. 1879.

CAPUT IV.

De Curia Romana ¹.

CAN. 243.

Curia Romana componitur sacris Congregationibus, Tribunalibus et Officiis, prout inferius enumerantur et describuntur.

CAN. 244.

§ 1. In singulis Congregationibus, Tribunalibus, Officiis servanda est disciplina et tractanda sunt negotia iuxta normas tum generales tum particulares, quas ipsis Romanus Pontifex praestituerit.

§ 2. Omnes qui ad Congregationes, Tribunalia, Officia Romanae Curiae pertinent, ad secretum servandum tenentur intra limites et iuxta modum ex disciplina unicuique propria determinatum.

CAN. 245.

§ 1. Nil grave et extraordinarium in iisdem Congregationibus, Tribunalibus, Officiis agatur, nisi a Moderatoribus eorundem Romano Pontifici fuerit antea significatum.

§ 2. Gratiae quaevis ac sententiae indigent pontificia approbatione, exceptis iis pro quibus eorundem Officiorum, Tribunalium, Congregationum Moderatoribus speciales facultates tributae sint, exceptisque sententiis tribunalis Sacrae Romanae Rotae et Signaturae Apostolicae de ipsarum competentia latis.

¹ Pius X. const. « *Sapienti consilio* », 29 iun. 1908; Ordo servandus in S. Congregationibus, Tribunalibus, Officiis Romanae Curiae, 29 sept. 1908.

Art. I. - *De Sacris Congregationibus.*

CAN. 246.

Singulis Congregationibus praeest Cardinalis Praefectus vel, si eisdem praesit ipsemet Romanus Pontifex, eas dirigit Cardinalis Secretarius; quibus adiunguntur Cardinales quos Pontifex eis adscribendos censuerit, cum aliis necessariis administris et consultoribus.

CAN. 247.

§ 1. Congregatio S. Officii, cui ipse Summus Pontifex praeest, tutatur doctrinam fidei et morum.

§ 2. Eidem reservatur iudicium de haeresi aliisque criminibus quae suspicionem haeresis inducunt.

§ 3. Ipsa sola cognoscit ea quae sive directe sive indirecte, in iure aut in facto circa privilegium, uti aiunt, Paulinum et matrimonii impedimenta disparitatis cultus et mixtae religionis versantur; necnon ad eam spectat facultas dispensandi in hisce impedimentis. Quaelibet quaestio circa matrimonia mixta ad hanc Congregationem est referenda, quae potest, si ita censeat et casus ferat, quaestionem remittere ad aliam Congregationem vel ad tribunal Romanae Rotae ¹.

§ 4. Ad eandem devoluta est universa res de Indulgentiis, sive quae doctrinam spectet sive quae usum respiciat.

§ 5. Ipsa una competens est circa ea omnia quae ieiunium eucharisticum respiciunt.

CAN. 248.

§ 1. Congregationis Consistorialis Praefectus est ipse Romanus Pontifex. Praeter alios ad eandem pertinent ex

¹ S. C. Consist., 27 mart. 1909.

officio Cardinales Secretarius S. Officii et Secretarius Status. Inter Consultores eiusdem semper sunt Adessor S. Officii et Secretarius Congregationis pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis.

§ 2. Ad hanc Congregationem spectat non modo parare agenda in Consistoriis, sed praeterea in locis Congregationi de Propaganda Fide non obnoxiiis novas dioeceses et capitula tum cathedralia tum collegialia constituere: dioeceses iam constitutas dividere; Episcopos, Administratores apostolicos, Coadiutores et Auxiliarios Episcoporum constituendos proponere, canonicas inquisitiones seu processus super promovendis indicere actosque diligenter expendere; ipsorum periclitari doctrinam. At si de viris promovendis vel dioecesibus constituendis aut dividendis cum aliquo civili Gubernio agendum sit, res tota a Congregatione pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis est expedienda.

§ 3. Ab hac Congregatione dependent ea omnia quae pertinent ad constitutionem, conservationem et statum dioecesium. Quare ipsa vigilat super impletis vel minus obligationibus, quibus Ordinarii tenentur; cognoscit ea quae ab Episcopis scripto relata sint de statu suarum dioecesium; indicit visitationes apostolicas examinatque eas quae fuerint absolutae, transmissis in utroque casu ad respectivas Congregationes iis quae ipsarum propria sint cum informationibus et documentis ad rem facientibus pro solutione; vigilat super omnibus quae ad regimen, disciplinam, temporalem administrationem et studia Seminariorum pertinent, incolumi iure Congregationis de Prop. Fide; et in conflictatione iurium dubia solvit circa competentiam Congregationum, salvo iure Congregationis S. Officii quae dubia de sua competentia ipsa per se dirimit ¹.

¹ S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad IX; 29 iul. 1909, ad I-VI, VIII.

CAN. 249.

§ 1. Congregationi de disciplina Sacramentorum proposita est universa legislatio circa disciplinam septem Sacramentorum, incolumi iure Congregationis S. Officii circa ea quae in can. 247 statuta sunt, et sacrorum Rituum Congregationis circa ritus et caeremonias quae in Sacramentis conficiendis, ministrandis et recipiendis servari debent.

§ 2. Ad illam itaque spectant ea omnia, quae decerni concedique solent tum in disciplina matrimonii, tum in disciplina aliorum Sacramentorum nec non in celebratione sacrificii eucharistici, iis tantum exceptis quae aliis Congregationibus reservata sunt ¹.

§ 3. Ipsa cognoscit quoque et exclusive de facto inconsummationis matrimonii et de existentia causarum ad dispensationem concedendam, nec non de iis omnibus, quae cum his sunt connexa. Potest tamen cognitionem horum omnium, si id expediens iudicaverit, ad Romanam Rotam remittere. Pariter ad eam deferri possunt quaestiones de validitate matrimonii; sed si ipsa iudicaverit huiusmodi quaestiones iudiciario ordine esse tractandas, tunc eas ad tribunal competens remittat. Eodem modo ad ipsam pertinet videre de obligationibus ordinibus maioribus adnexis, necnon examinare quaestiones de ipsa validitate sacrae ordinationis, aut eas ad tribunal competens remittere. Et ita porro de aliis sacramentis ².

CAN. 250.

§ 1. Congregationi Concilii ea pars negotiorum est commissa, quae ad universam disciplinam Cleri saecularis populiue christiani refertur.

¹ S. C. Consist., 14 mart. 1910; 16 aug. 1910.

² S. C. Consist., *Romana*, 28 ian. 1909.

§ 2. Quamobrem ipsius est curare ut Ecclesiae praecepta servantur, cum facultate opportune ab eisdem fideles relaxandi; moderari quae parochos et canonicos spectant; aut quae pias sodalitates, pias uniones (etiamsi dependeant ab institutis religiosis vel erectae sint in eorum ecclesiis seu domibus), pia legata, pia opera, Missarum stipendia, beneficia aut officia, bona ecclesiastica, mobilia et immobilia, tributa dioecesana, taxas curiarum episcopaliū aliaque huiusmodi attingunt. Eidem reservata est facultas eximendi a conditionibus requisitis ad assecutionem beneficiorum, quoties ad Ordinarios eorum collatio spectat; admittendi ad compositionem eos qui occuparunt bona ecclesiastica, etiam pertinentia ad instituta religiosa; permittendi, ut fideles acquirant bona institutorum religiosorum a potestate civili usurpata ¹.

§ 3. Videt quoque de iis omnibus, quae ad immunitatem ecclesiasticam pertinent, necnon de controversiis circa praecedentiam, salvo iure Congregationis de sodalibus religiosis et Congregationis Caeremonialis.

§ 4. Ad eandem pertinent ea omnia quae ad Conciliorum celebrationem et recognitionem atque ad Episcoporum coetus seu conferentias referuntur, extra loca quae subsunt Congregationi de Prop. Fide.

§ 5. Est autem haec Congregatio competens in omnibus controversiis negotia eidem commissa spectantibus, quas in linea disciplinari pertractandas iudicaverit; cetera ad tribunal competens erunt deferenda.

CAN. 251.

§ 1. Congregatio negotiis religiosorum sodalium praeposita ea sibi exclusive vindicat quae respiciunt regimen,

¹ S. C. Consist., 27 febr. 1909; 8 iul. 1909; *Romana*, 9 dec. 1909; 14 mart. 1910; 21 apr. 1910.

disciplinam, bona et privilegia religiosorum sodalium utriusque sexus tum solemnibus tum simplicibus votis adstrictorum eorumque, qui, quamvis sine votis, in communi tamen vitam agunt more religiosorum, itemque tertiorum ordinum saecularium, incolumi iure Congregationis de Prop. Fide.

§ 2. Quapropter, quaestionibus ordine iudiciario tractandis ad tribunal competens remissis et incolumi semper iure S. Officii circa negotia ad ipsum spectantia, haec Congregatio quaestiones omnes circa res ad obiectum suae competentiae spectantes in linea disciplinari dirimit; sed si quaestio vertatur inter religiosum sodalem et personam non religiosam, ipsa, praesertim ad instantiam partis, potest quoque, si aequum iudicaverit, eandem quaestionem ad aliam Congregationem remittere.

§ 3. Huic denique Congregationi reservatur concessio dispensationum a iure communi pro sodalibus religiosis.

CAN. 252.

§ 1. Congregatio de Propaganda Fide missionibus ad praedicandum Evangelium et catholicam doctrinam superintendit, ministros necessarios constituit et mutat, facultatemque habet tractandi, agendi et exsequendi omnia desuper necessaria et opportuna.

§ 2. Eius iurisdictio iis est circumscripta regionibus, ubi, sacra hierarchia nondum constituta, status missionis perseverat. Huic Congregationi sunt etiam subiectae regiones, quae, etsi hierarchia constituta sit, adhuc inchoatum aliquid praeseferunt. Eidem pariter subsunt societates ecclesiasticorum ac seminaria, quae exclusive fundata sunt eo fine, ut in eis instituantur missionarii pro exteris missionibus, praesertim quoad ea quae respiciunt eorum regulas, administra-

tionem atque opportunas concessionem ad sacram ordinationem alumnorum requisitas ¹.

§ 3. Haec autem Congregatio tenetur ad peculiare alias Congregationes deferre negotia quae aut fidem attingunt aut matrimonium aut sacrorum rituum disciplinam ².

§ 4. Quod vero spectat ad sodales religiosos, eadem Congregatio sibi vindicat quidquid religiosos qua missionarios, sive uti singulos sive simul sumptos, tangit. Quidquid vero religiosos qua tales, sive uti singulos sive simul sumptos attingit, ad Congregationem Religiosorum negotiis praepositam remittat aut relinquat ³.

§ 5. Unitam habet Congregationem pro negotiis Rituum Orientalium, quae omnibus et singulis cuiusque generis orientalium negotiis unice tractandis ac dirigendis operam navat, etiamsi sint mixta, quae scilicet sive rei sive personarum ratione latinos attingant, nisi eadem Congregatio negotia ipsa ad generalem Propagandae Fidei Congregationem deferenda esse interdum existimaverit et incolumi semper iure Congregationis S. Officii quoad privilegium Paulinum ac mixta coniugia ⁴.

CAN. 253.

Congregationis Indicis est non solum delatos sibi libros diligenter excutere, eos, si oportuerit, prohibere, et dispensationes concedere; sed etiam ex officio inquirere, qua opportuniore licebit via, quae in vulgus edantur scripta cuius-

¹ S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad I; 29 iul. 1909, ad IV, X, XI; *Romana*, 9 dec. 1909; *Romana*, 15 mart. 1910.

² S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad II, IV, XI, XII.

³ S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad V.

⁴ Pius IX, const. « *Romani Pontifices* », 6 ian. 1862; S. C. Consist., 12 nov. 1908, ad VI.

libet generis damnanda, et in memoriam Ordinariorum reducere, quam religiose teneantur in perniciosa scripta animadvertere eaque Sanctae Sedi denunciare, ad normam can. 672, *De rebus*.

CAN. 254.

§ 1. Congregatio Sacrorum Rituum ius habet videndi et statuendi ea omnia quae sacros ritus et caeremonias Ecclesiae Latinae proxime spectant, non autem quae latius ad sacros ritus referuntur, cuiusmodi sunt praecedentiae iura aliaque id genus, de quibus sive servato ordine iudicio sive in linea disciplinari disceptetur.

§ 2. Eius proinde est praesertim advigilare, ut sacri ritus ac caeremoniae diligenter serventur in Sacro celebrando, in Sacramentis administrandis, in divinis officiis persolvendis, in iis denique omnibus quae Ecclesiae Latinae cultum respiciunt; dispensationes concedere opportunas; insignia et honoris privilegia tam personalia et ad tempus, quam localia et perpetua, quae ad sacros ritus vel caeremonias pertineant, elargiri et cavere ne in haec abusus irrepant.

§ 3. Denique ea omnia exsequitur quae ad beatificationem et canonizationem Servorum Dei vel ad Sacras Reliquias quoquo modo referuntur.

CAN. 255.

Ad Congregationem Caeremonialem pertinet moderatio caeremoniarum in Sacello Aulaque Pontificali servandarum et sacrarum functionum quas Patres Cardinales extra pontificale sacellum peragunt; itemque cognoscit quaestiones de praecedentia tum Patrum Cardinalium tum Legatorum quos variae nationes ad Sanctam Sedem mittunt.

CAN. 256.

Congregatio pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis in ea tantum negotia incumbit, quae eius examini subiiciuntur a Summo Pontifice per Cardinalem Secretarium Status, praesertim ex illis quae cum legibus civilibus coniunctum aliquid habent et ad pacta conventa cum variis nationibus referuntur, salvo praescripto can. 248 § 2.

CAN. 257.

Congregationi Studiorum commissà est moderatio regiminis ac studiorum, in quibus versari debent athenaea seu quas vocant Universitates seu Facultates quae ab Ecclesiae auctoritate dependent, comprehensis iis quae a religiosae alicuius familiae sodalibus administrantur. Novas institutiones perpendit approbatque; facultatem concedit academicos gradus conferendi normasque tradit quibus ii conferri debeant, et, ubi agitur de viro, singulari doctrina commendato, potest eos ipsa conferre.

Art. II. - *De Tribunalibus Curiae Romanae.*

CAN. 258.

Sacrae Poenitentiariae praeficitur Cardinalis Poenitentiarius Maior. Huius tribunalis iurisdictio coarctatur ad ea quae forum internum, etiam non sacramentale, respiciunt; quare hoc tribunal pro solo foro interno gratias largitur, absolutiones, dispensationes, commutationes, sanctiones, condonationes; excutit praeterea quaestiones conscientiae easque dirimit.

CAN. 259.

Causae ordinem iudicarium requirentes aguntur apud Romanam Rotam et apud supremum tribunal Signaturae Apostolicae infra limites et iuxta normas stabilitas in can. 70-79 *De iudiciis*, salvo iure Congregationis S. Officii et Congregationis sacrorum Rituum in causas sibi proprias.

Art. III. - *De Officiis Curiae Romanae.*

CAN. 260.

§ 1. Cancellariae Apostolicae, cui praeest Cardinalis Cancellarius Sanctae Romanae Ecclesiae, hoc est proprium munus, Apostolicas expedire litteras seu bullas pro beneficiorum consistorialium provisione, novarum dioecesium et capitulorum institutione et pro aliis maioribus Ecclesiae negotiis conficiendis ¹.

§ 2. Quae litterae seu bullae non expendantur nisi de mandato Congregationis Consistorialis circa negotia ad eius iurisdictionem spectantia, aut de mandato Summi Pontificis circa alia negotia, servatis in singulis casibus ipsius mandati terminis.

CAN. 261.

Datariae Apostolicae, quam moderatur Cardinalis Datarius Sanctae Romanae Ecclesiae, commissum est cognoscere de idoneitate promovendorum ad beneficia non consistorialia Apostolicae Sedi reservata; conficere et expedire Apostolicas litteras pro eorum collatione; eximere in conferendo beneficio a conditionibus requisitis, quoties eorum collatio ad Ordinarium non pertinet; curare pensiones et

¹ Pius X, motu propr. « *In Romanae* », 8 dec. 1910; S. C. Consist., 15 apr. 1910.

onera quae Summus Pontifex in memoratis conferendis beneficiis imposuerit.

CAN. 262.

Camerae Apostolicae, cui praesidet Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinalis Camerarius, cura est atque administratio bonorum ac iurium temporalium Sanctae Sedis, quo tempore praesertim haec vacua habeatur; et tunc admodum serventur normae exhibitae a const. *Vacante Sede Apostolica*, 25 Decembris 1904.

CAN. 263.

§ 1. Officium Secretariae Status, cuius moderator est Cardinalis Secretarius Status, constat triplici parte hoc ordine:

§ 2. Prima pars, cui praesidet Secretarius Congregationis pro negotiis ecclesiasticis extraordinariis, versatur in negotiis quae eidem Congregationi examinanda subiici debent, ceteris pro diversa eorum natura ad peculiare Congregationes remissis.

§ 3. Altera pars, cui praest Substitutus, incumbit in ordinaria negotia.

§ 4. Tertiam partem regit Cancellarius Brevium Apostolicorum, qui vacat expeditioni Brevium.

CAN. 264.

Ad Secretarias Brevium ad Principes et Epistolarum latinarum spectat munus latine scribendi acta Summi Pontificis, ab eodem illis commissa.

CAPUT V.

De Legatis Romani Pontificis.

CAN. 265.

· Romano Pontifici ius est, a civili potestate independens, in quamlibet mundi partem Legatos cum vel sine ecclesiastica iurisdictione mittendi ¹.

CAN. 266.

Dicitur *Legatus a latere* Cardinalis qui a Summo Pontifice cum hoc titulo mittitur et tantum potest, quantum ei a Summo Pontifice demandatum est ².

CAN. 267.

§ 1. Legati qui mittuntur cum titulo Nuntii, Internuntii aut Delegati Apostolici :

1.° Si ex mandato Romani Pontificis stabilem sedem penes aliquod Gubernium civile habeant, fovant relationes inter Sedem Apostolicam et idem Gubernium iuxta normas a Sancta Sede receptas;

2.° Omnes autem in territorio sibi assignato advigilare debent in ecclesiarum statum, et Romanum Pontificem de eodem certiores reddere ³.

§ 2. Praeter has ordinarias potestates, ceterae omnes quas habent, sunt delegatae.

¹ C. un., *de consuetudine*, I, 1, in Extravag. com.

² C. 3, 4, X, *de off. leg.*, I, 30; Eugen. IV, const. « *Non mediocri* », a. 1439.

³ C. 2, *de off. leg.*, I, 15, in VI°.

CAN. 268.

§ 1. Legatorum munus cum omnibus facultatibus eisdem commissis non expirat, vacante Sede Apostolica, nisi aliter in litteris pontificiis fuerit statutum ¹.

§ 2. Cessat autem, expleto mandato, revocatione eisdem intimata, renuntiatione a Romano Pontifice acceptata ².

CAN. 269.

§ 1. Legati Ordinariis locorum liberum suae iurisdictionis exercitium relinquunt ³.

§ 2. Licet forte caractere episcopali careant, praecedunt tamen omnes Ordinarios qui non sint cardinalitia dignitate insigniti ⁴.

§ 3. Si caractere episcopali sint aucti, possunt sine Ordinariorum licentia in omnibus eorum ecclesiis, excepta cathedrali, populo benedicere et officia divina etiam in pontificalibus, adhibito quoque throno et baculo, peragere ⁵.

CAN. 270.

Episcopis qui, ratione sedis, titulo Legati Apostolici decorantur, nullum exinde competit speciale ius.

¹ C. 2, *de off. leg.*, I, 15, in VI°; Pius X, const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

² C. 3, *de off. leg.*, I, 15, in VI°.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 20; S. C. C., *Comen.*, 26 febr. 1707, ad I-V, VII, VIII, X-XIII.

⁴ S. R. C., *Taurinen.*, 16 febr. 1593, ad 1.

⁵ S. R. C., *Taurinen.*, 16 febr. 1593, ad 2, 5; *Vercellen.*, 1 mart. 1636.

CAPUT VI.

De Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus.

CAN. 271.

Patriarchae aut Primatis titulus, praeter praerogativam honoris et ius praecedentiae ad normam can. 280, nullam secumfert specialem iurisdictionem, nisi iure particulari de aliquibus aliter constet ¹.

CAN. 272.

Provinciae ecclesiasticae praeest Metropolita seu Archiepiscopus; quae dignitas coniuncta est cum sede episcopali a Romano Pontifice determinata vel probata.

CAN. 273.

Tantum potest Metropolita in Suffraganeos eorumque subditos ac dioeceses, quantum invenitur in canonibus qui sequuntur, expressum.

CAN. 274.

Metropolita in dioecesibus suffraganeis potest:

1.° Praemonito Suffraganeo, conferre beneficia et officia ecclesiastica vacantia aut ad ea praesentatos a patronis instituere, si Suffraganeus infra tempus iure statutum, iusto impedimento haud detentus, haec facere omiserit

2.° Indulgentias centum dierum, sicuti in propria dioecesi, concedere.

3.° Deputare Vicarium Capitularem ad normam can. 432 § 2.

4.° Vigilare ut fides ac disciplina ecclesiastica accurate serventur ac de abusibus Romanum Pontificem certiorum facere.

¹ C. 8, C. IX, q. 3; c. 9, X, *de off. ord.*, I, 31.

5.º Canonicam visitationem peragere, causa prius ab Apostolica Sede probata, si eam Suffraganeus neglexerit: tempore autem visitationis, potest praedicare, confessiones audire etiam absolvendo a casibus episcopo reservatis, de vita et honestate clericorum inquirere, clericos infamia notatos Ordinariis ipsorum denuntiare, notoria crimina, quae examinatione non egeant, itemque manifestas et notorias offensas tum sibi tum suis forte illatas, iustis poenis, censuris haud exclusis, punire.

6.º Pontificalia in omnibus ecclesiis, etiam exemptis, peragere, uti Episcopus in proprio territorio, populo benedicere, cruce ante se delata incedere, non autem alia exercere quae iurisdictionem importent.

7.º Appellationem recipere a sententiis definitivis aut interloquutoriis definitivarum vim habentibus, prolatis in Curii suffraganeis, ad normam can. 67, *De iudiciis* ¹.

CAN. 275.

Metropolita obligatione tenetur, infra tres menses a consecratione vel, si iam consecratus fuerit, a provisione canonica in Consistorio, per se vel per procuratorem a Ro-

¹ C. 8, C. IX, q. 3; c. 3, 5, X, *de supplenda neglig. praelat.*, I, 10; c. 1, X, *de off. leg.*, I, 30; c. 11, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 54, X, *de appellat.*, II, 28; c. 2, X, *de concess. praebend.*, III, 8; c. 18, *de electione*, I, 6, in VIº; c. 1, *de off. ord.*, I, 16, in VIº; c. 3, *de appellat.*, II, 15, in VIº; c. 1, *de poenis*, V, 9, in VIº; c. 7, *de sent. excom.*, V, 11, in VIº; c. 2, *de privileg.*, V, 7, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 3, 16, 20; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Ad militantis* », 30 mart. 1742; const. « *Exemplis* », 19 mart. 1748; S. C. Ep. et Reg., 16 oct. 1600; S. C. C., *Hibernien.*, 28 aug. 1683; S. R. C., *Arboren.*, 18 sept. 1666, ad 1; *Amalphantana*, 9 maii 1705; S. C. Indulg. decr. 28 aug. 1903; Caerem. Episcoporum, l. I, c. IV, n. 1.

mano Pontifice pallium petendi, quod significat potestatem archiepiscopalem ¹.

CAN. 276.

Hinc ante pallii impositionem, secluso speciali indulto apostolico, ipse illicite poneret actus sive iurisdictionis metropolitanae, sive ordinis episcopalis in quibus, ad normam legum liturgicarum, usus pallii requiritur ².

CAN. 277.

Metropolita uti potest pallio intra quamlibet ecclesiam etiam exemptam suae provinciae in Missarum solemnibus, diebus in Pontificali Romano designatis aliisque forte sibi concessis; nullatenus vero extra provinciam, etsi Ordinarii loci consensus accedat ³.

CAN. 278.

Si Metropolita pallium amittat vel ad aliam sedem archiepiscopalem transferatur, novo indiget pallio ⁴.

CAN. 279.

Pallium neque commodari potest neque donari nec in morte alicui relinqui, sed omnia pallia quae Metropolita obtinuit, cum eodem sunt sepelienda ⁵.

¹ C. 1, 2, D. C; c. 3, X, *de auct. et usu pallii*, I, 8; Pont. Rom., tit. *De pallio*.

² C. 11, 28, X, *de electione*. I, 6; S. R. C., *Lisbonen.* 7 aug. 1627; Pont. Rom., tit. *De pallio*.

³ C. 1, 4, 5, 6, 7, X, *de auct. et usu pallii*, I, 8; S. R. C., 8 aug. 1835; Pont. Rom., tit. *De pallio*.

⁴ C. 4, X, *de postulat.*, I, 5; Pont. Rom., tit. *De pallio*.

⁵ C. 2, X, *de auct. et usu pallii*, I, 8; Pont. Rom., tit. *De pallio*.

CAN. 280.

Patriarcha praecedit Primati, Primas Archiepiscopo, hic Episcopis, salvo praescripto can. 347 ¹.

CAPUT VII.

De Conciliis plenariis et provincialibus.

CAN. 281.

Ordinarii plurium provinciarum ecclesiasticarum in Concilium plenum convenire possunt, petita tamen venia a Romano Pontifice, qui suum Legatum designat ad Concilium convocandum eique praesidendum ².

CAN. 282.

§ 1. Concilio plenario assistere debent cum suffragio deliberativo, praeter Legatum apostolicum, Metropolitae, Episcopi residentiales, qui, sui loco, mittere possunt Coadiutorem vel Auxiliarem, Apostolici dioecesium Administratores, Abbates et Praelati *Nullius*, Vicarii Apostolici, Praefecti Apostolici, Superiores Missionum, Vicarii Capitulares.

§ 2. Etiam Episcopi mere titulares sine iurisdictione episcopali vel quasi-episcopali, in territorio degentes, si a Legato pontificio, iuxta receptas instructiones, ad Concilium vocentur, venire debent habentque suffragium deliberativum, nisi in convocatione aliud expresse caveatur.

§ 3. Alii ex utroque clero viri, forte ad Concilium invitati, suffragio non gaudent nisi consultivo.

¹ C. 1, D. XVIII.

² C. 13, D. XVIII; Pius IX allocut. « *Multis gravibusque* », 17 dec. 1860; allocut. « *Iamdudum cernimus* », 18 mart. 1861; Leo XIII, ep. « *Quum diuturnum* », 25 dec. 1898.

CAN. 283.

In singulis provinciis ecclesiasticis celebretur provinciale Concilium vigesimo saltem quoque anno.

CAN. 284.

§ 1. Concilium provinciale convocat eique praeest Metropolitae, aut, illo legitime impedito, vel sede archiepiscopali vacante, Suffraganeus antiquior promotione ad ecclesiam suffraganeam ¹.

§ 2. Locum ad celebrandum Concilium intra provinciae territorium eligit, auditis omnibus qui assistere debent cum suffragio deliberativo, idem Metropolitae qui tamen, cessantibus iustis impedimentis, metropolitanam ecclesiam ne negligat.

CAN. 285.

Episcopi qui nulli Metropolitae subiiciuntur, Abbates vel Praelati *Nullius*, et Archiepiscopi Suffraganeis carentes, aliquem viciniorem metropolitam, nisi forte iam elegerint, semel pro semper, praevia Sedis Apostolicae approbatione, eligant, cuius Concilio provinciali cum aliis intersint, et quae ibi ordinata fuerint, observent et observanda curent ².

CAN. 286.

§ 1. Praeter Episcopos, Abbates vel Praelatos *Nullius* et Archiepiscopos de quibus in can. 285, ad Concilium provinciale vocandi sunt et convenire debent cum voto deliberativo Suffraganei omnes alique de quibus in can. 282 § 1 ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2; S. C. C., *Limana*, mense febr. 1586; *Tarraconen.*, 2 dec. 1623, et 10 febr. 1624.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2.

³ C. 5, 6, 10, 12, 13, 14, D. XVIII; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2.

§ 2. Episcopi mere titulares qui in provincia degunt, possunt a Metropolita, cum consensu maioris partis Suffraganeorum, convocari, et si convocentur, intersunt cum voto deliberativo, nisi aliud in convocatione caveatur ¹.

§ 3. Capitula Cathedralia aut Consultores dioecesani cuiusvis dioecesis cuius Ordinarius ad normam § 1 vocari debet, invitentur ad Concilium et invitata mittant duos ex capitularibus aut Consultoribus collegialiter designatos cum voto tantum consultivo ².

§ 4. Maiores quoque Religionum clericalium exemptarum Superiores, qui in Provincia resideant, invitandi sunt, debentque invitati venire aut impedimentum quo detinentur, Concilio notum facere; sed his, quemadmodum et aliis ex utroque clero viris ad Concilium forte vocatis, votum est dumtaxat consultivum.

CAN. 287.

§ 1. Qui Concilio plenario aut provinciali interesse debent cum voto deliberativo, si iusto impedimento detineantur, mittant procuratorem et impedimentum probent ³.

§ 2. Procurator, si fuerit unus ex Patribus quibus est votum deliberativum, duplici voto non gaudet; si non fuerit, habet votum dumtaxat consultivum.

CAN. 288.

In plenario Concilio Legatus pontificius et in provinciali Metropolita, Patrum consensu, determinat ordinem servandum in quaestionibus examinandis et ipsum Concilium aperit, transfert, remittit, absolvit aut dissolvit.

¹ S. C. C., 25 aug. 1850.

² C. 10, X, *de his quae fiunt*, III, 10; S. C. de Prop. Fide, 6 iul. 1874, ad 1.

³ C. 9, D. XVIII; S. C. C., *Tarraconen.*, 4 dec. 1638.

CAN. 289.

Concilio plenario vel provinciali inchoato, nemini eorum qui interesse debent, licet discedere, nisi iustam ob causam respective a Legato Pontificio vel a Concilii provincialis Patribus probatam ¹.

CAN. 290.

Patres in Concilio plenario vel provinciali congregati studiose inquirant ac decernant quae ad fidei incrementum, ad moderandos mores, ad corrigendos abusus, ad controversias componendas, ad unam eandemque disciplinam inducendam, opportuna fore pro suo cuiusque territorio videantur ².

CAN. 291.

Absolute Concilio plenario aut provinciali, Praeses acta et decreta omnia ad Sanctam Sedem transmittat, nec eadem antea promulgentur, quam expensa et recognita fuerint; ipsimet autem Concilii Patres designent et modum promulgationis decretorum et tempus quo decreta promulgata obligare incipiant.

CAN. 292.

Decreta Concilii plenarii et provincialis promulgata obligant in suo cuiusque territorio universo, nec Ordinarii locorum ab iisdem dispensare possunt, nisi in casibus particularibus et iusta de causa.

CAN. 293.

§ 1. Nisi aliter pro peculiaribus locis a Sede Apostolica provisum fuerit, Metropolitae, eoque deficiente, antiquior e

¹ C. 12, D. XVIII.

² C. 25, X, *de accusationib.*, V, 1; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2.

Suffraganeis ad normam can. 284 § 1, curet ut Ordinarii locorum, saltem quinto quoque anno, stato tempore apud Metropolitam aliumve Episcopum comprovincialem conveniant, ut, collatis consiliis, videant quaenam in dioecesibus agenda sint, ut bonum religionis promoveatur eaque praeparent de quibus in futuro Concilio provinciali erit agendum.

§ 2. Etiam Episcopi aliique de quibus in can. 285 una cum aliis Ordinariis, convocari et convenire debent.

§ 3. Iidem Ordinarii congregati sedem proximi conventus designent.

CAPUT VIII.

De Vicariis Apostolicis, Praefectis Apostolicis, ac Superioribus Missionum.

CAN. 294.

§ 1. Territoria quae erecta non sunt in dioeceses reguntur per Vicarios aut Praefectos Apostolicos vel per Missionum Superiores; qui omnes ab una Apostolica Sede nominantur ¹.

§ 2. Vicarius aut Praefectus Apostolicus vel Superior Missionis possessionem sui territorii capiunt, litteras apostolicas per se vel per procuratorem ostendentes illi qui territorium regit ad normam can. 309.

CAN. 295.

§ 1. Vicarii et Praefecti Apostolici ac Superiores Missionum iisdem iuribus et facultatibus in suo territorio gaudent, quae in propriis dioecesibus competunt Episcopis residentialibus, nisi quid Apostolica Sedes reservaverit ².

¹ S. C. de Prop. Fide, 3 mart. 1766; 22 aug. 1867.

² S. C. de Prop. Fide, 14 febr. 1702; 3 dec. 1835, ad 1; 31 mart. 1897.

§ 2. Etiam ii qui caractere episcopali insigniti non sunt, possunt infra sui limites territorii ac perdurante munere, omnes benedictiones Episcopis reservatas, una pontificali excepta, impertiri, calices, patenas et altaria portatilia cum sacris oleis ab Episcopo benedictis consecrare, indulgentias quinquaginta dierum concedere, confirmationem, primam tonsuram et ordines minores conferre ad normam can. 59 § 3, 245, *De rebus*.

CAN. 296.

§ 1. Vicarii, Praefecti Apostolici et Superiores Missionum ab omnibus Missionariis, etiam regularibus, possunt ac debent exigere ut suas patentes seu alias quasvis eorum missionis, destinationis, constitutionis ac deputationis litteras exhibeant, easque exhibere recusantibus exercitium cuiusvis ministerii ecclesiastici prohibere ¹.

§ 2. Omnes missionarii, etiam regulares, licentiam sacri ministerii exercendi petant a Vicariis et Praefectis Apostolicis aut Superioribus Missionum, qui tamen eam ne denegent, nisi singulis et ob gravem causam ².

CAN. 297.

§ 1. Etiam Missionarii regulares subiiciuntur Vicarii, Praefecti Apostolici aut Superioris Missionis iurisdictioni, visitationi et correctioni in iis quae pertinent ad Missionum regimen, curam animarum, Sacramentorum administratio-

¹ Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 11 iul. 1742; const. « *Omnium* », 12 sept. 1744; S. C. de Prop. Fide, 22 mart. 1669, ad 5; 23 nov. 1688; 9 maii 1773; instr. 23 sept. 1783; instr. 30 sept. 1848, n. 1.

² Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; S. C. de Prop. Fide, 22 mart. 1669, ad 6; 14 febr. 1702; instr. 23 sept. 1783; instr. 30 sept. 1848, n. 2; instr. 1 sept. 1881, n. 1, 5.

nem, scholarum directionem; oblationes intuitu missionis factas, implementum piarum voluntatum in favorem eiusdem missionis ¹.

§ 2. Quamvis Vicariis, Praefectis Apostolicis ac Superioribus Missionum nullimode liceat, praeter casus in iure praevisos, se in disciplinam religiosam ingerere quae a Superiore religioso dependet, si tamen circa ea de quibus in superiore paragrapho, conflictus oriatur inter mandatum Vicarii, Praefecti Apostolici aut Superioris Missionum, et mandatum proprii Superioris, prius praevalere debet, salvo iure recursus in devolutivo ad Sanctam Sedem et salvis peculiaribus statutis a Sede Apostolica probatis ².

CAN. 298.

Deficientibus e clero saeculari sacerdotibus, Vicarii, Praefecti Apostolici et Superiores Missionum possunt, audito eorum Superiore, cogere religiosos, etiam exemptos, vicariatui, praefecturae, missioni addictos, ad animarum curam exercendam, salvis pariter peculiaribus statutis a Sede Apostolica probatis ³.

¹ Clem. VIII, const. « *Religiosorum quorumcumque* », 8 nov. 1601; Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. de Prop. Fide, 22 mart. 1669, ad 8, 9, 10; 13 aug. 1669, ad 3, 4, 6; 8 aug. 1698; 2 oct. 1724; instr. 23 sept. 1783; 11 dec. 1839, ad 1, 5; instr. 30 sept. 1848, n. 4, 5; decr. 12 aug. 1851; 23 febr. 1880, ad 1; instr. 1 sept. 1881, n. 3, 4, 6; 6 febr. 1882; 18 ian. 1886, ad 2, 3.

² S. C. de Prop. Fide, 20 iun. 1628; 30 ian. 1629; 11 mart. 1848 n. 6; instr. 30 sept. 1848; 23 febr. 1880, ad 1; instr. 1 sept. 1881, n. 2, 4.

³ Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; S. C. de Prop. Fide, 22 mart. 1669, ad 7; instr. 30 sept. 1848, n. 3.

CAN. 299.

Si quae dissidia in iis quae ad curam animarum pertinent, sive inter singulos Missionarios, sive inter diversas religiones, sive inter Missionarios et alios quoslibet oriri contigerit, ea quam primum componere curabunt Vicarii ac Praefecti Apostolici aut Superiores Missionum, qui huiusmodi quaestiones, ubi opus fuerit, dirimant, integro manente iure recursus ad Apostolicam Sedem, quin interea decreti effectus suspendatur ¹.

CAN. 300.

Vicarii Apostolici, vi officii sui, obligatione tenentur sacra limina Beatorum Apostolorum Petri et Pauli visitandi eadem prorsus lege, qua ceteri Episcopi residentiales ad normam can. 341; cui tamen muneri, si quid graviter obstat ne personaliter expleant, satisfacere possunt per procuratorem etiam in Urbe degentem ².

CAN. 301.

§ 1. Ad normam can. 340, Vicarii, Praefecti Apostolici ac Superiores Missionum tenentur obligatione Sedi Apostolicae exhibendi plenam accuratamque relationem de suo quisque pastoralis officio, deque omnibus quaecumque ad statum Vicariatus, Praefecturae, Missionis, ad missionarios, ad religiosos, ad populi disciplinam, ad scholarum frequentiam, ad fidelium denique ipsorum curae commissorum salutem quavis ratione pertineant; quae relatio scripta

¹ Urban. VIII, const. « *Ex debito* », 22 febr. 1633; Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; S. C. de Prop. Fide, 13 aug. 1669, ad 7.

² S. C. de Prop. Fide, 28 iul. 1626; 11 iul. 1668; 23 mart. 1844; 24 dec. 1849; instr. 1 iun. 1877.

esse debet et subscripta etiam a consiliariis de quibus in can. 303 ¹.

§ 2. Quin etiam sub cuiusque anni exitu ad Sanctam Sedem mittant elenchum seu numerum conversorum, baptizatorum annuaeque sacramentorum administrationis una cum aliis notatu dignioribus ².

CAN. 302.

§ 1. In regione sibi commissa resideant, a qua sine gravi et urgenti causa per notabile tempus abesse non liceat, in-consulta Sede Apostolica ³.

§ 2. Regionem sibi concreditam, quandocumque sit opus, debent ipsi per se vel, si legitime impediti fuerint, per alium visitare eaque omnia in visitatione expendere, quae ad fidem, bonos mores, sacramentorum administrationem, praedicationem verbi Dei, festorum observantiam, cultum divinum, iuventutis institutionem, disciplinam ecclesiasticam referuntur ⁴.

CAN. 303.

Constituant Consilium ex antiquioribus et prudentioribus inter missionarios eorumque sententiam, saltem per epistolam, audiant in gravioribus et difficilioribus negotiis ⁵.

¹ S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 31 oct. 1832; 27 sept. 1843; 23 mart. 1844; litt. 24 dec. 1849; litt. encycl. 24 apr. 1861.

² S. C. de Prop. Fide, 4 maii 1626; 20 sept. 1741; 13 mart. 1743; litt. encycl. 17 iun. 1747; litt. encycl. 31 oct. 1832; 27 sept. 1843; 23 mart. 1844.

³ S. C. de Prop. Fide, 19 ian. 1644; 10 iul. 1668; decr. 17 iun. 1715; litt. 9 oct. 1723; 23 mart. 1844; litt. encycl. 24 apr. 1861.

⁴ Clem. IX, const. « *Speculatores* », 13 sept. 1669; S. C. de Prop. Fide, 13 aug. 1669, ad 3; 14 ian. 1798.

⁵ S. C. de Prop. Fide, instr. 8 sept. 1869, n. 27; instr. 18 oct. 1883, n. XIV.

CAN. 304.

Prout siverit opportunitas, missionarios saltem praecipuos tum religiosos tum saeculares proprii territorii congregent, ut possint ex singulorum experientia et consilio deducere quae sint ordinanda perfectius ¹.

CAN. 305.

Studiosissime curent ut ex christianis indigenis seu incolis suae regionis probati clerici rite instituantur ac sacerdotio initientur ².

CAN. 306.

Missae sacrificium pro populis sibi commissis applicare debent saltem in solemnitatibus Natalis Domini, Epiphaniae, Paschatis, Pentecostes, Immaculatae Conceptionis et Assumptionis Beatae Mariae Virginis, Sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, Omnium Sanctorum, servato praescripto can. 339 § 2 et sequ.

CAN. 307.

§ 1. Ipsis non licet, inconsulta Sede Apostolica, concedere missionariis ab ea missis veniam in perpetuum deserendi Vicariatum, Praefecturam, Missionem vel alio transeundi, nec eos quomodolibet expellere ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, 12 iun. 1764, n. 1; instr. 23 nov. 1845; instr. 8 sept. 1869, n. 9.

² Clem. IX, const. « *In excelsa* », 13 sept. 1669; Leo XIII, ep. encycl. « *Ad extremas Orientis* », 24 iun. 1893; S. C. de Prop. Fide, 28 nov. 1630; 22 febr. 1663; instr. 2 iun. 1832; instr. 23 nov. 1845; 23 aug. 1852, ad 2; instr. 8 sept. 1869, n. 3, 4, 5, 20; instr. 18 oct. 1883, n. V; instr. 19 mart. 1893, n. IV.

³ S. C. de Prop. Fide, 8 maii 1628; 2 mart. 1665; 16 mart. 1668; 28 febr. 1716; decr. 8 sept. 1781; decr. 28 sept. 1812; instr. 8 sept. 1869, n. 1.

§ 2. In casu autem publici scandali possunt ipsi, audito suo Consilio, et si agatur de religiosis, praemonito, quantum fieri potest, Superiore, missionarium statim removere, facta tamen illico certiore Apostolica Sede ¹.

CAN. 308.

Vicariis, Praefectis, Superioribus Missionum caractere episcopali insignitis, privilegia honorifica competunt, quae ius concedit Episcopis titularibus; si autem caractere episcopali careant, habent tantum, durante munere et in proprio territorio, insignia protonotariorum apostolicorum de numero participantium.

CAN. 309.

§ 1. Vicarii, Praefecti et Superiores Missionum ubi primum in territorium suum advenerint, deputent ex uno vel altero clero pro-vicarium vel pro-praefectum aut pro-superiorem idoneum, nisi coadiutorem cum futura successione a Sancta Sede impetraverint ².

§ 2. Pro-vicarius, pro-praefectus aut pro-superior nullam habet, vivente Vicario, Praefecto ac Superiore, potestatem, nisi quae fuerit ab eodem sibi commissae; sed deficiente Vicario, Praefecto aut Superiore, vel eorum iurisdictione impedita ad normam can. 429, § 1, totum debet regimen assumere et in hoc munere permanere, donec a Sancta Sede aliter fuerit provisum ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, 16 mart. 1668.

² Bened. XIV, const. « *Ex sublimi* », 26 ian. 1753; const. « *Quam ex sublimi* », 8 aug. 1755; S. C. de Prop. Fide, decr. 20 maii 1786; 9 dec. 1822, ad 1; 8 maii 1847; instr. 8 sept. 1869, n. 2.

³ Bened. XIV, const. « *Ex sublimi* », 26 ian. 1753; const. « *Quam ex sublimi* », 8 aug. 1755; S. C. de Prop. Fide, decr. 20 maii 1786; decr. 9 dec. 1822, ad 2; instr. 8 sept. 1869, n. 2.

§ 3. Pari modo pro-vicarius, pro-praefectus, aut pro-superior qui titulari successerit, statim deputet ecclesiasticum virum, qui sibi, ut supra, in munere succedat ¹.

§ 4. Si forte contingat neminem sive a titulari sive a pro-titulari uti administratorem fuisse designatum, tunc senior in vicariatu, praefectura, missione, is, nempe, qui sit praesens in territorio et suas destinationis litteras in eodem prius exhibuerit, censetur delegatus a Sancta Sede ut regimen assumat et inter plures aequae seniores antiquior sacerdotio ².

CAN. 310.

§ 1. Ad quos vicariatus, praefecturae aut missionis cura devenerit ad normam can. 309, ii debent quamprimum certiozem facere Apostolicam Sedem.

§ 2. Interim uti possunt omnibus facultatibus sive ordinariis ad normam can. 295, sive delegatis, nisi commissae fuerint ob industriam personae, quibus Vicarius vel Praefectus aut Superior Missionis pollebat.

CAN. 311.

Vicarius, Praefectus aut Superior Missionis, ad certum tempus institutus, debet in regimine cum omnibus facultatibus sibi concessis permanere, licet definitum tempus fuerit praeterlapsum, donec successor, exhibitis eidem, coram actuario assumpto et duobus testibus, litteris apostolicis, in territorium advenerit ³.

¹ S. C. de Prop. Fide, decr. 20 maii 1786.

² S. C. de Prop. Fide, decr. 19 sept. 1787; litt. 29 sept. 1827.

³ S. C. de Prop. Fide, 2 mart. 1666; 30 aug. 1700.

CAPUT IX.

De Administratoribus Apostolicis.

CAN. 312.

Dioecesis canonice erectae regimen, sive plena, sive vacante sede, quandoque Summus Pontifex ob graves et speciales causas Administratori Apostolico vel in perpetuum vel ad tempus committit ¹.

CAN. 313.

§ 1. Quilibet Administrator Apostolicus, si datus fuerit dioecesi, sede plena, canonicam administrationis possessionem init, ostendens litteras suae nominationis tum Episcopo, si Episcopus sit mentis consiliique compos et in dioecesi versetur, tum etiam Capitulo, ad normam can. 334 § 3.

§ 2. Si sedes fuerit vacans, Administrator Apostolicus possessionem sumit ad instar Episcopi iuxta cit. can. 334 § 3.

CAN. 314.

Nisi aliter in litteris apostolicis caveatur:

1.° Administratori Apostolico competit plenum iurisdictionis episcopalis exercitium in suo territorio; et si, sede plena, dioecesi datus fuerit, Episcopi iurdictio suspenditur.

2.° Si Administrator Apostolicus caractere episcopali careat, valeat praescriptum can. 295 § 2.

3.° Romani Pontificis aut Episcopi obitu eius iurdictio non cessat.

4.° Ab eius sententiis vel decretis datur appellatio ad Metropolitam.

¹ C. 42, *de electione*, I, 6, in VI°.

5.º Administrator Apostolicus, sede sive plena sive vacante, sibi eligat Vicarium Generalem ad normam tamen can. 366 ¹.

CAN. 315.

Si impedita fuerit iurisdictio Administratoris Apostolici aut si idem Administrator defecerit, servantur praescripta can. 429 sequ.; et Sedes Apostolica statim moneatur.

CAN. 316.

Etsi Administrator Apostolicus qui, sede plena, dioecesi praeficitur, Episcopi auctoritati non subsit, non debet tamen immisceri causis Episcopum ipsum spectantibus, nec Vicario eius Generali iudicium seu processum constituere aut in eum animadvertere ob acta praeteritae administrationis, nisi aliter cautum sit in litteris suae deputationis.

CAN. 317.

Administrator Apostolicus iisdem obligationibus tenetur quibus Episcopus residentialis, excepta, si sedes plena fuerit, applicatione Missae pro populo, quae Episcopum gravat.

CAN. 318.

Quoad honorifica Administratoris Apostolici privilegia servetur praescriptum can. 308, nisi aliud in litteris deputationis dicatur expresse; sed Episcopo qui, ad aliam sedem translatus, prioris retinet administrationem, omnia Episcoporum residentialium honorifica privilegia competunt.

¹ C. 42, de electione, I, 6, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Aquilan.*, 4 aug. 1578; *Caputaquen.*, 27 mart. 1580; *Savon.*, 8 apr. 1580; *Lycien.*, 17 nov. 1590; *Sarzan.*, 29 maii 1627; *Lycien.*, 19 iun. et 22 dec. 1628; *Aquilan.*, 22 sept. 1628 et 4 aug. 1678; *Nolan.*, 27 sept. 1641; *Aprutin.*, a. 1749.

CAPUT X.

De Praelatis inferioribus.

CAN. 319.

§ 1. Praelati qui ex iure praesunt territorio proprio, separato ab omni dioecesi, cum clero et populo, dicuntur Abbates vel Praelati *nullius*, prout eorum ecclesia dignitate abbatiali vel simpliciter praelatitia gaudet ¹.

§ 2. Praescripta canonum qui sequuntur, valent pro omnibus abbatiis et praelaturis *nullius*, nisi pro aliqua fuerit aliter legitime provisum.

CAN. 320.

§ 1. Abbates et Praelati *nullius* nominantur et instituuntur a Romano Pontifice, salvo iure electionis aut praesentationis si cui legitime competat.

§ 2. Assumendi ad abbatiam vel praelaturam *nullius* iisdem qualitatibus ornati esse debent, quas ius in episcopis requirit.

CAN. 321.

Si cui collegio est ius eligendi Abbatem vel Praelatum *nullius*, ad validam electionem requiritur numerus suffragiorum absolute maior, demptis suffragiis nullis, firmo peculiari iure quod maiorem suffragiorum numerum exigit.

¹ C. 10, *de privil.*, V, 7, in VI°; Bened. XIV, const. « *Apostolicae servitutis* », 14 mart. 1743; const. « *Inter multa* », 4 apr. 1747; S. C. C., 14 ian. 1721

CAN. 322.

§ 1. Abbas vel Praelatus nequit quovis titulo sive per se sive per alios in regimen abbatae vel praelaturae se ingerere, antequam eiusdem possessionem ceperit, ostensis per se vel per procuratorem Capitulo in ipso abbatae vel praelaturae territorio litteris apostolicis ad normam can. 334 § 3 ¹.

§ 2. Abbates *nullius* qui ex praescripto apostolico vel ex proprii Ordinis constitutionibus benedici debent, infra tres menses a receptione litterarum apostolicarum, cessante legitimo impedimento, benedictionem accipiant ².

CAN. 323.

§ 1. Abbas vel Praelatus easdem potestates ordinarias easdemque obligationes cum iisdem sanctionibus habet, quae competunt Episcopis residentialibus in propria dioecesi ³.

§ 2. Si caractere episcopali non sit insignitus, praeter alia munera potestatis ordinis quae in can. 295 § 2 describuntur, potest quoque ecclesias et altaria immobilia consecrare ⁴.

§ 3. Quod attinet Vicarii Generalis constitutionem, serventur praescripta can. 366-371.

¹ Bened. XIV, const. « *Quod sancta* », 23 nov. 1740.

² S. C. C., *Posnanien.*, 16 apr. 1639.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Quod sancta* », 23 nov. 1740; const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, litt. ap. « *In suprema* », 10 iun. 1882.

⁴ C. 3, *de privil.*, V, 7, in VI.º

CAN. 324.

Capitulum regulare abbatiæ vel praelaturæ *nullius* regitur propriis legibus ac constitutionibus; capitulum sæculare, iure communi.

CAN. 325.

Abbas vel Praelatus, licet caractere episcopali careat, utitur tamen in proprio territorio insignibus pontificalibus cum throno et iure ibidem officia divina pontificali ritu celebrandi; crucem autem pectoralem, annulum cum gemma, ac pileolum violaceum potest etiam extra territorium deferre.

CAN. 326.

Si praelatura sæcularis Capitulo careat, Praelatus eligat Consultores ad normam can. 423-428.

CAN. 327.

§ 1. Abbatia vel praelatura *nullius* vacante :

1.° Si agatur de abbazia vel praelatura regulari, qui regulari Capitulo praeest ad normam constitutionum, is in praelaturæ quoque regimen succedit.

2.° Si de abbazia vel praelatura sæculari, succedit Capitulum canonicorum vel consultorum, quod tamen infra octiduum debet Vicarium Capitularem deputare ad normam can. 432 seqq.

§ 2. Abbatia vel praelatura impedita, servetur prae-scriptum can. 429.

CAN. 328.

Circa Romani Pontificis familiares, sive praelati titulo gaudeant, sive non, standum privilegiis, regulis et traditionibus pontificiae Domus.

TITULUS VIII.

De potestate episcopali iisque qui de eadem participant.

CAPUT I.

De Episcopis.

CAN. 329.

§ 1. Episcopi sunt Apostolorum successores atque ex divina institutione parti Ecclesiae praeficiuntur quam regunt sub dependentia Romani Pontificis ¹.

§ 2. Eos libere nominat Romanus Pontifex ².

§ 3. Si cui collegio concessum sit ius eligendi Episcopum, servetur praescriptum can. 321.

CAN. 330.

Antequam quis in Episcopum assumatur, constare debet de eius idoneitate iuxta modum a Sede Apostolica determinatum ³.

CAN. 331.

§ 1. Ut quis idoneus habeatur, debet esse:

1.° Natus ex legitimo matrimonio, non autem legitimatus etiam per subsequens matrimonium;

2.° Annos natus saltem triginta;

¹ Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, c. 4. can. 8; Conc. Vatic., sess. IV, const. « *Pastor aeternus* »; Prop. 6, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Leo XIII, ep. « *Officio sanctissimo* », 22 dec. 1887; ep. encycl. « *Satis cognitum* », 29 iun. 1896.

² C. 1, X, *de translat. episcop.*, I, 7; c. 2, *de praebend.*, III, 4, in VI°; c. 5, *de elect.*, I, 3, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de sacram. ordin.*, can. 8; Pius IX, litt. ap. « *Multiplies inter* », 10 iun. 1851; allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; allocut. « *Nunquam fore* », 15 dec. 1856.

³ Gregor. XIV, const. « *Onus Apostolicae* », 15 maii 1591.

3.° A quinquennio saltem in sacro presbyteratus ordine constitutus;

4.° Bonis moribus, pietate, animarum zelo, prudentia, ceterisque dotibus praeditus, quae ipsum aptum efficiant ad gubernandam dioecesim de qua agitur;

5.° Laurea doctoris vel saltem licentiatu in sacra theologia aut iure canonico insignitus in athenaeo aliquo vel in instituto studiorum a Sancta Sede probatis, vel saltem earundem scientiarum vere peritus; quod si ad religionem aliquam pertineat, a suis Superioribus maioribus vel similem titulum vel saltem verae peritiae testimonium habeat ¹.

§ 2. Etiam electus, praesentatus vel quomodolibet ab illis designatus qui privilegio, a Sancta Sede concessio, eligendi, praesentandi seu designandi gaudent, debet memoratis qualitatibus pollere ².

§ 3. Iudicium de idoneitate Apostolicae Sedi semper est reservatum.

CAN. 332.

§ 1. Cuilibet ad episcopatum promovendo, etiam electo, praesentato vel designato a civili quoque Gubernio, necessaria est canonica provisio seu institutio, qua Episcopus vacantis dioecesis constituitur; quaeque a Romano Pontifice confertur ³.

¹ C. 5, D. LI; c. 7, 19, X, *de elect.*, I, 6; c. 1, 18, X, *de filiis presbyt.*, I, 17; Reg. 87, R. I., in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 1; sess. XXII, *de ref.*, c. 2; Gregor. XIV, const. « *Onus Apostolicae* », 15 maii 1591; S. C. C., *Fanen.*, 26 nov. 1723.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1.

³ C. 5, *de elect.*, I, 3, in Clem.; Clem. XI, const. « *In supremo* », 24 aug. 1709; Pius VI, const. « *Super soliditate* », 28 nov. 1786; breve « *Charitas* », 13 apr. 1791; const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794, prop. 2.

§ 2. Antea vero candidatus, praeter fidei professionem de qua in can. 681-683, *De rebus*, iusiurandum fidelitatis erga Sanctam Sedem edat iuxta formulam ab Apostolica Sede probatam ¹.

CAN. 333.

Promotus ad episcopatum, etiamsi S. R. E. sit Cardinalis, debet, iusto impedimento cessante, intra tres menses a receptione apostolicarum litterarum, consecrationem suscipere et intra quatuor menses ab eadem receptione ad suam dioecesim pergere, salvo praescripto can. 239 ².

CAN. 334.

§ 1. Episcopi residentiales sunt ordinarii et immediati pastores in dioecesibus sibi commissis.

§ 2. In regimen tamen dioecesis neque per se neque per alios, nec ullo sub titulo sese ingerere possunt, nisi ante in eiusdem dioecesis possessionem fuerint canonice immis- si; sed si ante suam ad episcopatum designationem vicarii capitulares, officiales, oeconomi fuerint renuntiati, haec officia etiam post designationem retinere et exercere possunt, firmo praescripto can. 434 § 1 ³.

damn.; Pius IX, allocut. « *Nunquam fore* », 15 dec. 1856; const. « *Romanus pontifex* », 28 aug. 1873.

¹ Gregor. XIV, const. « *Onus Apostolicae* », 15 maii 1591; Pont. Rom., tit. *De consecratione electi in Episcopum*.

² C. 2, D. LXXV; c. 1, D. C; c. 7, X, *de elect.*, I, 6; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 9; sess. XXIII, *de ref.*, c. 2; Bened. XIV, const. « *Pastor bonus* », 13 apr. 1744; const. « *In postremo* », 20 oct. 1756.

³ C. 5, *de elect.*, I, 6, in VI°; c. 1, *de elect.*, I, 3, in Extravag. com.; Iulius II, const. « *Romani Pontificis* », 28 iul. 1505; Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; S. C. C., *Paraguarien.*, 1 sept. 1657.

§ 3. Canonicam dioecesis possessionem capiunt Episcopi residentiales simul ac in ipsa dioecesi vel per se vel per procuratorem apostolicas litteras Capitulo ecclesiae cathedralis ostenderint, praesente secretario Capituli vel Cancellario Curiae, qui rem in acta referat ¹.

CAN. 335.

§ 1. Ius ipsis et officium est gubernandi dioecesim tum in spiritualibus tum in temporalibus cum potestate legislativa, iudiciaria, coactiva ad normam sacrorum canonum exercenda ².

§ 2. Leges episcopales statim a promulgatione obligare incipiunt, nisi aliud in ipsis caveatur; modus autem promulgationis ab ipsomet Episcopo determinatur.

CAN. 336.

§ 1. Observantiam legum ecclesiasticarum Episcopi urgeant; nec in iure communi dispensare possunt, nisi ad normam can. 81.

§ 2. Advigilent ne abusus in ecclesiasticam disciplinam irrepant, praesertim circa administrationem sacramentorum et sacramentalium, cultum Dei et Sanctorum, praedicationem verbi Dei, sacras indulgentias, implementum piarum voluntatum; curentque praecipue ut puritas fidei ac morum in clero et populo conservetur, ut fidelibus,

¹ C. 1, *de elect.*, I, 3, in Extravag. com.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; S. C. C., *Paraguariensis*, 1 sept. 1657.

² C. 1, X, *de off. ord.*, I, 31; c. 2, 4, 9, X, *de maiorit. et obed.*, I, 33; c. 5, X, *de his quae fiunt*, III, 10; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 7, *de off. ord.*, I, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 3; sess. XIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXV, *de ref.*, c. 1.

praesertim pueris ac rudibus, pabulum doctrinae christianaе praebeatur, ut in scholis puerorum ac iuvenum institutio secundum catholicae religionis principia tradatur ¹.

§ 3. Circa praedicationis munus, servetur praescriptum can. 602, *De rebus*.

CAN. 337.

§ 1. Episcopus in tota dioecesi, ne exceptis quidem locis exemptis, potest pontificalia exercere; non vero extra dioecesim sine expressa vel saltem rationabiliter praesumpta licentia Ordinarii loci, et, si agatur de ecclesia exempta, de consensu Superioris regularis ².

§ 2. Exercere pontificalia in iure est sacras functiones peragere quae ex legibus liturgicis requirunt insignia pontificalia, idest baculum et mitram ³.

§ 3. Episcopus, licentiam concedens pontificalia exercendi in suo territorio, potest quoque permittere usum throni cum baldachino ⁴.

¹ C. 13, X, *de off. ord.*, I, 31; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 9; sess. XXII, *de observ. in celebr. Miss.*; sess. XXIII, *de ref.*, c. 16, 18; sess. XXIV, *de ref.*, c. 3, 4; sess. XXV, *de inroc. Sanct.*; continuat. sess., *de indulg.*; Pius IX, litt. encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; allocut. « *Quibus luctuosissimis* », 5 sept. 1851; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; encycl. « *Sapientiae* », 10 ian. 1890; const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897; Pius X, const. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; litt. encycl. « *Pascendi* », 8 sept. 1907; S. C. S. Off., instr. 28 aug. 1907; S. C. C., decr. « *Vigilanti* », 25 maii 1893; decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904; S. C. Indulg., 14 apr. 1856.

² Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 5; S. C. C., *Nullius*, 2 aug. 1595; *Nebien.*, a. 1625; *Fesulan.*, 28 apr. 1629; *Torcellen.*, 24 ian. 1660; S. C. de Prop. Fide, 14 aug. 1819; S. R. C., *Tullen.*, 6 dec. 1613; *Messanen.*, 12 iul. 1628.

³ C. un., X, *de sacra unctione*, I, 15.

⁴ S. R. C., decr. 12 iun. 1899.

CAN. 338.

§ 1. Etiamſi Episcopi Coadiutorem habeant, tenentur lege personalis in dioecesi residentiae ¹.

§ 2. Praeterquam causa visitationis Sacrorum Liminum, Conciliorum, quibus interesse debent, vel reipublicae officii, suis ecclesiis legitime adiuncti, abesse possunt, aequa de causa, non ultra duos vel ad summum tres menses intra annum, sive continuos sive intermissos, dummodo cautum sit ne ex ipsorum absentia dioecesis quidquam detrimenti capiat; quod tamen tempus coniungi nequit nec cum tempore sibi concesso occasione suae promotionis vel visitationis Sacrorum Liminum, vel assistentiae Concilio, nec cum tempore vacationum anni subsequentis ².

§ 3. Ab ecclesia cathedrali ne absint tempore Adventus et Quadragesimae, diebus Nativitatis, Resurrectionis Domini, Pentecostes et Corporis Christi, nisi ex gravi et urgente causa ³.

§ 4. Si ultra annum e dioecesi illegitime abfuerint, Episcopum Metropolita, ad normam can. 274, n. 4, Metropoli-

¹ C. 19, 20, 21, 25, 26, C. VII, q. 1; c. 9, X, *de cler. non resid.*, III, 4; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 1; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Pius IV, const. « *De salute gregis* », 4 sept. 1560; const. « *In suprema* », 15 nov. 1564; Urban. VIII, const. « *Sancta Synodus* », 12 dec. 1634; Alex. VII, const. « *Quia Ecclesia* », 26 iul. 1662; Bened. XIV, const. « *Ubi primum* », 3 dec. 1740; const. « *Grave* », 15 aug. 1741; const. « *Ad universae* », 3 sept. 1746; S. C. Ep. et Reg. *Teatin.*, mense ian. 1615; *Nicoteren.*, 7 sept. 1619; *Acernen.*, 22 febr. 1647.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Ad universae* », 3 sept. 1746; S. C. C., *Romana*, 3 febr. 1635; 19 febr. 1718.

³ C. 29, C. VII, q. 1; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Ad universae* », 3 sept. 1746.

tam antiquior Suffraganeus residens Sedi Apostolicae denuntiet ¹.

CAN. 339.

§ 1. Debent quoque, post captam sedis possessionem, omni exiguitatis reddituum excusatione aut alia quavis exceptione remota, omnibus Dominicis aliisque festis diebus de praecepto, etiam suppressis, Missam pro populo sibi commisso applicare ².

§ 2. In festo Natalis Domini, et si quod festum de praecepto in diem dominicam incidat, satis est ut Missam unam pro populo applicent.

§ 3. Si festum ita transferatur ut in die *ad quem* non solum fiat officium cum Missa festi translati, sed serventur quoque obligationes audiendi Missam et abstinendi a servilibus, Missa pro populo applicanda erit in die *ad quem*; secus in die *a quo*.

§ 4. Episcopus Missam pro populo diebus supra indicatis per se ipse applicare debet; si ab eius celebratione legitime impediatur, statis diebus applicet per alium; si neque id praestare possit, quam primum vel per se ipse vel per alium applicet alia die.

§ 5. Licet Episcopus duas vel plures dioeceses aequae principaliter unitas regat aut, praeter propriam dioecesim, aliam vel alias in administrationem habeat, obligationi tamen satisfacit per celebrationem et applicationem unius Missae pro universo populo sibi commisso ³.

¹ Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 1; Pius IV. const. « *De salute* », 4 sept. 1560.

² Leo XIII, const. « *In suprema* », 10 iun. 1882; Pius X, const. « *Apostolicae* », 15 apr. 1910; S. C. de Prop. Fide, 8 nov. 1882; S. R. C., *Marsorum*, 12 nov. 1881, ad 22.

³ Leo XIII, const. « *In suprema* », 10 iun. 1882.

§ 6. Episcopus qui obligationi de qua in supra relatis paragraphis, non satisfecerit, quam citius pro populo tot applicet Missas, quot omisit.

CAN. 340.

§ 1. Omnes Episcopi tenentur singulis quinquenniis relationem Summo Pontifici facere super statu dioecesis sibi commissae iuxta formulam ab Apostolica Sede datam ¹.

§ 2. Quinquennia sunt fixa et communia, atque computantur a die 1 Ianuarii 1911; in primo quinquennii anno relationem exhibebunt Episcopi Italiae, insularum Corsicae Sardiniae, Siciliae, Melitae, et aliarum minorum adiacentium; in altero, Episcopi Hispaniae, Portugalliae, Galliae, Belgii, Hollandiae, Angliae, Scotiae et Hiberniae, cum insulis adiacentibus; in tertio ceteri Europae Episcopi, cum insulis adiacentibus; in quarto, Episcopi totius Americae et insularum adiacentium; in quinto, Episcopi Africae, Asiae, Australiae et insularum his orbis partibus adiacentium ².

§ 3. Si annus pro exhibenda relatione assignatus incidit ex toto vel ex parte in primo biennio ab inito dioecesis regimine, Episcopus pro ea vice a conficienda et exhibenda relatione abstinere potest ³.

CAN. 341.

§ 1. Omnes et singuli Episcopi eo anno quo relationem exhibere tenentur, ad Urbem, Beatorum Apostolorum Pe-

¹ S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. I; Ordo servand. in relatione de statu ecclesiarum, 31 dec. 1909; decr. 25 ian. 1912.

² S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. II.

³ S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. V.

tri et Pauli sepulcra veneraturi, accedant et Romano Pontifici se sistant ¹.

§ 2. Sed Episcopis qui extra Europam sunt, permittitur ut alternis quinquenniis, idest singulis decenniis, Urbem petant ².

CAN. 342.

Episcopus debet praedictae obligationi satisfacere sive per se vel per Coadiutorem, si quem habeat, aut, ex iustis causis a Sancta Sede probandis, per idoneum sacerdotem qui in eiusdem Episcopi dioecesi resideat ³.

CAN. 343.

§ 1. Ad sanam et orthodoxam doctrinam conservandam, bonos mores tuendos, pravos corrigendos, pietatem et disciplinam in populo et clero promovendam ceteraque pro ratione adiunctorum ad bonum religionis constituenda, tenentur obligatione visitandae quotannis dioecesis vel ex toto vel ex parte, ita ut saltem singulis quinquenniis universam vel ipsi per se vel, si fuerint legitime impediti, per Vicarium Generalem aliumve lustraverint ⁴.

¹ Sixtus V, const. « *Romanus Pontifex* », 20 dec. 1585; Clem. XII, const. « *Pastorale officium* », 10 ian. 1731; Bened. XIV, const. « *Quod Sancta* », 23 nov. 1740; S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. IV.

² S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. IV.

³ Sixtus V, const. « *Romanus Pontifex* », 20 dec. 1585; Bened. XIV, const. « *Quod Sancta* », 23 nov. 1740; S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. IV; S. C. C., *Hispalen.*, a. 1597; *Vasionen.*, 17 apr. 1627; *Quiten.*, 16 mart. 1647; *Eistetten.*, 24 febr. 1652; *Milevitan.*, 14 dec. 1652.

⁴ C. 9, 10, 11, C. X, q. 1; c. 15, X, *de off. ord.*, I, 31; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 3; Clem. XII, const. « *Pastorale officium* », 10 ian. 1731; Pius X, const. « *Apostolicae* », 15 apr. 1910; S. C. Consist., decr. 31 dec. 1909, can. VII; S. C. C., *Segobricen.*, 24 aug. 1605; *Boianen.*, 14 nov. 1654; *Portugallen.*, 29 ian. 1701; *S. Marci*, 16 ian. 1723; Pont. Rom. tit. *Ordo ad visitandas parochias*.

§ 2. Fas est Episcopo clericos duos etiam e Capitulo tum cathedrali tum collegiali sibi adsciscere visitationis comites atque adiutores; eosque, quos maluerit, eligere, reprobato quocumque contrario privilegio vel consuetudine ¹.

§ 3. Si obligationi de qua in § 1, graviter defuerint, servetur praescriptum can. 274, n. 4.

CAN. 344.

§ 1. Ordinariae episcopali visitationi obnoxiae sunt personae, res ac loca pia, quamvis exempta, quae intra dioecesis ambitum continentur, nisi specialis a visitatione exemptio fuerit ipsis ab Apostolica Sede concessa ².

§ 2. Eidem visitationi subiectae sunt Regularium quoque Ecclesiae paroeciales, sed in iis tantum quae spiritua-lem curam fidelium et sacramentorum administrationem spectant, ad normam can. 631 ³.

CAN. 345.

A praeceptis ac decretis latis circa personas res et loca pia, occasione visitationis pastoralis, non datur appellatio in suspensivo, nisi Episcopus, relicta paterna visitationis forma, ordine iudiciario processerit ⁴.

¹ S. C. C., *Anagnina*, 27 maii 1713.

² Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 3, 4; sess. VII, *de ref.*, c. 7, 8; sess. XXI, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *Aquileien.*, mense ian. 1585; *Zamoren.*, mense mart. 1591; *Taurinen.*, 15 febr. 1596; *Neapolitana*, mense febr. 1601; *Cremonen.*, mense febr. 1609; *Abulen.*, 4 febr. 1653; *Hispalen.*, 5 iun. 1689 et 4 mart. 1690; *Caesenaten.*, 23 sept. 1690; *Comen.*, 1 mart. 1692.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. C., *Oxomen.*, mense iun. 1587; *Olomucen.*, 11 iul. 1665, 7 iun. et 2 aug. 1755; *Palentina*, 4 iun. 1763 et 18 febr. 1764.

⁴ C. 13, X, *de off. ord.*, I, 31; Conc. Trid., sess. XIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 10; Bened. XIV, const. « *Ad militantis* », 30 mart. 1742;

CAN. 346.

Studeant Episcopi debita cum diligentia, absque tamen inutilibus moris, pastorem visitationem absolvere: caveant, ne superfluis sumptibus cuiquam graves onerosive sint, neve ipsi aut quisquam suorum pro se suisve dona quodvis genus petant aut accipiant, reprobata quavis contraria consuetudine; quoad vero victualia, sibi suisque ministranda vel procuraciones ac expensas itineris, servetur legitima locorum consuetudo ¹.

CAN. 347.

In suo territorio Episcopus aliusve qui potestatem habet quasi-episcopalem praecedat omnes Archiepiscopos et Episcopos, exceptis Cardinalibus, Legatis Pontificiis et proprio Metropolita; extra territorium servantur normae traditae in can. 105 ².

CAN. 348.

§ 1. Episcopi titulares nullam possunt exercere potestatem in sua dioecesi, cuius nec possessionem capiunt ³.

§ 2. Decet ex charitate, citra tamen obligationem, ut aliquando Missae sacrificium pro sua dioecesi applicent ⁴.

S. C. C., *Hydruntina*, a. 1594; *Barbastren.*, 4 apr. 1602; *Segobricen.*, 24 aug. 1605; *Sardiniae*, 15 maii 1700.

¹ C. 6, 23, X, *de censib.*, III, 39; c. 1, 2, 3, *de censib.*, III, 20, in VI°; c. un., *de censib.*, III, 10, in *Extravag. com.*; Conc. Trid. sess. XXIV, *de ref.*, c. 3; S. C. Ep. et Reg., *Papien.*, 9 febr. 1577; *Cremonen.*, 3 nov. 1579; *Alexien.*, 5 apr. 1595; *Caputaquen.*, 4 nov. 1611; S. C. C., *Narnien.*, 1 sept. 1654; *Signina*, 2 aug. 1670; 19 sept. 1682; *Castren.*, 17 nov. 1685; *Aliphan.*, 18 iul. 1705; *Fanen.*, 28 maii 1746.

² S. R. C., *Barcinon.*, 10 ian. 1609; *Ephesin.*, 8 apr. 1656.

³ Leo XIII, const. « *In suprema* », 10 iun. 1882.

⁴ Leo XIII, const. « *In suprema* », 10 iun. 1882.

CAN. 349.

§ 1. Ab accepta authentica notitia de canonica provisione Episcopi sive residentiales sive titulares:

1.° Fruuntur privilegiis de quibus in can. 12, *De iudiciis* et can. 33, *De delictis et poenis*; item privilegiis de quibus in can. 240, § 1, n. 2, etiam quod spectat ad casus Ordinario loci reservatos; n. 3, cum consensu saltem praesumpto Ordinarii loci; n. 4, dummodo non teneantur celebrare in Cathedrali; n. 5, 6, ritibus tamen ab Ecclesia praescriptis; demum n. 7-12.

2.° Ius habent deferendi insignia episcopalia ad normam legum liturgicarum ¹.

§ 2. A captâ vero possessione Episcopi residentiales habent praeterea ius:

1.° Percipiendi redditus mensae episcopalis;

2.° Concedendi indulgentias quinquaginta dierum in suae iurisdictionis locis.

3.° Elevandi in omnibus ecclesiis suae dioecesis thronum cum baldachino ².

¹ C. 16, X, *de poenit.*, V, 38; Pius IX, litt. ap. « *Ecclesiarum* », 17 iun. 1867; S. C. Consist., 2 maii 1910; S. C. C., *Gnesnen.*, mense febr. 1590; 18 febr. 1623; S. R. C., decr. 8 iun. 1896.

² Art. 28, de quo error. Wikleff et Huss suspect. interrog. iuxta Martin. V bullam « *Inter cunctas* », 22 febr. 1418; S. R. C., *Tullen.*, 6 dec. 1613; *Aquilan.*, 18 mart. 1617; *Messanen.*, 12 iul. 1628; *Congr. Olivet.*, 20 dec. 1628; *Grossetan.*, 10 maii 1642; *Caven.*, 24 maii 1664, ad 1; S. C. Indulg., *Quiten.*, 12 ian. 1878; 26 maii 1898; decr. 28 aug. 1903.

CAPUT II.

De Coadiutoribus et Auxiliaribus Episcoporum.

CAN. 350.

§ 1. Unius Romani Pontificis est, ob Ecclesiae urgentem necessitatem vel peculiarem utilitatem, Episcopo constituere Coadiutorem ¹.

§ 2. Coadiutor dari solet personae Episcopi cum vel sine iure successionis; sed nonnunquam datur quoque sedi.

§ 3. Coadiutor, datus personae Episcopi sine iure successionis, speciali nomine dicitur *Auxiliaris*.

CAN. 351.

§ 1. Iura Coadiutoris dati personae Episcopi desumantur ex litteris apostolicis, quibus constituitur.

§ 2. Nisi aliud in his litteris caveatur, Coadiutor qui datur Episcopo prorsus inhabili, habet omnia iura ac officia episcopalia; ceteri tantum possunt quantum Episcopus eisdem commiserit.

§ 3. Quae, Episcopo partialiter impedito, Coadiutor potest et vult exercere, Coadiutus habitualiter alteri ne deleget ².

§ 4. Coadiutor, iusto impedimento non detentus, debet, quoties fuerit a Coadiuto requisitus, pontificalia et alias functiones obire, ad quas Episcopus ipse tenetur.

¹ C. 1, 14, 17, C. VII, q. 1; c. un., de *clerico aegrot.*, III, 5, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, de *ref.*, c. 7.

² S. C. Ep. et Reg., *Arianen.*, 13 maii 1603.

CAN. 352.

Coadiutor sedi datus potest in territorio ea quæ sunt ordinis episcopalis exercere, excepta sacra ordinatione; in rebus aliis tantum potest, quantum eidem a Sancta Sede vel ab Episcopo fuerit commissum.

CAN. 353.

§ 1. Quilibet Coadiutor, ut canonicam sui officii possessionem capiat, necesse est litteras apostolicas ostendat Episcopo.

§ 2. Coadiutor cum futura successione et Coadiutor sedi datus debent præterea easdem ostendere Capitulo ad normam can. 334, § 3.

§ 3. Si Episcopus eum in statum inciderit ut eliciendi actus humani sit impos, prætermisso præscripto § 1, solum præscriptum § 2 ab omnibus Coadiutoribus servetur.

CAN. 354.

Coadiutor quilibet obligatione tenetur, sicut Episcopus, residendi in dioecesi, e qua, extra tempus vacationum, ad normam can. 338, non potest, nisi eo permittente, discedere ¹.

CAN. 355.

§ 1. Coadiutor cum iure successionis, vacante sede episcopali, statim evadit Ordinarius dioecesis, pro qua fuerat constitutus, dummodo possessionem legitime ceperit, ad normam can. 353.

§ 2. Cum Episcopi munere expirat Auxiliaris officium, nisi aliud in litteris apostolicis caveatur

§ 3. Si Coadiutor datus fuerit sedi, eius officium etiam sede vacante perdurat.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Fulginat.*, 26 maii 1628, ad 1.

CAPUT III.

De Synodo dioecesana.

CAN. 356.

§ 1. In singulis dioecesibus celebranda est decimo saltem quoque anno dioecesana Synodus; in qua de iis tantum agendum quae ad particulares cleri populique dioecesis necessitates vel utilitates referuntur ¹.

§ 2. Si Episcopus plures dioeceses aequae-principaliter unitas regat, aut unam habeat in titulum aliam in administrationem, potest unam tantum dioecesanam Synodum ex omnibus dioecesibus convocare ².

CAN. 357.

§ 1. Synodum dioecesanam convocat eique praeest Episcopus, non autem Vicarius Generalis sine mandato speciali nec Vicarius Capitularis ³.

§ 2. Celebranda est in ecclesia cathedrali, nisi aliud rationabilis causa suadeat ⁴.

CAN. 358.

§ 1. Ad Synodum vocandi sunt ad eamque venire debent:

1.º Vicarius Generalis,

2.º Canonici Ecclesiae Cathedralis aut Consultores dioecesani,

¹ C. 2, 4, 16, D. XVIII; c. 25, X, *de accusationib.*, V, 1; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2; S. C. C., *Calaritan.*, a. 1599; *Placentin.*, a. 1621.

² Bened. XIV, const. « *Unigenitus* », 26 nov. 1749; S. C. C., *Geruntinen.*, 2 oct. 1706; *Cariaten.*, 11 febr. 1708; *Terracinen.*, 1 mart. 1766.

³ Bened. XIV, const. « *Postquam* », 17 iun. 1750; S. C. C., *Virdunnen.*, mense dec. 1585; *Oriolen.*, 27 maii 1632; *Fulginaten.*, 26 febr. 1639; *Nullius*, 4 dec. 1655.

⁴ S. C. C., *Acernen.*, 17 mart. 1636.

3.° Rector seminarii dioecesei saltem maioris,

4.° Vicarii foranei,

5.° Deputatus uniuscuiusque Collegialis Ecclesiae a Capitulo e gremio eligendus.

6.° Parochi civitatis in qua Synodus celebratur.

7.° Unus saltem parochus ex unoquoque vicariatu foraneo eligendus ab omnibus qui curam animarum actu inibi habeant; parochus autem electus debet pro tempore absentiae alium sacerdotem ab Episcopo probandum in animarum cura sibi sufficere.

8.° Unus e Superioribus cuiusque religionis clericalis qui in dioecesi commorentur, designatus a Superiore Provinciali, nisi domus provincialis sit in dioecesi et Superior Provincialis interesse ipse maluerit ¹.

§ 2. Episcopus, si opportunum iudicaverit, potest, praetermissa electione aut designatione de qua in § 1 n. 5°, 7°, 8°, ad Synodum vocare alios quoque et etiam omnes, non autem cogere, canonicos, parochos, Superiores religiosos, imo et singulos suae Dioecesis sacerdotes, iis tamen exceptis qui necessarii sunt ne in paroeciis animarum cura desit; invitati autem ius suffragii in omnibus habent, perinde ac ceteri, nisi Episcopus in invitatione aliud expresse caverit ².

CAN. 359.

§ 1. Si qui ad Synodum venire debent, legitimo impedimento detineantur, iis non licet mittere procuratorem qui

¹ C. 17, X, *de privil.*, V, 33; c. 6, *de privil.*, V, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; S. C. Ep. et Reg., *Aquilan.*, 21 mart. 1589; *Iuvenacen.*, 7 sept. 1640; S. C. C., *Cremonen.*, 15 maii 1574; 17 dec. 1604; *Passavien.*, 1 oct. 1667; *Pientin.*, 16 iul. 1703, ad 1; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad 2.

² S. C. C., *Balneoregien.*, 15 dec. 1629; *Ianuen.*, 10 dec. 1633; *Eugubina*, 13 aug. 1650; *Forosempronien.*, 17 ian. 1654; *Nucerin.*, 20 dec. 1817.

eorum nomine Synodo intersit; sed Episcopum de impedimento certiores facient ¹.

§ 2. Negligentes, etiam exemptos, Episcopus potest iustis poenis compellere et punire ².

CAN. 360.

§ 1. Episcopus, si id ipsi expedire videatur, opportuno ante Synodum tempore, unam vel plures e clero civitatis et dioecesis *commissiones* nominet, seu coetus virorum qui res in Synodo tractandas parent.

§ 2. Ante Synodi sessiones Episcopus omnibus qui convocati sunt et convenerunt, decretorum schema tradendum curet.

CAN. 361.

Propositae quaestiones omnes, praesidente vel per se vel per alium Episcopo, liberae adstantium disceptationi in sessionibus praeparatoriis subiiciantur ³.

CAN. 362.

Unicus est in Synodo legislator Episcopus, ceteris votum tantum consultivum habentibus; unus ipse subscribit synodalibus constitutionibus; quae, si in Synodo promulgentur, eo ipso obligare incipiunt, nisi aliud expresse caveatur ⁴.

¹ S. C. de Prop. Fide, 29 iun. 1889.

² C. 12, D. XVIII; c. 9, X, *de maiorit. et obed.*, I, 33; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 2; S. C. C., 17 dec. 1604; *Oriolen.*, 27 maii 1632, ad 19; *Segovien.*, 1 apr. 1656; *Passavien.*, 1 oct. 1667; a. 1674; *Pientin.*, 16 iul. 1703, ad 2; 5 apr. 1732; 29 aug. 1732, ad 4, 5.

³ S. C. C., *Algaren.*, 12 ian. 1595; *Cortonen.*, 27 maii 1702; Pont. Rom., tit. *Ordo ad Synodum*.

⁴ Pius VI, const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794, prop. 9 damn.; S. C. C., *Urgellen.*, a. 1581; *Venetiarum*, 21 apr. 1592; *Nullius*, mense iul.

CAPUT IV.

De Curia Dioecesana.

CAN. 363.

§ 1. Curia dioecesana componitur, praeter Episcopum aliumve qui, loco Episcopi, dioecesim regit, illis personis quae eidem opem praestant in regimine totius dioecesis.

§ 2. Hinc ad eam pertinent Vicarius Generalis, Officialis, Cancellarius, Promotor iustitiae, Defensor vinculi, synodales iudices et examinatores, parochi consultores, auditores, notarii, cursores et apparitores.

CAN. 364.

§ 1. Nominatio eorum qui praedicta officia vel munera exercent, scripto consignentur, ad normam can. 156.

§ 2. Nominati vero debent:

1.° In manibus Episcopi iusiurandum praestare de munere fideliter exercendo, quavis personarum acceptatione posthabita.

2.° Negotia ad se spectantia tractare ad normam iuris, vel, si haec desit, iuxta mentem Episcopi.

3.° Secretum servare intra limites et iuxta modum a iure vel ab Episcopo determinatum ¹.

1597; *Ianuen.*, 2 dec. 1604; *Oriolen.*, 26 iul. 1614; *Burgen.*, 5 iul. 1627; *Savonen.*, 19 febr. 1628; *Oriolen.*, 27 maii 1632; *Fulginaten.*, 26 febr. 1639; 17 iun. 1645.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 7; 3 oct. 1910, ad 12; decr. 15 febr. 1912; S. C. C., *Nullius*, 11 maii 1630.

CAN. 365.

De Officiali, Promotore iustitiae, Defensore vinculi, iudicibus synodalibus, auditoribus, cursoribus et apparitoribus, servantur praescripta can. *De iudiciis*; de Vicario Generali, Cancellario aliisque notariis, examinadoribus synodalibus et parochis consultoribus, praescripta canonum qui sequuntur.

Art. I. - *De Vicario Generali.*

CAN. 366.

§ 1. Quoties rectum dioecesis regimen id exigit, constituendus est ab Episcopo Vicarius Generalis, qui ipsum potestate ordinaria in toto territorio adiuvet, salvo praescripto can. 39 *De iudiciis* ¹.

§ 2. Designatio personae Vicarii Generalis libere spectat ad Episcopum; et ad nutum ipsius revocari potest ².

§ 3. Unus tantum constituatur, nisi vel rituum diversitas vel amplitudo dioecesis aliud exigit; sed, Vicario Generali absente vel impedito, Episcopus alium constituere potest qui eum suppleat ³.

CAN. 367.

§ 1. Vicarius Generalis sit sacerdos e clero saeculari, annos natus non minus triginta, in theologia et iure ca-

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 2; decr. 20 apr. 1898, n. 2; S. C. Ep. et Reg., *Nullius*, 22 dec. 1628; *Almerien.*, 6 sept. 1748.

² S. C. Ep. et Reg., *Arianen.*, 17 maii 1583; *Almerien.*, 6 sept. 1748; S. C. C., *Tuamen.*, 20 iun. 1676, ad 1; S. C. de Prop. Fide, 29 dec. 1812.

³ C. 14, X, *de off. ordin.*, I, 31; Bened. XIV, const. « *Etsi pastoralis* », 26 maii 1742; S. C. Ep. et Reg., *Lancianen.*, 24 mart. 1599; *Almerien.*, 6 sept. 1748; S. C. C., *Romana*, 6 maii 1893.

nonico doctor, vel saltem earum disciplinarum vere peritus, sana doctrina, probitate, prudentia ac rerum gerendarum experientia commendatus ¹.

§ 2. Si dioecesis alicui religioni commissa fuerit, Vicarius Generalis potest esse eiusdem religionis alumnus.

§ 3. Vicarii Generalis munus ne committatur Canonico Poenitentiario, neque Episcopi consanguineis praesertim in primo gradu vel in secundo mixto cum primo, neque, seclusa necessitate, parochis ceterisque curam animarum habentibus, sed non prohibetur Episcopus Vicarium e propria dioecesi assumere ².

CAN. 368.

§ 1. Vicario Generali, vi officii, ea competit in universa dioecesi iurisdictio in spiritualibus ac temporalibus, quae ad Episcopum iure ordinario pertinet, exceptis iis quae Episcopus sibi reservaverit, vel quae ex iure requirant speciale Episcopi mandatum ³.

§ 2. Nisi aliud expresse cautum fuerit, Vicarius Generalis exsequi potest, ad normam can. 66, rescripta apostolica quae Episcopo vel praecedenti rectori dioecesis remissa sint, ac generatim ad ipsum quoque pertinent facultates habi-

¹ Bened. XIV. const. « *Quam ex sublimi* », 8 aug. 1755; S. C. Ep. et Reg., *Comen.*, 2 dec. 1578; *Ostunen.*, 28 iul. 1587; *Theanen.*, 5 febr. 1591; *Vicen.*, 23 iul. 1603; *Almerien.*, 6 sept. 1748; S. C. C., *Hispaniarum*, 19 iul. 1597.

² S. C. Ep. et Reg., *Senen.*, 20 mart. 1576; *Oxomen.*, 4 aug. 1578; *Comen.*, 2 dec. 1578; *Pisaren.*, 3 maii 1593; *Ariminen.*, 13 maii 1611; *Sutrina*, 16 nov. 1640; *Cornetana*, 20 aug. 1660; *Dertonen.*, 12 nov. 1666; S. C. C., *Nullius*, 12 maii 1629; 3 febr. 1685.

³ C. 2, 3, *de off. vicarii*, I, 13, in VI°; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 2; decr. 20 apr. 1898, n. 2; 5 sept. 1900; 22 aug. 1906, ad 5; S. C. Consist., decr., « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 32; S. C. C., *Tuamen.*, 20 iun. 1676, ad 2.

tuales Ordinario loci a Sancta Sede concessae, nisi Episcopus aliquam sibi expresse reservaverit ¹.

CAN. 369.

§ 1. Vicarius Generalis praecipua acta Curiae ad Episcopum referat, ipsumque certiore faciat de iis, quae gesta aut gerenda sint ad tuendam in clero et populo disciplinam.

§ 2. Caveat ne suis potestatibus utatur contra mentem et voluntatem sui Episcopi, firmo praescripto can. 44 § 2.

CAN. 370.

§ 1. Praesente etiam Episcopo, Vicarius Generalis post ipsum publice privatimque praecedentiae ius habet super omnibus dioecesis clericis, non exclusis dignitatibus et canonicis ecclesiae cathedralis, etiam in choro et actibus capitularibus, nisi clericus caractere episcopali sit insignitus, et Vicarius Generalis eodem careat ².

§ 2. Durante munere, est Protonotarius apostolicus titularis.

CAN. 371.

Exspirat Vicarii Generalis iurisdictio per ipsius renuntiationem ad normam can. 187 § 1, aut revocationem ei ab Episcopo intimatam, aut sedis episcopalis vacationem; suspenditur vero suspensa episcopali iurisditione, firmo praescripto can. 429 § 1 ³.

¹ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 3; 5 sept. 1900; 22 aug. 1906, ad 5; S. C. Ep. et Reg., *Incerti loci*, 23 sept. 1807.

² S. C. Ep. et Reg., *Avenionen.*, 10 mart. 1592; *Bisinianen.*, 16 maii 1600; S. C. C., *Alganen.*, mense sept. 1593; *Ragusina*, 19 iul. 1653; S. R. C., *Bisuntina*, 30 apr. 1632, ad 2; *Ruben.*, 23 mart. 1641; *Anagnina*, 14 nov. 1676, ad 1; *Aquaependen.*, 20 dec. 1692, ad 1, 3; *Minoricen.*, 10 iun. 1904.

³ C. I, X, *de regulis iuris*, V, 41; Reg. 42, R. I., in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

Art. II. - *De Cancellario aliisque notariis
et archivo episcopali.*

CAN. 372.

§ 1. In qualibet Curia constituatur ab Episcopo Cancellarius qui sit sacerdos, cuius praecipuum munus sit acta Curiae in archivo custodire, ordine chronologico disponere et de eisdem indicis tabulam conficere ¹.

§ 2. Poscente necessitate, adiutor ei dari potest nomine vice-cancellarii seu tabularii ².

§ 3. Cancellarius est eo ipso notarius.

CAN. 373.

§ 1. Episcopus praeter cancellarium potest alios quoque notarios constituere, quorum scriptura aut subscriptio publicam fidem facit.

§ 2. Iidem constitui possunt aut ad quaelibet acta, aut ad acta iudicialia dumtaxat, aut ad acta tantummodo certae causae vel negotii conficienda.

§ 2. Si clerici desint, possunt e laicis assumi; sed notarius in criminalibus clericorum causis debet esse sacerdos.

§ 4. Cancellarius alique notarii debent esse integrae famae et omni suspicione maiores.

§ 5. Omnes possunt revocari aut suspendi ab eo qui illos elegit aut ab eius successore aut superiore.

¹ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727; Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912.

² Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

CAN. 374.

§ 1. Officium notariorum est:

1.° Rogare acta seu instrumenta circa contractus, dispositiones, obligationes, citationes et intimationes iudiciales, decreta, sententias aliave circa quae eorum opera requiritur;

2.° In scriptis fideliter redigere quae geruntur circa rem de qua agitur eaque cum significatione loci, diei, mensis et anni subsignare;

3.° Acta vel instrumenta legitime petenti ex regesto, servatis servandis, exhibere et eorum exemplaria cum autographo conformia declarare ¹.

§ 2. Rogare acta nequit notarius nisi in territorio illius Episcopi a quo est electus et pro negotio ad quod est legitime constitutus.

CAN. 375.

§ 1. Episcopi in loco tuto ac commodo archivum seu tabularium dioecesanum erigant, in quo instrumenta et scripturae, quae negotia dioecesana tum spiritualia cum temporalia spectant, apte dispositae et diligenter clausae custodiantur ².

§ 2. Omni diligentia ac sollicitudine conficiatur inventarium seu catalogus documentorum quae in archivo continentur cum brevi singularum scripturarum synopsi ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 20.

² Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727; Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912.

³ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

CAN. 376.

§ 1. Quotannis, mense ianuario, inventario seu catalogo illae scripturae adiungantur, quae anno praecedente confectae vel alias neglectae fuerunt ¹.

§ 2. Ordinarii sedulo inquirent chartas et scripturas forte alio distractas atque dispersas; et quaecumque necessaria remedia adhibeant ut eadem scripturae archivo restituantur ².

CAN. 377.

§ 1. Archivum clausum sit oportet et nemini illud ingredi liceat sine Episcopi et Cancellarii licentia ³.

§ 2. Unus Cancellarius illius clavem habeat.

CAN. 378.

§ 1. Ex archivo non liceat efferre scripturas sine Episcopi facultate eademque post triduum in suum locum referantur. Ordinario autem reservatur facultas prorogandi hoc tempus, quae tamen prorogatio nonnisi moderate concedatur ⁴.

§ 2. Qui aliquam scripturam ex archivo effert, syngrapham sua manu signatam, hoc ipsum significantem, Cancellario relinquat ⁵.

CAN. 379.

§ 1. Habeant praeterea Episcopi aliud archivum in quo scripturae secreto servandae cautissime custodiantur, vel

¹ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

² Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

³ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

⁴ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727; Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912.

⁵ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

saltem in communi archivo armarium seu scrinium undequaque clausum et obseratum, quod de loco amoveri nequeat ¹.

§ 2. Etiam huius secreti archivi vel armarii inventarium seu catalogus conficiatur ad normam can. 375 § 2.

§ 3. Hoc archivum vel armarium duabus clavibus inter se diversis aperiatur, quarum una apud Episcopum vel Administratorem apostolicum, alia apud Vicarium generalem vel, eo deficiente, Curiae Cancellarium asservetur.

CAN. 380.

Statim a capta possessione, Episcopus sacerdotem designet, qui, sede vacante aut impedita, clavem secreti tabularii seu armarii assumat, servato praescripto can. 381.

CAN. 381.

Nisi Administrator apostolicus dioecesi datus fuerit:

1.º Sede impedita ad normam can. 429 § 1, sacerdos ab Episcopo designatus clavem assumat; et si quidem regimen dioecesis sit penes virum ecclesiasticum ab Episcopo delegatum, eam eidem remittat, si penes Vicarium Generalem, eam ipse retineat.

2.º Sede vero vacante aut impedita ad normam cit. can. 429 § 3, idem sacerdos clavem assumat, remittendam Vicario Capitulari statim post eius designationem; Vicarius vero Generalis vel Cancellarius aliam clavem a se retentam remittere eodem tempore debet primae Capituli dignitati vel Consultori dioecesano munere antiquiori.

¹ Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912.

CAN. 382.

Antequam claves iis quibus tradi debent ad normam can. 381 n. 2 remissae fuerint, Vicarius Generalis vel Cancellarius et sacerdos, ut supra, ab Episcopo designatus, tabularium vel armarium sigillis Curiae obsignent.

CAN. 383.

§ 1. Tabularium vel armarium numquam aperiatur nec sigilla ab eo removeantur, nisi, urgente necessitate et ab ipso Vicario capitulari coram duobus canonicis vel dioecesanis consultoribus, quibus cura commissa est, ne qua scriptura e tabulario auferatur; sed solum Vicarius Capitularis documenta in tabulario asservata potest, iisdem canonicis vel consultoribus adstantibus, inspicere, numquam tamen auferre.

§ 2. Advenienti novo Episcopo, si sigilla remota fuerint vel tabularium aut armarium apertum, Vicarius Capitularis rationem reddat urgentis necessitatis qua ad hoc motus fuerit.

CAN. 384.

§ 1. Curent Episcopi ut archivorum quoque Ecclesiarum cathedralium, collegiatarum, paroecialium, necnon confraternitatum et piorum locorum inventaria seu catalogi conficiantur, duobus exemplaribus, quorum alterum in archivo episcopali servetur, firmo praescripto can. 470 § 3 et can. 799 § 3, *De rebus* ¹.

§ 2. Documenta originalia ex praedictis archivis numquam efferantur ².

¹ Bened. XIII, const. « *Maxima vigilantia* », 14 iun. 1727.

² S. C. Ep. et Reg., *Callien.*, 20 ian. 1719, n. XXI; *Ariminen.*, 3 mart. 1837, ad 3; S. C. C., *Gallipolitana*, 26 apr. 1828, ad 3.

Art. III. - *De examinadoribus synodalibus.
et parochis consultoribus.*

CAN. 385.

§ 1. In quavis dioecesi habeantur examinatores synodales et parochi consultores qui omnes in Synodo nominentur, propositi ab Episcopo, approbati a Synodo ¹.

§ 2. Tot eligantur quot Episcopus prudenti suo iudicio necessarios iudicaverit ².

CAN. 386.

§ 1. Examinatoribus et parochis consultoribus medio tempore inter unam et aliam synodum demortuis vel alia ratione a munere cessantibus, alios pro-synodales Episcopus substituet de consensu Capituli cathedralis ³.

§ 2. Quae regula servetur quoque in examinadoribus et parochis consultoribus eligendis, quoties synodus non habeatur ⁴.

CAN. 387.

§ 1. Examinatores et parochi consultores, sive in synodo sive extra synodum electi, post decennium a sua nominatione vel etiam prius, adveniente nova Synodo, officio ca-

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4 § 1; 3 oct. 1910, ad 1, 4-7; S. C. C., *Zamoren.*, mense dec. 1583; 11 iul. 1592; *Toletana*, mense mart. 1595; *Valven. et Sulmonen.*, 3 sept. 1650.

² S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4, § 1.

³ S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4, § 2; 3 oct. 1910, ad 9.

⁴ S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4, § 3; 3 oct. 1910, ad 3.

dunt; possunt tamen negotium iam coeptum ad exitum perducere et, servatis de iure servandis, denuo eligi ¹.

§ 2. Qui loco examinatorum ac parochorum consultorum deficientium nominantur, in officio persistunt dumtaxat usque ad exitum decennii illorum quibus substituti fuerunt.

CAN. 388.

Removeri ab Episcopo nequeunt, nisi ex gravi causa et de consilio Capituli cathedralis ².

CAN. 389.

§ 1. Examinatores synodales operam suam diligenter navabunt praesertim experimentis habendis ad provisionem paroeciarum nec non processibus administrativis de quibus in can. 670-741 *De iudiciis* ³.

§ 2. Pro experimentis vero habendis ad clericorum ordinationem et approbationem sacerdotum qui petunt facultatem excipiendi sacramentales confessiones aut sacras conciones habendi, et pro examinibus de quibus in can. 130, integrum est Episcopo vel examinatorum synodaliū vel aliorum opera uti ⁴.

CAN. 390.

Idem potest esse examiner et consultor non autem in eadem causa ⁵.

¹ S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4 § 4.

² S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4 § 5, can. 7, § 2.

³ Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 3; S. C. C., *Toletana*, mense mart. 1595.

⁴ Pius X, const. « *Etsi Nos* », 1 ian. 1912.

⁵ S. C. Consist., 3 oct. 1910, ad 8.

CAPUT V.

De Capitulis canonicorum.

CAN. 391.

§ 1. Capitulum canonicorum sive cathedrale sive collegiale seu collegiatum est clericorum collegium ideo institutum ut solemniorem cultum Deo in ecclesia exhibeat et, si agatur de capitulo cathedrali, ut Episcopum, ad normam sacrorum canonum, tamquam eiusdem senatus et consilium, adiuvet, ac, sede vacante, suppleat in dioecesis regimine ¹.

§ 2. Capitulum collegiale appellatur insigne aut perinsigne, si hoc titulo ex apostolico privilegio vel ab immemorabili gaudeat.

CAN. 392.

Capitulorum quum cathedralium tum collegialium institutio seu erectio, innovatio ac suppressio Sedi Apostolicae reservatur ².

CAN. 393.

§ 1. In qualibet ecclesia capitulari sint dignitates, officia, simplices canonicatus; et possunt esse etiam alia minora beneficia in uno vel pluribus gradibus.

§ 2. Capitulum tamen solis canonicis constat, non vero dignitatibus, nisi aliter ex capitularibus constitutionibus constet, neque inferioribus beneficiariis seu mansionariis, qui canonicis auxilium praestant ³.

¹ C. 4, 5, X, *de his quae fiunt*, III, 10; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 4; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Pius VII, const. « *Ecclesia Christi* », 15 aug. 1801; Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

² S. C. C., *Conversana*, 27 iun. 1626; *Cathacen.*, 1 sept. 1691; *Cremonen.*, 7 sept. 1720; 4 apr. 1772; *Collen.*, 15 mart. 1783.

³ S. C. C., *Narnien.*, 20 maii 1649; *Montis Pelusi*, 6 iun. 1682; *Asten.*, 7 iun. 1688; *Fanen.*, 16 iun. 1731; *Calaritan.*, 23 aug. 1738.

§ 3. Canonicatus absque adnexis emolumentis ne instituantur sine speciali Apostolicae Sedis concessione.

CAN. 394.

§ 1. In capitulis numeratis tot sint praebendati, quot praebendae; in non numeratis, quot ex proventibus decenter sustentari posse, Episcopus, audito Capitulo, iudicaverit ¹.

§ 2. Erectio dignitatum Sedi Apostolicae reservatur, sed est in Episcopi potestate, consentiente Capitulo, extinctas forte dignitates restituere et praebendis in Capitulo iam extantibus alias sive canonicales sive beneficiales addere ².

§ 3. In ecclesiis cathedralibus et collegialibus insignibus ubi adeo tenues praebendae sunt una cum distributionibus quotidianis, ut sustinendo canonicorum decori plane sint impares, licet Episcopis, audito Capitulo et impetrata Sanctae Sedis licentia, vel beneficia aliquot simplicia praebendis unire, vel, si hac ratione provideri non possit, aliquibus praebendis suppressis cum patronorum consensu, si de iure patronatus laicorum sint, quarum fructus et proventus reliquarum praebendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciores numerum reducere, ita tamen ut tot supersint, quot divino cultui celebrando ac dignitati ecclesiae commode valeant respondere ³.

¹ S. C. C., *Conversan.*, 3 febr. 1652; *Sypontina*, 8 mart. 1664; *Murana*, 12 dec. 1711.

² C. 9, X, *de vita et honest. cleric.*, III, 1; S. C. C., *Clodien.*, 5 iul. 1608; *Aquinat.*, 20 febr. 1677, ad 2; *Mazanen.*, 20 sept. 1692; *Sabinen.*, 14 apr. 1696; *Sutrina*, 26 mart. 1707; *Maturanen.*, 25 ian. 1738.

³ C. 33, X, *de praebendis*, III, 5; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13, 15; S. C. C., *Pampilonen.*, 4 dec. 1723; *Caesenaten.*, 25 sept. 1728; *Zamoren.*, 19 apr. 1738; *Fesulana*, 13 ian. 1816; *Volaterran.*, 23 ian. 1847.

CAN. 395.

§ 1. In ecclesiis tam cathedralibus quam collegialibus in quibus nullae sunt quotidianae distributiones vel ita tenues ut verisimiliter negligantur, Episcopi congruam portionem, non tamen ultra tertiam partem, separent fructuum, proventuum, obventionum quae ex dignitatibus, canonicatibus, officiis aliisque illius Ecclesiae beneficiis percipiuntur et in distributiones quotidianas assignandas convertant ¹.

§ 2. Si distributiones quavis de causa introduci nequeant, Episcopus in canonicos ac beneficiarios negligentes pecuniarias constituat mulctas, quae distributionibus respondeant earumque locum teneant.

§ 3. Distributiones cedunt diligentibus, quavis collusionem aut remissione exclusam; si vero dignitates habeant proventus a massa seu bonis Capituli diversos et separatos, ab eis amissae distributiones cedunt aliis dignitatibus praesentibus, si adsint, secus fabricae ecclesiae, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, Episcopi arbitrio ².

§ 4. Ab unoquoque Capitulo, iuxta sua cuiusque statuta, unus vel plures censores, seu *punctatores* nominentur, qui absentes a divinis officiis quotidie notent, praestito prius coram Capitulo vel eius praeside iureiurando de suo munere fideliter obeundo et facta Episcopo facultate nominandi

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 3; sess. XXII, *de ref.*, c. 3; S. C. Ep. et Reg., *Ragusin.*, 25 mart. 1586; *Fundan.*, 15 febr. 1593, ad 1; *Castellaneten.*, 15 nov. 1596; S. C. C., *Rossanen.*, 15 apr. 1592; *Aesina*, 24 ian. 1633; *Celssonen.*, 2 sept. 1647; *Novarien.*, 9 ian. 1666.

² C. 32, X, *de praebendis*, III, 5; c. un., *de cleric. non resid.*, III, 3, in VI°; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 3; sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; S. C. C., *Caurien.*, 7 nov. 1621; 23 apr. 1701.

aliud punctatorem; in casu autem absentiae punctatorum canonicus senior qui sit praesens, illos suppleat ¹.

CAN. 396.

§ 1 Collatio dignitatum in cathedralibus et collegialibus insignibus Sedi Apostolicae reservatur.

§ 2. Prima saltem dignitas in capitulo cathedrali, quantum fieri potest et ceteris paribus, laurea doctorali in sacra theologia vel iure canonico insignita sit ².

CAN. 397.

Nisi aliud in statutis capitularibus caveatur, primae dignitati, eaque deficiente, sequenti et, omnibus dignitatibus deficientibus, canonico antiquiori competit:

1.° Episcopum supplere in peragendis functionibus sacris in solemnioribus anni festivitatibus;

2.° Episcopo celebranti in pontificalibus ministrare, aspersionem in ingressu ecclesiae porrigere et presbyteri assistentis fungi officio;

3.° Eidem decumbenti ministrare sacramenta; defuncto iusta funebria persolvere;

4.° Convocare Capitulum eique praeesse;

5.° Praeeminentiam habere in iis praescribendis et ordinandis quae ad chori directionem referantur ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Fundan.*, 15 febr. 1593, ad 1; *Castellaneten.*, 20 aug. 1602; *Licien.*, 22 ian. 1605; *Mediolanen.*, 9 mart. 1619; *Pisaur.*, 19 nov. 1649; S. C. C., *Bricinorien.*, 22 nov. 1828; *Maceraten.*, 26 apr. 1661.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12.

³ S. R. C., *Hispalen.*, 23 mart. 1592, ad 5, 6; *Tarentin.*, 28 sept. 1602; *Placentin.*, 19 maii 1607, ad 5; *Iuvenacen.*, 17 nov. 1607; *Interamnen.*, 21 iun. 1636; *Ugentina*, 24 iul. 1638; *Mediolanen.*, 16 maii 1643, ad 1, 2; *Beneventan.*, 5 sept. 1648, ad 6; *Telesina*, 22 nov. 1681, ad 12; *Lamacen.*, 30 aug. 1692; *Gerunden.*, 13 aug. 1701, ad 2 et 11 febr. 1702,

CAN. 398.

§ 1. In nulla ecclesia cathedrali desit officium canonici theologi et, ubi id commodè fieri poterit, canonici poenitentiarii ¹.

§ 2. Etiam in collegialibus, praesertim insignibus, officium canonici theologi et poenitentiarii constitui potest ².

CAN. 399.

§ 1. Canonicus theologus et poenitentiarius eligantur qui aptiores pro loci qualitate ad propria munera adimplenda reperiuntur; sed, ceteris paribus, praeferantur doctores in sacra theologia, si agatur de canonico theologo, in sacra theologia vel iure canonico, si de poenitentiario; expedit praeterea ut canonicus poenitentiarius aetatis annum trigesimum expleverit ³.

§ 2. Praebenda theologalis et poenitentiaria ne conferatur, nisi prius de vita, moribus, doctrina candidatorum plane constiterit, salva lege concursus, ubi sit constituta ⁴.

ad 2; *Maioricen.*, 26 aug. 1713, ad 6; *Casalen.*, 15 sept. 1753, ad 1, 2; *Bugellen.*, 22 sept. 1827; *Mediolanen.*, 19 sept. 1859, ad 1; decr. 9 iul. 1895; Caerem. Episcop., l. II, c. XXXVIII, n. 4.

¹ C. 15, X, *de off. ordin.*, l. 31; c. 4, X, *de magistris*, V. 5; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 8; S. C. C., *S. Angeli Longobard.*, 26 apr. 1636; *Geruntin. et Cariatén.*, 2 oct. 1706 et 11 febr. 1708.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; S. C. C., *Melevitana*, mense dec. 1749.

³ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 8; Bened. XIII, const. « *Pastoralis officii* », 19 maii 1725; S. C. C., *Hispalen.*, a. 1585; *Leodien.*, mense iul. 1587; *Sarnen.*, 23 sept. 1596; *Aquileien.*, 14 nov. 1626.

⁴ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; Bened. XIII, const. « *Pastoralis officii* », 19 maii 1725; S. C. Ep. et Reg., *Regien.*, 22 aug. 1581; S. C. C.,

§ 3. Canonicus poenitentiarius inhibetur aliud simul officium in dioecesi suscipere aut exercere, cui adnexa sit iurisdictio in foro externo ¹.

CAN. 400.

§ 1. Canonici theologi est, diebus et horis ab Episcopo cum Capituli consilio designatis, publice in ecclesia explanare sacram scripturam; sed Episcopus, si id utilius iudicet, potest eidem alia doctrinae catholicae argumenta in ecclesia explicanda committere ².

§ 2. Canonicus theologus munus expleat suum ipse per se; si ultra sex menses fuerit impeditus, propriis expensis per alium sacerdotem ab Episcopo deputandum suppleat ³.

§ 3. Episcopus gravi de causa potest canonico theologo committere ut, loco lectionum in ecclesia, sacras disciplinas in Seminario doceat.

CAN. 401.

§ 1. Poenitentiarius canonicus tum ecclesiae cathedralis tum ecclesiae collegialis obtinet a iure potestatem ordi-

Nullius, a. 1594; *Urbinate*., 6 sept. 1687; *Valentin.*, 31 ian. 1723; *Sulernit.*, 21 iul. et 1 sept. 1753; *Pinnen.*, 25 apr. 1761; *Benerentana*, 22 maii 1784.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Ariminen.*, 13 maii 1611.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; S. C. C., *Feltren.*, 10 oct. 1596; *Carthagin.*, mense febr. 1597; *Patavina*, 15 iul. 1645; *Urbinat.*, 10 mart. 1663; *Amerina*, 11 iun. 1710; *Pacen.*, 28 sept. 1765; *Fulginat.*, 3 iun. 1784.

³ Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 1; S. C. C., *Mediolan.*, mense ian. 1589; *Placentin.*, 29 mart. 1607; *Agien.*, 11 dec. 1621; *Bellun.*, 27 apr. 1630; *Anagnina*, 15 maii 1700 et 30 iul. 1701; *Leodien.*, 11 sept. 1734.

nariam in tota dioecesi absolventi etiam a peccatis et a censuris Episcopo reservatis.

§ 2. Debet in sede excipiendis confessionibus sibi in capitulari ecclesia destinata residere tempore pro fidelium commoditate, iudicio Episcopi, opportuno et praesto esse iis qui ad confitenda sua peccata accedunt ipso quoque divinorum officiorum tempore ¹.

CAN. 402.

Si capitulo adnexa sit cura animarum, haec exerceatur a vicario paroeciali ad normam can. 471.

CAN. 403.

Exceptis dignitatibus in cathedralibus et in collegialibus insignibus, de quibus in can. 396, ad Episcopum pertinet, reprobata quavis contraria consuetudine, libere conferre omnia et singula beneficia ac canonicatus in ecclesiis tum cathedralibus tum collegialibus ac dignitates in collegialibus non insignibus, salva contraria foundationis lege.

CAN. 404.

§ 1. Canonicatus Episcopus conferat presbyteris doctrina vitaeque integritate praestantibus, servato praescripto can. 130 § 2 ².

§ 2. In canonicatum collatione, ceteris paribus, potior ratio habeatur illorum qui doctores in iure canonico vel sacra theologia renunciati fuerint in aliquo athenaeo, vel laudabiliter ministerium ecclesiasticum aut magisterium exercuerint ³.

¹ S. C. C., *Seguntin.*, mense nov. 1585; *Abulen.*, mense apr. 1587; *Anagnina*, 22 febr. 1620; *Veliterna*, 12 aug. 1634; *Verulan.*, 2 maii 1648.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12.

CAN. 405.

§ 1. Canonici ac beneficiarii, capta legitime beneficii sui possessione ad normam can. 721-723, *De rebus*, statim iuxta gradum suum, acquirunt, praeter insignia ac privilegia propria, scamnum in choro, ius percipiendi fructus ac distributiones, ac, si agatur de canonicis, vocem in capitulo.

§ 2. De fidei professione ab ipsis emittenda servetur praescriptum can. 681-683 *De rebus*.

CAN. 406.

Episcopo, non autem Vicario Generali, nec Vicario Capitulari, ius est canonicos ad honorem nominandi sive dioecesanos sive extra dioecesanos cum consilio Capituli cui canonicus est adscribendus, sed Episcopus raro et caute hoc iure utatur ¹.

CAN. 407.

§ 1. Sacerdotem alienae dioecesis canonicum ad honorem nominaturus, Episcopus praeter Capituli sui consilium, Ordinarii cui subiectus est nominandus, assensum impetret, sub poena nominationis irritae, eundemque Ordinarium insignia edoceat ac privilegia quorum usus nominando tribueretur ².

§ 2. Canonici ad honorem extra dioecesim in qua nominati sunt, degentes, numero sint tertia parte minores cunctis canonicis titularibus ³.

§ 3. Canonici ad honorem alicuius basilicae vel Ecclesiae collegialis almae Urbis nominati, privilegiis et insi-

¹ Leo XIII, litt. ap. « *Illud est proprium* », 29 ian. 1894; S. C. C., *Fulginat.*, 26 febr. 1639; 6 iul. 1867; 16 sept. 1884.

² Leo XIII, litt. ap. « *Illud est proprium* », 29 ian. 1894.

³ Leo XIII, litt. ap. « *Illud est proprium* », 29 ian. 1894.

gnibus uti possunt tantum intra eiusdem basilicae vel collegialis eiusque filialium ecclesiarum ambitum; canonici vero ad honorem aliarum ecclesiarum extra Urbem, privilegiis et insignibus utantur in dioecesi tantum ubi nominati sunt, non autem extra dioecesim, nisi ad normam can. 409 § 2¹.

§ 4. Canonici ad honorem, praeter insignia et privilegia seu iura honorifica, obtinent etiam scamnum in choro².

CAN. 408.

§ 1. Capitulum Cathedrale praecedit collegiali, etiam insigni, in ipsa quoque collegiali ecclesia; Capitulum insigne praecedit non insigni; in eodem Capitulo, salvis peculiaribus statutis, vel legitimis consuetudinibus, dignitates gradatim inter se praecedunt canonicis; canonici antiquiores, qui nempe prius possessionem ceperunt, posterioribus; canonici titulares, honorariis; honorarii beneficiariis; canonicus autem caractere episcopali insignitus debet aliis omnibus canonicis ac dignitatibus praecedere³.

§ 2. In Capitulis in quibus habentur distinctae praebendae presbyterales, diaconales, subdiaconales, servetur praecedentia ordinis; sed in sessionibus capitularibus canonici sedent iuxta prioritatem receptionis in Capitulo⁴.

¹ Leo XIII, litt. ap. « *Illud est proprium* », 29 ian. 1894.

² S. R. C., *Patanina*, 16 mart. 1876.

³ S. C. Ep. et Reg., *Ragusin.*, 22 iun. 1594; *Alerien.*, 6 aug. 1601; *Theramen.*, 29 apr. 1616; S. C. C., 6 iul. 1867, ad 1; S. R. C., *Ruthen.*, 24 sept. 1605; *Caputaquen.*, 30 sept. 1614; *Tropien.*, 10 dec. 1619; *Avenionen.*, 14 maii 1644; *Veliterna*, 24 maii 1659; *Viterbien.*, 3 sept. 1661; *Meliten.*, 9 febr. 1675; decr. geher. 12 iul. 1892.

⁴ S. R. C., *Casertana*, 12 iun. 1638; *Aesina*, 18 iul. 1654; *S. Miniati*, 3 iun. 1662; *Bituntina*, 14 iun. 1692, ad 3.

CAN. 409.

§ 1. In unaquaque ecclesia tum cathedrali tum collegiali omnes canonici aliique beneficiarii, nisi in dignitate episcopali sint constituti, deferant in choro vestem sibi in bulla erectionis assignatam vel apostolico indulto concessam; secus censeantur tamquam absentes.

§ 2. Vestem choralem aut specialia insignia capitularia adhibere possunt in tota dioecesi in qua est Capitulum, sed non extra dioecesim, nisi vel Episcopum comitentur vel Episcopum aut Capitulum repraesentent in Conciliis aliisque solemnitatibus, vel, Ordinario loci permittente, capitulariter inibi conveniant, vel tandem loci Ordinarius expresse consentiat ¹.

CAN. 410.

§ 1. Sua cuique Capitulo statuta ne desint, ab omnibus dignitatibus, canonicis, beneficiariis religiose servanda.

§ 2. Statuta capitularia, per legitimum actum capitularem condita, approbata subiiciantur Episcopo, sine cuius auctoritate postea nec abrogari possunt nec mutari ².

§ 3. Si, Episcopo edicante ut statuta conficiantur, Capitulum id praestare neglexerit, exacto sexto ab intimatione mense, Episcopus eadem conficiat imponatque Capitulo ³.

CAN. 411.

§ 1. Stato tempore ac loco conveniat canonicorum coetus de suae Ecclesiae et Capituli negotiis acturus; alii prae-

¹ S. R. C., decr. gener. 31 maii 1817, ad 2.

² C. 9, X, *de const.*, I, 4; S. C. C., *Puteolana*, 4 iun. 1842, ad 3; *Cotroneen.*, 7 aug. 1847, ad 3.

³ S. C. C., *Spalaten.*, 23 nov. 1850, ad 1.

terea conventus haberi poterunt, quoties id aut Episcopo aut Capituli Praesidi aut maiori canonicorum parti expedire videatur ¹.

§ 2. Ad habendum coetum ordinarium non est necessaria specialis convocatio; quae tamen ad extraordinarium requiritur et facienda est iuxta capitularia statuta.

§ 3. In capitulis vocem habent omnes et soli canonici titulares, exclusis honorariis ².

§ 4. Ut actus capitularis validus sit, servanda sunt, si agatur de electionibus, praescripta can. 159-181.

CAN. 412.

§ 1. Canonici sive ecclesiae cathedralis sive collegialis Episcopo solemniter Missam celebranti aut alia pontificalia exercenti, etiam in aliis ecclesiis civitatis aut suburbii, assistere et inservire debent, dummodo iudicio Episcopi sufficiens canonicorum et ministrorum in ecclesia numerus maneat; et eundem accedentem ad ecclesiam et redeuntem comitari ad normam Caeremonialis Episcoporum ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 6; S. C. Ep. et Reg., *Turritan.*, 17 aug. 1592; *Neriton.*, 20 aug. 1601; *Castellan.*, 20 aug. 1602; S. C. C., *Recanaten.*, a. 1596; *Amerina*, 24 apr. 1632; *Pharen.*, 13 nov. 1649; *Maceraten.*, 26 apr. 1669; *Melevitana*, 18 sept. 1723; *Rossanen.*, 30 ian. 1858.

² S. C. C., *Vintimilien.*, 17 dec. 1836, ad 1.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; S. C. Ep. et Reg., *Panormitan.*, 8 ian. 1585; *Feltren.*, 6 febr. 1590, ad 6; *Aretin.*, 7 aug. 1595; S. C. C., *Mutinen.*, a. 1573; *Tudertina*, a. 1573; *Licien.*, 17 aug. 1641; *Arianen.*, 19 apr. et 17 maii 1704, ad 2; *S. Marci*, 13 apr. 1720, ad 2; *Giennen.*, 19 iun. 1728; *Alatrin.*, 20 aug. 1785; S. R. C., *Hispalen.*, 23 mart. 1592, ad 1-3; *Iustinopolitana*, 24 nov. 1635; *Labucen.*, 31 iul. 1665; *Pisana*, 24 iul. 1683, ad 1; *Rarennaten.*, 12 apr. 1823; *Gnesen. et Posnunien.*, 20 mart. 1869, ad 2, 3; *decr. gener.* 22 maii 1894; *S. Iacobi de Cile*, 6 sept. 1895, ad 6; *Alatrina*, 18 mart. 1899, ad 1; *Caerem. Episcop.*, l. I, c. 15; l. II, c. 8

§ 2. Episcopus potest duos e Capitulo sive cathedrali sive collegiali assumere ac retinere ut sibi in ecclesiastico ministerio ac dioecesis servitio assistant ¹.

CAN. 413.

§ 1. Quodlibet Capitulum obligatione tenetur quotidie divina officia in choro rite persolvendi, salvis foundationis legibus ².

§ 2. Divinum officium comprehendit psalmodiam horarum canonicarum et celebrationem cum cantu Missae conventualis, praeter alias Missas vel iuxta rubricas Missalis vel ex piis foundationibus celebrandas ³.

§ 3. Missam conventualem sine cantu celebrare licet hebdomadario, cum in ecclesia, pontificali ritu, Episcopus vel alius loco Episcopi celebrat ⁴.

CAN. 414.

Omnes et singuli qui chorale beneficium obtinent, tenentur in ipso choro divina officia persolvere singulis diebus, nisi servitium alternis, id est per *turnum*, a Sede Apostolica aut a foundationis legibus fuerit indultum ⁵.

¹ S. C. C., *Funchalen.*, a. 1624; *Avenionen.*, 7 ian. 1640.

² C. 9, 11, X, *de celebr. miss.*, III, 41; c. 1, *de celebr. miss.*, III, 14, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Bened. XIV, const. « *Cum semper* », 19 aug. 1744; const. « *Annus* », 17 febr. 1749.

³ Bened. XIV, const. « *Cum semper* », 19 aug. 1744; const. « *Praeclara* », 19 ian. 1748; const. « *Annus* », 17 febr. 1749; S. C. C., *Aretina*, 11 mart. 1604; *Tusculana*, 21 apr. 1708, ad 1; *Burgi S. Domnini*, 16 maii 1716; *Acerrarum*, 23 aug. 1727; *Derthonen.*, 12 sept. 1829; S. R. C., *Aquilana*, 30 iul. 1689, ad 3; *Bobien.*, 3 aug. 1839, ad 1; *Barcinon.*, 24 mart. 1860, ad 1.

⁴ S. R. C., *Marsorum*, 12 nov. 1831, ad 20.

⁵ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Bened. XIV, const. « *Cum semper* », 19 aug. 1744; const. « *Praeclara* », 19 ian. 1748; const. « *An-*

CAN. 415.

§ 1. Si ecclesia cathedralis aut collegialis simul sit paroecialis, relationes iuridicae inter Capitulum et parochum reguntur normis quae sequuntur, nisi aliud ferat aut Sedis Apostolicae indultum aut particularis conventio in erectione paroeciae inita et a loci Ordinario legitime probata.

§ 2. Ad parochum spectat:

1.° Functiones paroeciales peragere de quibus in can. 462 n. 1-6. Iusta funebria, in ecclesia ad normam iuris peragenda, non exclusa Missa exequiali, persolvere ad Capitulum pertinet tantum in casu quo obierit Capituli dignitas, vel canonicus, etiam honorarius tantum, vel beneficiarius.

2.° Applicare Missam pro populo et, debito tempore, praedicare ac christianam doctrinam edocere;

3.° Custodire libros paroeciales et ex iis attestaciones extrahere;

4.° Alias functiones non stricte paroeciales peragere quae in paroeciis fieri solent, modo non impediatur chorale servitium, nec Capitulum easdem functiones peragat;

5.° Eleemosynas in bonum paroecianorum colligere, easdem directe vel indirecte oblatas recipere, administrare et iuxta offerentium voluntatem distribuere ¹.

§ 3. Ad Capitulum spectat:

nus », 17 febr. 1749; S. C. Ep. et Reg., *Eugubin.*, 11 aug. 1597; *Anagnina*, 28 ian. 1608; S. C. C., *Regien.*, mense aug. 1587; *Puteolana*, mense iul. 1589; *Acerrarum*, 23 aug. 1727; *Tergestina*, 23 nov. 1850; S. R. C., *Cameracen.*, 22 maii 1841.

¹ S. C. C., *Bovinen.*, 17 iun. 1820; *Ariminen.*, 29 ian. 1825; S. R. C., *Baionen.*, 13 sept. 1879, ad 2, 4.

1.° Custodire SS^mum Eucharistiae Sacramentum; sed una sacri ciborii clavis apud parochum servari debet;

2.° Invigilare ut leges liturgicae observentur;

3.° Ecclesiae curam habere eiusque bona administrare cum piis legatis ¹.

§ 4. Nec parochus capitulares functiones nec Capitulum munera paroecialia impediat; in casu autem conflictus quaestionem dirimat loci Ordinarius qui prae primis curare debet ut catechetica instructio ac Evangelii explicatio hora pro populo commodiori semper habeatur.

§ 5. Non solum Capitulum impedire nequit parochum in exercenda paroeciali cura, sed insuper sciant capitulares se ex charitate teneri, maxime si designati coadiutores desint, eidem adiutricem manum praebere, iuxta modum ab Ordinario loci determinandum.

CAN. 416.

In statutis capitularibus iusta designetur norma qua canonici et beneficiarii in servitio altaris fungantur per turnum officio celebrantis, et, exclusis dignitatibus, canonico theologo, poenitentiario et canonicis ordinis presbyteralis, si praebendae distinctae habeantur, ministerio diaconi ac subdiaconi ².

CAN. 417.

§ 1. Missa conventualis applicanda est pro benefactoribus in genere ³.

¹ S. C. C., *Mediolanen.*, 26 apr. 1732, ad 4, 7, 12, 16, 17, 18, 19; S. R. C., *Baionen.*, 13 sept. 1879, ad 2, 3, 4, 5.

² S. R. C., *Veliterna*, 21 ian. 1673; *Iacen.*, 13 apr. 1867.

³ Bened. XIV, const. « *Cum semper* », 19 aug. 1744; S. C. C., *Tusculana*, 21 apr. 1708 et 13 apr. 1709; *Nucerina Pagan.*, 15 dec. 1708, ad 5; *Balneoregien.*, 19 aug. 1713, ad 1; *Amalphitana*, 13 apr. 1715, ad 4, 5;

§ 2. Servari potest consuetudo praebendi stipem celebranti vel ex cumulo distributionum vel ex redditibus omnium praebendarum per contributum ¹.

§ 3. Capitularis infirmitate detentus non tenetur elemosynam praebere sacerdoti capitulari, qui Missam applicat.

CAN. 418.

§ 1. Canonici ac beneficiarii quotidiano choro per singulos dies adstricti, possunt singuli abesse tres tantum menses in anno, sive continuos sive intermissos, dummodo propriae ecclesiae statuta servitium diuturnius non requirant, reprobata contraria consuetudine ².

§ 2. Absque causa legitima et speciali Episcopi licentia nec feriari licet quadragesimae et adventus tempore, aut in praecipuis anni solemnitatibus de quibus in can. 338 § 3; nec permittitur uno eodemque tempore capitulares ultra tertiam partem abesse ³.

§ 3. Tempore vacationum omne genus distributiones amittuntur, reprobata quavis contraria consuetudine ac non obstante remissione ab aliis capitularibus facta; sed percipiuntur praebendae proventus aut duae tertiae distri-

Comen., 24 maii 1720, ad 1; *Spoletan.*, 19 dec. 1722; *Aretina*, 16 dec. 1769, ad 1; *Setina*, 21 ian. 1786, ad 1; *S. Miniati*, 7 mart. 1818, ad 1.

¹ *S. C. C.*, *Burgi S. Domnini*, 16 maii 1716, ad 4; *Ferrarien.*, 18 mart. 1719, ad 3; *Faventina*, 3 iun. 1780; *Nullius Ferentilli*, 28 apr. 1781, ad 2; *Auximana*, 16 dec. 1820, ad 2.

² *Conc. Trid.*, sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; *S. C. C.*, *Mutinen.*, a. 1575; *Aquilana*, 17 iun. 1594; *Cremonen.*, 16 sept. 1662; *Giennen.*, 16 ian. 1700; *Constantien.*, 20 maii et 15 iul. 1747.

³ *S. C. C.*, *Auximana*, 12 iul. 1631; *Interampnen.*, 21 iul. 1640; *Comen.*, 3 dec. 1712, ad 12; *Signina*, 17 febr. 1838.

butionum partes, si omnes praebendae proventus in distributionibus consistant ¹.

CAN. 419.

§ 1. In ecclesiis in quibus non omnes simul choro intersunt ad normam clausulae finalis can. 414, qui ad eum adstringuntur, nequeunt per alium huic obligationi satisfacere, nisi in casibus particularibus, iusta ac rationabili de causa, et modo substitutus eodem tempore servitio chori non sit adstrictus, et sit in eadem ecclesia canonicus, si agatur de supplendo canonico, beneficiarius, si de beneficiario ².

§ 2. Si quis eodem die urgeatur onere utriusque Missae et pro populo et conventuali, hanc ipse celebret applicetque per se, illam per alium vel per se die sequenti ³.

CAN. 420.

§ 1. Ita excusantur a choro ut percipiant fructus praebendae ac distributiones quotidianas:

1.º Capitulares iubilati;

2.º Canonicus theologus per totum tempus quo suo munere fungitur;

¹ C. 15, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 2; S. C. Ep. et Reg., *Regien.*, 30 maii 1576; S. C. C., *Mediolanen.*, mense maii 1586; *Melphien.*, a. 1587; *Asculana*, 15 ian. 1707; *Suessana*, 18 aug. 1708; *Derthonen.*, 12 sept. 1829, ad 4.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; S. C. C., *Verulana*, a. 1597; *Eugubina*, 15 dec. 1605; *Alatrina*, 24 mart. 1612; *Montis Alti*, 25 iun. 1803; *Ausculana*, 26 iun. 1830.

³ S. C. C., *Camerin.*, 28 iun. 1704 et 9 iun. 1714; *Viterbien.*, 31 maii 1708, ad 1, 2; *Comen.*, 11 maii 1720, ad 5; *Pientina*, 17 febr. 1731, ad 1, 2; *Hortana*, 8 et 29 aug. 1744, ad 1, 2; *Alexandrina*, 28 iul. 1770, ad 2; *Ianuen.*, 18 apr. 1834, ad 2.

3.° Canonicus poenitentiarius dum tempore chori in sacro tribunali sedet;

4.° Vicarius paroecialis aliusve e Capitulo sive parochus sive coadiutor ab Episcopo deputatus, dum paroecialibus vacat officiis;

5.° Qui infirmitate aliave corporis necessitate choro prohibentur assistere;

6.° Qui pontificia legatione alibi funguntur aut personae Romani Pontificis actu inserviunt;

7.° Qui piis exercitiis vacant ad normam can. 125; quo tamen indulto semel tantum in anno chori servitio liberantur;

8.° Accedentes una cum Episcopo aut eiusdem vice ad visitanda limina Apostolorum;

9.° Qui ab Episcopo vel Capitulo mittuntur ad Concilium oecumenicum, plenarium, provinciale aut ad Synodum dioecesanam;

10.° Qui de Capituli consensu, non contradicente Episcopo, absunt a choro ob Capituli eiusdem seu propriae ecclesiae utilitatem;

11.° Qui Episcopo sacra peragenti assistant ad normam can. 412;

12.° Qui Episcopum comitantur in visitatione dioecesis vel ad hunc finem mittuntur;

13.° Qui operam navant conficiendis tabulis, seu *processibus* in causis Sanctorum, vel uti testes in his causis vocati sunt, pro diebus et horis quibus hoc officium praestant;

14.° Examinatores tam synodales quam pro-synodales, dum examinibus ex officio assistant ¹.

¹ C. 30, *de elect.*, I, 6, in VI°; c. un., *de cleric. non resid.*, III, 3, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 3; S. C. Ep. et Reg., *Ariminen.*, 20 oct.

§ 2. Distributiones vero quae *inter praesentes* dicuntur, ii tantum percipiunt, qui sub n. 7, 11, 13, enumerantur, nisi obstet fundatorum expressa voluntas.

CAN. 421.

§ 1. Excusantur a choro, sed percipiunt praebendae fructus dumtaxat, non autem distributiones :

1.° Qui de licentia Ordinarii loci publice docent in scholis ab Ecclesia recognitis sacram theologiam aut ius canonicum.

2.° Dantes operam studio sacrae theologiae aut iuris canonici in publicis scholis ab Ecclesia probatis, cum Ordinarii licentia;

3.° Vicarius Capitularis, Vicarius Generalis, Officialis ac Cancellarius, si de gremio sint, dum suis muneribus vacant;

4.° Canonici qui Episcopo inserviunt ¹.

1578; *Conchen.*, 16 aug. 1594; *Lauden.*, 20 mart. 1601; S. C. C., *Comen.*, mense febr. 1586; *Panormitan.*, a. 1588; *Mediolanen.*, a. 1589; *Ianuen.*, mense nov. 1616; *Limen.*, 18 iun. 1622; *Sulmonen.*, 5 dec. 1626; *Culmen.*, 23 ian. 1627; *Mantuana*, 6 febr. 1627; *Amerina*, 3 febr. 1629; *Viterbien.*, 15 mart. 1631; *Lucen.*, 10 mart. 1635; *Mediolanen.*, 13 febr. 1639; *S. Severini*, 15 nov. 1659; *Reatina*, 5 mart. 1667; *Arianen.*, 17 maii 1704; *Monasterien.*, 15 maii 1723 et 30 sept. 1724; *Montis Regalis*, 8 iun. 1726 et 6 dec. 1732; *Troiana*, 6 dec. 1738 et 23 iul. 1742; *Savonen.*, 18 dec. 1745; *Senogallien.*, 17 nov. 1753; *Nullius Sublacen.*, 14 iun. 1817.

¹ C. 7, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 32, X, *de praebend.*, III, 5; S. C. Ep. et Reg., *ad Cardin. S. Praxed.*, mense nov. 1575; *Lauden.*, 19 iul. 1588; *Agrigentin.*, 24 sept. 1591; S. C. C., *Segnien.*, 28 apr. 1592; *Sulmonen.*, 5 dec. 1626; *Amerin.*, 3 febr. 1629; *Fesulana*, 4 iun. 1633; *Avenionen.*, 13 ian. 1635; *Aversana*, 10 mart. 1635; *Tanaten.*, 9 maii 1671; *Bituntina.*, 1 iul. 1679; *Sypontin.*, 29 apr. 1702; *Camerin.*, 6 iul. 1726; *Arianen.*, 18 aug. 1731; *Nullius Farfen.*, 20 dec. 1738; *Venusina*, 30 iul. 1763.

§ 2. Quod si omnes praebendae fructus consistant in distributionibus, vel adeo sint tenues ut tertiam distributionum partem non attingant, tunc memorati omnes duas tantum tertias partes distributionum lucrantur, cumulas ex fructibus praebendae ac distributionibus ¹.

CAN. 422.

§ 1. Praebenda fruenter ab Apostolica tantum Sede impetrare possunt indultum emeriti seu, ut aiunt, *iubilationis* post continuum et laudabile quadraginta annorum in eadem vel distinctis ecclesiis chori servitium ².

§ 2. Iubilatus, etiamsi in loco beneficii non resideat, percipit tum fructus praebendae tum distributiones etiam inter praesentes, nisi obstant expressa fundatorum vel oblatorum voluntas, ecclesiae statuta aut consuetudo ³.

§ 3. Ius optandi, si ex lege foundationis competat, non est Capitulari iubilato.

CAPUT VI.

De Capitulo Consultorum dioecesanorum.

CAN. 423.

In quibus dioecesibus nondum constitui potuit restitutive cathedrale canonicorum Capitulum, instituantur ab Episcopo, salvo peculiaribus Apostolicae Sedis praescri-

¹ S. C. C., *Sulmonen.*, 5 dec. 1626; *Fesulan.*, 4 iun. 1633; *Avenion.*, 13 ian. 1635; *Aversana*, 10 mart. 1635; *Sypontin.*, 29 apr. 1702; *Mediolanen.*, 17 apr. 1728; *Venusin.*, 30 iul. 1763.

² S. C. C., *Novarien.*, 13 nov. 1694; *Romana*, 6 aug. 1712; *Constantien.*, 4 maii 1737; *Barchinonen.*, 19 apr. 1760; *Segobricen.*, 15 iun. 1816.

³ S. C. C., *Romana*, 5 mart. 1678; *Bituntina*, 1 iul. 1679; *Romana*, 10 maii 1692; *Burgi S. Domnini*, 19 apr. 1704; *Patavina*, 9 iun. 1714; 17 dec. 1718; *Aquipendien.*, 1 apr. 1719; *Mantuana*, 16 mart. 1737; *Lau-retana*, 2 dec. 1775; *Novarien.*, 16 aug. 1828.

ptionibus, Consultores dioecesani, hoc est sacerdotes pietate, moribus, doctrina ac prudentia commendati qui canonicorum Capitulum suppleant, adiuvando Episcopum in rebus gravioris momenti ad gubernationem dioecesis pertinentibus ¹.

CAN. 424.

Consultores nominat Episcopus, salvo praescripto can. 426.

CAN. 425.

§ 1. Consultores dioecesani numero sint saltem sex; in dioecesibus ubi pauci sint sacerdotes, saltem quatuor; iidemque omnes in civitate episcopali vel in locis vicinioribus commorentur.

§ 2. Antequam munus huiusmodi suscipiant, iusiurandum interponant de officio fideliter exsequendo absque ulla acceptance personarum.

CAN. 426.

§ 1. Officium Consultoris est ad triennium.

§ 2. Exacto triennio, Episcopus vel alios in eorum locum substituat, vel eosdem ad aliud triennium confirmet, quod idem servetur singulis trienniis.

§ 3. Deficiente, quavis de causa, aliquo Consultore infra triennium, Episcopus alium de consilio ceterorum Consultorum substituat, isque in officio maneat usque ad expletum idem triennium.

§ 4. Cum vero triennium excidisse contigerit vacante sede episcopali, Consultores in officio manebunt usque ad accessum novi Episcopi, qui intra sex menses ab inita pos-

¹ S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910, can. 4; 3 oct. 1910, ad 9; declar. 27 febr. 1914.

sessione providere debet ad normam dispositionum huius canonis.

§ 5. Si, sede vacante, aliquis Consultor moriatur vel renuntiet, Vicarius Capitularis, de consensu aliorum Consultorum, alium nominet, qui tamen, ut munere, sede plena, fungatur, indiget Episcopi confirmatione.

CAN. 427.

Consultorum consilium vel consensus requiritur in quolibet negotio in quo ad normam sacrorum canonum consilio vel consensu Capituli cathedralis Ordinarius indigeret.

CAN. 428.

Durante munere, Consultores ne removeantur inviti, nisi ob iustam causam ac de consilio ceterorum Consultorum.

CAPUT VII.

De sede impedita aut vacante ac de Vicario Capitulari.

CAN. 429.

§ 1. Sede per Episcopi captivitatem, relegationem, exilium, aut inhabilitatem ita impedita, ut ne per litteras quidem cum dioecesanis communicare Episcopus possit, dioecesis regimen, nisi Sancta Sedes aliter providerit, penes Episcopi Vicarium Generalem vel alium virum ecclesiasticum ab Episcopo delegatum esto ¹.

§ 2. Potest in casu Episcopus, gravi de causa, plures delegare, qui sibi invicem in munere succedant.

§ 3. His deficientibus, vel, uti supra dictum est, impeditis, Capitulum ecclesiae cathedralis vel Consultorum dioe-

¹ S. C. Ep. et Reg., decr. 3 maii 1862: S. C. Consist., declar. 6 dec. 1914: S. C. C., *Hiberniae*, 7 aug. 1683.

cesanorum suum vicarium constituat, qui regimen assumat cum potestate Vicarii Capitularis ¹.

§ 4. Qui dioecesim regendam susceperit ad normam § 1, 2 et 3, quamprimum Sanctam Sedem moneat de sede impedita ac de assumpto munere.

§ 5. Si Episcopus in excommunicationem, interdictum vel suspensionem inciderit, Metropolitanus, eoque deficiente, vel, si de eodem agatur, antiquior inter Suffraganeos, ad Sedem Apostolicam illico recurrant, ut ipsa provideat; quod si de dioecesi agatur vel praelatura de quibus in can. 285, Metropolita qui fuit legitime electus, obligatione recurrendi tenetur.

CAN. 430.

§ 1. Sedes episcopalis vacat Episcopi morte, renuntiatione a Romano Pontifice acceptata, translatione ac privatione Episcopo intimata ².

§ 2. Licet sedes episcopalis vacet ipso temporis momento quo decessit Episcopus, nihilominus, excepta collatione beneficiorum aut officiorum ecclesiasticorum, omnia vim habent quae a Vicario Generali acta sunt, usque dum hic certam de obitu Episcopi notitiam acceperit.

§ 3. Pariter, etiamsi sedes vacet a temporis momento quo acceptata est renuntiatio vel indicta translatio Episcopi in Consistorio aut per Breve aut per Bullam vel pronuntiata privatio, attamen, excepta collatione beneficiorum aut officiorum ecclesiasticorum, valent omnia quae ab Episcopo vel eius Vicario Generali gesta sunt, usque dum certa

¹ C. 3, de *supplenda neglig. praelat.*, I, 8, in VI°; S. C. Ep. et Reg., *Messanen.*, 11 ian. 1616.

² C. 14, C. VII, q. 1.

de memoratis actibus pontificiis notitia ad eosdem pervenerit ¹.

CAN. 431.

§ 1. Sede vacante, nisi adfuerit Administrator Apostolicus vel Vicarius Generalis a Sancta Sede nominatus aut nisi aliter a Sancta Sede provisum fuerit, ad Capitulum ecclesiae cathedralis vel Consultorum dioecesanorum regimen dioecesis devolvitur ².

§ 2. Sicubi ex speciali Sanctae Sedis dispositione Archiepiscopus aliusve Episcopus Administratorem dioecesis vacantis designet, hic omnes et solas facultates habet quae Vicario Capitulari competunt, eisdem obligationibus ac poenis obnoxius ³.

CAN. 432.

§ 1. Capitulum ecclesiae cathedralis vel Consultorum dioecesanorum, sede vacante, debet Vicarium Capitularem intra octo dies ab accepta notitia vacationis constituere, nisi a Sede Apostolica sive universe pro aliqua regione, sive peculiariter in occurrente casu, fuerit aliter provisum ⁴.

§ 2. Si Capitulum intra praescriptum tempus Vicarium, quavis de causa, nullum deputaverit, deputatio ad Metropolitam devolvitur; si autem ecclesia ipsa metropolitana fuerit vacans vel metropolitana simul et suffraganea, ad antiquiorem ex Episcopis suffraganeis ⁵.

¹ S. C. Ep. et Reg., 14 dec. 1624.

² Pius IX, ep. 22 mart. 1862; const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

³ S. C. C., *Ravennaten.*, 1 dec. 1691.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; Pius IX, ep. 22 mart. 1862; const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; S. C. Ep. et Reg., *Aquilan.*, 4 aug. 1578; 14 dec. 1624; *Acernen.*, 13 sept. 1647.

⁵ C. 4, *de supplenda neglig. praelat.*, I, 8, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Sutrin.*, 10 iun. 1603; S. C. C.,

§ 3. Etiam vacante dioecesi aut praelatura de quibus in can. 285, si Capitulum intra octidum vicarium non nominaverit, hunc Metropolita qui fuit legitime electus, constituet, nisi in praelatura *nullius* regulari aliter ad normam constitutionum provideatur ¹.

CAN. 433.

§ 1. Unus deputetur Vicarius Capitularis, reprobata contraria consuetudine; secus electio irrita est ².

§ 2. Vicarii Capitularis constitutio fieri debet per actum capitularem ad normam can. 159-181, salvis peculiaribus huius capituli normis et servato praescripto can. 321 ³.

CAN. 434.

§ 1. Ad Vicarii Capitularis munus, sine speciali Sanctae Sedis licentia, deputari valide nequit clericus qui ad sacrum presbyteratus ordinem nondum fuerit promotus, aut tricesimum aetatis annum non expleverit, aut ad eandem vacantem sedem fuerit electus, nominatus vel praesentatus ⁴.

§ 2. Vicarius Capitularis sit praeterea in theologia aut iure canonico doctor vel licentiatum aut saltem earundem

Mazarien., mense ian. 1587; *Turritan.*, 20 nov. 1723; *Bituntin.*, 4 iul. 1739.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16.

² S. C. Ep. et Reg., *Cassanen.*, 6 aug. 1596; *Bobien.*, 12 mart. 1607; *Potentin.*, 30 aug. 1641; S. C. C., *Salernitan.*, mense iul. 1589; *Panormitan.*, 21 apr. 1592; *Indiar. Occident.*, a 1625; *Dérthusen.*, 19 mart. 1639; *Tirasonen.*, 13 iul. 1669.

³ S. C. Ep. et Reg., *Acheruntin.*, 26 apr. 1595; *Messanen.*, 4 iul. 1609; 18 nov. 1625.

⁴ Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

disciplinarum vere peritus, in eoque morum integritas, pietas, sana doctrina cum prudentiae laude conspirent ¹.

§ 3. Si praescriptae § 1 conditiones posthabitaе fuerint, Metropolita, aut si ecclesia metropolitana vacans fuerit, vel de ipso Capitulo metropolitano agatur, antiquior provinciae Episcopus, agnita rei veritate, Vicarium pro ea vice deputet; actus autem illius qui a Capitulo electus fuerat, ipso iure sunt nulli ².

CAN. 435.

In Vicario constituendo nullam sibi iurisdictionis partem Capitulum retinere potest, nec gerendo muneri limites temporis aliasve restrictiones praestituere ³.

CAN. 436.

Vicarius Capitularis, edita fidei professione de qua in can. 681, *De rebus*, statim iurisdictionem obtinet, quin necessaria sit ullius confirmatio.

CAN. 437.

Vicarius Capitularis oeconomum nominet qui, sub eius dependentia, bona administret mensae episcopalis, nisi pro aliqua regione sit aliter legitime statutum, aut nisi Episco-

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Tricaricen.*, 7 apr. 1592; *Tranen.*, 22 dec. 1592; *Bovinen.*, 9 ian. 1601; S. C. C., *Tridentin.*, mense dec. 1586; *Complen.*, 11 maii 1624; a. 1625; *Asten.*, 11 iul. 1626; *Oriolen.*, 24 mart. 1627; *Cretanen.*, 9 maii 1637; *Neritonen.*, 24 iul. 1643; *Tragurien.*, 30 apr. 1650; *Salernitan.*, 9 dec. 1662; *Montis Regalis*, 19 ian. 1664; *Maioricen.*, 13 febr. 1672; *Sulmonen.*, 4 febr. 1702; *Leopolien.*, 14 ian. 1736.

² S. C. C., *Maioricen.*, 13 febr. 1672.

³ Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; S. C. Ep. et Reg., *Caietan.*, 20 oct. 1587; *Potentin.*, 7 maii 1624; *Tropien.*, 6 mart. 1681; *Capuan.*, 30 aug. 1686; S. C. C., *Derthonen.*, 21 dec. 1691; *Adrien.*, 30 maii 1835.

pus oeconomum administratorem nominaverit, quem Vicarius Capitularis ne removeat sine iusta et gravi causa ¹.

CAN. 438.

§ 1. Exceptis iis quae in iure expresse sunt eidem prohibita, sicut ad Capitulum ante deputationem Vicarii Capitularis ita deinde ad Vicarium Capitularem transit ordinaria Episcopi iurisdictio in spiritualibus et temporalibus ².

§ 2. Hinc Capitulum et postea Vicarius Capitularis omnia possunt quae enumerata sunt can. 368, § 2; item facultate pollent exercitium pontificalium in dioecesi cuilibet Episcopo permittendi, aut eadem, si Vicarius Capitularis sit Episcopus, in dioecesi exercendi, excluso tamen usu throni cum baldachino ³.

§ 3. Vicario Capitulari et Capitulo non licet agere quidpiam quod vel dioecesi vel episcopalibus iuribus praeiudicium aliquod afferre possit; nominatim vero Vicarius Capitularis alique sive de Capitulo sive extranei clerici aut laici, per se vel per alium prohibentur Curiae episcopalis documenta quaelibet subtrahere vel destruere ⁴.

CAN. 439.

Sede vacante nihil innovetur ⁵.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Mediolanen.*, 24 ian. 1595; S. C. C., *Aprutin.*, 6 apr. 1595; *Valentin.*, 29 maii 1649.

² Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 2; decr. 20 apr. 1898; S. C. Ep. et Reg., *Reatin.*, 21 et 23 nov. 1603; *Ravennaten.*, 3 febr. 1604; S. C. C., *Derthonen.*, 19 dec. 1591.

³ S. C. S. Off., litt. encycl. 20 febr. 1888, n. 3; S. C. Ep. et Reg., *Nepesin.*, 15 dec. 1603.

⁴ C. 1, 2, X, *ne sede vacante*, III, 9; S. C. Ep. et Reg., *Salernitan.*, 30 ian. 1590; *Rapollen.*, 20 dec. 1594; *Cassanen.*, 1 oct. 1599; *Oritan.*, 29 nov.

⁵ C. 1, X, *ne sede vacante*, III, 9.

CAN. 440.

Quae in can. 370 de Vicario Generali praescripta sunt, eadem de Vicario quoque Capitulari dicta intelligantur ¹.

CAN. 441.

Vicarius Capitularis obligatione tenetur residendi in dioecesi et applicandae Missae pro populo ad normam can. 338, 339.

CAN. 442.

Nisi aliter fuerit legitime provisum :

1.° Vicarius Capitularis ius habet ad congruam retributionem, in concilio provinciali designatam vel recepta consuetudine concedi solitam, desumendam ex redditibus mensae episcopalis aut ex aliis emolumentis.

2.° Cetera emolumenta, quo tempore sedes episcopalis vacabit, futuro Episcopo reserventur, si ad Episcopum, ecclesia non vacante, pertinuissent ².

CAN. 443.

§ 1. Vicarii Capitularis remotio Sanctae Sedi reservatur; renuntiatio authentica forma est exhibenda Capitulo, a quo tamen acceptari necesse non est, ut valeat; novi autem Vicarii constitutio post prioris renuntiationem, obi-

1600; *Ragusin.*, 16 dec. 1639; S. C. C., *Mazarien.*, 6 dec. 1642; S. R. C., *Nullius S. Luciae*, 14 apr. 1877.

¹ S. R. C., *Tarentina*, 23 mart. 1709, ad 5.

² C. 7, *de electione*, I, 6, in Clem.; S. C. Ep. et Reg., *Oritan.*, 29 nov. 1600; *Tropien.*, 19 maii 1634; 14 iun. 1788; S. C. C., *Mazarien.*, mense ian. 1587; *Cephaluden.*, a. 1594; *Agrigentin.*, 10 nov. 1594; *Syracusan.*, 2 sept. 1604; *Messanen.*, 7 oct. 1604; *Nullius*, 11 iul. 1626; *Aquinaten.*, 1 apr. 1650; *Maioricen.*, 7 iun. 1659; *Ostunen.*, 28 iul. 1708, ad 3.

tum vel remotionem ad ipsum Capitulum pertinet, facienda ad normam can. 432 ¹.

§ 2. Cessat praeterea eius munus per initam a novo Episcopo possessionem ad normam can. 334 § 3 ².

CAN. 444.

§ 1. Novus Episcopus a Capitulo, a Vicario Capitulari, ab officialibus et administratoribus, qui, sede vacante, fuerunt constituti, rationem exigere debet officiorum, iurisdictionis, administrationis munerisve ipsorum cuiuslibet, in eos animadvertere, qui in suo officio seu administratione deliquerint, etiamsi, redditis rationibus, a Capitulo vel a Capituli deputatis absolutionem aut liberationem impetraverint ³.

§ 2. Iidem rationem reddant novo Episcopo scripturarum ad Ecclesiam pertinentium, si quae ad ipsos pervernerint ⁴.

CAPUT VIII.

De Vicariis foraneis.

CAN. 445.

Vicarius foraneus est sacerdos qui vicariae foraneae de qua in can. 217 ab Episcopo praeficitur.

CAN. 446.

§ 1. Ad munus Vicarii foranei Episcopus eligat sacerdotem quem dignum iudicaverit, praesertim inter rectores ecclesiarum paroecialium.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Acheruntin.*, 23 iul. 1603; 1 sept. 1603; *Messanen.*, 6 mart. 1618; S. C. C., *Civitaten.*, 9 iul. 1725.

² Pius IX, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Hydruntin.*, 19 maii 1623; S. C. C., *Cathacen.*, a. 1619; *Ostunen.*, 28 iul. 1708.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 16.

§ 2. Vicarius foraneus ad nutum Episcopi amoveri potest.

CAN. 447.

§ 1. Vicario foraneo, praeter facultates quas ei tribuit Synodus provincialis vel dioecesana et secundum normas in eadem Synodo legitime statutas vel ab Episcopo statuendas, ius et officium est invigilandi potissimum:

1.° Num ecclesiastici viri sui ambitus seu *districtus* vitam ducant ad normam sacrorum canonum suisque officiis diligenter satisfaciant praesertim circa residentiae legem, divini verbi praedicationem, impertiendam pueris ac adultis catechesim et obligationem infirmis assistendi;

2.° Num decreta lata ab Episcopo in sacra visitatione executioni mandentur;

3.° Num debitae cautelae circa materiam sacrificii eucharistici adhibeantur;

4.° Num decor et nitor ecclesiarum et sacrae suppellectilis maxime in custodia SS^mi Sacramenti et in Missae celebratione accurate servetur, an sacrae functiones iuxta sacrae liturgiae praescripta celebrentur, bona ecclesiastica recte administrentur, adnexaque illis onera, in primis Missarum, rite impleantur; recte-ne conscribantur et asserventur libri paroeciales.

§ 2. De iis omnibus, ut reddatur certior, Vicarius foraneus debet sui districtus paroecias visitare ¹.

§ 3. Pertinet etiam ad Vicarium foraneum, statim ac audierit aliquem sui districtus parochum graviter aegrotare, operam dare ne spiritualibus ac materialibus auxiliis honeste funere careat et curare ne, eo aegrotante vel decedente, libri, documenta, sacra suppellectilis aliaque quae ad ecclesiam pertinent, depereant aut asportentur.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Lamucen.*, 17 apr. 1613.

CAN. 448.

§ 1. Vicarius foraneus debet diebus ab Episcopo designatis, convocare presbyteros proprii districtus ad conventus seu collationes de quibus in can. 131 eisdemque praeesse; ubi vero plures habeantur huiusmodi coetus in variis districtus locis, invigilare ut rite celebrentur.

§ 2. Si non sit parochus, debet residere in territorio vicariae vel alio in loco non valde distante iuxta normas ab Episcopo definiendas.

CAN. 449.

Saltem semel in anno Vicarius foraneus proprii vicariatus rationem reddere debet Ordinario loci, exponens non solum quae intra annum bene gesta sint, sed etiam quae mala obrepserint, quae scandala exorta sint, quae remedia ad ea reparanda adhibita et quidquid agendum existimet ad ea radicitus extirpanda.

CAN. 450.

§ 1. Vicarius foraneus sigillum habeat vicariatus proprium.

§ 2. Praecedat omnibus parochis aliisque sacerdotibus sui districtus.

CAPUT IX.

De Parochis.

CAN. 451.

§ 1. Parochus est sacerdos vel persona moralis cui parocchia collata est in titulum cum cura animarum sub Ordinarii loci dependentia exercenda ¹.

¹ Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 9; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13.

§ 2. Nisi aliud in iure caveatur, parochis aequiparantur cum omnibus iuribus et obligationibus paroecialibus:

1.º Quasi-parochi, de quibus in can. 216, § 3.

2.º Vicarii paroeciales, si cum plena potestate paroeciali sint positi.

§ 3. Circa militum *Capellanos* sive maiores sive minores standum peculiaribus Sanctae Sedis praescriptis.

CAN. 452.

§ 1. Absque Apostolicae Sedis indulto paroecia nequit personae morali pleno iure uniri, ita nempe ut ipsamet persona moralis sit parochus, salvo praescripto can. 701, § 2, *De rebus*.

§ 2. Persona moralis, cui paroecia sit pleno iure unita, habitualement tantum curam animarum retinere potest, servato, quoad actualement, praescripto can. 471 ¹.

CAN. 453.

§ 1. Ut quis in parochum valide assumatur, debet esse in sacro presbyteratus ordine constitutus.

§ 2. Sit insuper bonis moribus, doctrina, animarum zelo, prudentia, ceterisque virtutibus ac qualitatibus praeditus, quae ad vacantem paroeciam cum laude gubernandam a iure vel communi vel particulari requiruntur ².

¹ Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 7; S. C. Ep. et Reg., *Salernitan.*, 16 iul. 1601; *Ord. Eremit. S. Aug.*, 4 mart. 1864; S. C. C., *Mazarien.*, 12 ian. 1743; *Urbevetan.*, 9 sept. 1786; *Marsorum*, 30 ian. 1830; *Lauden.*, 7 iul. 1860.

² C. 7, X, *de elect.*, I, 6; c. 14, X, *de off. ord.*, I, 31; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 6; sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. Ep. et Reg., *Clusin.*, 31 aug. 1592; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791.

CAN. 454.

§ 1. Qui paroeciae administrandae praeficitur qua proprius eiusdem rector, stabilis in ea esse debet; quod tamen non impedit quominus ab ea removeri queat sive criminali iudicio sive administrativo modo ad normam can. 691-716 *De iudiciis* ¹.

§ 2. Paroeciae inamovibiles nequeunt amovibiles reddi sine beneplacito apostolico; amovibiles possunt ab Episcopo, non autem a Vicario capitulari, de Capituli cathedralis consilio, inamovibiles declarari; novae quae erigantur, sunt inamovibiles, nisi Episcopus, prudenti suo arbitrio, attentis peculiaribus locorum ac personarum adiunctis, audito Capitulo, amovibilitatem magis expedire existimaverit.

§ 3. Quasi-paroeciae sunt omnes amovibiles.

§ 4. Parochus autem et quasi-parochus, ad religiosam familiam pertinentes, sunt semper, ratione personae, amovibiles ad nutum tam loci Ordinarii, monito Superiore, quam Superioris, monito Ordinario, aequo iure, non requisito alterius consensu: nec unus alteri causam iudicii sui aperire multoque minus probare tenetur, salvo recurso in devolutive ad Apostolicam Sedem ².

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. C., *Camerinen.*, 18 sept. 1627; *Narnien.*, 13 iul. 1669; 17 dec. 1689; *Passavien.*, 28 iul. 1731, ad 3; S. C. de Prop. Fide, 13 maii 1839.

CAN. 455.

§ 1. Ius nominandi et instituendi parochos vel quasi-parochos e clero saeculari competit Ordinario loci, exceptis paroeciis Sanctae Sedi reservatis, et salvo privilegio electionis aut praesentationis, si cui legitime competat, sed reprobata contraria consuetudine vel privilegio ¹.

§ 2. Sede vacante aut impedita ad normam can. 429, ad Vicarium Capitularem aliumve qui dioecesim regat, pertinet:

1.º In quaque paroecia vicarios paroeciales constituere ad normam can. 472-476;

2.º Confirmare electionem aut acceptare praesentationem ad paroeciam vacantem et institutionem electo aut praesentato concedere;

3.º Paroecias liberae collationis conferre, si sedes ab anno saltem vacaverit ².

§ 3. Horum nihil Vicario Generali competit sine mandato speciali, salvo praescripto cit. can. 429, § 1.

CAN. 456.

§ 1. Ad paroecias vel quasi-paroecias religiosis concreditas Superior, ad normam constitutionum, sacerdotem suae religionis praesentat Ordinario loci; qui praesentatum examini coram se et examinadoribus synodalibus subiiciat

¹ C. 8, 21, X, *de iure patronat.*, III, 38; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 13, sess. XXIV, *de ref.*, c. 13, 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. Ep. et Reg., *Clusin.*, 31 aug. 1592; *Salernitan.*, 16 iul. 1601; *Ordin. Eremit. S. Aug.*, 4 mart. 1864.

² S. C. Ep. et Reg., *Reatina*, 23 nov. 1603; *Ravennaten.*, 3 febr. 1604; S. C. C., *Eleven.*, 1 dec. 1736, ad 7.

eique, si idoneum ad normam can. 459 § 2 repererit, institutionem concedat ¹.

§ 2. Ab examine Ordinarius potest de consensu examinatorum synodaliū praesentatum eximere, si agatur de sacerdote doctrinae theologiae laude commendato.

CAN. 457.

Quasi-parochos e clero saeculari proprius loci Ordinarius nominat, audito Consilio de quo in can. 303; in provisione vero paroeciarum servantur praescripta canonum qui sequuntur.

CAN. 458.

Vacanti paroeciae curet loci Ordinarius providere ad normam can. 153, nisi peculiaria locorum ac personarum adiuncta, prudenti Ordinarii iudicio, collationem tituli paroecialis protrahendam suadeant, servato interim praescripto can. 472, 473 ².

¹ C. 6, C. XVI, q. 2; c. 31, X, *de praebendis*, III, 5; c. 3, X, *de privilegiis*, V, 33; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 13; sess. XIV, *de ref.*, c. 13; sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. Ep. et Reg., *Mutin.*, 4 febr. 1586; *Mutinen.*, 9 sept. 1587; *Vicentina*, 19 maii 1592; *Clusina*, 31 aug. 1592; *Turritana*, 21 mart. 1594; S. C. C., *Caesaraugustana*, a. 1581; *Fanen.*, a. 1581; *Augustana*, 15 nov. 1631; *Passavien.*, 28 iul. 1731, ad 1-3; *Olomucen.*, 2 aug. 1755, ad 3; *Caputaquen.*, 12 iul. 1760, ad 2, et 17 ian. 1761; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 4.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. C., *Cassinen.*, mense febr. 1588; *Placentina*, 1 iul. 1593; *Theatina*, 26 sept. 1615; *Casertana*, 16 mart. 1675; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791; instr. 10 oct. 1884.

CAN. 459.

§ 1. Loci Ordinarius, graviter onerata eius conscientia, obligatione tenetur vacantem paroeciam illi conferendi, quem magis idoneum ad eam regendam habuerit absque ulla personarum acceptione ¹.

§ 2. In hoc iudicio de idoneitate absoluta vel relativa ratio haberi debet non solum doctrinae, sed etiam earum omnium qualitatum, quae ad paroeciam vacantem rite regendam requiruntur ².

§ 3. Hinc loci Ordinarius:

1.° Ne omittat documenta, si quae sint, ex Curiae tabulario desumere quae clericum nominandum respiciunt et informationes, secretas quoque, si opportunum iudicaverit, prudenter exquirere etiam ex locis extra dioecesim.

2.° Prae oculis habeat praescriptum can. 130 § 2.

3.° Clericum examini coram se et examinatorebus synodalibus submittat ad normam can. 456 ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. Ep. et Reg., *Novarien.*, 10 maii 1580; *Messanen.*, 10 ian. 1617; S. C. C., *Patavina*, a. 1573; *Melphien.*, 21 iun. 1692; *Albinganen.*, 18 sept. 1723; *Nicien.*, 27 iul. 1737; *Nullius seu Sublacen.*, 22 iul. 1741; *Monopolitana*, 28 apr. 1759; *Lunen. - Sarzanen.*, 5 apr. et 21 iun. 1783; *Savonen.*, 13 iul. 1816; 3 mart. 1877; S. C. de Prop. Fide, instr. 10 oct. 1884.

² C. 7, X, *de electione*, I, 6; c. 14, X, *de off. ordin.*, I, 31; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 6; sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; sess. XXV, *de ref.*, c. 9; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1742; S. C. C., *Melphien.*, 21 iun. 1692; *Albinganen.*, 18 sept., 1723; *Nicien.*, 27 iul. 1737; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec.

§ 4. In regionibus in quibus paroeciarum provisio fit per concursum sive specialem ad normam const. *Cum illud*, 14 dec. 1742, Benedicti XIV, sive generalem, haec forma servetur, donec Sedes Apostolica aliud decreverit.

CAN. 460.

§ 1. Parochus ad normam can. 154 unam tantum titulo paroeciam habeat, nisi de paroeciis agatur aequae principaliter unitis ¹.

§ 2. In eadem paroecia unus tantum debet esse parochus qui actualem animarum curam gerat.

§ 3. Curam animarum parochus obtinet a die captae possessionis ad normam can. 721-723, *De rebus*.

CAN. 461.

§ 1. Omnis parochus ante paroeciae possessionem coram loci Ordinario vel alio sacerdote ab eodem delegato fidei professionem edat ².

§ 2. Hanc fidei professionem parochus renovet, si de una in aliam paroeciam transferatur.

1742; S. C. Ep. et Reg., *Casertana*, 9 febr. 1581; *Pistorien.*, 14 sept. 1592; S. C. C., *Urbinate*., a. 1601 et 23 iun. 1605; *Montis Regalis*, a. 1606; 2 aug. 1607; *Hydruntina*, 19 iun. 1638; *Civitatis Castellanae*, 24 sept. 1638; *Placentina*, 14 ian. 1668; *Caputaquen.*, 10 iun. 1741; *Larinen.*, 2 sept. 1758; *Pinnen.*, 20 sept. 1760; *Regien.*, 21 sept. 1816; S. C. de Prop. Fidei, instr. 25 iun. 1791; instr. 10 oct. 1884.

¹ C. 3, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 5, 7, 15, 28, X, *de praebend.*, III, 5; c. 3, *de off. ord.*, I, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 4, 5.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 12; Pius IV, const. « *Iniunctum nobis* », 13 nov. 1564; Pius X, motu propr. « *Sacrorum Antistitum* », 1 sept. 1910; S. C. Consist., declar. 25 oct. 1910, ad 7; 1 mart. 1911; S. C. C., *Avenionen.*, a. 1586; *Pragen.*, 14 ian. 1708; *Tirasonen.*, 11 maii 1782, ad 1.

CAN. 462.

Functiones paracho reservatae sunt nisi aliud iure caveatur:

1.º Baptismum conferre solemniter;

2.º Eucharistiam publice ad infirmos in propria paroecia deferre.

3.º Eucharistiam praebere tanquam viaticum ac in periculo mortis constitutos extrema unctione roborare, dummodo non agatur de casu urgentis necessitatis, in quo quivis sacerdos haec praestare potest et debet.

4.º Ineundas nuptias denunciare; matrimoniis assistere; nuptialem benedictionem impertiri;

5.º Iusta funebria persolvere ad normam can. 495, *De rebus*.

6.º Domibus ad normam librorum liturgicorum benedicere sabbato sancto vel alia die pro locorum consuetudine;

7. Fontem baptismalem in sabbato sancto benedicere, publicam processionem extra ecclesiam ducere, benedictiones extra ecclesiam cum pompa ac solemnitate impertiri, nisi agatur de ecclesia capitulari et Capitulum has functiones peragat ¹.

¹ C. 3, X, *de clandest. despons.*, IV, 3; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 1; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., instr. 6 iul. 1817; 1 sept. 1841, n. 1; S. C. Ep. et Reg., *Tirasonen.*, mense maii 1599 et a. 1606; S. C. C., *Messanen.*, mense ian. 1622; *Romana*, 27 aug. 1667; *Mantuan.*, 16 mart. 1680; *Novarien.*, 17 sept. 1694; *Asculana*, 7 iun. 1698; *Narnien.*, 26 sept. 1699; *Neapolitan.*, 14 mart. 1711; *Mediolanen.*, 24 aug. 1715; *Aesina*, 15 iul. 1797; *Praenestina*, 22 mart. 1823, ad 1; decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. III; S. C. de Prop. Fide, 13 iun. 1633; S. R. C., *Sutrina*, 22 mart. 1631; *Nuscana*, 11 nov. 1641; 7 mart. 1903, ad 3; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 12; tit. VII, c. 1, *de sacram. matrim.*, n. 4.

CAN. 463.

§ 1. Ius est parochus ad praestationes quas ei vel probata consuetudo tribuit vel legitima taxatio ad normam can. 803, *De rebus* ¹.

§ 2. Licet paroeciale aliquod officium ab extraneo sacerdote fuerit expletum, praestationes tamen parochus cedunt, nisi de contraria offerentium voluntate certo constet circa summam quae taxam excedit ².

§ 3. Gratuitum ministerium ne deneget parochus iis qui solvendo pares non sunt.

CAN. 464.

§ 1. Parochus ex officio tenetur curam animarum exercere in omnes suos paroecianos, qui non sint legitime exempti ³.

§ 2. Potest Episcopus iusta et gravi de causa religiosas familias et pias domos, quae in paroeciae territorio sint et a iure non exemptae, a parochi cura subducere.

CAN. 465.

§ 1. Parochus obligatione tenetur residendi in domo paroeciali prope suam ecclesiam; loci tamen Ordinarius potest iusta de causa permittere ut alibi commoretur, dummodo

¹ S. C. C., *Senogallien.*, 2 maii 1711; S. C. de Prop. Fide., instr. 8 sept. 1869, n. 23.

² S. C. C., *Ariminen.*, 29 ian. 1825, ad 3; decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. X.

³ S. C. C., *Mediolanen.*, 28 iul. 1702; *Salernitan.*, 19 aug. 1702; *Bricinorian.*, 12 dec. 1711; *Lauden.*, 2 maii 1857.

domus ab ecclesia paroeciali non ita distet ut paroecialium perfunctio munerum aliquid inde detrimenti capiat ¹.

§ 2. Eidem abesse permittitur per duos ad summum intra annum menses sive continuos sive intermissos, nisi gravis causa, iudicio ipsius Episcopi, vel diuturniorem absentiam requirat vel breviorum tantum permittat ².

§ 3. Dies quibus parochus piis exercitiis vacat ad normam can. 125, non computantur, semel in anno, in duobus vacationum mensibus, de quibus in § praec.

§ 4. Si vacationum tempus sit continuum aut si intermissum sit, sed absentia ultra hebdomadam sit duratura, parochus praeter legitimam causam, habere debet Ordinarii scriptam licentiam et vicarium substitutum sui loco relinquere ab eodem Ordinario probandum et de consensu Superioris, si substitutus sit religiosus ³.

§ 5. Si parochus repentina et gravi de causa disce-

¹ C. 3. 4, 11, X. *de cleric. non resid.*, III, 4; c. 30, X, *de praebendis*, III, 5; c. 15, *de rescr.*, I, 3, in VI°; c. 14, *de elect.*, I, 6, in VI°; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. Ep. et Reg., *Ravennaten.*, 5 aug. et 5 oct. 1573; *Nucerin.*, 3 apr. 1574; *Arimin.*, 7 ian et 11 mart. 1579; *Pennen.*, 23 maii 1581; *Hispaniarum*, 22 ian. 1591; *Mariana*, 9 aug. 1593; *S. Severini*, 12 febr. 1625; S. C. C., *Ravennaten.*, a. 1574 et a. 1577; *Maioricen.*, a. 1587; *Reatina*, 3 iun. 1592; *Bisinianen.*, a. 1600; *Portugallien.*, a. 1600; *Nullius*, 6 apr. 1606; *S. Agathae*, 16 mart. 1641; 7 iul. 1646; *Nicien.*, 4 aug. 1646; *Portugallien.*, 6 apr. 1647; *Tragurien.*, 23 iul. 1650; 10 maii 1687; *Nucerina Paganor.*, 19 maii 1708; *Spoletana*, 16 nov. 1715; S. C. de Prop. Fide, 29 aug. 1763, n. 2.

² C. 4, 10, X, *de cleric. non resid.*, III, 4; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; S. C. Ep. et Reg., *Pisauren.*, 3 maii 1593; S. C. C., a. 1573.

³ Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 2; S. C. C., *Militen.*, mense maii 1587; *Novarien.*, 6 maii 1647.

dere atque ultra hebdomadam cogatur abesse, quam primum per litteras Ordinarium commonefaciat, ei indicans causam discessus et sacerdotem supplementem, eiusque stet mandatis ¹.

§ 6. Etiam pro tempore minoris absentiae parochus debet fidelium necessitatibus providere, maxime si hoc pecuniaria rerum adiuncta postulent.

CAN. 466.

§ 1. Applicandae Missae pro populo obligatione tenetur parochus ad normam can. 339, quasi-parochus ad normam can. 306 ².

§ 2. Etiam parochus qui plures forte paroecias aequae principaliter unitas regat aut, praeter propriam paroeciam, aliam vel alias in administrationem habeat, unam debet Missam pro populo diebus praescriptis applicare.

§ 3. Ordinarius loci iusta de causa permittere potest ut parochus Missam pro populo alia die applicet ab ea qua iure adstringitur.

§ 4. Parochus Missam pro populo applicandam celebret in ecclesia paroeciali, nisi iusta rerum adiuncta Missam alibi celebrandam exigant aut suadeant ³.

§ 5. Legitime absens, parochus potest Missam pro

¹ S. C. C., *Vicen.*, mense oct. 1604.

² Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Cum semper oblatas* », 19 aug. 1744; const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *In suprema* », 10 iun. 1882; S. C. C., *Civitatis Castellanae*, 26 aug. 1628, et 8 aug. 1648; *Clusina*, 12 iul. 1670; 10 maii 1692; *Nulilius*, 30 aug. 1698; *Pistorien. et Praten.*, 14 febr. 1699; 11 mart. 1843; 24 aug. 1878; 9 apr. 1881; *Papien.*, 16 dec. 1914, ad I, II; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 8 nov. 1882.

³ S. C. Ep. et Reg., *Perusin.*, 23 iul. 1649; S. C. C., 14 dec. 1872.

populo applicare vel ipse per se in loco in quo degit, vel per sacerdotem qui eius vices gerat in paroecia ¹.

CAN. 467.

§ 1. Debet parochus ex officio divinum cultum celebrare, administrare sacramenta fidelibus, quoties legitime petant; suas oves cognoscere et errantes prudenter corrigere; pauperes ac miseros paterna cura complecti ².

§ 2. In christiana catechesi tradenda et in verbo Dei praedicando accurate servet praescripta can. 604 sequ., *De rebus*.

§ 3. Monendi sunt fideles ut frequenter, ubi commode id fieri possit, ad suas paroecias accedant ibique divinis officiis intersint et verbum Dei audiant ³.

CAN. 468.

§ 1. Sedula cura et effusa caritate debet aegrotos in sua paroecia, maxime vero morti proximos, adiuvere, eos sollicitate sacramentis reficiendo eorumque animas Deo commendando ⁴.

§ 2. Parocho aliive sacerdoti qui infirmis adsistat, facultas est eis concedendi benedictionem apostolicam cum indulgentia plenaria in articulo mortis, iuxta formam const. Benedicti XIV, *Pia mater*, 5 April. 1747, quam benedictionem impertiri ne omittat.

¹ S. C. C., 14 dec. 1872.

² Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 9; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; sess. XXIV, *de ref.*, c. 13; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744.

³ C. 4, C. IX, q. 2; c. 35. D. I, *de cons.*; c. 2, X, *de parochis*, III, 29; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observ. et evit. in celebratione Missae*.

⁴ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; S. C. C., *Balneoregien.*, 14 apr. 1821; Rit. Rom., tit. V, c. 4, *de visit. et cura infirm.*

CAN. 469.

Parochus diligenter advigilet ne quid contra fidem ac mores in sua paroecia, praesertim in scholis publicis et privatis, tradatur, et opera charitatis fidei ac pietatis foveat aut instituat.

CAN. 470.

§ 1. Habeat parochus libros paroeciales, idest librum baptizatorum, matrimoniorum, defunctorum; etiam librum de statu animarum accurate conficere pro viribus curet et omnes hos libros, secundum usum ab Ecclesia probatum vel a proprio Ordinario praescriptum, conscribat ac diligenter adservet ¹.

§ 2. In libro baptizatorum adnotetur quoque si baptizatus confirmationem recepit, matrimonium contraxerit aut sacros ordines susceperit, vel professionem solemnem emisit, eaeque semper adnotationes in documenta accepti baptismatis referantur ².

§ 3. In fine cuiuslibet anni parochus authenticum exemplar librorum paroecialium ad Curiam episcopalem transmittat, excepto libro de statu animarum.

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matr.*, c. 1, 2; Bened. XIV, const. « *Satis vobis* », 17 nov. 1741; const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; const. « *Ad honorandam* », 27 mart. 1752; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad IX, 2; S. C. de Prop. Fide, instr. 25 iun. 1791; Rit. Rom., tit. II, c. 2. *Ordo baptismi parvulor.*, n. 34; tit. VII, c. 2, *Ritus celebr. matrim. sacram.*, n. 6; tit. X, c. 2, *Formulae scribendae*; c. 3, *Forma describ. baptizat.*; c. 4, *Forma describ. confirmat.*; *Forma describ. coniugat.*; c. 6, *Forma describ. statum animar.*; c. 7, *Forma describ. defunct.*

² S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX; S. C. de Sacramentis, *Romana et aliarum*, 12 mart. 1910, ad IX, 1, 2; instr. 6 mart. 1911, n. II, IV.

§ 4. Paroeciali utatur sigillo habeatque tabularium, seu archivum, in quo memorati libri custodiantur una cum Episcoporum epistolis, aliisque documentis, necessitatis vel utilitatis causa servandis; quae omnia, ab Ordinario vel eius delegato visitationis vel alio opportuno tempore inspicienda, religiose cavebit ne ad extraneorum manus perveniant ¹.

CAPUT X.

De Vicariis paroecialibus.

CAN. 471.

§ 1. Si paroecia pleno iure fuerit legitime unita domui religiosae, ecclesiae capitulari vel alii personae morali, debet constitui vicarius, qui actualem curam gerat animarum, assignata eidem congrua portione ².

§ 2. Excepto casu tum legitimi privilegii aut consuetudinis, tum dotationis vicariae ab Episcopo factae, reservata sibi libera nominatione, vicarium praesentat Superior religiosus, Capitulum aliave persona moralis; loci autem Ordinarius eundem examini subiiciat ad normam can. 456 et, si idoneum repperit, instituat ³.

§ 3. In paroeciis domui religiosae unitis vicarius, si sit religiosus, est amovibilis sicut parochus religiosus de quo in can. 454 § 4; ceteri omnes vicarii ex parte praesentantis

¹ S. C. de Sacramentis, instr. 6 mart. 1911, n. II.

² Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 7; S. C. Ep. et Reg., *Aquilan.*, 19 iul. 1622; S. C. C., *Eugubin.*, 15 iun. 1695; *Melp'hien.*, 27 iun. 1705.

³ S. C. C., *Aquileien.*, mense ian. 1585; *Civitaten.*, mense nov. 1585; *Aurien.*, mense aug. 1589; *Nullius*, 29 mart. 1595; *Limana*, 18 iun. 1622; *Calaguritan.*, 11 ian. 1698; *Mazarien.*, 12 ian. 1743.

sunt perpetui, sed ab Ordinario amoveri possunt ad normam cit. can. 454 § 1, monito eo qui praesentavit ¹.

§ 4. Ad vicarium exclusive pertinet tota animarum cura cum omnibus parochorum iuribus et obligationibus ad normam iuris communis et iuxta probata statuta dioecesana vel laudabiles consuetudines ².

CAN. 472.

Vacante paroecia:

1.° Ordinarius loci in ea quamprimum constituat idoneum vicarium administratorem seu oeconomum, de consensu Superioris, si de religio agatur; qui, assignata sibi parte fructuum pro congrua sustentiane, eam tempore vacationis regat;

2.° Ante administratoris constitutionem paroeciae regimen, nisi aliter provisum fuerit, assumat interim vicarius cooperator et, si plures vicarii sint, primus inter eosdem et, si vicarii desint, parochus vicinior et, si agatur de paroecia religiosis concredita, domus Superior vel qui Superioris vice fungitur; loci autem Ordinarius in Synodo vel extra Synodum tempestive determinet quatenam paroecia cuique paroeciae vicinior habenda sit;

3.° Qui paroeciae regimen ad normam § 2 assumpsit, debet loci Ordinarium de paroeciae vacatione statim certiorum facere ³.

¹ S. C. C., *Papien.*, mense iul. 1588.

² S. C. Ep. et Reg., *Aquilan.*, 19 iul. 1622; S. C. C., *Eugubin.*, a. 1594; *Aversana*, 11 dec. 1606; *Colimbrien.*, 14 nov. 1648; *Romana*, 28 mart. 1711, ad 1; *Aegitanien.*, 18 iul. 1789; *Patavin.*, 8 mart. 1806; *Tarraconen.*, 21 nov. 1807; *Maceruten.*, 21 ian. 1826.

³ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18; S. Pius V, const. « *In conferendis* », 18 mart. 1567; Bened. XIV, const. « *Cum illud* », 14 dec. 1744; S. C. C., *Forosempronien.*, 13 iun. 1591; *Miletan.*, 7 iun. 1692.

CAN. 473.

§ 1. Qui paroeciam vacantem regit ad normam can. 472, iisdem iuribus gaudet iisdemque officiis adstringitur, ac parochus in iis quae animarum curam spectant; nihil tamen ipsi agere in paroecia licet, quod praeiudicium afferre possit iuribus parochi aut beneficii paroecialis ¹.

§ 2. Administrator seu oeconomus novo parochus vel oeconomo successori coram vicario foraneo vel alio sacerdote ab Ordinario designato tradat clavem archivi et inventarium librorum ac documentorum aliarumque rerum quae ad paroeciam pertinent, et rationem reddat accepti et expensi pro regimine paroeciae tempore administrationis.

CAN. 474.

Vicarius substitutus qui, absente parochus, constituitur ad normam can. 465 § 4, 5, locum parochi absentis tenet in omnibus quae ad curam animarum spectant, nisi Ordinarius loci vel parochus aliquid exceperint, salvo praescripto can. 466 § 5.

CAN. 475.

§ 1. Si parochus ob senectutem aliamve permanentem causam suis muniis rite obeundis impar evaserit, Ordinarius loci, salvo praescripto can. 697, *De iudiciis*, det vicarium adiutorem, praesentatum a Superiore, si de paroecia agatur religiosis concredita; qui suppleat eius vicem, assignata eidem congrua fructuum portione, nisi aliter provi- sum sit ².

¹ Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 18.

² C. 3, X, *de clerico aegrot.*, III, 6; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 6; S. C. C., 9 sept. 1775.

§ 2. Adiutori, si in omnibus suppleat parochi vicem, iura omnia et officia competunt parochorum propria, sub parochi tamen dependentia secundum statuta dioecesana, laudabiles consuetudines, vel Episcopi praescriptum, excepta Missae applicatione pro populo quae parochum gravat; si vero suppleat ex parte dumtaxat, eius iura et obligationes desumantur ex litteris deputationis ¹.

CAN. 476.

§ 1. Si parochus propter populi multitudinem aliasve causas nequeat, iudicio Ordinarii, solus convenientem curam gerere paroeciae, eidem detur unus vel plures vicarii cooperatores, quibus congrua remuneratio assignabitur ².

§ 2. Vicarii cooperatores constitui possunt sive pro universa paroecia, sive pro determinata paroeciae parte.

§ 3. Non ad parochum, sed ad loci Ordinarium, audito parochi, competit ius nominandi vicarios cooperatores e clero saeculari ³.

§ 4. Vicarios cooperatores religiosos Superior maior, audito parochi, praesentat Ordinario, cuius est eosdem approbare.

§ 5. Vicarius cooperator obligatione tenetur in paroecia residendi iuxta statuta dioecesana vel laudabiles consuetudines aut Episcopi praescriptum, imo prudenter curet

¹ S. C. C., 11 mart. 1843.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 4; S. C. C., *Nicien.*, 7 oct. 1604; 16 apr. 1639; *Grossetan.*, 16 sept. 1645; *Aquen.*, 2 aug. 1721; *Vicen.*, 30 aug. 1766, ad 1; *Balneoregien.*, 14 apr. 1821; 14 aug. 1863, ad 1.

³ Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; S. C. C., *Terracinen.*, 6 iun. 1739; 24 iul. 1875.

Ordinarius ad normam can. 134, ut in eadem paroeciali domo commoretur ¹.

§ 6. Eius iura ei obligationes ex statutis dioecesanis, ex litteris Ordinarii et ex ipsius parrochi commissione desumantur; sed, nisi aliud expresse caveatur, ipse debet ratione officii parochum supplere vel adiuvere in universo paroeciali ministerio, excepta applicatione Missae pro populo ².

§ 7. Subest parrocho qui eum paterne instruat ac dirigat in cura animarum, ei invigilet et saltem quotannis ad Ordinarium de eodem referat ³.

§ 8. Si nec per vicarios cooperatores spirituali fidelium bono consuli rite queat, Episcopus provideat ad normam can. 705, *De rebus*.

CAN. 477.

§ 1. Vicarii paroeciales de quibus in can. 471-476, si religiosi sint, amoveri possunt ad normam can. 454 § 4; ceteri ad nutum proprii Ordinarii, non autem Vicarii Generalis sine mandato speciali.

§ 2. Quod si vicaria sit beneficalis, vicarius cooperator removeri potest tum processu criminali, tum administrativo modo, non solum ob causas de quibus in can. 691 *De iudiciis*, sed etiam si graviter subiectioni defecerit parrocho debitae in exercitio suarum functionum.

¹ S. C. C., *Sublacen.*, 13 iul. 1743, ad 1.

² Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; S. C. C., 16 febr. 1867; 24 iul. 1875.

³ S. C. C., 24 iul. 1875.

CAN. 478.

§ 1. Sicut parochus ecclesiae cathedralis, si cathedrale Capitulum desit, ita vicarius paroecialis Capituli cathedralis praecedat omnibus aliis dioecesis parochis aut vicariis; aliorum vero vicariorum de quibus in can. 471, ius praecedentiae tum inter se tum relate ad parochos regitur normis in can. 105 statutis.

§ 2. Vicarii administratores, substituti ac adiutores de quibus in can. 472-475, praecedunt, dum in munere manent, vicariis cooperatoribus; hi aliis sacerdotibus ecclesiae paroeciali addictis.

CAPUT XI.

De ecclesiarum rectoribus.

CAN. 479.

§ 1. Nomine rectorum ecclesiarum hic veniunt sacerdotes, quibus cura demandatur alicuius ecclesiae, quae nec paroecialis sit nec capitularis, nec adnexa domui communitalis religiosae, quae in eadem officia celebret.

§ 2. De capellano religiosarum, sodalium virorum religionis laicalis, confraternitatis vel alius legitimae associationis, servantur particularium canonum praescripta.

CAN. 480.

§ 1. Ecclesiarum rectores libere nominantur ab Ordinario loci, salvo iure eligendi aut praesentandi, si cui legitime competat; quo in casu eiusdem Ordinarii est rectorem instituere aut approbare ¹.

¹ C. 10, 11, C. XVI, q. 7; c. 3, X, *de institutionib.*, III, 7; c. 12, X, *de haereticis*, V, 7; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 12; S. C. C., *Tarantasiens.*, 22 apr. 1719, ad 4; *Cusentina*, 3 dec. 1729.

§ 2. Licet ecclesia pertineat ad aliquam religionem exemptam, rector tamen a Superiore nominatus debet ab Ordinario loci approbari.

§ 3. Si ecclesia coniuncta sit cum Seminario aliove collegio quod a clericis regitur, Superior Seminarii vel collegii est simul ecclesiae rector, nisi aliter loci Ordinarius constituerit.

CAN. 481.

§ 1. In ecclesia sibi commissa rector functiones paroeciales peragere nequit, nisi speciali iure munera paroecialia eidem competant ¹.

§ 2. Circa baptismi collationem et iusta funebria in ecclesia persolvenda, servantur specialia canonum praescripta.

CAN. 482.

Ecclesiae rector potest divina officia etiam solemnia ibidem celebrare, salvis legitimis foundationis legibus et dummodo non noceant ministerio paroeciali cum spirituali animarum detrimento; in dubio autem utrum huiusmodi detrimentum contingat, necne, Ordinarii loci est rem dirimere et opportunas normas praescribere ad illud evitandum ².

CAN. 483.

Si ecclesia, Ordinarii loci iudicio, ita a paroeciali distet ut paroeciani non sine gravi incommodo possint paroecialem ecclesiam adire ibique divinis officiis interesse:

1.º Loci Ordinarius, gravibus quoque statutis poenis, potest rectori praecipere ut horis pro populo commodioribus

¹ C. 2, X, *de cappellis monach.*, III, 37; S. C. C., *Ferrariensis*, 12 ian. 1704; *Mediolanensis*, 24 aug. 1715, ad 2.

² Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; S. C. C., *Thesina*, 9 febr. 1782; S. R. C., *Bisinianensis*, 6 oct. 1640; *Salernitana*, 9 maii 1705, ad 3; 13 iun. 1893, ad 4.

officia celebret, fidelibus dies festos ac ieiunia denuntiet et catecheticam instructionem ac evangelii explicationem tradat.

2.º Parochus potest ex eadem SSmum Sacramentum pro infirmis desumere, salvo praescripto can. 462 n. 3 ¹.

CAN. 484.

Sine rectoris vel alterius legitimi Superioris licentia nemini licet in ecclesia concionari, Missam celebrare, sacramenta ministrare aliasve functiones sacras peragere; haec vero licentia dari vel negari debet ad normam iuris ².

CAN. 485.

Rector ecclesiae, sub dependentia Ordinarii loci servatisque legitimis statutis ac quaesitis iuribus, debet curare seu advigilare ut divina officia ad sacrorum canonum praescripta ordinate in ecclesia celebrentur; onera fideliter adimpleantur; bona rite administrentur; sacrae suppellectilis ac aedium sacrarum conservationi et decori prospiciatur, et ne quidpiam fiat quod sanctitati loci ac reverentiae domo Dei debitae quoquo modo repugnet ³.

CAN. 486.

Rectorem ecclesiae Ordinarius loci pro sua prudentia removere potest; sed rectorem qui ad normam iuris fuerat ab aliis electus aut praesentatus, Ordinarius absque iusta causa ne removeat; quod si rector fuerit religiosus, servetur, quoad eius remotionem, praescriptum can. 454 § 4 ⁴.

¹ Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742.

² S. R. C., decr. *Romana*, 21 nov. 1893, n. II.

³ S. C. C., *Nucerina Paganor.*, 19 nov. 1729, ad 1; *Firmana*, 12 aug. 1843.

⁴ C. 12, X, *de haereticis*, V, 7.

PARS SECUNDA

DE RELIGIOSIS

CAN. 487.

Status religiosus in quo, praeter communia praecepta, evangelica quoque consilia servanda per vota suscipiuntur, ab omnibus in honore habendus est ¹.

CAN. 488.

In canonibus qui sequuntur, salva si quam habeant, peculiari appellatione, veniunt nomine :

1.° *Religionis*, societas, legitima ecclesiastica auctoritate approbata, in qua sodales, secundum proprias ipsius societatis leges vota publica, perpetua vel temporanea, elapso tamen tempore renovanda, paupertatis, castitatis, obedientiae, nuncupant, atque ita ad evangelicam perfectionem tendunt.

2.° *Ordinis* vel *Congregationis regularis*, religio cuius aliquis saltem membrorum coetus vota solemnia nuncupat; *Congregationis religiosae*, religio in qua vota dumtaxat simplicia sive perpetua sive temporanea emittuntur.

3.° *Religionis iuris pontificii*, religio quae vel approbationem vel saltem laudis decretum ab Apostolica Sede est consequuta; *iuris dioecesiani*, si ab Ordinariis erecta, hoc laudis decretum nondum obtinuit.

4.° *Religionis clericalis*, religio quae ex proprio fine tendit ad opera quae sacerdotium requirunt et plerosque

¹ Leo XIII, litt. ap. « *Testem* », 22 ian. 1899.

sodales, etsi non omnes, ad sacerdotium disponit; secus est *laicalis*.

5.° *Domus religiosae*, domus alicuius religionis in genere; *domus regularis*, domus Ordinis regularis; *domus formatae*, domus religiosa in qua sex saltem religiosi professi degant, quorum, si agatur de religione clericali, quatuor saltem sint sacerdotes.

6.° *Provinciae*, plurium religiosarum domorum inter se coniunctio sub eodem Superiore, partem eiusdem religionis constituens.

7.° *Religiosorum*, qui vota nuncuparunt in aliqua religione etiam iuris tantum dioecesani, nisi aliud expresse dicatur; *regularium*, qui in ordine regulari; *religiosorum votorum simplicium*, qui in congregatione religiosa; *monialium*, mulieres quae vota emittunt in ordine regulari aut, nisi ex rei natura vel ex contextu sermonis aliud constet, in religione cuius vota ex instituto sunt solemnia, sed pro aliquibus locis ex Apostolicae Sedis praescripto sunt simplicia.

8.° *Superiorum maiorum*, Abbas Primas, Abbas Praeses, vel Abbas Generalis, qui tamen potestates et obligationes Superioribus maioribus a iure tributas non habent, sed eorum potestas desumenda est ex propriis constitutionibus vel ex peculiaribus Sanctae Sedis praescriptionibus; Abbas seu Superior in monasteriis sui iuris; supremus Moderator, Superior provincialis eorumque vicarii actu auctoritatem exercentes alique ad instar provincialium potestatem habentes¹.

¹ C. 6, X, de statu monachor., III, 35; c. 9, X, de religiosis domib., III, 36; c. un., de religiosis domib., III, 17, in VI°; c. 1, de religiosis domib., III, 11, in Clem.; c. 1, de verbor. signif., V, 11, in Clem.; c. 1, 5, de verbor. signif., tit. XIV, in Extravag. Ioann. XXII; Innocent. X, const.

CAN. 489.

Quae de religiosis statuuntur, etsi masculino vocabulo expressa, valent etiam pari iure de mulieribus, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet ¹.

TITULUS IX.

De erectione et suppressione religionis, provinciae, domus.

CAN. 490.

§ 1. Ad Sedem Apostolicam tantummodo spectat institutio seu erectio novi Ordinis vel Congregationis regularis ².

§ 2. Ordinarii locorum novas Congregationes religiosas ne condant neve condi permittant, inconsulta Sede Apostolica ³.

§ 3. Ad constituendas religiosas Congregationes tertiariorum communiter viventium, praeter indultum apostolicum, requiritur etiam ut a supremo Moderatore suae quaeque religioni aggregentur.

« *Ut in parvis* », 10 febr. 1654: Bened. XIV, const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., 27 iul. 1655, ad 8, 15-17, 21; 29 nov. 1657; 16 sept. 1864, ad I.

¹ Bened. XIV, const. « *Si datam* », 4 mart. 1748.

² C. 9, X, *de relig. domib.*, III, 36; c. un., *de relig. domib.*, III, 17, in VI°; c. un., *de relig. domib.*, tit. VII, in Extravag. Ioann. XXII; S. Pius V, const. « *Lubricum vitae genus* », 17 nov. 1568; Bened. XIV, const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749.

³ Pius X, motu propr. « *Dei providentis* », 15 iul. 1906.

CAN. 491.

§ 1. Nec nomen nec habitus religionis iam constitutae assumi potest ab iis qui ad illam legitime non pertinent aut a nova religione ¹.

§ 2. Nulla religio virorum potest sine speciali apostolico indulto sibi aggregare similem mulierum religionem quae ab ipsa dependeat ab eave dirigatur.

CAN. 492.

Quaelibet religio, etiam iuris dioecesani tantum, semel legitime condita, etiamsi unica domo constet, suppressi nequit, nisi a Sancta Sede, cui etiam reservatur de bonis in casu statuere, semper tamen salva offerentium voluntate ².

CAN. 493.

§ 1. Pontificii iuris religionem in provincias dividere, constitutas iam provincias coniungere vel aliter circumscribere, novas condere conditasve suppressere, vel diversa monasteria sui iuris in Congregationem regularem unire, ad Sedem Apostolicam pertinet ³.

§ 2. Exstincta provincia, de eius bonis statuere, salvis iustitiae legibus et fundatorum voluntate, spectat, ad normam constitutionum cuiusque religionis, ad Capitulum generale vel, extra tempus Capituli, ad Moderatorem generalem cum suo Consilio.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Miletan.*, 8 maii 1595.

² Pius VI, const. « *Quod aliquantum* », 10 mart. 1791; Pius IX, allocut. « *Acerbissimum* », 27 sept. 1852; allocut. « *Probe meminertis* », 22 ian. 1855; allocut. « *Cum saepe* », 26 iul. 1855; Leo XIII, ep. « *Le religiose famiglie* », 29 iun. 1901.

³ Innocent. XI, const. « *Iniuncti nobis* », 17 nov. 1677.

CAN. 494.

§ 1. Congregatio religiosa iuris dioecesani in alia dioecesi domos constituere non potest, nisi consentiente utroque Ordinario, tum loci ubi est domus princeps, tum loci quo velit commigrare atque impetrata venia Moderatoris generalis; Ordinarius autem loci unde excedit, consensum absque gravi causa ne deneget ¹.

§ 2. Si ad dioeceses alias propagari accidat, nihil de ipsius legibus mutari liceat, nisi de consensu singulorum Ordinariorum quorum in dioecesibus aedes habeat, salvis iis quae, ad normam can. 490 § 2, Sedi Apostolicae fuere subiecta ².

CAN. 495.

§ 1. Ad erigendam vel transferendam domum religiosam sive formatam sive non formatam, si de domo regulari agatur vel de alia non regulari in locis Congregationi de Prop. Fide subiectis, requiritur beneplacitum Sedis Apostolicae et Ordinarii loci consensus in scriptis datus; secus, satis est Ordinarii venia ³.

§ 2. Constituendae novae domus permissio permissio-nem secumfert pro religionibus clericalibus habendi eccle-

¹ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

² Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

³ C. 10, 12, 13, 14, C. XVIII, q. 2; c. un., de excessib. praelat., V, 6, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, de regul., c. 3; Clem. VIII, const. « *Quoniam* », 23 iul. 1603; Gregor. XV, const. « *Cum alias* », 17 aug. 1622; Urbanus VIII, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1624; Innocent. X, const. « *Instaurandae* », 15 oct. 1652; Pius IX, ep. « *Ex epistola* », 26 oct. 1865; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., 21 maii 1596; *Vicentina*, 10 apr. 1615; *Romana*, 26 mart. 1841, ad 5; *Andegar.*, 21 iul. 1855; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 7 dec. 1901.

siam vel publicum oratorium domui adnexum et sacra ministeria peragendi, servatis de iure servandis; pro omnibus religionibus pia opera exercendi religionis propria, salvis conditionibus in ipsa permissione appositis.

§ 3. Ut aedificentur et aperiantur schola, hospitium vel similis rationis aedes separatae a domo etiam regulari, necessaria est et sufficit specialis Ordinarii scripta licentia ¹.

§ 4. Ut constituta domus in alios usus convertatur, eadem solemnitates requiruntur de quibus in § 1, nisi agatur de conversione quae, salvis foundationis legibus, ad internum regimen et disciplinam religiosam dumtaxat referatur ².

CAN. 496.

Nulla religiosa domus erigatur, nisi iudicari prudenter possit vel ex redditibus propriis vel ex consuetis eleemosynis vel alio modo congruae sodalium habitationi et sustentationi provideri posse ³.

CAN. 497.

§ 1. Domus religiosa sive formata sive non formata, si ad Ordinem vel Congregationem regularem pertineat, supprimi nequit absque beneplacito apostolico; si ad Congregationem iuris pontificii, supprimi potest a supremo Mode-

¹ Urbanus VIII, const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1624; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii. 1881.

² C. un., de excessib. praelat., V, 6. in VI°: Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881.

³ Clem. VIII, const. « *Quoniam* », 23 iul. 1603; Gregor. XV, const. « *Cum alias* », 17 aug. 1622; Innocent. XII, const. « *Nuper* », 23 dec 1697; Pius IX, ep. « *Ex epistola* », 26 oct. 1865; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Amerin.*, 8 nov. 1574; *Miletin.*, 23 aug. 1593; *Lisbonen.*, 4 iul. 1594; *Aversan.*, 11 iul. 1594.

ratore, consentiente Ordinario loci; si ad Congregationem dioecesanam, sola Ordinarii loci auctoritate, audito Congregationis Moderatore, salvo praescripto can. 492 si de unica domo agatur, salvoque iure recursus in suspensivo ad Sedem Apostolicam ¹.

§ 2. Bona suppressae domus, salvis iustitiae et fundationis legibus, devolvantur ad provinciam; haec si desit, ad religionem, vel, si agatur de filiali domo, ad matricem.

§ 3. Si monasterium ita sit sui iuris, ut nec ad Congregationem regularem pertineat, eodem suppresso, de bonis statuit Sancta Sedes.

CAN. 498.

§ 1. Religiosi praecedunt laicis; religiones clericales, laicalibus; monachi, ceteris regularibus; regulares, Congregationibus religiosis; Congregationes iuris pontificii, Congregationibus iuris dioecesani in eadem specie servetur praescriptum can. 104 n. 5 ².

§ 2. At clerus saecularis praecedit tum laicis tum religios extra eorum ecclesias atque etiam in eorum ecclesiis, si agatur de religione laicali aut de Capitulo cathedrali vel collegiali.

¹ Leo. XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. C., *Ugentina*, 16 mart. 1715.

² Gregor. XIII, const. « *Exposcit* », 15 iul. 1583; Pius X, litt. ap. « *Seraphici Patriarchae* », 15 aug. 1910; S. C. Ep. et Reg., *Alerien.*, 13 mart. 1582; *Cassanen.*, 24 maii 1583; S. R. C., *Tuscanell.*, 14 iun. 1608; *Cusentin.*, 1 mart. 1614; *Minor.*, 3 iun. 1617; *Lucerin.*, 8 iun. 1658; *Mantuan.*, 15 ian. 1667.

TITULUS X.

De religionum regimine.

CAPUT I.

De Superioribus et de Capitulis.

CAN. 499.

§ 1. Religiosi omnes, tamquam supremæ potestati, subduntur, etiam vi voti obedientiæ, Romano Pontifici.

§ 2. Cardinalis Protector cuiuslibet religionis, nisi aliud expresse cautum fuerit in peculiaribus casibus, iurisdictione in religionem aut in singulos sodales non pollet, nec potest se in interiore disciplina et in bonorum administratione immiscere, sed eius est tantummodo bonum religionis, consilio et patrocinio, promovere et electionibus praeesse, si id in constitutionibus caveatur ¹.

CAN. 500.

Religiosae subsunt, ad normam iuris, iurisdictioni Ordinarii loci, exceptis iis quae sub cura et custodia sunt Superiorum regularium eiusdem Ordinis seu Congregationis regularis, aut quae privilegium exemptionis a Sede Apostolica sunt consequutae, salva semper potestate quam ius etiam in eas locorum Ordinariis concedit ².

¹ Innocent. XII, const. « *Christifidelium* », 16 febr. 1694; S. C. Ep. et Reg., 9 maii 1715; S. C. Caeremonial., decr. 30 maii 1902, ad II.

² Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; Pius X, const. « *Dei providentis* », 15 iul. 1906; S. C. Ep. et Reg., *Pistorien.*, 21 nov. 1591; a. 1592; *Vercellen.*, 5 apr. 1625; *Nanneten.*, 18 iul. 1642.

CAN. 501.

Superiores maiores in religionibus clericalibus exemptis possunt notarios constituere, sed tantum pro negotiis ecclesiasticis in sua religione.

CAN. 502.

Superiores et Capitula, ad normam constitutionum et iuris communis, potestatem habent gubernandi subditos; in religione autem clericali exempta habent etiam iurisdictionem ecclesiasticam tam pro foro interno, quam pro externo ¹.

CAN. 503.

Prohibentur tituli dignitatum vel officiorum mere honorarii; soli, nisi obstant peculiare constitutiones, tolerantur tituli officiorum maiorum, quibus religiosi in propria religione reapse functi sint.

CAN. 504.

§ 1. Supremus religionis Moderator, Superior provincialis et localis saltem formatae domus habeant suos consiliarios, quorum consensum aut consilium exquirant ad normam constitutionum et sacrorum canonum ².

§ 2. Sint etiam pro administratione bonorum temporalium oeconomi, generalis qui religionis universae bona administret, provincialis qui provinciae, localis qui singulorum domorum saltem formatarum; qui omnes officio suo fungantur sub directione Superioris ad normam constitutionum ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 1; Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900.

² S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2.

§ 3. Oeconomus generalis et provincialis munus gerere Superior ipse non potest; oekonomus vero localis, quamvis melius a munere Superioris distinguatur, componi tamen cum eo potest, si aut necessitas aut iusta causa id exigat.

§ 4. De modo hos omnes eligendi, de ipsorum auctoritate, de diuturnitate muneris, de consiliariorum numero deque ipsa officialium denominatione, servantur constitutiones; si vero de oekonomis hae sileant, a Superiore maiore cum consensu sui Consilii eligantur.

CAN. 505.

§ 1. Quaevis virorum religio iuris pontificii procuratorem generalem habeat, qui, iuxta constitutiones, negotia propriae religionis apud Sanctam Sedem pertractet ¹.

§ 2. Designetur ad normam constitutionum, neque praescripto in constitutionibus tempore, amoveatur absque beneplacito Sedis Apostolicae.

CAN. 506.

§ 1. Superiores deputentur et, quatenus opus fuerit, removeantur ad normam constitutionum ².

§ 2. In monasteriis monialium comitiis eligendae Antistitae praesit, quin tamen clausuram ingrediatur, Ordinarius loci aut eius delegatus cum duobus sacerdotibus scrutatoribus, si moniales eidem subiectae sint; secus, Superior regularis; sed etiam hoc in casu Ordinarius tempestive moneri debet de die et hora electionis, cui potest una cum Supe-

¹ Leo XIII. litt. ap. « *Summum semper* ». 12 iul. 1893; S. C. Ep. et Reg., decr. 22 aug. 1814, § 3.

² Clem. VIII, const. « *Nullus omnino* », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., *Spalaten.*, 9 mart. 1598.

riore regulari per se ipse vel per alium assistere et, si assistat, praeesse ¹.

§ 3. In scrutatores ne assumantur ipsarum monialium confessarii ordinarii ².

§ 4. In mulierum Congregationibus electioni Antistitae generalis praesideat per se vel per alium Ordinarius loci, in quo electio peragitur; cui, si agatur de Congregationibus iuris dioecesani, peractam electionem confirmare vel rescindere integrum est pro conscientiae officio ³.

CAN. 507.

Praeter alia ex constitutionibus forte requisita, ad munus Superioris maioris aut Magistri novitiorum inhabiles sunt qui annos saltem triginta non expleverunt, aut qui eandem religionem professi non sunt a decem saltem annis a prima professione computandis, vel tandem non sunt legitimo matrimonio nati ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 7; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 7 febr. 1622; S. C. Ep. et Reg., *Thelesin.*, 29 nov. 1580; *Nolan.*, 5 nov. 1596; *Catacen.*, 20 iul. 1621; *Licien.*, 22 iun. 1629; *Observant. (Anconitan.)*, 4 oct. 1638; *Fulginaten.*, 19 iun. 1671; *Luceorien.*, mense apr. 1729, ad 1; S. C. de Religiosis, decr. 27 aug. 1910; S. C. C., *Conimbricen.*, 16 iul. 1636; *Curien.*, 10 apr. 1660; *Tiburtina*, 26 apr. 1727; *Pharaonen.*, 14 nov. 1733, ad 1; *Conversana*, 8 maii 1751; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad IX.

² S. C. de Religiosis, decr. 27 aug. 1910.

³ Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900.

⁴ C. 5, C. XVIII, q. 2; c. 27, 37, 38, 49, X, *de electione*, I, 6; c. 1, X, *de filiis presbyt.*, I, 17; c. 28, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 1, *de elect.*, I, 3, in Clem.; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 10; sess. XXV, *de regul.*, c. 21; Sixtus V, const. « *Cum de omnibus* », 26 nov. 1587; S. C. Ep. et Reg., *Corduben.*, 20 oct. 1592; *Messanen.*, 1 mart. 1606; *Hispalen.*, 25 dec.

CAN. 508.

Superiores maiores sint perpetui vel temporarii secundum constitutiones; Superiores autem minores locales ne constituentur ad tempus ultra quadriennium; quo exacto, possunt ad munus idem assumi secundo, si constitutiones ita ferant, sed non tertio immediate in eadem religiosa domo ¹.

CAN. 509.

§ 1. Quo tempore celebranda sint Capitula generalia, provincialia, localia, quae sit eorum auctoritas, quibus personis illa coalescant, circa haec omnia standum est iuri communi et peculiaribus constitutionibus.

§ 2. Antequam ad Superiorum maiorem electionem deveniatur in religionibus virorum, omnes et singuli e Capitulo iureiurando promittent se magis idoneos electuros ².

§ 3. In electionibus quae a Capitulis fiunt, servantur, praeter ius commune de quo in can. 158-181, suae cuiusque religionis constitutiones.

§ 4. Caveant omnes a directa vel indirecta suffragiorum procuracione tam pro seipsis quam pro aliis.

§ 5. Postulatio autem admitti potest solum in casu extraordinario et dummodo in constitutionibus non prohibeatur; facta vero postulatione, qui regunt, in officio permaneat donec Superior non reposuerit.

1617; *Nucerin. Gualden.*, a. 1617; decl. 12 iun. 1858, n. VIII; 16 ian. 1891: decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 8.

¹ Gregor. XIII. const. « *Exposcit* », 1 ian. 1583; S. C. de Religiosis, 4 iun. 1910.

² Clem. VIII, const. « *Nullus omnino* », 25 iul. 1599.

CAN. 510.

Supremus religionis Moderator potestatem obtinet in omnes provincias, domos, sodales religionis, exercendam secundum constitutiones ¹.

CAN. 511.

§ 1. Omnis Superior debet notitiam et executionem decretorum Sanctae Sedis ad religiosae disciplinae observantiam pertinentium suos inter subditos promovere.

§ 2. Curet suae domus Superior:

1.° Ut saltem semel in anno, statis diebus, publice legantur propriae constitutiones, itemque decreta quae publice legenda a Sancta Sede in posterum praescribentur;

2.° Ut saltem bis in mense christianae catechesis habeatur instructio pro conversis et familiaribus, audientium conditioni accommodata, et praesertim in religionibus laicalibus, pia ad omnes de familia exhortatio ².

CAN. 512.

In sua quisque domo Superiores commorentur neve ab eadem discedant, nisi ad normam constitutionum ³.

CAN. 513.

In omnibus religionibus iuris pontificii Moderator supremus debet quinto quoque anno vel saepius, si ita ferant constitutiones, relationem de statu religionis ad Sanctam Sedem per authenticum documentum mittere, a se cum suo consilio subsignatum.

¹ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., 9 apr. 1895; S. C. de Prop. Fide, 26 ian. 1885.

² Clem. VIII, const. « *Nullus omnino* », 25 iul. 1599.

³ S. C. Ep. et Reg., *Cisterciens.*, 2 mart. 1635.

CAN. 514.

Maiores religionum virorum Superiores, ad normam constitutionum, temporibus definitis, omnes domos sibi subiectas visitent per se vel per alios, si fuerint legitime impediti ¹.

CAN. 515.

§ 1. Singulas religionum domus, saltem tertio quoque anno, visitare debet per se vel per alium Ordinarius loci vel Superior regularis, si eidem subsint ².

§ 2. Loci Ordinarius religionum domos, etiam regularibus subiectas, potest, quoties id opportunum iudicaverit, visitare.

§ 3. Visitator ius et officium habet interrogandi et cognoscendi de iis quae religionum vitam spectant ad normam instructionum Sedis Apostolicae; omnes autem religiosas obligatione tenentur respondendi iuxta veritatem nec Superiorissimis fas est eas ab hac obligatione quoquo modo avertere ³.

CAN. 516.

A decretis Visitatoris recursus datur in devolutivo tantum, nisi Visitator ordine iudiciario processerit ⁴.

CAN. 517.

§ 1. In religione clericali ius et officium Superioribus est per se vel per alium aegrotis professis, novitiis, aliisque

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 1, 8, 20; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Rhedonen.*, 27 febr. 1863.

² C. 7, X, *de statu mon.*, III, 35; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 9; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

³ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Tornac.*, 19 oct. 1621, ad 1; *Augustin.*, 29 ian. 1649.

in religiosa domo diu noctuque degentibus causa famulatus aut educationis aut hospitii aut infirmæ valetudinis, eucharisticum viaticum et extremam unctionem ministrandi ¹.

§ 2. In religiosarum domo idem ius et officium habet ordinarius confessarius vel qui eius viçes gerit.

§ 3. In alia religione laicali hoc ius et officium spectat ad parochum loci.

§ 4. In funeribus servetur praescriptum can. 505 § 5, *De rebus*.

CAPUT II.

De confessariis et capellanis.

CAN. 518.

§ 1. Exemptis virorum domibus deputentur ad normam can. 146, 147, *De rebus*, plures pro sodalium numero sacerdotes, qui potestatem habeant absolvendi etiam a reservatis in religione, exceptis casibus iure communi Sedi Apostolicae reservatis ².

§ 2. Superiores religiosi in sacro presbyteratus ordine constituti, possunt, servatis de iure servandis, confessiones audire subditorum, qui ab illis sponte sua ac motu proprio id petant, at sine gravi causa id per modum habitus ne agant ³.

§ 3. Caveant Superiores ne quem subditum aut ipsi per

¹ C. 1, *de privileg.*, V, 7, in Clem.; S. C. Ep. et Reg., *Parmen.*, 21 iul. 1848; S. C. C., *Mediolanen.*, mense iun. 1587.

² Clem. VIII, const. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; Urban. VIII, const. « *Sacra congregatio* », 21 sept. 1624.

³ Clem. VIII, const. « *Sanctissimus Dominus noster* », 26 maii 1593; Urban. VIII, const. « *Sacra congregatio* », 21 sept. 1624.

se aut per alium vi, metu, importunis suasionibus aliave ratione inducant ut peccata apud se confiteantur ¹.

CAN. 519.

§ 1. Revocato quolibet contrario privilegio, confessio a religiosis etiam exemptis peracta apud quemlibet confessarium sive saecularem sive religiosum ab Ordinario loci approbatum, etiam diversi ritus, valida et licita est; et confessarius potest eosdem absolvere etiam a casibus a Superioribus religiosis reservatis ².

§ 2. Constitutiones propriae singularum religionum praecipientes confessionem hebdomadariam aut frequentiore in suo robore manent, et Superioribus ius est exigendi ut de earum observantia ex parte singulorum religionum sibi constet.

§ 3. Pariter normae regentes egressum e religiosa domo intactae manent fideliter custodiendae.

CAN. 520.

§ 1. Singulis religiosarum domibus unus dumtaxat detur sacerdos ordinarius, qui sacramentales confessiones universae communitatis excipiat, nisi propter magnum ipsarum numerum vel aliam iustam causam sit opus altero vel pluribus, salva potestate Ordinarii providendi, iustis de causis, conscientiae alicuius religiosae in particulari ³.

¹ S. C. S. Off., 5 iul. 1899; 23 aug. 1899.

² Bened. XIV, const. « *Apostolica indulta* », 3 aug. 1744; S. C. Ep. et Reg., *Piscien.*, 3 iun. 1864; S. C. de Religiosis, decr. 5 aug. 1913; *Romana et aliarum*, 3 maii 1914; S. Poenit., 14 maii 1902.

³ Conc. Trid., sess. XXV, de regul., c. 10; Bened. XIV, const. « *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Vallisolet.*, 4 apr. 1704, ad 5; *Turritana*, mense febr. 1753; decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 1; S. C. C., *Ariminen.*, 27 ian. 1748, ad X, XIII.

§ 2. Pluries in anno detur unicuique religiosae communitati confessarius extraordinarius ad quem omnes religiosas accedant, saltem benedictionem recepturae ¹.

§ 3. Ordinarii locorum, in quibus mulierum communitates existunt, aliquot sacerdotes idoneos facultatibus instructos pro singulis domibus designent, ad quos pro sacramento poenitentiae in casibus particularibus recurrere eae facile possint, quin necessarium sit ipsum Episcopum adire ².

CAN. 521.

§ 1. In munus confessarii religiosarum sive ordinarii sive extraordinarii depütentur sacerdotes sive religiosi de Superiorum licentia, sive e clero saeculari, morum integritate ac prudentia praestantes; sint insuper annos nati quadraginta, nullam potestatem in easdem religiosas in foro externo habentes, nisi iusta causa, iudicio Ordinarii, aliud exigat ³.

§ 2. Confessarius ordinarius non potest renunciari extraordinarius et, praeter casus in can. 523 recensitos, rursus deputari ordinarius in eadem communitate, nisi post an-

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 10; Clem. XI, edictum 12 dec. 1708; Bened. XIV, const. « *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Cameracen.*, 20 sept. 1593; decr. 20 dec. 1616; *Vallisolet.*, 4 apr. 1704, ad 4; decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 3; S. C. C., a. 1575; 2 sept. 1617, ad 2; *Saluzen.*, 20 sept. 1642.

² S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; 17 aug. 1891, ad 3; 1 febr. 1892; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 4.

³ Bened. XIV, const. : *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; S. C. Ep. et Reg., *Papien.*, 21 febr. 1614; *Venetiarum*, 12 maii 1617; *Oritan.*, mense nov. 1721; *Civitatis Ducalis*, 22 apr. 1735, S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 7, 8.

num ab expleto munere; extraordinarius vero immediate ut ordinarius renuntiari potest ¹.

§ 3. Confessarii religiosarum tum ordinarii tum extraordinarii caveant ne interno vel externo communis regimini ullo modo sese immisceant ².

CAN. 522.

Si religiosarum domus Ordinario loci subiecta sit, hic eligit sacerdotes a confessionibus tum ordinarios tum extraordinarios; si Superiori regulari, hic confessarios Ordinario praesentat, cuius est eisdem pro audiendis confessionibus licentiam concedere quique Superioris negligentiam, si opus sit, supplet ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Perusina*, 14 febr. 1631; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 9.

² S. C. Ep. et Reg., 17 nov. 1599: *Squillacen.*, 21 sept. 1640; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 10.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 10; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIII, const. « *In supremo* », 23 sept. 1724; const. « *Pastoralis officii* », 27 mart. 1726; Bened. XIV, const. « *Paster bonus* », 13 apr. 1744; const. « *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; const. « *Quamvis iusto* », 30 apr. 1749; const. « *Quae ex Apostolica* », 30 iul. 1756; Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Veron.*, 15 febr. 1598; *Bononien.*, 3 febr. 1599; *Gebenn.*, 19 ian. 1618; *Tornuc.*, 19 oct. 1621, ad 2; *Solutiar.*, 23 dec. 1644, ad 7; decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; 30 sept. 1903; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 6; S. C. C., *Vercell.*, 23 aug. 1631; *Oscen.*, 13 nov. 1649; *Cadurcen.*, 2 iul. 1650; *Perusin.*, 26 nov. 1650; *Ianuen.*, 15 nov. 1653; *Cadurcen.*, 12 iul. 1658, ad 2; *Caurien.*, 10 apr. 1660; *Vratislavi.*, 30 ian. 1723; *Pharaon.*, 14 nov. 1733, ad 3; *Constantien.*, 6 aug. 1746; *Arminen.*, 27 ian. 1748, ad 11, 12; *Olomucen.*, 2 aug. 1755, ad 13; S. C. de Prop. Fide, 11 dec. 1838, ad 9.

CAN. 523.

Sacerdos ordinarius a confessionibus religiosarum suum munus ne exerceat ultra triennium; Ordinarius tamen eum ad secundum imo etiam ad tertium triennium confirmare potest:

1.° Si ob sacerdotum ad hoc officium idoneorum penuriam aliter providere nequeat;

2.° Si maior religiosarum pars, earum quoque quae in aliis negotiis ius non habent ferendi suffragium, in eiusdem confessarii confirmationem, per secreta suffragia, convenierit; dissentientibus tamen, si velint, aliter providendum erit ¹.

CAN. 524.

Si qua religiosa aliquem ex confessariis de quibus in can. 520 § 3 expetat, nulli Antistitae liceat vel per se vel per alios, neque directe neque indirecte, petitionis rationem inquirere, petitioni verbis aut factis refragari aut quavis ratione ostendere se id aegre ferre ².

CAN. 525.

Loci Ordinarius, ad normam can. 153, § 2, *De rebus*, potest, gravem ob causam, religiosarum sacerdotem a confessionibus tam ordinarium quam extraordinarium amovere, etiamsi monasterium regularibus subdatur et ipse sacerdos a confessionibus sit regularis; nec Ordinarius tenetur

¹ S. C. Ep. et Reg., *Comen.*, 4 mart. 1591; *Veronen.*, 15 febr. 1593; *Bononien.*, 3 febr. 1599; *Neapolit.*, 26 nov. 1602; *Mechlin.*, 10 mart. 1634; *Venafran.*, mense iul. 1749, n. 6; *Trident.*, mense ian. 1847, ad 3; 20 iun. 1875; 30 sept. 1903; *Mazarien.*, 7 dec. 1906, ad 2; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 2; S. C. C., 2 sept. 1617, ad 3.

² Bened. XIV const. « *Pastoralis curae* », 5 aug. 1748; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 4; 17 aug. 1891, ad 2; 5 aug. 1904; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 5, 11.

causam amotionis cuiquam significare, excepta Apostolica Sede ¹.

CAN. 526.

Religiosae in propria ecclesia vel extra propriam domum in quavis ecclesia aut oratorio etiam semipublico confessionem suam peragere possunt apud quemlibet confessarium pro mulieribus approbatum; nec Antistita id prohibere potest sive directe sive indirecte ².

CAN. 527.

Quilibet sacerdos a confessionibus, etsi religiosus non destinatus, requisitus a religiosa graviter aegrotante, etiam si mortis periculum abesse videatur, eius confessionem valide ac licite excipit, nec Antistita potest eundem sive directe sive indirecte prohibere ³.

CAN. 528.

§ 1. Omnibus religiosis Superioribus districte vetatur personas sibi subditas quocumque modo inducere ad conscientiae manifestationem sibi aut aliis Superioribus peragendam ⁴.

§ 2. Subditi tenentur Superiorem qui eos ad id inducere audeat, denuntiare Superiori maiori et si de supremo Moderatore agatur, Sanctae Sedi ⁵.

§ 3. Non tamen prohibetur quominus subditi libere ac ultro aperire suum animum Superioribus valeant ⁶.

¹ Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; S. C. Ep. et Reg., *Bononien.*, 3 febr. 1599; *Camerin.*, mense dec. 1740, ad 2.

² S. C. Ep. et Reg., 27 aug. 1852; 22 apr. 1872. ad 3; S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913, n. 14; S. Poenit., 7 febr. 1901..

³ S. C. de Religiosis, decr. 3 febr. 1913. n. 15.

⁴ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 1, 2, 7.

⁵ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 2.

⁶ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 3.

CAN. 529.

Si agatur de religionibus laicalibus non exemptis, Ordinarii loci est sacerdotem a sacris designare et a concionibus probare; si de exemptis, Superior regularis eosdem sacerdotes designat eiusque negligentiam supplet Ordinarius; huius tamen semper est concionatorem approbare ¹.

CAPUT III.

De bonis temporalibus eorumque administratione.

CAN. 530.

Non modo religio, sed etiam provincia et domus sunt capaces acquirendi et possidendi bona temporalia cum redditibus stabilibus sive fundatis, nisi earum capacitas in regulis et constitutionibus excludatur aut coarctetur ².

CAN. 531.

§ 1. Bona, quum religionis, tum provinciae domusque, administrentur ad normam constitutionum ³.

§ 2. Expensas et actus iuridicos ordinariae administrationis valide, praeter Superiores, faciunt, intra limites sui

¹ C. 13, X, *de haeret.*, V, 7; Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Gegor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Clem. X, const. « *Superna* », 21 iun. 1670; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. C., 16 dec. 1673.

² C. 1, *de verbor. signif.*, V, 11, in Clem.; c. 3, *de verbor. signif.*, tit. XIV, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 3; S. C. Ep. et Reg., 2 sept. 1870; S. C. C., *S. Severin.*, mense iul. 1587; *Bituricen.*, 13 maii 1679.

³ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Placentina*, 3 oct. 1611; S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. X.

muneris, officiales quoque, qui in constitutionibus ad hoc designantur ¹.

CAN. 532.

§ 1. Pro pecuniae quoque investimento servetur praescriptum can. 531 § 1; sed praevio consensu Ordinarii loci indigent:

1.° Antistita monialium et Superiorissa in religione iuris dioecesani pro cuiusvis pecuniae investimento; imo si monialium monasterium sit Superiori regulari subiectum, ipsius quoque consensus est necessarius;

2.° Superiorissa in Congregatione religiosa iuris pontificii, si pecunia dotem professorum constituat ad normam can. 547.

3.° Superior vel Superiorissa domus Congregationis religiosae non exemptae, si qui fundi domui tributū legative sint ad Dei cultum beneficentiamve eo ipso loco impendendam.

4.° Religiosus, parochus vel Superior missionis, etsi Ordinis regularis alumnus, si pecunia data sit paroeciae vel missioni aut religiosi intuitu paroeciae vel missionis ².

§ 2. Haec item servanda sunt pro qualibet investmenti mutatione.

CAN. 533.

§ 1. Firmo praescripto can. 810, 811, *De rebus*, si agatur de alienandis rebus pretiosis aliisve bonis quorum valor superet summam 25.000 francorum seu libellarum vel de contrahendis debitis et obligationibus ultra indicatam sum-

¹ S. C. Ep. et Reg., *Panormitana*. 28 nov. 1606.

² Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881; const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Spoletana*, 17 iul. 1574; *Eugubina*, 15 maii 1596; *Bricinorien.*, 30 maii 1766; 18 iul. 1834; S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. IX.

mam, contractus vi caret absque praevio b neplacito apostolico; secus, requiritur et sufficit licentia in scriptis data Superioris ad normam constitutionum cum consensu sui Capituli seu Consilii per secreta suffragia manifestato; sed si agatur de monialibus aut sororibus iuris dioecesani, accedat necesse est consensus in scriptis praestitus Ordinarii loci, necnon Superioris regularis, si monialium monasterium eidem subiectum sit ¹.

  2. In precibus pro contrahendis debitis vel obligationibus exprimi debent alia debita vel obligationes, quibus respective religio, provincia, domus adhuc gravatur ².

CAN. 534.

  1. Si persona moralis (sive religio, sive provincia, sive domus) debita et obligationes contraxerit etiam cum Superiorum licentia, ipsa tenetur de eisdem respondere.

  2. Si contraxerit regularis cum licentia Superiorum, respondere debet persona moralis, cuius Superior licentiam dedit; si religiosus votorum simplicium, ipse respondere debet, nisi de Superioris licentia negotium religionis gesserit ³.

  3. Si contraxerit religiosus absque ulla Superiorum licentia, ipsemet respondere debet, non autem religio vel provincia vel domus.

  4. Firmum tamen semper esto contra eum, in cuius rem aliquid ex inito contractu versum est, semper posse actionem institui.

  5. Caveant Superiores religiosi ne debita contrahenda permittant, nisi certo constet ex consuetis redditibus posse

¹ S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. I, V-VII.

² S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. IV.

³ S. C. de Religiosis, 18 aug. 1914.

debitoris foenus solvi et intra tempus non nimis longum per legitimam amortizationem reddi summam capitalem.

CAN. 535.

§ 1. In quolibet monialium monasterio etiam exempto:

1.º Administrationis ratio, gratis exigenda, reddatur semel in anno aut etiam saepius si id in constitutionibus praescribatur, ab Antistita Ordinario loci necnon Superiori regulari, si monasterium sit eidem subiectum.

2.º Si ratio administrationis Ordinario non probetur, ipse potest opportuna remedia adhibere, etiam removendo, si res postulet, oeconomum aliosque administratores; quod si monasterium sit Superiori regulari subiectum, hunc Ordinarium, uti prospiciat, moneat; qui si neglexerit, ipse per se consulat ¹.

§ 2. In aliis mulierum religionibus ratio administrationis bonorum quae dotes constituunt, Ordinario loci reddatur occasione visitationis et etiam saepius, si Ordinarius id necessarium duxerit.

§ 3. Loci Ordinario ius insuper esto cognoscendi:

1.º De rationibus oeconomicis domus religiosae iuris dioecesani;

2.º De administratione fundorum legatorumque de quibus in can. 532, § 1, n. 3, 4 ².

¹ Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Clem. XIII, const. « *Inter multiplices* », 11 dec. 1758; S. C. Ep. et Reg., *Placentina*, 25 maii 1576; *Pistorien.*, 21 nov. 1591; *Pistorien.*, a. 1592; *Spalaten.*, 9 mart. 1593; *Sarzanen.*, 17 dec. 1632; *Nanneten.*, 18 iul. 1642; S. C. C., *Neapolitana*, 11 mart. 1673; *Hieracen.*, 26 ian. 1692; *Pharaonen.*, 14 nov. 1733; *Papien.*, 16 mart. 1743, ad 9; *Ariminen.*, 27 ian. 1748, ad 9, 10; *Conversanen.*, 8 maii 1751, ad 23; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad 10.

² Leo XIII, const. « *Condita a Christo* », 8 dec. 1900.

CAN. 536.

Largitiones ex bonis domus, provinciae, religionis non permittuntur, nisi ratione eleemosynae vel alia iusta de causa ad normam constitutionum et de licentia Superioris, si agatur de subditis ¹.

TITULUS XI.

De admissione in religionem.

CAPUT I.

De requisitis ut quis in religionem admittatur.

CAN. 537.

In religionem admitti potest quilibet catholicus qui nullo legitimo detineatur impedimento rectaque intentione moveatur ².

CAN. 538.

Invalide, perdurante impedimento, ad novitiatum admittuntur:

- 1.° Qui pleno rationis usu carent.
- 2.° Qui aetatem ad novitiatum requisitam non habent.
- 3.° Qui religionem ingrediuntur vi, metu gravi aut dolo inducti, vel quos Superior eodem modo inductus recipit.
- 4.° Coniux, durante matrimonio.

¹ C. 3, X, de donationib., III, 24; Clem. VIII, const. « Religiosae Congregationes », 19 iun. 1594; Urban. VIII, const. « Nuper », 16 oct. 1640; Bened. XIV, const. « Pastor bonus », 13 apr. 1744; S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. XIII.

² S. C. Ep. et Reg., 29 maii 1857, ad 2.

5.° Qui obstringuntur vel obstricti fuerunt vinculo professionis religiosae.

6.° Hi quibus imminet poena ob grave delictum commissum, de quo accusati sunt vel accusari possunt.

7.° Episcopus sive residentialis sive titularis, licet a Romano Pontifice sit tantum designatus.

8.° Clerici qui ex instituto Sanctae Sedis iureiurando tenentur operam suam navare in bonum suae dioecesis vel missionum, pro eo tempore quo iurisiurandi obligatio perdurat ¹.

CAN. 539.

Illicite, perdurante impedimento, sed valide ad novitiatum admittuntur:

1.° Clerici in sacris constituti, inconsulto loci Ordinario aut eodem contradicente ex eo quod eorum discessus in grave animarum detrimentum cedat, quod aliter vitari minime possit.

2.° Aere alieno gravati qui solvendo pares non sint.

3.° Reddendae rationi obnoxii aut aliis saecularibus negotiis implicati, ex quibus lites et molestias religio timere possit.

4.° Filii qui parentibus, idest patri vel matri, avo vel

¹ C. 4, C. XX, q. 3; c. 2, X, *de translat.*, I, 7; c. 1, X, *de his quae rī motusae causa fiunt.*, I, 40; c. 1, 2, 5, 7, 14, 15, 18, X, *de regul.*, III, 31; c. 3, 4, X, *de conversione coniugator.*, III, 32; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 15; Sixtus V, const. « *Cum de omnibus* », 26 nov. 1587; const. « *Ad Romanum* », 12 oct. 1588; Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., *Panormitan.*, 25 nov. 1644; decr. 16 maii 1675; litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902; S. C. de Religiosis, decr. 7 sept. 1909, n. 3, 4; declar. 4 ian. 1910, n. 3, 4; decr. 1 ian. 1911, n. 3; decr. 16 maii 1911, n. 20.

aviae, in gravi necessitate constitutis, opitulari debent, et parentes quorum opera sit ad liberos alendos vel educandos necessaria.

5.° Ad sacerdotium in religione destinati, a quo tamen remouentur irregularitate aliove canonico impedimento, salvo praescripto can. 261, n. 1, *De rebus*.

6.° Qui ob causam quae statum religiosum dedeceat, e seminario vel collegio aut ex religione in qua tanquam novitii permanserant, dimissi fuerint vel sponte discesserint ad dimissionem evitandam.

7.° Orientales in latinis religionibus absque venia Congregationis de Prop. Fide in scriptis concedenda ¹.

CAN. 540.

Ius admittendi ad novitiatum et subsequentem professionem religiosam pertinet:

1.° In Congregationibus iuris dioecesani, ad supremum Moderatorem cum consensu sui Consilii, accedente consensu Ordinarii loci in quo est domus novitiatus, non tamen Vicarii Generalis sine mandato speciali.

2.° In religionibus iuris pontificii, ad Capitula vel Superiores maiores, secundum peculiare cuiusque religionis constitutiones ².

¹ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 14 ian. 1747; S. C. Ep. et Reg., *Pistorien.*, a. 1587; 20 dec. 1859; S. C. de Religiosis, decr. 7 sept. 1909; declar. 4 ian. 1910; 5 apr. 1910, ad III; decr. 16 maii 1911, n. 20; decr. 15 aug. 1912, n. 1; S. C. de Prop. Fide, 1 iun. 1885, ad 1; ep. 15 iun. 1912.

² Sixtus V, const. « *Cum de omnibus* », 26 nov. 1587; const. « *Ad Romanum* », 12 oct. 1588; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Regulari disciplinae* », ian. 1848; declar. 1 maii 1851.

CAN. 541.

§ 1. In quavis religione adspirantes, antequam admitantur, exhibere debent testimonium recepti baptismatis ¹

§ 2. Adspirantes viri debent praeterea testimoniales litteras exhibere Ordinarii originis ac loci in quo, post expletum decimum quintum aetatis annum, morati sint ultra annum moraliter continuum, sublato quolibet contrario privilegio ².

§ 3. Si agatur de admittendis illis qui in seminario, collegio vel religione fuerunt, requiruntur praeterea litterae testimoniales, datae pro diversis casibus a Rectore seminarii vel collegii, audito Ordinario loci, aut a maiori religionis Superiore ³.

§ 4. Pro clericis admittendis, praeter testimonium ordinationis, sufficiunt litterae testimoniales Ordinariorum in quorum dioecesibus post ordinationem ultra annum moraliter continuum sint commorati, salvo praescripto § 3 ⁴.

§ 5. Religioso professo, ad aliam religionem ex apostolico indulto transeunti, satis est testimonium Superioris maioris primae religionis ⁵.

§ 6. Mulieres demum ne recipiantur, nisi praemissis accuratis investigationibus circa earum indolem et mores, salvo praescripto § 3.

¹ S. C. Ep. et Reg., declar. 29 maii 1857, ad 2.

² Leo XIII, const. « *Orientalium* », 30 nov. 1894; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Romani Pontifices* », 25 ian. 1848, n. 1; declar. 1 maii 1851; declar. 29 maii 1857, ad 3; S. C. de Prop. Fide, ep. 15 iun. 1912.

³ S. C. de Religiosis, 5 apr. 1910, ad II-IV.

⁴ S. C. Ep. et Reg., declar. 29 maii 1857, ad 1.

⁵ S. C. Ep. et Reg., declar. 5 nov. 1852, ad 1, 2; declar. 29 maii 1857, ad 3.

CAN. 542.

§ 1. Qui litteras testimoniales ex praescripto iuris dare debent, eas non ipsis adspirantibus, sed Superioribus religiosis dent gratuito intra trimestre spatium, sigillo clausas et, si agatur de illis qui in seminario, collegio vel religione fuerint, a Superiore iuramento firmatas ¹.

§ 2. Si ob graves rationes iudicaverint se eis respondere non posse, causas Apostolicae Sedi intra idem tempus exponant.

§ 3. Si reposuerint adspirantem satis non esse sibi cognitum, per aliam accuratam investigationem ac fide dignam relationem Superior religiosus suppleat; et si nil reposuerint, Superior de non recepta responsione Sanctam Sedem certiore reddat ².

§ 4. In suis litteris testimonialibus, postquam diligentem investigationem, etiam per secretas informationes, instituerint, referre debent, graviter eorum conscientia onerata super veritate expositorum, de adspirantis natalibus, moribus, ingenio, vita, fama, conditione, scientia, sitne inquisitus, aliqua censura, irregularitate aut alio canonico impedimento irretitus, num propria familia eius auxilio indigeat et tandem, si agatur de illis qui in seminario vel collegio aut religione fuerint, quam de causa dimissi sint vel sponte discesserint ³.

¹ S. C. de Religiosis, 5 apr. 1910, ad II-IV.

² S. C. Ep. et Reg., declar. 1 maii, 1851, n. 3-6.

³ Sixtus V, const. « *Cum de omnibus* », 26 nov. 1587; Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Romani Pontifices* », 25 ian. 1848; declar. 1 maii 1851, n. 2; S. C. de Religiosis, 5 apr. 1910, ad III.

CAN. 543.

Omnes qui praedictas informationes receperint, stricta obligatione tenentur secretum servandi circa notitias habitas et personas quae illas tradiderunt.

CAN. 544.

§ 1. In monasteriis monialium postulans dotem afferat in constitutionibus statutam ¹.

§ 2. Haec dos ante susceptionem habitus monasterio tradatur aut saltem eius traditio tuta reddatur per formam iure civili validam ².

§ 3. In aliis religionibus votorum simplicium, quod pertinet ad religiosarum dotem, standum constitutionibus.

CAN. 545.

Dos praescripta condonari ex toto vel ex parte nequit absque indulto Sanctae Sedis, si agatur de religione iuris pontificii; absque venia Ordinarii loci, si de religione iuris dioecesani ³.

¹ Clem. XIII, motu propr. « *Ci è stato* », 13 febr. 1759; S. C. Ep. et Reg., *Civit. Pennen.*, 8 febr. 1576; *Asculan.*, 1 mart. 1589; *Perusina*, 20 sept. 1594; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 10; S. C. C., *Belgii*, 18 sept. 1683.

² S. C. Ep. et Reg., *Spoletan.*, 17 iul. 1574; *Camerin.*, 14 oct. et 2 dec. 1575; *Portugallien.*, 6 iun. 1605, ad 3; *Viterbien.*, 30 ian. 1608; *Panormit.*, a. 1617; *Sulmon.*, 14 mart. 1617; *Derton.*, 28 apr. 1645; *Neapolitan.*, 19 iul. 1647; *Briatinorien.*, 30 maii 1766; *Incerti loci*, 18 iul. 1834; *Fulginaten. et Spolet.*, 9 iun. 1848; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 10.

³ Clem. XIII, motu propr. « *Ci è stato* », 13 febr. 1759; S. C. Ep. et Reg., *Comen.*, 2 iun. 1593; *Panormit.*, 12 dec. 1600; *Feretran.*, 1 dec. 1645; *Romana*, a. 1837.

CAN. 546.

Dos monasterio seu religioni irrevocabiliter non acquiritur, nisi per obitum religiosae ¹.

CAN. 547.

Post religiosae professionem dos in tuto, licito ac fructifero investimento collocetur ab Antistita cum suo Consilio de consensu Ordinarii loci et Superioris regularis, si domus ab eodem dependeat; omnino autem prohibetur eam quomodolibet ante religiosae obitum impendere ne ad aedificandam quidem domum aut ad aes alienum extinguendum ².

CAN 548.

§ 1. Dotes caute et integre administrentur apud monasterium vel domum habitualis residentiae supremae Moderatricis aut Superiorissae provincialis.

§ 2. Ordinarii locorum conservandis religiosarum dotibus sedulo invigilent; et praesertim in sacra visitatione de eisdem rationem exigant ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Spoletana*, 14 febr. 1581; *Spoletana*, 18 iul. 1581; *Florentina*, 24 oct. 1581; *Ordin Carmelit.*, 26 mart. 1904; S. C. C., *Ordin. Minor. S. Franc.*, 20 mart. 1649; *Eugubina*, 26 nov. 1650; *Romana seu Narnien.*, 25 ian. 1744.

² S. C. Ep. et Reg., *Spoletan.*, 17 iul. 1574; *Fanen.*, 3 nov. 1578; *Lignien.*, 6 sept. 1593; *Veronen.*, 8 nov. 1594; *Lauden.*, 6 mart. 1596; *Eugubin.*, 15 maii 1596; *Cremon.*, 3 febr. 1597; *Lucan.*, 12 febr. 1597; *Urbereetan.*, 29 ian. 1601; *Portugallien.*, 6 iun. 1605, ad 3; *Calarit.*, 27 ian. 1645; *Senen.*, 17 febr. 1645; *Firmana*, mense iun. 1784; *Calagurit.*, 20 nov. 1818; *Assisien.*, 4 oct. 1823; *Camerin.*, 15 iun. 1830; S. C. de Religiosis, instr. 30 iul. 1909, n. XII; S. C. C., *Olomuc.*, 11 iul. 1665, ad 14; *Senogallien.*, 25 ian. 1806.

³ S. C. Ep. et Reg., *Spoletan.* 17 iul. 1574; *Eugubin.*, 15 maii 1596.

CAN. 549.

§ 1. Dos religiosae professae quavis de causa discedenti integra restituenda est absque fructibus iam maturis ¹.

§ 2. Si vero religiosa professa ad aliam religionem ex apostolico indulto vel ad aliud monasterium transeat, durante novitiatu, fructus; emissa nova professione, dos ipsa huic religioni vel monasterio debentur ².

§ 3. Haec et viris professis applicentur quoad ea bona, quorum proprietatem sibi ad normam iuris retinent.

CAN. 550.

§ 1. Religiosarum etiam exemptarum Antistita debet Ordinarium loci, duobus saltem mensibus ante, certioorem facere de proxima admissione ad novitiatum et ad professionem tum simplicem tum solemnem ³.

§ 2. Ordinarius loci vel, eo absente aut impedito, sacerdos ab eodem deputatus, adspirantis voluntatem, saltem triginta dies ante novitiatum et ante professionem, tum simplicem tum solennem, licet huic simplex praecesserit, diligenter et gratuito exploret, non tamen clausuram ingrediens, num coacta seductave sit; an sciat quid agat; et, si de pia eius ac libera voluntate plane constiterit, poterit

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Spoletan.*, 11 nov. 1578; *Assisien.*, 14 nov. 1581; *Reatin.*, 19 iun. 1601; *Comen.*, 1 dec. 1758; *Veronen.*, 20 dec. 1844, ad 4; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 13; S. C. C., *Spoletan.*, 14 mart. 1722, ad 2; *Civitatis Castell.*, 3 mart. 1792, ad 2.

² S. C. Ep. et Reg., *Baren.*, seu *Tran.*, 30 maii 1856; *Novarien.*, 14 aug. 1863; S. C. C., *Spoletan.*, 7 febr. 1722.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 17; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. C., *Brundusin.*, a. 1609.

idem Ordinarius eam ad novitiatum vel ad professionem admittere ¹.

CAN. 551.

§ 1. In monasteriis monialium novitiatus praemitti debet postulatio saltem per sex menses ².

§ 2. In aliis religionibus postulationis tempus, si in constitutionibus praescribatur, peragi debet vel in domo novitatus vel in alia religionis domo in qua disciplina secundum constitutionem accurate servetur sub speciali cura aliquis probati religiosi.

§ 3. Postulans vestem induat modestam ac diversam a veste novitiorum ³.

CAPUT II.

De novitiatu.

CAN. 552.

Novitatus incipit susceptione habitus, vel alio modo in constitutionibus praeviso ⁴.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 17; S. Pius V, const. « *Etsi mendicantium* », 16 maii 1567; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg. *Bononien.*, 10 ian. 1594; *Aquilan.*, 15 mart. 1594; *Sulmon.*, 14 mart. 1617; *Turritan.*, mense febr. 1753; S. C. de Religiosis, *Ordin. fratr. minor.*, 19 ian. 1909; S. C. C., *Lucen.*, mense mart. 1587; *Nullius*, 22 iun. 1595; *Neapolit.*, a. 1608; 9 mart. 1626; *Derthonen.*, 13 nov. 1627; *Brugen.*, 21 nov. 1627; *Hieracen.*, 10 mart. 1635; *Derthonen.*, 28 aug. 1649; *Curien.*, 10 apr. 1660; *Suessonen.*, 16 sept. 1662; *Olomuc.*, 11 iul. 1665; *Calaritan.*, 1 oct. 1667; *Hispaniar.*, 28 aug. 1683; *Papien.*, 16 mart. 1743, ad 1; *Olomucen.*, 7 iun. 1755, ad 9; 11 dec. 1758.

² S. C. de Religiosis, decr. 15 aug. 1912, n. 2. 3.

³ S. C. de Religiosis, decr. 15 aug. 1912, n. 3.

⁴ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 15; S. C. de Religiosis, decr. 15 aug. 1912, n. 3.

CAN. 553.

§ 1. Constituatur domus novitiatus ad normam constitutionum.

§ 2. Plures in eadem provincia domus, si religio in provincias divisa sit, designari nequeunt, nisi gravi de causa et cum speciali apostolico indulto.

CAN. 554.

Novitiatus peragi debet:

1.° Post completum decimum quintum aetatis annum;

2.° Per annum integrum et continuum, nisi longius tempus expresse in constitutionibus ad validitatem professionis requiratur;

3.° In domo novitiatus, ad normam can. 553 et can. 594 § 2 ¹.

CAN. 555.

§ 1. Novitiatus interrumpitur, ita ut denuo incipiendus ac perficiendus sit, si novitius, a Superiore dimissus, e domo exierit aut domum absque illius licentia deseruerit ².

¹ C. 1, C. XVII, q. 2; c. 16, X, *de regul.*, III, 31; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 15; Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., *Theatini*, 16 iul. 1632; 16 maii 1675; *Ordin. Carmel.*, 19 sept. 1686, ad 7; litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911, n. 3; decr. 3 maii 1914, n. 1: *Parisiens.*, 3 maii 1914, ad 2; S. C. C., *Lucen.*, 6 aug. 1593; *Hispalen.*, a. 1597; *Assisien.*, mense mart. 1612; *Aragon.*, 10 dec. 1633; *Melphicten.*, 2 maii 1648; *Assisien.*, 23 iun. 1663; *Romana*, 21 iul. 1663 et 8 mart. 1664; *Pragen.*, 4 iul. 1739.

² S. C. Ep. et Reg., *Minimor.*, 12 aug. 1616; *Minor. Obserr.*, 26 apr. 1619; 16 maii 1903; S. C. de Religiosis, decr. 3 maii 1914, n. 2; S. C. C., *Carthusien.*, a. 1624; *Romana*, 21 iul. 1663.

§ 2. Si novitius ultra quindecim dies etiam non continuos cum Superiorum licentia vel vi coactus extra domus septa permanserit sub Superioris obedientia, requiritur ad validitatem et satis est dies hoc modo transactos supplere; si infra quindecim dies, supplementum potest a Superioribus praescribi, sed non est ad validitatem necessarium ¹.

§ 3. Superiores hanc licentiam, nisi iusta et gravi de causa, ne impertiant ².

§ 4. Si novitius a Superioribus in aliam novitiatus domum transferatur, novitiatus non interruptitur ³.

CAN. 556.

In religionibus in quibus duae sunt sodalium classes, novitiatus pro una classe peractus pro alia non valet ⁴.

CAN. 557.

Integer novitiatus peragatur in habitu quem constitutiones pro novitiis praescribunt, nisi speciales locorum circumstantiae aliud exigant.

CAN. 558.

§ 1. Novitiorum institutioni praeficiendus est Magister, qui sit annos natus quinque saltem ac triginta, decem saltem ab annis a prima professione professus, prudentia, caritate, pietate, religionis observantia conspicuus et, si de clericali religione agatur, in sacerdotii dignitate constitutus ⁵.

§ 2. Si ob novitiorum numerum vel aliam iustam cau-

¹ S. C. de Religiosis, decr. 3 maii 1914, n. 3: *Parisien.*, 3 maii 1914, ad 1; S. C. C., *Romana*, 17 nov. 1696.

² S. C. de Religiosis, decr. 3 maii 1914, n. 3.

³ S. C. C., *Lugdunen.*, 2 iun. 1703.

⁴ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., *Imolen.*, 18 iun. 1613; *Minor. provinc. Betic.*, 14 febr. 1620.

⁵ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

sam expedire visum fuerit, Magistro novitiorum adiungatur socius, eidem immediate subiectus in iis quae ad novitiatus regimen spectant, annos natus saltem triginta, quinque saltem ab annis a prima professione professus, cum ceteris dotibus necessariis et opportunis ¹.

§ 3. Uterque ab omnibus officiis oneribusque vacare debet, quae novitiorum curam et regimen impedire valeant ².

CAN. 559.

Magister novitiorum eiusque socius eligantur ad normam constitutionum; et, si quod in iis tempus ad durationem muneris eorum praescriptum sit, eo durante, ne removeantur absque iusta gravique causa et iidem rursus eligi possunt ³.

CAN. 560.

§ 1. Uni Magistro ius est et officium consulendi novitiorum institutioni ad ipsumque unum novitiatus regimen spectat, ita ut nemini liceat in hisce se, quovis colore, immiscere, exceptis Visitoribus ac Superioribus quibus id a constitutionibus permittitur; quoad disciplinam vero universae domus Magister, perinde ac novitii, Superiori sunt obnoxii ⁴.

§ 2. Novitius potestati Magistri ac Superiorum religionis subest eisque obedire tenetur ⁵.

¹ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

² Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

³ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

⁴ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., *Comen.*, 16 mart. 1593, ad 4.

⁵ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603

CAN. 561.

Gravi obligatione tenetur Magister novitiorum omnem adhibendi diligentiam ut sui alumni in religiosa disciplina, secundum constitutiones, sedulo exerceantur, ad normam can. 565.¹.

CAN. 562.

§ 1. Sacerdotes a confessionibus deputentur novitiis perinde ac ceteris religiosis, ad normam can. 146-148 *De rebus*.

§ 2. Circa sacerdotem a confessionibus in mulierum novitiatibus servantur praescripta can. 520-527.

§ 3. In religionibus virorum :

1.° Pro novitiorum numero unus vel plures habeantur ordinarii confessarii, salvo praescripto can. 164 § 2, *De rebus*.

2.° Quater in anno detur novitiis confessarius extraordinarius, ad quem omnes accedant saltem benedictionem recepturi.

3.° Confessarii ordinarii, si agatur de religione clericali, in ipsa novitiatus domo commorentur; si de laicali, saltem frequenter ad domum novitiatus accedant, novitiorum confessiones audituri.

4.° Praeter confessarios ordinarios, designentur aliqui confessarii, quos novitii in casibus particularibus adire libere possint, nec Magister acgre id se ferre demonstret.

CAN. 563.

Intra annum novitiatus Magister, ad normam constitutionum, de agendi ratione singulorum alumnorum relationem Capitulo vel Superiori maiori exhibeat.

¹ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

CAN. 564.

Novitiatus ab ea parte domus, in qua degunt professi, sit, quantum fieri potest, segregatus ita ut, absque speciali causa ac Superioris vel Magistri licentia, novitii nullam habeant communicationem cum professis, neque hi cum novitiis ¹.

CAN. 565.

§ 1. Annus novitiatus debet sub disciplina Magistri hoc habere propositum, ut informetur alumni animus studio regulae et constitutionum, piis meditationibus assiduâque prece, iis perdiscendis quae ad vota et ad virtutes pertinent, exercitationibus opportunis ad vitiorum semina radicitus extirpanda, ad compescendos animi motus, ad virtutes acquirendas ².

§ 2. Conversi praeterea, ad normam can. 511 § 2, n. 2, diligenter in christiana doctrina instituantur, speciali collatione ad eos habita saltem semel in hebdomada ³.

§ 3. Anno novitiatus ne destinentur novitii concionibus habendis aut audiendis confessionibus aut exterioribus religionis muniis neve dedita opera studiis vacent litterarum, scientiarum aut artium; conversi autem in ipsa religiosa domo eatenus tantum fungi possunt officiis fratrum conversorum, (non tamen uti primarii officiales), quatenus ab exercitiis novitiorum non praepediantur ⁴.

¹ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. Ep. et Reg., *Florent.*, 30 maii 1626.

² Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911.

³ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911.

⁴ S. C. de Religiosis, decr. 27 aug. 1910.

CAN. 566.

§ 1. Novitii privilegiis omnibus ac spiritualibus gratiis religioni concessis gaudent, nisi aliud expresse constet ¹.

§ 2. Ad ordines, durante novitiatu, ne promoveantur ².

CAN. 567.

In novitiatus decursu, si suis beneficiis vel bonis quovis modo novitius renuntiaverit eademve obligaverit, renuntiatio vel obligatio non solum illicita, sed ipso iure irrita est ³.

CAN. 568.

§ 1. Ante professionem novitius debet, ad totum tempus quo simplicibus votis adstringetur, bonorum suorum administrationem cedere cui maluerit et, nisi constitutiones aliter ferant, de eorundem redditibus libere disponere, qui tamen cumulari nequeunt ⁴.

§ 2. Ea cessio ac dispositio, si praetermissa fuerit ob defectum bonorum et haec postea supervenerint, aut si facta fuerit et postea alia bona quovis titulo obvenierint, fiat aut iteretur secundum normas supra statutas, non obstante simplici professione emissa ⁵.

§ 3. Post emissam professionem simplicem facta cessio ac dispositio potest mutari non quidem proprio arbitrio, nisi constitutiones id sinant, sed cum supremi Moderatoris

¹ C. 21, *de sent. excomm.*, V, 11, in VI°.

² S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 1.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 14 ian. 1747; S. C. C., *Venetiar.*, a. 1601; *Licien.*, 6 dec. 1642.

⁴ Bened. XIV, const., « *Ex quo* », 14 ian. 1747; S. C. Ep. et Reg., 1 aug. 1862; 21 nov. 1902; 25 aug. 1903.

⁵ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 11.

licentia, dummodo mutatio, saltem quoad notabilem bonorum vel reddituum partem, non fiat in favorem religionis; per discessum autem a religione habere vim desinit.

CAN. 569.

§ 1. Nisi pro alimentis et habitu religioso in constitutionibus vel expressa conventionione in novitiatu ineundo aliquid solvendum caveatur, nihil pro impensis novitiatus exigi potest ¹.

§ 2. Quae adspirans attulerit et usu consumpta non fuerint, si e religione, non emissa professione, egrediatur, ei restituantur ².

CAN. 570.

§ 1. Novitiatus tempore, novitius potest religionem libere deserere, aut a Superioribus vel a Capitulo, secundum constitutiones, quavis iusta de causa dimitti, quin Superior vel Capitulum teneatur dimissionis causam dimisso patefacere ³.

§ 2. Exacto novitiatu, si iudicetur idoneus, novitius ad professionem admittatur; secus dimittatur; si dubium

¹ C. 2, 3, C. I, q. 2; c. 2, X, *de statu mon.*, III, 35; c. 8, 19, 25, 30, 40, X, *de simon.*, V, 3; c. 1, *de simon.*, V, 1, in Extravag. com; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., *Carmelitar.*, 11 dec. 1789; *Ordin. Minor.*, 30 mart. 1838; S. C. C., *Belgii*, 18 sept. 1683; *Bononien.*, 14 apr. 1725.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; S. C. C., *Nullius*, 15 iul. 1645.

³ C. 20, 21, 23, X, *de regul.*, III, 31; c. 2, *de regul.*, III, 14, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

supersit sitne idoneus, potest a Superioribus maioribus probationis tempus, non tamen ultra sex menses, prorogari ¹.

§ 3. Votis nuncupandis spiritualia exercitia novitius praemittat per octo saltem solidos dies ².

CAPUT III.

De professione religiosa.

CAN. 571.

In quolibet Ordine regulari sive virorum sive mulierum, post novitiatum, votis solemnibus praemittenda est, salvo praescripto can. 634, votorum simplicium professio rescindibilis ex parte religionis ad normam can. 572 ³.

CAN. 572.

§ 1. Salvis constitutionibus vel indultis a Sede Apostolica probatis vel concessis, quorum vi professio solemnitis vel serius emittitur vel non ab omnibus, religiosus, vicesimum primum aetatis annum, aut, si agatur de conversis, tricesimum egressus, post triennium a simplici professione de qua in can. 571, aut, si de conversis agatur, post sexennium, ad pro-

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., *Interamnen.*, 21 mart., 1589; *Sulmon.*, 12 oct. 1592; *Neapol.*, 19 iul. 1647; *Ord. Aug. Excalc.*, 12 ian. 1731, ad 2; *Congr. Olic.*, 12 iul. 1793; litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; S. C. C., *Fanen.*, a. 1586; *Nulius*, mense iun. 1597; *Bononien.*, 9 apr. 1644; *Mediolan.*, 12 iun. 1773.

² S. C. Ep. et Reg., encycl. 9 oct. 1682; litt. 30 sept. 1864, n. 3.

³ Pius IX, const. « *Ad universalis* », 7 febr. 1862; S. C. Ep. et Reg., litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; declar. 12 iun. 1858, n. 1; 20 ian. 1860, ad 3; 25 ian. 1861; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 1, 5; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911, n. 4; decr. 3 maii 1914, n. 1.

fessionem solemnem admittatur, si dignus repertus fuerit; secus dimittatur ¹.

§ 2. Etiam ante expletum triennium vel sexennium religiosus dimitti potest, si dignus non habeatur, qui vota solemnia nuncupet; item Superior maior, iustis de causis, potest professionem solemnem differre, non tamen ultra aliud triennium ².

§ 3. Professum dimittere potest supremus Moderator vel Abbas cum consensu sui cuiusque Consilii vel Capituli per secreta suffragia manifestato; in religione autem mulierum Ordinarius loci vel, si monasterium sit regularibus obnoxium, Superior regularis, monasterii Antistita cum suo Consilio fidem de causis scripto faciente ³.

§ 4. Firmo praescripto can. 647, Superiores, graviter eorum onerata conscientia, religiosum dimittere nequeunt, nisi servatis quae sequuntur:

1.° Causae dimissionis debent esse graves, licet non culpabiles.

2.° Possunt se habere sive ex parte religionis sive ex parte religiosi. Defectus spiritus religiosi est sufficiens dimissionis causa, non vero infirma valetudo, nisi certo constet eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam.

3.° Licet Superiori dimittenti certae esse debeant, non

¹ Pius IX, const. « *Ad universalis* », 7 febr. 1862; S. C. Ep. et Reg., litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; 20 ian. 1860, ad 3; litt. 30 sept. 1864, n. 3; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 2; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911, n. 4, 5; decr. 3 maii 1914, n. 1.

² Pius IX, const. « *Ad universalis* », 7 febr. 1862; S. C. Ep. et Reg., litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 4; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911, n. VIII.

³ S. C. Ep. et Reg., declar. 12 iun. 1858, n. 4.

est tamen necesse ut formali iudicio comprobentur. At religioso semper manifestari debent, data eidem plena respondendi licentia; eiusque responsiones Superiori dimittenti fideliter submittantur.

4.º Contra dimissionis decretum est religioso facultas recurrendi ad Sedem Apostolicam; et pendente recursu, dimissio nullum habet iuridicum effectum ¹.

CAN. 573.

§ 1. In Congregationibus religiosis iuris pontificii in quibus statim a novitiatu vota perpetua emittuntur, nec non in illis mulierum religionibus quarum vota ex instituto sunt solemnia, sed pro aliquibus locis ex Apostolicae Sedis praescripto sunt simplicia, Superiores de quibus in can. 572 § 3, professum, durante a professione triennio, dimittere possunt ad normam cit. 572 § 4 ².

§ 2. Superiores possunt hoc tempus protrahere non tamen ultra aliud triennium.

§ 3. Transacto hoc tempore, professus, nisi dimissus fuerit, rursus religiosam emittat professionem; post quam iam dimitti nequit, nisi servatis normis praescriptis in can. 646-672.

CAN. 574.

Dimissus ad normam can. 572, 573 ipso facto solvitur ab omnibus votis religiosis, salvo oneribus ordini maiori adnexis, si sit in sacris ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Capucinar.*, 10 mart. 1650; declar. 12 iun. 1858, n. 5; 13 maii 1904.

² Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

³ S. C. Ep. et Reg., declar. 12 iun. 1858, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 1 ian. 1911, n. VIII.

CAN. 575.

§ 1. Ad valorem cuiusvis religiosae professionis requiritur:

1.º Ut qui eam emittere debet, legitimam aetatem habeat.

2.º Ut ad professionem a legitimo Superiore fuerit admissus.

3.º Ut praecesserit novitiatus ad normam can. 554.

4.º Ut professio absque vi vel metu gravi aut dolo emittatur.

5.º Ut sit expressa.

6.º Ut emissa sit coram legitima auctoritate ad normam constitutionum ¹.

§ 2. Ad valorem vero professionis sollemnis aut simplicis perpetuae et ex utraque parte absolutae necesse praeterea

¹ C. 1, C. XVII, q. 2; c. 8, 9, C. XX, q. 1; c. 1, X, *de his quae vi*, I, 40; c. 15, 16, X, *de regul.*, III, 31; c. 4, X, *qui clerici*, IV, 6; c. 2, *de regul.*, III, 14, in VI; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 15, 19; S. C. Ep. et Reg., litt. encycl. « *Neminem latet* », 19 mart. 1857; declar. 12 iun. 1858, n. 11; 6 febr. 1874; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 1, 2; S. C. de Religiosis, decr. 3 maii 1914, n. 1; S. C. C., *Cracorien.*, a. 1597; *Melit.*, a. 1608; *Ord. S. Franc.*, 20 mart. 1649; *Venet.*, 28 nov. 1665; *Spoletana*, 10 maii 1666; *Lucana*, 16 nov. 1669; *Tholosan.*, 23 iul. 1707; *Asten.*, 24 aug. 1709; 15 mart., 5 iul. et 20 sept. 1710; *Mantuan.*, 27 febr. 1717; *Sicula*, 16 dec. 1719; *Sagon.*, 13 apr. 1720; 22 nov. 1721; *Spoletan.*, 14 mart. 1722, ad 1; *Cusent.*, 3 sept. 1729; *Nucerin.*, 10 sept. 1735; *Taurin.*, 4 aug. 1736; *Toletan.*, 27 sept. 1738; *Ulyssipon. Orient.*, 17 dec. 1740; *Hispalen.*, 28 ian. 1747; *Mediolanen.*, 13 sept. 1755; *Lycien.*, 21 maii 1757; *Nolan.*, 23 apr. 1763; *Camerin.*, 27 febr. 1768; *Pisaur.*, 7 iul. 1781; *Ampurien.*, 21 apr. 1787.

est ut praecesserit professio simplex, de qua in can. 572, 573 ¹.

CAN. 576.

§ 1. In emittenda professione religiosa servetur praescriptus in constitutionibus ritus ².

§ 2. Documentum emissae professionis, ab ipso professore et saltem ab eo coram quo professio emissae est, subscriptum, servetur in tabulario religionis ³.

CAN. 577.

§ 1. In Congregationibus in quibus temporaria vota nuncupantur, elapso tempore ad quod sunt nuncupata, renovationi votorum nulla est interponenda mora.

§ 2. Superioribus tamen facultas est permittendi ut renovatio votorum temporariorum per aliquod tempus, non tamen ultra mensem, anticipetur.

CAN. 578.

Professi a votis simplicibus de quibus in can. 572, 573 :

1.º Fruuntur iisdem indulgentiis, privilegiis et spiritualibus gratiis, quibus gaudent professi a votis solemnibus aut professi a votis simplicibus perpetuis et ex utraque parte absolutis; et si morte praeveniantur, ad eadem respective suffragia ius habent.

2.º Eadem obligatione tenentur observandi regulas et constitutiones; sed, ubi viget chori obligatio, divini officii

¹ Pius IX, const. « *Ad universalis* », 7 febr. 1862; S. C. Ep. et Reg., 20 ian. 1860, ad 3; litt. 2 sept. 1864, n. 3; 6 febr. 1874; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 2; S. C. de Religiosis, decr. 3 maii 1914, n. 1.

² S. C. Ep. et Reg., 28 iul. 1902, ad 1; 15 ian. 1903, ad 2; S. R. C., decr. gen. 27 aug. 1894.

³ Clem. VIII, const. « *Cum ad regularem* », 19 mart. 1603.

privatim recitandi lege non obstringuntur, nisi sint in sacris constituti.

3.º Nisi aliud in constitutionibus caveatur, voce activa et passiva carent; tempus autem in constitutionibus praescriptum ad fruendum voce activa et passiva a prima professione computatur ¹.

CAN. 579.

Simplex professio actus votis contrarios reddit illicitos, sed non invalidos, nisi aliter expresse cautum fuerit; professio autem solemnisis, si sint irritabiles, etiam invalidos ².

CAN. 580.

§ 1. Quilibet professus a votis simplicibus, nisi aliud in constitutionibus cautum sit, conservat proprietatem bonorum suorum et capacitatem alia bona acquirendi, salvis quae in can. 568 praescripta sunt ³.

§ 2. Quidquid autem industria sua vel intuitu religionis acquirit, religioni acquirit ad normam constitutionum ⁴.

CAN. 581.

§ 1. Professo a votis simplicibus sive temporariis sive perpetuis in Congregationibus religiosis non licet per actum inter vivos dominium bonorum suorum, titulo gratioso, abdicare, nisi constitutiones aliter expresse statuunt.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Cenomanen.*, 19 apr. 1844; declar. 12 iun. 1858, n. 6, 8, 10; 6 aug. 1858, ad 1. 2: 7 febr. 1862, ad 1; litt. 30 sept. 1864, n. 3; 16 ian. 1891; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 6, 7, 8; 28 iul. 1902, ad 3; 20 maii 1904.

² C. 3, 6, 7, X, *qui clerici*, IV, 6.

³ S. C. Ep. et Reg., declar. 12 iun. 1858, n. 9; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 11.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Nullius Mercatell.*, 24 iun. 1579; *Novar.*, 26 iul. 1580; *Hispan.*, 22 ian. 1591; *Messan.*, 1 mart. 1595; *Camerin.*, 28 apr. 1599; *Merced.*, 2 ian. 1601; *Lycien.*, 11 maii 1635; *Florent.*, 14 febr. 1845, ad 3; S. C. de Religiosis, 13 iul. 1913; S. C. C., *Liman.*, mense febr. 1586.

§ 2. Emissa professione et salvo contrario constitutum praescripto, sive ad faciendum sive ad mutandum testamentum, Sanctae Sedis licentia requiritur; ubi autem res urgeat nec suppetat tempus ad eam recurrendi, requiritur et satis est licentia Superioris majoris aut, si nec ille adiri possit, localis.

CAN. 582.

§ 1. Professus a votis simplicibus in Ordine regulari antea nequit valide, sed infra sexaginta dies ante professionem solemnem, salvis peculiaribus indultis a Sancta Sede concessis, debet omnibus bonis quae actu habet, cui maluerit, sub conditione secuturae professionis, renunciare ¹.

§ 2. Sequuta professione, ea omnia statim fiant, quae necessaria sunt ut renunciatio etiam iure civili effectum consequatur ².

CAN. 583.

Post solemnem professionem, salvis pariter peculiaribus Apostolicae Sedis indultis:

1.° Omnia bona quae quovis modo obveniunt regulari, cedunt Ordini vel provinciae vel domui secundum constitutiones, si ordo vel provincia vel domus sit capax possidendi in communi et, ubi de haereditatibus agatur, succedendi professis, eorum ratione seu nomine.

2.° In Ordine vero incapaci bona acquiruntur Sanctae Sedi in proprietatem, nisi hanc sibi vel aliis reserverint ipsi dantes ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 16; S. C. Ep. et Reg., 1 aug. 1862; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 11.

² S. C. Ep. et Reg., 16 sept. 1885.

³ C. 11, C. XII, q. 1; c. 7, C. XIX, q. 3; c. 8, X, *de probation.*, II, 19; c. 6, X, *de statu monach.*, III, 35; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2;

CAN. 584.

Professione tum solemnī apud regulares tum simplicī perpetua et ex utraque parte absoluta in Congregationibus religiosīs emissa, vacant eo ipso quaelibet beneficia; alia qualibet professione beneficia paroecialia vacant post annum, cetera post triennium a prima professione ¹.

CAN. 585.

§ 1. Amittunt ipso iure propriam quam in saeculo habuerint dioecesim:

1.º Professus a votis solemnibus;

2.º Professus a votis simplicibus perpetuis et ex utraque parte absolutis in Congregationibus religiosīs iuris pontificii;

3.º Professus a votis etiam temporariis qui sive ex constitutionibus propriae religionis sive ex indulto pontificio ordinatus fuerit in sacris cum dimissoriis Superiorum litteris sine Ordinarii sui consensu.

§ 2. Ante primam in sacris ordinationem promovendus de huius canonis praescripto doceatur.

CAN. 586.

§ 1. Professio religiosa irrita ob impedimentum externum non convalescit per subsequentes actus, sed opus est ut a Sede Apostolica sanetur, vel denuo, cognita nullitate et impedimento sublato, legitime emittatur.

Clem. VIII, const. « *Nullus* », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., *Bononien.*, 29 nov. 1619; *Florent.*, 14 febr. 1845, ad 1, 2; *Velitern. et Alban.*, 11 mart. 1853; S. C. de Religiosis, 13 iul. 1913; S. C. de Prop. Fide, instr. 4 febr. 1895.

¹ C. 4, *de regul.*, III, 14, in VI°; Bened. XIV, const. « *Ex quo* », 14 ian. 1747; S. C. Ep. et Reg., 25 aug. 1903.

§ 2. Si tamen irrita fuerit ob consensus defectum mere internum, hoc praestito, convalescit, dummodo ex parte religionis consensus non fuerit revocatus ¹.

§ 3. Si contra validitatem professionis religiosae gravia sint argumenta et religiosus renuat ad cautelam sive professionem renovare sive eiusdem sanationem petere, res ad Sedem Apostolicam deferatur.

TITULUS XII.

De ratione studiorum in religionibus clericalibus.

CAN. 587.

§ 1. Quaelibet clericalis religio habeat studiorum sedes a Capitulo generali vel a Superioribus, ad normam constitutionum, approbatas.

§ 2. Si religio aut provincia studiorum domus rite instructas habere nequeat, aut si quas habet adire, Superiorum iudicio, difficile sit, religiosi alumni mittantur vel ad recte ordinatam studiorum sedem alterius provinciae aut religionis, vel ad scholas seminarii episcopalis, vel ad publicum catholicum athenaeum, servato, si eisdem abeundum sit procul, praescripto can. 602 § 3.

CAN. 588.

Studentes religiosi, in inferioribus disciplinis rite instructi, in philosophiae studia saltem per biennium et sacrae theologiae saltem per quadriennium, vestigiis D. Thomae praesertim inhaerentes, diligenter incumbant, ad normam constitutionum propriae religionis et instructionum Apostolicae Sedis.

¹ C. 1, X, *de his quae vi*, I, 40; c. 15, X, *de regular.*, III, 31.

CAN. 589.

Studiorum tempore magistris et alumnis officia ne imponentur quae a studio eos avocent vel scholam quomodo libet impendant; Superiores autem maiores et in casibus particularibus Superiores quoque locales possunt pro sua prudentia eos a nonnullis communitatis actibus, etiam a choro, praesertim nocturnis horis, eximere, quoties id studiis excolendis necessarium videatur, ne bona studentium valetudo periclitetur.

CAN. 590.

Religiosi sacerdotes, iis tantum exceptis qui a Superioribus maioribus gravem ob causam fuerint exempti, aut qui vel sacram theologiam, vel philosophiam scholasticam, vel ius canonicum doceant, post absolutum studiorum curriculum, quotannis saltem per quinquennium, a doctis gravibusque patribus examinentur in variis doctrinae sacrae disciplinis antea opportune designatis.

CAN. 591.

In qualibet saltem formata domo, ad minus semel in mense, habeatur solutio casus moralis et liturgici, cui, si Superior opportunum existimaverit, addi potest sermo de re dogmatica coniunctisve doctrinis; et omnes clerici professi qui in domo degunt, assistere tenentur, nisi aliud in constitutionibus caveatur ¹.

¹ Clem. VIII, const. « Nullus », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., 8 nov. 1752.

TITULUS XIII.

De obligationibus et privilegiis religiosorum.

CAPUT I.

De obligationibus.

CAN. 592.

Obligationibus communibus clericorum, de quibus in can. 124 et sequ., etiam religiosi omnes tenentur, nisi ex contextu sermonis vel ex rei natura aliud constet.

CAN. 593.

Omnes et singuli religiosi, Superiores aequae ac subditi, debent, non solum quae nuncuparunt vota fideliter integreque servare, sed etiam secundum regulas et constitutiones propriae religionis vitam componere atque ita ad perfectionem sui status contendere ¹.

CAN. 594.

§ 1. In quavis religione vita communis, ubi vigeat, accurate servetur etiam in iis quae ad victum, ad vestitum et ad suppellectilem pertinent; ubi nondum vigeat, a Superioribus prudenter et efficaciter introducatur ².

§ 2. Novitii ac studentes ne recipiantur, nisi in novitiatus ac studiorum domus in quibus vigeat perfecta vita com-

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 1.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2; Clem. VIII, const. « *Nullus* », 25 iul. 1599; Urbanus VIII, const. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. Ep. et Reg., *Pacten.*, 22 dec. 1579; *Messanen.*, 1 mart. 1595; decr. 22 aug. 1814, n. 10; declar. 1 oct. 1852.

munis; secus novitiatus irritus est et studentes ad ordines promoveri nequeunt ¹.

§ 3. Quidquid a religiosis, etiam a Superioribus, acquiritur ad normam can. 580 § 2 et can. 583, bonis domus, provinciae vel religionis admisceatur et pecunia omnis ceterique valores in capsula communi deponantur ².

§ 4. Religiosorum suppellex paupertati conveniat quam professi sunt ³.

CAN. 595.

Religiosi omnes proprium suae religionis habitum deferant tum intra tum extra domum, nisi gravis causa excuset, iudicio Superioris maioris aut, urgente necessitate, etiam localis ⁴.

CAN. 596.

§ 1. In religionibus sive virorum sive mulierum, quibus est chori obligatio, in singulis domibus ubi quatuor saltem sint religiosi choro obligati et actu legitime non impediti, debet ad normam constitutionum quotidie divinum officium communiter persolvi et Missa officio diei respondens

¹ S. C. Ep. et Reg., decr. 22 apr. 1851.

² C. 11, C. XII, q. 1; c. 2, 6, X, *de statu monach.*, III, 35; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2; Clem. VIII, const. « Nullus », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., *Mercatell.*, 24 iun. 1579; *Hispan.*, 22 ian. 1591; *Messanen.*, 1 mart. 1595; *Merced.*, 2 ian. 1601; decr. 22 aug. 1814, n. 10; S. C. C., *Vallisolet.*, a. 1586 et a. 1601; *Bononien.*, 3 iul. 1734.

³ C. 1, *de statu mon.*, III, 10, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 2; Clem. VIII, const. « Nullus », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., *Neapolitan.*, 16 nov. 1629, ad 5-8.

⁴ C. 2, *de clericis*, III, 24, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 19.

iuxta rubricas celebrari, nisi constitutiones ad chorum obligent etiam in minori numero ¹.

§ 2. In eisdem religionibus sive virorum sive mulierum, solemniter professi qui choro non adstiterunt, debent, exceptis conversis, horas canonicas privatim recitare ².

CAN. 597.

§ 1. Curent Superiores ut omnes religiosi :

1.° Quotannis spiritualibus exercitiis vacent.

2.° Legitime non impediti quotidie sacro intersint, nisi agatur de sacerdotibus qui sacrum peragant, orationi mentali vacent, et in alia pietatis officia, quae a propriis constitutionibus praescripta sint, sedulo incumbant.

3.° Ad poenitentiae sacramentum semel saltem in hebdomada accedant ³.

§ 2. Superiores suos inter subditos promoveant frequentem, etiam quotidianam, sanctissimi Corporis Christi receptionem, servatis servandis; frequens autem aut quotidianus accessus ad SS. Eucharistiam religiosi rite dispositis libere pateat ⁴.

§ 3. Si autem post ultimam sacramentalem confessionem subditus communitati gravi scandalo fuerit aut gravem et externam culpam patriverit, donec ad poenitentiae sacramentum denuo accesserit, Superior potest sacram communionem eidem interdicare ⁵.

¹ C. 1, de celebr. miss., III, 14, in Clem.; S. Pius V, const. « *Quod a nobis* », 7 iul. 1568; S. C. Ep. et Reg., *Cenomanen.*, 19 apr. 1844.

² S. C. Ep. et Reg., 6 aug. 1858, ad 1; 24 mart. 1882; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 7; 28 iul. 1902, ad 3.

³ Clem. VIII, const. « *Nullus* », 25 iul. 1599; S. C. Ep. et Reg., encycl. 9 oct. 1682.

⁴ S. C. C., decr. « *Sacra Tridentina Synodus* », 20 dec. 1905, n. 7.

⁵ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 5.

§ 4. Si quae sint religiones vōtorum sive solemnium sive simplicium, quarum in regulis aut constitutionibus vel etiam kalendariis, communionēs aliquibus diebus affixae aut iussae reperiantur, hae normae vim dumtaxat directivam habent ¹.

CAN. 598.

Quilibet religiosus, libere nullique obnoxius inspectioni, potest litteras mittere ad Sanctam Sedem eiusque in natione Legatum, ad Cardinalem protectorem, ad suae religionis Superiores maiores, ad Superiorem domus forte absentem, tandem, si agatur de mulieribus, ad Superiores maiores Ordinis vel Congregationis, aut ad Ordinarium loci, quibus subiectae sunt; et ab istis omnibus praedicti religiosi, viri aut mulieres, litteras item recipere.

CAN. 599.

§ 1. In domibus regularium sive virorum sive mulierum canonice constitutis, etiam non formatis, servetur clausura papalis ².

§ 2. Lege clausurae papalis afficitur tota domus quam communitas regularis inhabitat cum hortis et viridariis accessui religiosorum reservatis, excluso, praeter publicum templum cum continente sacrario, etiam hospitio pro ad-

¹ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Quemadmodum* », 17 dec. 1890, n. 6; 17 aug. 1891, ad ult.; S. C. C., decr. « *Sacra Tridentina Synodus* », 20 dec. 1905, n. 8.

² C. 11, C. XVI, q. 1; c. 7, X, *de off. ord.*, I, 31; c. un., *de statu regul.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Circa pastoralis* », 29 maii 1566; Gregor. XIII, const. « *Deo sacris* », 30 dec. 1572; Clem. VIII, const. « *Nullus* », 25 iul. 1599; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; S. C. Ep. et Reg., *Cap-pucc.*, 18 apr. 1605, ad 1, 2, 5; S. C. de Prop. Fide. 26 aug. 1780; 5 mart. 1787.

venis, si adsit, et collocatorio, quod, quantum fieri potest, prope ianuam domus constitui debet ¹.

§ 3. Partes clausurae legi obnoxiae patenter indicentur; Superioris vero maioris vel Capituli generalis iuxta constitutiones, aut, si agatur de monasterio monialium, Episcopi erit clausurae limites accurate definire aut legitimis de causis mutare.

§ 4. Eximuntur a lege non ingrediendi claustra viro-
rum pariter ac mulierum Sanctae Romanae Ecclesiae Patres
Cardinales et qui supremum actu tenent populorum prin-
cipatum, eorumque uxores cum comitatu.

CAN. 600.

§ 1. Intra regularium virorum clausuram ne admittan-
tur mulieres cuiusvis aetatis, generis aut conditionis sub
quovis praetextu, salvo praescripto can. 599, § 4 ².

§ 2. Sedulo etiam caveat Superior ne, alienis invisenti-
bus, inutili collocutione disciplina regularis perturbetur.

CAN. 601.

§ 1. Si domus regularium virorum adnexum habeat con-
victum pro alumnis internis vel alia opera religionis pro-

¹ S. C. Ep. et Reg., *S. Dominic.*, 24 apr. 1582; *Capuan.*, 9 ian. 1595; *Arben.*, 3 iun. 1606; *Aretin.*, 8 aug. 1614; S. C. C., *Ferentin.*, 5 apr. 1794 et 20 febr. 1796.

² C. 20, 21, 22, C. XVIII, q. 2; S. Pius V, const. « *Regularium* », 24 oct. 1566; const. « *Decet* », 16 iul. 1570; Greg. XIII, const. « *Ubi gratiae* », 13 iun. 1575; Bened. XIV, const. « *Regularis* », 3 ian. 1742; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., *Narnien.*, 21 apr. 1577; *Faventin.*, 24 ian. 1595; *Caven.*, 22 febr. 1595, ad 3; *Capucc.*, 18 apr. 1605, ad 4; S. C. de Religiosis, 29 dec. 1909; S. R. C., *Oriol.*, 11 iun. 1629; *Urbis et Orbis Regular.*, 5 iul. 1631; *Sulmon.*, 24 nov. 1635; *Cusentin.*, 10 dec. 1667.

pria, separata saltem aedis pars, si fieri possit, religiosorum habitationi reservetur, clausurae legi subiecta.

§ 2. Etiam in loca extra clausuram alumnis externis aut internis vel operibus religionis propriis reservata, personae alterius sexus, nisi aequa de causa et Superioris licentia, ne admittantur.

CAN. 602.

§ 1. Curent Superiores regulares ut accurate observentur quae sive circa egressum subditorum e claustris sive circa excipiendos vel adeundos extraneos, in propriis constitutionibus praescripta sunt.

§ 2. Superioribus fas non est, salvo praescriptis in can. 610-612, permittere ut subditi extra domum propriae religionis degant, nisi gravi et iusta de causa atque ad tempus quo fieri potest brevius secundum constitutiones; ad absentiam vero quae sex menses excedat, semper Apostolicae Sedis venia requiritur ¹.

§ 3. Religiosis, qui studiorum causa longe e propria domo mittuntur, non licet in privatis domibus habitare, sed opus est ut in aliquam suae religionis domum se recipiant, vel, si id fieri non possit, apud religiosum aliquod institutum virorum, vel Seminarium aliamve piam domum, cui sacri ordinis viri praesint, quaeque ab ecclesiastica auctoritate approbata sit ².

CAN. 603.

Intra monialium clausuram nemo, cuiusvis generis, conditionis, sexus, aetatis, admittatur absque Sanctae Sedis licentia, salvo iis quae sequuntur:

1.º Ordinario loci aut Superiori regulari, monasterium monialium visitantibus ad normam can. 515, vel aliis Vi-

¹ Clem. VIII, const. « Nullus », 25 iul. 1599.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 4.

sitatoribus ab ipsis delegatis licet clausuram ingredi dumtaxat inspectionis causa, cautoque ut duo saltem clerici vel religiosi viri maturae aetatis eos comitentur.

2.º Confessarius vel qui eius vices gerit, potest, cum debitis cautelis, ingredi clausuram ad ministranda sacramenta infirmis aut ad assistendum morientibus.

3.º Licet Antistitae intra claustra recipere eos de quibus in can. 599 § 4.

4.º Eadem Antistita potest, adhibitis debitis cautelis, ingressum permittere medicis, chirurgis, aliisque quorum opera sit necessaria, impetrata prius approbatione ab Ordinario loci vel ab Ordinario simul et Superiore regulari, si monasterium sit exemptum; si vero necessitas urgeat nec tempus suppetat approbationem petendi, haec iure praesumitur ¹.

¹ C. 8, X, de *rita et honest. clericor.*, III, 1; c. un., de *stat. regul.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, de *regul.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Circa pastoralis* », 29 maii 1566; const. « *Decori* », 1 febr. 1570; Gregor. XIII, const. « *Ubi gratiae* », 13 iun. 1575; const. « *Dubiis* », 23 dec. 1581; Paulus V, const. « *Facultatum* », 1 sept. 1608; const. « *Monialium* », 10 iul. 1612; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Alexand. VII, const. « *Felici* », 20 oct. 1664; Bened. XIV, const. « *Cum sacrarum* », 1 iun. 1741; const. « *Salutare* », 3 ian. 1742; const. « *Per binas* », 24 ian. 1747; const. « *Gravissimo* », 31 oct. 1749; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., *Ausculan.*, 1 mart. 1580; *Camerin.*, a. 1581, ad 2; *Lucan.*, 29 mart. 1589; *Mantuan.*, 9 iun. 1591; *Ulyssipon.*, 23 aug. 1593; *Torcell.*, 16 maii 1594; *Ferrarien.*, 13 iun. 1594; decr. gen. 24 aug. 1594; *Regien.*, 21 iun. 1595; *Aretin.*, 4 sept. 1596; *Nolan.*, 5 nov. 1596; *Ianuen.*, 1 dec. 1599; *Cracov.*, 23 apr. 1616; *Neapol.*, 10 iun. 1616; *Mediolanen.*, 19 ian. 1618; *Caietan.*, 5 febr. 1627; *Vicontin.*, 16 febr. 1627; *Senogall.*, 15 ian. 1638; *Poloniae*, 20 apr. 1646; *Tranen.*, mense ian. 1714; 16 iul. 1884, ad 1; S. C. de Religiosis, 1 sept. 1912; S. C. C., *Carthagin.*, mense maii 1586; *Liman.*, mense febr. 1586;

CAN. 604.

§ 1. Nemini monialium liceat post professionem exire e monasterio, etiam ad breve tempus, quovis praetextu, sine speciali Sanctae Sedis indulto, excepto casu imminentis periculi mortis vel alius gravissimi mali ¹.

§ 2. Hoc periculum, si tempus suppetat, scripto recognoscendum est a loci Ordinario, et, si agatur de monialibus exemptis, etiam a Superiore regulari ².

CAN. 605.

Clausura monasterii monialium ita circumsepta esse debet ut, quoad fieri potest, nullus sit in eam prospectus externarum personarum ³.

Regien., mense mart. 1608; *Cirit Reg.*, mense maii 1617; *Regien.*, a. 1624; *Gienncn.*, a. 1625; *Liman.*, 12 aug. 1628; *Cathacen.*, 17 nov. 1629; *Regien.*, 9 nov. 1630; *Ianuen.*, 10 maii 1631; *Sabin.*, 3 iul. 1632; 9 iul. 1632; *Colimbr.*, 26 mart. 1640; *Catanien.*, 22 febr. 1641; *Curien.*, 10 apr. 1660; *Nullius*, 2 apr. 1661; *Florent.*, 29 iul. 1684; *Salisburg.*, 10 ian. 1711; *Licien.*, 22 sept. 1742, ad 4, 5, 6; *Papien.*, 16 mart. 1743, ad 4, 5, 6, 7, 8; *Arimin.*, 27 ian., 1748, ad 1, 2, 3, 5, 6, 8; *Conversan.*, 8 maii 1751, ad 7-9, 17-22.

¹ C. un., *de stat. regul.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Decori* », 1 febr. 1570; Gregor. XIII, const. « *Deo sacris* », 30 dec. 1572; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 22 dec. 1880, ad 3; S. C. Ep. et Reg., *Perusin.*, 10 apr. 1573; *Squillac.*, 2 mart. 1575; *Assisien.*, 3 nov. 1578; *Aliphan.*, 12 mart. 1591; *Nolan.*, 30 sept. 1591; *Tolosan.*, 9 nov. 1592; *Collen.*, 3 nov. 1593; *Tropien.*, 22 iul. 1596; *Leodien.*, 18 iun. 1627; *Gandav.*, 13 iun. 1636; *Avenion.*, mense sept. 1720; 16 iul. 1884, ad 2, 3; S. C. C., *Olmuc.*, 11 iul. 1665.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Decori* », 1 febr. 1570; S. C. C., *Gerunden.*, 18 nov. 1713.

³ S. C. Ep. et Reg., *Reatin.*, 6 nov. 1577; *Neocastren.*, 16 aug. 1594; S. C. C., *Urbinen.*, 10 mart. 1663.

CAN. 606.

Extra tempora in constitutionibus praevisa, Antistita licentiam colloquendi ad crates ne concedat, nisi iusta de causa; sedulo autem invigilet ne per frequentem collocutionem spiritus religiosus detrimentum patiatur.

CAN. 607.

§ 1. Clausura monialium, etsi regularibus subiectarum, sub vigilantia est Ordinarii loci, qui potest delinquentes, regularibus non exceptis, poenis quoque ac censuris corrigere et coercere ¹.

§ 2. Etiam Superiori regulari custodia clausurae monialium sibi subiectarum commissa est, qui contravenientes moniales aut alios suos subditos censuris quoque punire potest ².

CAN. 608.

§ 1. Etiam in quibusvis domibus Congregationum religiosarum sive pontificii sive dioecesani iuris clausura servetur, in quam nemo alterius sexus admittatur, salvo non solum casibus de quibus in can. 599, § 4 et can. 603, sed etiam aliis iustis ac rationabilibus.

¹ C. un., *de statu regul.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Circa pastoralis* », 29 maii 1566; Gregor. XIII, const. « *Deo sacris* », 30 dec. 1572; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; S. C. Ep. et Reg., *Nannet.*, 18 iul. 1642; S. C. C., *Vercellen.*, 13 ian. 1618; *Regien.*, 9 nov. 1630; *Avenionen.*, 20 aug. 1633; *Adrien.*, 6 maii 1656; *Fossan.*, 31 aug. 1658.

² C. un., *de statu regul.*, III, 16, in VI°; S. Pius V, const. « *Circa pastoralis* », 29 maii 1566; Gregor. XIII, const. « *Deo sacris* », 30 dec. 1572.

§ 2. Praescriptum can. 601 etiam domibus Congregationum religiosarum sive virorum sive mulierum applicetur.

§ 3. Episcopus in adiunctis peculiaribus, gravibusque intercedentibus causis, potest hanc clausuram, nisi agatur de religione clericali exempta, censuris munire; semper autem curabit ut eadem rite servetur et quidquid in eam irrepit vitii corrigatur ¹.

CAN. 609.

Curent Antistitae et Ordinarii locorum serio advigilant ne religiosae, citra casum necessitatis, singulae extra domum pergant.

CAN. 610.

§ 1. Regulares, qui ex instituto mendicantes vocantur et sunt, eleemosynas in dioecesi, ubi eorum religiosa domus est constituta, quaerere valent de sola Superiorum suorum licentia; extra dioecesim vero indigent insuper licentia scripto data ab Ordinario loci in quo eleemosynas colligere cupiunt ².

§ 2. Hanc licentiam Ordinarii locorum, praecipue dioecesium finitimarum, nisi gravioribus et urgentioribus de causis, ne denegent neve revocent, si religiosa domus, ex

¹ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Parisien.*, 1 aug. 1839.

² C. 17, X, *de excess. praelat.*, V, 31; c. un., *de relig. domib.*, III, 17, in VI°; Conc. Trid. sess. XXV, *de regul.*, c. 3; S. Pius V, const. « *Etsi mendicantium* », 16 maii 1567; S. C. Ep. et Reg., *Salernitan.*, 8 nov. 1581; *Bracharen.*, 2 aug. 1594; *Feltren.*, 15 febr. 1595; *Carmelit.*, 9 ian. 1608; *Conventual. Nucerin.*, 21 ian. 1611; *Cappuccin.*, a. 1646; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, I, 1°, 2°.

mendicatione in sola dioecesi in qua est constituta, vivere nullimode possit ¹.

CAN. 611.

§ 1. Alii regulares ac religiosi Congregationum iuris pontificii, absque peculiari Sanctae Sedis privilegio, stipem petere prohibentur; qui, si hoc privilegium impetraverint, indigent praeterea licentia scripto data ab Ordinario loci, nisi aliter in ipso privilegio cautum fuerit ².

§ 2. Religiosi Congregationum iuris dioecesani stipem quaeritare nequaquam possunt sine licentia scripto data tum ab Ordinario loci in quo commorantur tum ab Ordinario loci in quo stipem quaerere cupiunt ³.

§ 3. Regularibus ac religiosis, de quibus in § 1 et 2 huius canonis, Ordinarii locorum licentiam quaeritandae stipis ne concedant, praesertim ubi sunt conventus regularium nomine et re mendicantium, nisi sibi constet de vera domus vel pii operis necessitate, cui alio modo occurri non possit; quod si necessitati provideri possit per quaestum intra locum seu districtum vel dioecesim in qua iidem commorantur, ampliorem licentiam ne largiantur ⁴.

¹ S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, I, 3°, 4°.

² Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Singulari quidem* », 27 mart. 1896, n. 2°, 4°; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, II, 1°.

³ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Singulari quidem* », 27 mart. 1896, n. 3°; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, II, 2°.

⁴ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Singulari quidem* », 27 mart. 1896, n. b°; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, II, 3°.

CAN. 612.

Non licet Superioribus stipem colligendam committere, nisi professis aetate animoque maturis, maxime si de mulieribus agatur, numquam autem iis qui in studia adhuc incumbunt ¹.

CAN. 613.

Quod vero attinet ad modum in quaeritanda stipe servandum, religiosi utriusque sexus stare debent instructionibus a Sede Apostolica desuper datis ².

CAPUT II.

De privilegiis.

CAN. 614.

Religiosi, etiam laici, fruuntur clericorum privilegiis de quibus in can. 119-123.

CAN. 615.

§ 1. Quaelibet religio iis tantum privilegiis gaudet, quae vel hoc in codice continentur, vel a Sede Apostolica directo eidem concessa fuerint, exclusa qualibet communicatione.

§ 2 Privilegia quibus gaudet Ordo regularis, competunt quoque monialibus eiusdem Ordinis, si eorum sint capaces.

CAN. 616.

Regulares sive viri sive mulieres cum eorum domibus et ecclesiis, exceptis iis monialibus quae Superioribus

¹ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Singulari quidem* », 27 mart. 1896, n. 8°; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908, I, 7°, 12°, 13°, II, 9°.

² S. C. Ep. et Reg., decr. « *Singulari quidem* », 27 mart. 1896; S. C. de Religiosis, decr. « *De eleemosynis colligendis* », 21 nov. 1908.

regularibus non subsunt, ab Ordinarii loci iurisdictione exempti sunt, praeterquam in casibus a iure expressis ¹.

CAN. 617.

§ 1. Regulares extra domum illegitime degentes, etiam sub praetextu accedendi ad Superiores, exemptionis privilegio non gaudent ².

§ 2. Si extra domum delictum commiserint nec a proprio Superiore puniantur, a loci Ordinario puniri possunt, etsi e domo legitime exierint ³.

CAN. 618.

§ 1. Si in regularium aliorumve religiosorum exemptorum domibus eorumve ecclesiis abusus irrepserint et Superior monitus prospicere neglexerit, Ordinarius loci obligatione tenetur rem ad Sedem Apostolicam statim deferendi.

§ 2. Domus autem non formata manet sub peculiari vigilantia Ordinarii loci, qui, si abusus fidelium scandalo fuerint, ipse per se potest interim providere.

CAN. 619.

§ 1. Religiones votorum simplicium exemptionis privilegio non gaudent, nisi specialiter eisdem fuerit concessum.

§ 2. In religionibus tamen iuris pontificii Ordinario loci non licet:

¹ C. 2, 3, 6, C. XVIII, q. 2; c. 1, *de privileg.*, V, 7, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881.

² Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 3; sess. XXV, *de regul.*, c. 4.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 14; Clem. VIII, const. « *Suscepti muneris* », 25 febr. 1596; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744.

1.º Constitutiones ullatenus immutare, nec de re oeconomica cognoscere, salvo praescripto can. 532-535.

2.º Sese ingerere in regimen internum ac disciplinam, exceptis casibus in iure expressis; nihilominus, in religionibus laicalibus ipse potest ac debet vigilare num disciplina religiosa rite servetur, et, si Superiores de gravibus forte abusibus admoniti opportune non providerint, ipse per se consulat; si quae tamen maioris momenti occurrant, quae moram non patiantur, decernat statim; decretum vero ad Sanctam Sedem deferat ¹.

CAN. 620.

In omnibus in quibus religiosi subsunt Ordinario loci, possunt ab eodem etiam censuris ecclesiasticis coerceri.

CAN. 621.

Per indultum ab Ordinario loci legitime concessum, obligatio legis communis cessat quoque pro religionis omnibus in dioecesi commorantibus, salvis votis et constitutionibus propriis cuiusvis religionis ².

CAN. 622.

Praeter praescriptum can. 603, *De rebus*, si loci Ordinarius ob causam publicam preces aliquas vel sacra solemnia indicat, religiosi omnes, etiam exempti, obedire debent, salvis constitutionibus et privilegiis suae cuiusque religionis ³.

¹ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

² S. C. S. Off., 20 dec. 1871; 20 ian. 1892; decr. 5 sept. 1906, n. 6º.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 13; S. C. Ep. et Reg., *Cremon.*, 20 dec. 1580; *Fanen.*, 6 febr. 1590; *Ferrar.*, 6 iul. 1593; *S. Ioh. Evang. Lusit.*, 29 nov. 1595, ad 4, 5; *Ferrar.*, 2 iul. 1596; *Derthon.*, 7 sept. 1598; *Vigleran.*, 12 mart. 1601; *Vercellen.*, 20 maii 1616; *Obserrant.*, 5 iul. 1619; *Placent.*, 18 mart. 1628; *Cassan.*, 25 maii 1640; *Eugubin.*, 14 maii

CAN. 623.

Abbates regulares, legitime electi debent intra tres menses ab electione benedictionem accipere; postquam vero benedictionem receperint, praeter potestatem conferendi ordines ad normam can. 241, *De rebus*, utuntur privilegiis de quibus in can. 324, excepto pileolo violaceo.

CAN. 624.

§ 1. Curent Superiores ut religiosi subditi, praesertim in dioecesi quam inhabitant, cum a locorum Ordinariis vel parochis eorum ministerium requiritur ad consulendum populi necessitati, tum intra tum extra proprias ecclesias aut oratoria publica, id, salva religiosa disciplina, libenter praestent.

§ 2. Vicissim locorum Ordinarii ac parochi libenter utantur opera religiosorum, praesertim in dioecesi degentium, in sacro ministerio et maxime in administrando sacramento poenitentiae.

1649; S. C. C., *Ventimil.*, mense dec. 1587; *Tolentin.*, 27 maii 1591; *Caesenat.*, a. 1592; *Nullius*, 21 mart. 1596; *Reatin.*, 26 apr. 1602; *Civitatis Castell.*, 1 dec. 1607; *Ferrar.*, 23 sept. et 28 nov. 1609; *Albanen.*, 23 sept. 1617; *Vulturarien.*, 3 sept. 1650; *Anagnin.*, 4 dec. 1662; *Derthonen.*, 18 maii 1686; *Senarum*, 17 nov. 1691; *Insul. Canarien.*, 13 nov. 1694; *Aquen.*, 19 maii 1708; S. R. C., *Canarien.*, 10 maii 1594, ad 1; *Placentin.*, 10 iun. 1602; *Ferrarien.*, 27 iul. 1609; *Chilen.*, 15 maii 1610; *Toletana*, 4 iul. 1615; *Tarentin.*, 31 maii 1642; decr. gen. 28 sept. 1658; *Sulmonen.*, 20 dec. 1659; *Leodiens.*, 2 sept. 1662; *Calagurit.*, 24 maii 1664, ad 4; *Mediolanen.*, 5 nov. 1667, ad 4; *Brugnaten.*, 9 iun. 1668; *Gerunden.*, 13 iun. 1671; *Theatin.*, 14 nov. 1676; *Sulmonen.*, 9 maii 1693 et 4 sept. 1694; *Paderbornen.*, 22 dec. 1770, ad 2; decr. gen. 3 apr. 1821, ad 1, 2; *Assisien.*, 16 febr. 1856, ad 4, 5.

CAN. 625.

§ 1. Si ecclesia, apud quam residet communitas religiosa, sit simul paroecialis, servetur, congrua congruis referendo, praescriptum can. 415.

§ 2. In ecclesia religiosarum a votis sive solemnibus sive simplicibus paroecia erigi nequit.

§ 3. Advigilent Superiores ne divinarum officiorum in propriis ecclesiis celebratio catecheticae instructioni in ecclesia paroeciali traditae nocumentum afferat; iudicium autem utrum nocumentum afferat, necne, ad loci Ordinarium pertinet.

CAPUT III.

De obligationibus et privilegiis religiosi ad ecclesiasticam dignitatem promoti vel paroeciae regendae destinati.

CAN. 626.

§ 1. Religiosus nequit, absque Sedis Apostolicae auctoritate, ad dignitates, officia aut beneficia promoveri, quae cum statu religioso, ad normam suarum constitutionum, componi non possint ¹.

§ 2. Legitime ab aliquo collegio electus nequit electioni assentiri sine licentia Superioris ad normam constitutionum ².

§ 3. Si voto teneatur non acceptandi dignitates, specialis Romani Pontificis dispensatio est necessaria ³.

¹ Urban. VIII, const. « *Honorum* », 24 febr. 1643.

² C. 27, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 8, *de electione*, I, 3, in Clem.; c. 2, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.

³ Urbanus VIII, const. « *Honorum* », 24 febr. 1643.

CAN. 627.

§ 1. Religiosus, renunciatus Cardinalis aut Episcopus tum titularis tantum tum residentialis, manet religiosus, particeps privilegiorum suae religionis, votis ceterisque suae professionis obligationibus adstrictus, quatenus suae dignitati ipse prudenter iudicet non repugnare, salvo praescripto can. 628 ¹.

§ 2. Eximitur tamen a potestate Superiorum et, vi voti obedientiae, uni Romano Pontifici manet obnoxius.

CAN. 628.

Religiosus ad dignitatem episcopalem vel aliam extra propriam religionem evectus:

1.º Si per professionem bonorum dominium amiserit, bonorum quae ipsi obveniunt, habet usum, usumfructum et administrationem; proprietatem vero acquirit Episcopus residentialis, Vicarius Apostolicus, Praefectus Apostolicus, Superior Missionis, Dioecesi, Vicariatui, Praefecturae, Missioni; ceteri, Ordini regulari, ad normam can. 583.

2.º Si per professionem bonorum dominium non amiserit, bonorum quae habebat, recuperat usum, usumfructum et administrationem; quae postea ipsi obveniant, sibi plene acquirit, salvo tamen praescripto can. 750, *De rebus*.

3.º In utroque autem casu bona, quae ipsis obveniunt non intuitu personae, acquirunt et de ipsis debent disporre iuxta offerentium voluntatem ².

¹ Bened. XIII, const. « *Custodes* », 7 mart. 1725; S. C. Ep. et Reg.,

² C. 1, C. XVIII, q. 1; S. C. C., *Neapolitan.*, 7 dec. 1639.

Alexien., 6 maii 1864.

CAN. 629.

§ 1. Dimisso cardinalatu vel episcopatu vel expleto munere extra religionem sibi a Sede Apostolica commissio, religiosus ad religionem redire tenetur ¹.

§ 2. Potest tamen Cardinalis et Episcopus religiosus quamlibet suae religionis domum eligere in qua degat; sed caret voce activa et passiva ².

CAN. 630.

§ 1. Religiosus, qui paroeciam regit sive titulo parochi sive titulo vicarii, manet adstrictus ad observantiam votorum et constitutionum, quatenus haec observantia potest cum sui muneris officiis consistere.

§ 2. Hinc in iis quae ad religiosam disciplinam attinent, vi etiam voti obedientiae subest Superiori, cuius proinde est, et quidem privative quoad Ordinarium loci, in eius agendi rationem circa haec omnia inquirere eumque, si casus ferat, corrigere ³.

§ 3. Bona quae ipsi obveniunt intuitu parochiae cui praeficitur, ipsi paroeciae acquirit; cetera acquirit ad instar aliorum religiosorum ⁴.

§ 4. Non obstante voto paupertatis, eidem licet eleemosynas in bonum parochianorum, vel pro scholis catholicis aut locis piis paroeciae coniunctis quovis modo oblatas accipere aut easdem colligere et acceptas sive collectas

¹ Bened. XIII, const. « *Custodes* », 7 mart. 1725.

² Paulus V, const. « *In sacra* », 19 iul. 1559; Bened. XIII, const. « *Custodes* », 7 mart. 1725.

³ Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744.

⁴ Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744; Leo XIII, const. « *Romanos Pontifices* », 8 maii 1881.

administrare, nec non servata offerentium voluntate, pro prudenti suo arbitrio erogare, salva semper vigilantia sui Superioris; sed eleemosynas pro ecclesia paroeciali aedificanda, conservanda, instauranda, exornanda accipere, apud se retinere colligere aut administrare pertinet ad Superiores, si ecclesia sit communitatis religiosae; secus ad loci Ordinarium.

CAN. 631.

§ 1. Idem parochus vel vicarius religiosus, in iis quae ad spiritualem sui populi curam et sacramentorum administrationem pertinent, subest immediate omnimodae iurisdictioni, visitationi et correctioni Ordinarii loci, licet suum ministerium exercent in domo seu loco ubi maiores Superiores religiosi ordinariam sedem habent ¹.

§ 2. Ordinarius loci, ubi eum suo muneri defecisse compererit, opportuna decreta condere ac meritis in eum poenas statuere potest; in quo nihilominus Ordinarii facultates minime privativae sunt, sed Superior ius cumulativum cum ipso habet, ita tamen ut, si aliter a Superiore, aliter ab Ordinario decerni contingat, decretum Ordinarii praevalere debeat ².

§ 3. Quoad parochi vel vicarii religiosi remotionem e paroecia, servetur praescriptum can. 454, § 4; et quoad bona temporalia praescriptum can. 532 § 1 n. 4, et can. 535, § 3 n. 2.

¹ C. 6, C. XVI, q. 2; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744.

² Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 11; Bened. XIV, const. « *Firmandis* », 6 nov. 1744.

TITULUS XIV.

De transitu ad aliam religionem.

CAN. 632.

Religiosus nequit ad aliam religionem, etiam strictiorem, vel e monasterio sui iuris ad aliud eiusdem religionis transire sine auctoritate Apostolicae Sedis ¹.

CAN. 633.

§ 1. Transiens ad aliam religionem novitiatum peragere debet; quo durante, manentibus votis, iura et obligationes particulares quas in religione derelicta habuit, suspensa manent et ipse obligatione tenetur Superioribus novae religionis et ipsi novitiorum Magistro parendi etiam ratione voti obedientiae.

§ 2. Si in religione ad quam transiit, professionem non edat, ad pristinam religionem redire debet, nisi interim votorum tempus expiraverit.

CAN. 634.

§ 1. Si solemniter professus aut professus a votis simplicibus perpetuis et ex utraque parte absolutis transierit ad Ordinem regularem, post expletum novitiatum, vel admittatur ad professionem solemnem, praetermissa simplici, vel ad pristinam redeat religionem; ius tamen Superiori est eum probandi diutius, sed non ultra annum ab expleto novitiatu.

§ 2. Item, si ad Congregationem religiosam transierit, in qua vota temporaria ante perpetua edantur, praevia

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 19; Bened. XIV, const. « *Pastor bonus* », 13 apr. 1744; S. C. C., *Bisuntina*, 28 aug. 1649.

temporaria professio praetermitti debet; ius tamen habet Superior eum, ut supra, ulterius probandi.

CAN. 635.

Solemniter professus, vota simplicia in Congregatione religiosa nuncupans, eo ipso dispensatur a solemnitate votorum, nisi aliud in apostolico indulto expresse caveatur.

CAN. 636.

Transeuntes ad aliud monasterium eiusdem religionis vel ad aliam religionem, edita nova professione :

1.º Amittunt omnia iura et obligationes prioris religionis vel monasterii et alterius iura et officia suscipiunt.

2.º Religio vel monasterium *a quo* bona servat, quae ipsius ratione iam ei quaesita fuerunt, salvis praescriptis can. 549, § 2; pensiones autem et redditus personales, si quos habet, religiosum in altera religione vel monasterio sequuntur a die professionis vel transitus, salva iusta retributione pro tempore novitatus ex eisdem novae religioni solvenda ad normam can. 569 § 1.

TITULUS XV.

De egressu e religione.

CAN. 637.

Professus a votis temporariis, expleto votorum tempore, libere potest religionem deserere; pariter religio ob iustas ac rationabiles causas eundem potest a votorum temporariorum renovatione vel ab emittenda professione perpetua excludere, non tamen ratione infirmitatis, nisi certo probetur eam ante professionem fuisse dolose reticitam aut dissimulatam.

CAN. 638.

Indultum manendi extra claustra, sive temporaneum, idest indultum *exclaustrationis*, sive perpetuum, idest indultum *saecularizationis*, sola Sedes Apostolica in religionibus iuris pontificii dare potest; in religionibus iuris dioecese-
sani etiam loci Ordinarius ¹.

CAN. 639.

Qui indultum exclaustrationis ab Apostolica Sede impetravit, votis ceterisque suae professionis obligationibus, quae cum suo statu componi possunt, manet obstrictus, exteriorem debet habitus religiosi formam deponere, perdurante tempore indulti caret voce activa et passiva, sed gaudet privilegiis mere spiritualibus suae religionis, et Ordinario territorii ubi commoratur, loco Superiorum propriae religionis, subditur etiam ratione voti obedientiae ².

CAN. 640.

Qui, impetrato saecularizationis indulto, religionem relinquit:

1.º A sua religione separatur, habitum eiusdem quoad exteriorem formam debet deponere, in Missa et horis canonicis, usu et dispensatione sacramentorum saecularibus assimilatur.

¹ Bened. XIV, const. « *Contocatis* », 25 nov. 1749; Pius VI, litt. ap. « *Etsi maximo* », 31 mart. 1790; litt. ap. « *Quod aliquantum* », 10 mart. 1791; Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. Ep. et Reg., *Viennen.*, mense sept. 1840; *Herbipolen.*, 9 iun. 1854; declar. 12 iun. 1858, n. 2; decr. « *Perpensis* », 3 maii 1902, n. 5.

² S. C. de Religiosis, 1 sept. 1914.

2.° A votis liberatus manet, firmis oneribus ordini maiori adnexis, si in sacris fuerit et firmo voto castitatis, si solemnem professionem emiseric; non tenetur obligatione horas canonicas vi professionis recitandi nec aliis regulis et constitutionibus adstringitur.

3.° Si ex apostolico indulto in religionem rursus recipiatur novitiatum ac professionem tum simplicem tum solemnem instaurat et locum inter professos obtinet a die novae professionis.

CAN. 641.

§ 1. Si religiosus in sacris constitutus propriam dioecesim ad normam can. 585 non amiserit, debet, transacto votorum temporaneorum tempore quae renovare renuit, vel obtento saecularizationis indulto, ad propriam redire dioecesim et a proprio Ordinario recipi; si amiserit, nequit extra religionem sacros ordines exercere, donec Episcopum benevolum receptorem invenerit, aut Sedes Apostolica aliter providerit.

§ 2. Episcopus religiosum recipere potest sive pure et simpliciter sive pro experimento ad tempus quod tamen biennium excedere non potest: in primo casu religiosus eo ipso est dioecesi incardinatus; item in altero, nisi ante transactum probationis tempus e dioecesi dimissus fuerit.

CAN. 642.

§ 1. Professus, ad saeculum regressus, licet valeat, ad normam can. 641, sacros ordines exercere, prohibetur tamen absque novo et speciali Sanctae Sedis indulto:

1.° Quolibet beneficio in basilicis maioribus vel minoribus, et in ecclesiis cathedralibus;

2.° Quolibet magisterio et officio in seminariis maioribus et minoribus seu collegiis, in quibus clerici educantur, nec non in Universitatibus et Institutis, quae privilegio

apostolico gaudent conferendi gradus academicos in re philosophica, theologica et canonica;

3.º Quocumque officio vel munere in curiis episcopalibus;

4.º Officio Visitoris et Moderatoris domorum religionum sive virorum sive mulierum, etiamsi agatur de Congregationibus dioecesanis ¹.

§ 2. Haec valent quoque de clericis qui, amissa propria dioecesi, vota temporaria, vel iuramentum perseverantiae, vel peculiares quasdam promissiones ad normam suarum constitutionum ediderunt et ab eisdem dispensati fuerunt, si per sex integros annos eisdem ligati fuerint ².

CAN. 643.

§ 1. Apostata est professus a votis perpetuis sive solemnibus sive simplicibus qui e domo religiosa illegitime egreditur cum animo non redeundi.

§ 2. Apostatae accensetur professus a votis temporaneis qui ante votorum expirationem religionem illegitime deserit absque animo redeundi; et ipsi quoque applicantur quae ius de apostatis statuit, nisi aliud expresse caveatur.

§ 3. Animus non redeundi iure praesumitur, si religiosus, absque Superiorum licentia, e domo discesserit et intra mensem nec reversus fuerit, nec Superiori animum redeundi manifestaverit ³.

§ 4. Fugitivus est qui, absque Superiorum licentia, domum religiosam deserit cum animo ad religionem redeundi ⁴.

¹ S. C. de Religiosis, decr. 15 iun. 1909.

² S. C. de Religiosis, declar. 5 apr. 1910.

³ Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 4, 19.

⁴ C. 2, *ne clerici*, III, 24, in VI°; c. 2, *de regul.*, III, 8, in *Extravag. com.*

CAN. 644.

§ 1. Apostata et fugitivus ab obligatione regulae et votorum minime solvuntur et debent sine mora ad religionem redire ¹.

§ 2. Superiores debent eos sollicite requirere, exceptis iis de quibus in can. 647 et ipsos, si vera poenitentia acti redeant, suscipere; reditum vero monialis apostatae et fugitivae caute curabit loci Ordinarius, et si agatur de monasterio exempto, etiam Superior regularis ².

CAN. 645.

Qui e religione sponte egrediuntur vel ex eadem fuerint dimissi, nihil possunt repetere ob quamlibet operam religioni praestitam ³.

TITULUS XVI.

De dimissione religiosorum.

CAN. 646.

In dimissione religiosorum de quibus in can. 571-574, servantur eorundem canonum praescripta; in ceterorum religiosorum dimissione, praescripta canonum qui sequuntur.

¹ C. 18, 19, C. XXVII, q. I; Conc. Trid., sess. XXV, *de regul.*, c. 19; S. C. Ep. et Reg., ep. 23 maii 1818.

² C. 24, X, *de regul.*, III, 31; Urban. VIII. const. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. Ep. et Reg., *Merced.*, 10 febr. 1604; S. C. C., *Liman.*, 10 mart. 1629; *Minim.*, 15 mart. 1636.

³ Bened. XIII, const. « *Iniuncti* », 14 iun. 1728; S. C. Ep. et Reg., *Aquen.*, 11 mart. 1898.

CAN. 647.

§ 1. Ipso facto habendi sunt tamquam legitime dimissi religiosi :

1.° Publici apostatae a fide catholica;

2.° Apostatae a religione qui intra tres menses non redierint;

3.° Religiosi, si fugam arripuerint cum muliere; aut religiosae cum viro;

4.° Attendantes aut contrahentes matrimonium aut etiam vinculum, ut aiunt, civile ¹.

§ 2. In his casibus sufficit ut Superior maior cum suo Capitulo vel Consilio emittat declarationem facti; curet autem probationes facti collectas in domus registis asservere ².

CAN. 648.

§ 1. Religiosi, votis solemnibus vel simplicibus perpetuis adstricti, si legitime dimissi fuerint.

1.° Prohibentur ad ordines adscendere sine venia Sanctae Sedis;

2.° Si in sacris constituti sint, suspensi manent donec a Sede Apostolica dispensationem obtinuerint ³.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, de *regularib.*, c. 19; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 18.

² S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 18.

³ C. 69, D. L; c. 36, C. XVI, q. 1; c. 6, X, de *apostatis*, V, 9; Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., *Mazaren.*, 10 mart. 1592; *Ulyssiponen.*, 22 ian. 1596; decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 4; 20 nov. 1895; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 16, 17, 20; S. C. C., *Toletana*, 4 iun. 1672, ad VII; *Lunen.-Sarzanen.*, 31 iul. 1751, et 8 iul. 1752.

§ 2. Sequuta dimissio illico communicanda est Ordinario loci ubi dimissus moratur aut sedem suam statuere velle dignoscatur ¹.

CAN. 649.

In religiosorum dimissione decernenda servari debent praescripta can. 684, 686-688, *De iudiciis*.

CAPUT. I.

De dimissione religiosorum qui vota solemnia aut simplicia perpetua et ex utraque parte absoluta nuncuparunt in religione clericali exempta.

CAN. 650

Vir professus a votis solemnibus aut a votis simplicibus perpetuis et ex utraque parte absolutis in religione clericali exempta ne dimittatur, nisi processu instituto, salvo praescripto can. 665 et salvis specialibus privilegiis, quibus aliqua religio gaudeat ².

CAN. 651.

Ad hunc processum conficiendum competens est in monasterio sui iuris Abbas cum quatuor professis a Capitulo electis; in aliis religionibus Superior maior cum suo Consilio quod quatuor saltem religiosi constet; si qui deficient, eorum loco totidem religiosos eligat Superior, auditis aliis consiliariis ³.

¹ Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 19.

² Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; Innocent XII, decr. « *Instantibus* », 24 iul. 1694; S. C. Ep. et Reg., *Ulyssiponen.*, 22 ian. 1596; decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 3.

³ Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* » 21 sept. 1624; Innocent. XII, decr. « *Instantibus* », 24 iul. 1694; S. C. Ep. et Reg., decr.

CAN. 652.

Abbas aut Superior maior cum consensu aliorum qui una cum ipso tribunal constituunt, Promotorem iustitiae nominet ad normam can. 51 *De iudiciis* ¹.

CAN. 653.

Ad processum instruendum deveniri nequit nisi praecesserint:

- 1.° Graves culpaе externae sive contra ius commune sive contra speciale religiosorum ius;
- 2.° Monitiones;
- 3.° Defectus emendationis ².

CAN. 654.

Culpaе debent esse minimum tres eiusdem speciei, vel si diversae, tales ut simul sumptae manifestent perversam voluntatem in malo pervicacem, vel una tantum permansens, quae ex repetitis monitionibus virtualiter triplex fiat ¹.

CAN. 655.

§ 1. Monitio fieri non debet nisi aut culpa fuerit notoria aut de eadem constet ex rei confessione vel ex aliis

« *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 1.

¹ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 2.

² Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; Innocent. XII, decr. « *Instantibus* », 24 iul. 1694; S. C. Ep. et Reg., *Ulyssiponen.*, 22 ian. 1596; *Cisterciens.*, 1 iun. 1635; decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 4, 5, 9.

³ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 4, 10.

sufficientibus probationibus quas praevia inquisitio suppeditaverit ¹.

§ 2. In inquisitione peragenda servantur, congrua congruis referendo, praescripta can. 414 sequ., *De iudiciis*.

CAN. 656.

Monitio fieri potest etiam a Superiore locali de mandato tamen vel licentia Superioris maioris, qui eam non concedat, nisi praevia informatione facti ad normam can. 655 § 1; datum vero mandatum vel licentia pro prima monitione valet etiam pro reliquis ².

CAN. 657.

Tres debent esse monitiones scilicet singulae pro singulis culpis; in culpis autem continuatis seu permanentibus intercedat necesse est inter unam et alteram monitionem saltem trium dierum integrum spatium ³.

CAN. 658.

§ 1. Monitionibus Superior addat opportunas exhortationes et correctiones, praescriptis insuper poenitentiis aliisque remediis poenalibus, quae apta censeantur ad emendationem rei et scandali reparationem ⁴.

§ 2. Praeterea tenetur Superior eum ab occasionibus relabendi removere etiam per translationem, si opus fuerit, ad aliam domum, ubi facilior sit vigilantia et remotior peccandi occasio.

¹ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 8.

² S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 5.

³ S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 6.

⁴ Urban. VIII, decr. « *Sacra Congregatio* », 21 sept. 1624; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3.

§ 3. Singulis monitionibus adiiciatur dimissionis comminatio ¹.

CAN. 659.

Religiosus censetur se non emendasse, si post tertiam monitionem novam culpam commiserit vel in eadem permanente perstiterit ².

CAN. 660.

Superior maior vel Abbas monasterii, postquam monitiones incassum cesserint, omnia acta tradere debet Promotori iustitiae, qui ea examinet et suas conclusiones proponat ³.

CAN. 661 .

§ 1. Si Promotor iustitiae, cui fas est etiam ultiores inquisitiones, si opportunas iudicaverit, peragere, accusationem proponat, instruatur processus, servatis praescriptis canonum in Parte Prima *De iudiciis*, congrua congruis referendo ⁴.

§ 2. Ex processu constare debet de culpis patratiss, de praemissa triplici monitione et de defectu emendationis ⁵.

CAN 662.

Tribunal, diligenter perpensis allegationibus sive Promotoris sive rei, si quidem iudicaverit satis probata esse ea de quibus in can. 661 § 2, sententiam dimissionis pronunciet ⁶.

¹ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 5.

² S. C. Ep. et Reg., *Ulyssiponen.*, 22 ian. 1596; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 12.

³ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 13.

⁴ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 13, 14.

⁵ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 7, 11.

⁶ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 15.

CAN. 663.

§ 1. Ut sententia lata executioni mandari possit, debet confirmari a supremo religionis Moderatore cum suo Consilio vel ab Abbate Generali cum suo Capitulo, si agatur de abbatia alicui Congregationi adnexa, vel a Sede Apostolica, si de monasterio sui iuris ¹.

§ 2. Sententia lata cum omnibus processus actis statim transmittatur ad illum, cuius est eandem confirmare.

CAN. 664.

§ 1. Licet sententia confirmata fuerit a supremo Moderatore vel Abbate Generali, si condemnatus infra decem dies ad Sanctam Sedem appellaverit, sententia dimissionis suspensa manet, donec per eandem Sedem Apostolicam iudicium latum fuerit ².

§ 2. Si agatur de religioso qui ad monasterium sui iuris pertineat, ipse quoque potest infra decem dies appellare ad Sanctam Sedem; sed, licet ipse non appellaverit, valet nihilominus praescriptum can. 663 § 1.

CAN. 665.

Qui reus fuerit etiam unius tantum delicti, ex quo periculum gravis scandali publici vel gravissimum detrimentum communitati immineat, poterit etiam ante institutum processum et pendente quoque appellatione ad Sedem Apostolicam, a Superiore maiori cum consensu sui Consilii vel

¹ Innocent. XII, decr. « *Instantibus* », 24 iul. 1694; S. C. C., 1 mart. 1693.

² Innocent. XII, decr. « *Instantibus* », 24 iul. 1694; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 3; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 15.

ab Abbate monasterii cum consensu quatuor professorum a Capitulo electorum ad saeculum remitti, habitu religioso illico deposito; dummodo certo consisterit de ipso delicto deque religiosi, cui illud imputatur, culpa; et interim processus, si nondum fuerit institutus, instituatur ad sententiam dimissionis ferendam ¹.

CAN. 666.

Pro dissitis regionibus etiam in casibus ordinariis Superiores maiores cum consensu sui Consilii aut Capituli possunt dimittendi facultatem demandare probis ac prudentibus religiosis, qui saltem tres esse debent, firmo praescripto can. 663, 664.

CAPUT II.

De dimissione religiosorum qui vota nuncuparunt in religione clericali non exempta vel in religione laicali.

CAN. 667.

§ 1. Professum a votis temporariis in religione clericali non exempta aut in religione laicali dimittere potest ex gravibus causis ad normam can. 572, § 4, supremus religionis Moderator cum suo Consilio, servato praescripto can. 574.

§ 2. Si agatur de clerico in sacris constituto, servetur praescriptum can. 641.

CAN. 668.

Professus a votis perpetuis sive solemnibus sive simplicibus in religione clericali non exempta aut in religione laicali dimitti nequit, nisi praecesserint tres culpae cum tri-

¹ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 16, 17.

plici monitione ac defectu emendationis ad normam can. 654-659, et servantur praescripta canonum qui sequuntur.

CAN. 669.

In religione iuris dioecesani dimissionem decernit supremus religionis Moderator cum suo Consilio, confirmante Ordinario loci in quo est princeps religionis domus ¹.

CAN. 670.

In religione monialium causas dimissionis probare debet Ordinarius loci, et si monasterium regularibus sit subiectum, Superior regularis; sed dimissio executioni mandari nequit, antequam a Sede Apostolica confirmata fuerit ².

CAN. 671.

In aliis religionibus iuris pontificii dimissionem decernit supremus Moderator cum suo Consilio, sed dimissio, ut suum sortiatur effectum, debet a Sede Apostolica confirmari ³.

CAN. 672.

In casu gravis scandali exterioris vel gravissimi nocu-
menti communitati imminenti religiosus, Ordinario loci
approbante, statim ad saeculum remitti potest etiam a Su-
periore locali ita tamen ut res per ipsum Ordinarium aut
per Superiorem maiorem, si adsit, Sanctae Sedis iudicio
absque mora subiiciatur ⁴.

¹ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900.

² S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 21.

³ Leo XIII, const. « *Conditae a Christo* », 8 dec. 1900; S. C. de Re-
ligiosis, decr. 16 maii 1911, n. 21.

⁴ S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 21.

TITULUS XVII.

De Societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium absque votis.

CAN. 673.

§ 1. Societas sive virorum sive mulierum, in qua sodales vivendi rationem religiosorum imitantur in communi degentes sub regimine Superiorum secundum probatas constitutiones, sed tribus consuetis votis publicis non obstringuntur, non est proprie religio, nec eius sodales nomine religiosorum proprie designantur.

§ 2. Huiusmodi societas est clericalis vel laicalis, iuris pontificii vel dioecesani ad normam can. 488 n. 3, 4.

CAN. 674.

Circa erectionem et suppressionem societatis eiusque provinciarum vel domorum, eadem valent quae de Congregationibus religiosis constituta sunt.

CAN. 675.

Regimen determinatur in suis cuiusque societatis constitutionibus; sed in omnibus servantur can. 506-529.

CAN. 676.

§ 1. Societas eiusque provinciae et domus capaces sunt acquirendi et possidendi bona temporalia.

§ 2. Administratio bonorum ad oeconomos pertinet, secundum praescriptum can. 531-536.

§ 3. Quidquid sodalibus obvenit intuitu societatis, eidem acquiritur; cetera bona sodales secundum constitutiones retinent, acquirunt et administrant.

CAN. 677.

In admittendis candidatis servantur constitutiones, salvo semper praescripto can. 538, 539.

CAN. 678.

In iis quae ad studiorum rationem et ad suscipiendos ordines pertinent, sodales iisdem legibus tenentur ac saeculares clerici, salvis peculiaribus provisionibus a Sancta Sede datis.

CAN. 679.

§ 1. Sodales societatis; praeter obligationes, quibus, uti eiusdem membra, obnoxii sunt secundum constitutiones, tenentur communibus clericorum obligationibus, nisi ex natura rei vel ex sermonis contextu aliud constet, pariterque stare debent praescriptis can. 597, 609-613.

§ 2. Clausuram servant ad normam constitutionum sub Ordinarii loci vigilantia.

CAN. 680.

Iidem, etiam laici, gaudent clericorum privilegiis de quibus in can. 119-123 aliisque societati directo concessis, non autem privilegiis religiosorum absque speciali indulto.

CAN. 681.

Praeter proprias cuiusque societatis constitutiones, circa transitum ad aliam religionem vel sodalium exitum a societate etiam iuris pontificii servantur praescripta can. 632-645, circa eorum dimissionem, praescripta can. 667-672.

PARS TERTIA

DE LAICIS

CAN. 682.

Laici ius habent recipiendi a clero, ad normam ecclesiasticae disciplinae, spiritualia bona et potissimum media ad salutem necessaria.

CAN. 683.

Non licet laicis habitum clericalem deferre, nisi agatur vel de seminariorum alumnis aliisque adspirantibus ad ordines de quibus in can. 250 § 2, *De rebus*, vel de laicis, servitio ecclesiae legitime addictis, dum intra eandem ecclesiam sunt aut extra ipsam in aliquo ministerio ecclesiastico partem habent.

TITULUS XVIII.

De fidelium associationibus in genere.

CAN. 684.

§ 1. Omnes fideles caveant ab associationibus secretis, damnatis, seditiosis, suspectis aut quae velint sese a legitima Ecclesiae vigilantia subducere ¹.

§ 2. Fideles laude digni sunt, si sua dent nomina associationibus ab Ecclesia erectis vel saltem commendatis.

¹ Clem. XII, const. « *In eminenti* », 28 apr. 1738; Bened. XIV, const. « *Providas* », 18 maii 1751; Pius VII, const. « *Ecclesiam* », 13 sept. 1821; Leo XII, const. « *Quo graviora* », 13 mart. 1825; Gregor. XVI, ep.

CAN. 685.

§ 1. Ab Ecclesia alienum est associationes erigere ad mere temporalem finem; sed associationes ab Ecclesia eriguntur vel ad perfectiorem vitam christianam inter socios promovendam vel ad augmentum publici cultus vel ad alia pietatis aut charitatis opera exercenda.

§ 2. Ad normam can. 100, tunc tantum fidelium associationes iuridicam in Ecclesia personam acquirunt, cum a legitimo Superiore ecclesiastico formale obtinuerint erectionis decretum.

§ 3. Nisi aliud expresse caveatur, canones qui sequuntur, ad associationes ab Ecclesia erectas referuntur, distinctas a religionibus vel societatibus de quibus in can. 487-681.

CAN. 686.

§ 1. Associationes erigere vel approbare in dioecesi pertinet, praeter Romanum Pontificem, ad loci Ordinarium, exceptis illis quarum instituendarum ius, apostolico ex privilegio, aliis reservatum est ¹.

§ 2. Licet privilegium concessum probetur, semper tamen, nisi aliud in ipso privilegio cautum sit, requiritur ad validitatem actus consensus Ordinarii scripto datus; satis

encycl. « *Mirari* », 25 aug. 1832; Pius IX, encycl. « *Qui pluribus* », 9 nov. 1846; ep. encycl. « *Quanta cura* », 8 dec. 1864; allocut. « *Multiplices inter* », 25 sept. 1865; Leo XIII, ep. encycl. « *Quod Apostolici* », 28 dec. 1878; ep. encycl. « *Humanum genus* », 20 apr. 1884; S. C. S. Off., 27 iun. 1838; 5 aug. 1846; ep. encycl. 16 sept. 1864; 13 iul. 1865; 12 ian. 1870; 5 iul. 1878; 7 mart. 1883; 10 maii 1884; 9 aug. 1893.

¹ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. R. C., *Elboren.*, 7 oct. 1617; S. C. Indulg., *Angelopolitan.*, 28 aug. 1752; *Camera-cen.*, 25 ian. 1842, ad 4; *Caenom.*, 18 nov. 1842, ad 1; 26 ian. 1871, ad 2; decr. 16 iul. 1887; 20 maii 1896, ad 1; decr. 25 aug. 1897, ad 1, 2.

tamen provisum est per consensum ab Ordinario praestitum pro erectione domus religiosae, si agatur de associatione in eadem erigenda quae non sit constituta ad modum organici corporis ¹.

§ 3. Vicarius Generalis ex solo mandato generali, et Vicarius Capitularis infra annum a vacatione sedis nequeunt associationes erigere aut consensum praebere pro earum erectione aut aggregatione ².

CAN. 687.

Associatio titulum seu nomen ne assumat quod levitatem aut absonam novitatem sapiat; vel speciem devotionis a Sede Apostolica non probatam exprimat ³.

CAN. 688.

§ 1. Quaelibet sive erecta sive erigenda associatio, sua statuta habeat, a Sede Apostolica vel ab Ordinario loci examinata et approbata ⁴.

§ 2. Statuta quae non sint confirmata a Sede Apostolica, decretis, moderationi et correctioni Ordinarii loci semper subiecta manent ⁵.

¹ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., 6 dec. 1616; *Panorm.*, 11 oct. 1619; S. C. C., *Valten. seu Sulmon.*, 10 mart. 1727; *Vratislaviens.*, 3 dec. 1729; S. R. C., *Elboren.*, 7 oct. 1617; S. C. Indulg., *Valent.*, 5 febr. 1841. ad 3; decr. 25 aug. 1897, ad 2.

² S. C. Indulg., *Gratianop.*, 24 maii 1843; *Aurelian.*, 18 aug. 1868; 23 nov. 1878.

³ S. C. S. Off., 4 maii 1892, ad 2.

⁴ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Trevis.*, 2 iun. 1592; S. C. C., *Potentin.*, 29 maii 1683; S. R. C., *Elboren.*, 7 oct. 1617; S. C. Indulg., *Piner.*, 12 maii 1843; *Aurel.*, 18 aug. 1868, ad 4; decr. 16 iul. 1887, ad 1.

⁵ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Oriol.*, 9 ian. 1601; *Astoric.*, 17 febr. 1605; S. C. C., *Romana*, 27 aug. 1853; 20 maii 1882.

CAN. 689.

Erectionis litterae ab iis qui ex privilegio apostolico associationem erigunt, gratis concedantur, excepta pecunia pro expensis necessariis ¹.

CAN. 690.

§ 1. Omnes associationes, etiam ab Apostolica Sede erectae, nisi speciale obstet privilegium, iurisdictioni subsunt et vigilantiae Ordinarii loci, qui ad normas sacrorum canonum eas invisendi ius habet et munus ².

§ 2. Associationes tamen quae vi privilegii apostolici a religiosis exemptis in suis ecclesiis institutae sunt, Ordinariis locorum fas non est visitare quoad ea quae internam disciplinam seu spirituales associationis directionem spectant ³.

CAN. 691.

§ 1. Associatio legitime erecta, nisi aliter expresse cautum sit, bona temporalia possidere et administrare potest

¹ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604.

² Conc. Trid., sess. XXII, de ref., c. 8; Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. C., *Nucerin. Pagan.*, 23 iun. 1629; *Derthus.*, 27 maii 1634; *Comen.*, 15 febr. 1642; *Pistorien.*, 7 sept. 1652; *Troian.*, 24 aug. 1709, ad 2, 3, 4; *Nullius Sanseverin.*, 4 febr. et 17 iun. 1719; *Ascul.*, 3 et 24 mart. 1725, ad 5; *Bergom.*, 18 dec. 1858, ad 1, 2.

³ S. C. Ep. et Reg., *S. Angeli*, 2 aug. 1581; *S. Angeli in Bisaccia*, 12 iun. 1582; *Ord. S. Dominici*, a. 1589; *Eugubin.*, 26 oct. 1592; *Caven.*, 22 febr. 1595, ad 1; *Derthon.*, 7 sept. 1598; *Aquen.*, 3 febr. 1610; 9 iun. 1617; *Salernit.*, 21 iul. 1617; *Aliphan.*, 31 iul. 1637; *Convent.*, 5 oct. 1646; S. C. C., *Nucer. Pagan.*, 23 iun. 1629; *Comen.*, 15 febr. 1642; *Pistorien.*, 7 sept. 1652; S. C. Indulg., 31 ian. 1893, ad 3.

cum dependentia ab Ordinario loci, cui rationem administrationis saltem quotannis reddere debet, minime vero a parocho, licet in eius territorio erecta sit ¹.

§ 2. Potest, ad normam statutorum, oblationes recipere, et receptas erogare ad pios ipsius associationis usus, salva semper offerentium voluntate ².

§ 3. Nulli associationi eleemosynas colligere licet, nisi id aut statuta permittant, aut necessitas postulet, et loci Ordinarii consensus accedat ac servata forma ab eodem praescripta ³.

§ 4. Ad eleemosynas extra territorium colligendas utriusque Ordinarii venia requiritur.

§ 5. Oblationum ac eleemosynarum fidelis erogationis rationem associatio reddat Ordinario loci ⁴.

CAN. 692.

Ad fruendum associationis iuribus, privilegiis, indulgentiis, aliisque gratiis spiritualibus, necesse est et sufficit

¹ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Castellanet.*, 14 nov. 1603; S. C. C., *Legrien.*, 13 sept. 1636; *Ferentina*, 15 mart. 1704; *Firmana*, 4 aug. 1714; *Ripana*, 30 mart. 1715; *Asculan.*, 3 et 24 mart. 1725, ad 5; *Iuvenacen.*, 7 iul. et 22 sept. 1736; *Comen.*, 27 iul. 1737; *Ianuen.*, 13 iul. 1748; S. R. C., decr. 12 ian. 1704, ad 31.

² S. C. C., *Arimin.*, a. 1595; *Asculan.*, 3 et 24 mart. 1725, ad 6.

³ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. C., *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 2; S. R. C., *Nullius Guastall.*, 9 iul. 1718, ad 13; S. C. Indulg., *Camer.*, 11 iun. 1838.

⁴ Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 9; Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Mutin.*, 20 mart. 1618; 16 nov. 1646; S. C. C., *Potentin.*, 29 maii 1683; *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 3-9; *Celsonen.*, 22 iul. 1741; *Ianuen.*, 13 iul. 1748.

ut quis in eam valide receptus sit, secundum propria associationis statuta et ab ea legitime non expulsus ¹.

CAN. 693.

§ 1. Receptio fiat ad normam iuris ac statutorum cuiusque associationis ².

§ 2. Ut autem de receptione constet, ne omittatur inscriptio in albo associationis ³.

CAN. 694.

§ 1. Acatolici et damnatae sectae adscripti aut censura notorie irretiti valide admitti nequeunt, ne titulo quidem sociorum ad honorem ⁴.

§ 2. Nulli associationi adscribantur defuncti ⁵.

§ 3. Nec publici peccatores in associationem cooptentur.

§ 4. Eadem persona potest adscribi pluribus associationibus, salvis praescriptis can. 705 ⁶.

§ 5. Nisi aliter in statutis caveatur, absentes qui per litteras aut interpositas personas admitti postulent, ne ad-

¹ S. C. S. Off., 23 apr. 1914; S. C. Indulg., *Cameracen.*, 25 ian. 1842, ad 1, 2; *Pinerolien.*, 12 maii 1843, ad 1; decr. 10 sept. 1850; decr. 5 aug. 1851; decr. 16 iul. 1887, ad 1, 2.

² S. C. Indulg., *Herbipol.*, 25 iun. 1746; *Camer.*, 25 ian. 1842, ad 3; *Corisop.*, 7 iun. 1842, ad 1; *Auxien.*, 22 aug. 1842; decr. 26 nov. 1880, n. III; decr. 16 iul. 1887, ad 2; *Engolismen.*, 3 dec. 1892, ad IV, n. 1-3.

³ S. C. S. Off., decr. 23 apr. 1914; S. C. Indulg., *Cameracen.*, 18 aug. 1868, ad 3; 12 dec. 1892.

⁴ Pius IX, ep. « *Quamquam* », 29 maii 1873; const. « *Exortae* », 29 apr. 1876; S. C. de Prop. Fide, 19 sept. 1867.

⁵ S. C. S. Off., decr. 6 dec. 1876; S. C. Indulg., 14 aug. 1889; decr. 25 aug. 1897.

⁶ S. C. Ep. et Reg., *Naxien.*, 8 iun. 1618; S. C. Indulg., *Zagabr.*, 17 febr. 1718, ad 4; *Briocen.*, 29 maii 1841, ad 10; 13 febr. 1894, ad 1.

scribantur associationibus ad modum organici corporis constitutis et peculiarem ritum pro adscriptione habentibus; ceteri possunt adscribi, sed singuli scientes ac volentes ¹.

§ 6. Salvo praescripto can. 704, religiosi possunt piis associationibus nomen dare, exceptis iis quae, Superiorum iudicio, cum observantia regulae et constitutionum conciliari nequeant.

CAN. 695.

Occasione receptionis in associationem nihil directo vel indirecto exigatur, praeter id quod in statutis legitime approbatis designatum sit, aut ab Ordinario loci, ratione specialium circumstantiarum, expresse permissum in associationis favorem ².

CAN. 696.

§ 1. Nemo, legitime adscriptus, ab associatione dimittatur, nisi iusta de causa ad normam statutorum ³.

§ 2. Qui in casum inciderint, de quo in can. 694, § 1, ipso facto expuncti sunt ex albo sodalium; illi vero de quibus in cit. can. 694, § 3, expungantur, praemissa monitione, servatis propriis statutis et salvo iure recursus ad Ordinarium ⁴.

§ 3 Etiam loci Ordinarius quoad omnes associationes et Superior religiosus quoad associationes ex apostolico indulto a religiosis erectas, possunt socios dimittere, salvo iure

¹ S. C. Indulg., *American.*, 28 apr. 1761; decr. 13 apr. 1878; decr. 26 nov. 1880.

² S. C. Ep. et Reg., *Oriol.*, 9 ian. 1601.

³ S. C. Ep. et Reg., *Romana*, 13 febr. 1896; S. C. C., *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 7; *Balneor.*, 16 sept. 1769, ad 2.

⁴ S. C. Ep. et Reg., *Romana*, 13 febr. 1896.

recursus ad Sanctam Sedem, si dimissio facta fuerit ab Ordinario, vel ad Ordinarium, si a Superiore religioso ¹.

CAN. 697.

§ 1. Associationes legitime erectae ius habent, ad normam statutorum et sacrorum canonum, celebrandi comitia, edendi peculiares ordinationes quae ipsum sodalitiū respiciant, eligendi administratores bonorum, officiales et ministros, salvo praescripto can. 715, § 1 ².

§ 2. In iis quae convocationem ad comitia et electionem respiciunt, statuta servantur et, his deficientibus, ius commune, quod prostat in can. 158-181.

CAN. 698.

§ 1. Nisi privilegium apostolicum aliud expresse caveat, nominatio moderatoris et capellani pertinet ad loci Ordinarium in associationibus ab ipso vel ab Apostolica Sede erectis aut approbatis, et in associationibus a religiosis vi apostolici privilegii erectis extra proprias ecclesias; in associationibus vero erectis a religiosis in propriis ecclesiis requiritur tantum Ordinarii loci consensus, si Moderator et Capellanus a Superiore e clero saeculari eligantur ³.

¹ S. C. C., *Balneoregien.*, 16 sept. 1769, ad 2; *Ferrariens.*, 14 sept. 1782, ad 7.

² S. C. Ep. et Reg., *Nucerina Paganor.*, 9 aug. 1594; *Reatin.*, 10 iun. 1616; *Bovin.*, 11 aug. 1617; *Monopolit.*, 26 ian. 1646; *Asculana-Piscen.*, 15 mart. 1889; S. C. C., *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 4; *Novar.*, 24 sept. 1718, ad 9; *Ascul.*, 3 et 24 mart. 1725, ad 1; *Balneor.*, 16 sept. 1769, ad 3; 15 iun. 1878; S. R. C., decr. 12 ian. 1704, ad 30.

³ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., 4 maii 1618; S. C. C., *Sarnen.*, 4 iun. 1712; 4 ian. 1713; *Bonon.*, 15 maii 1728; S. C. Indulg., *Corisopit.*, 7 iun. 1842, ad 3.

§ 2. Moderator et Capellanus, possunt, durante munere, benedicere associationis habitum seu insignia, scapularia, etc. eaque adscribendis imponere.

§ 3. Moderatorem et Capellanum revocare ex iusta causa possunt qui illos nominaverunt ad normam § 1 eorumque successores vel superiores.

CAN. 699.

§ 1. Ob graves causas et salvo iure recursus ad Apostolicam Sedem, potest loci Ordinarius suppressere non solum associationem a se vel a decessoribus suis erectam et multo magis simpliciter commendatam, sed etiam associationem ex apostolico indulto a religiosis erectam, loci Ordinario consensum praebente ¹.

§ 2. Associationes vero ab Apostolica Sede erectae non nisi ab eadem Sancta Sede suppressi possunt.

TITULUS XIX.

De fidelium associationibus in specie.

CAN. 700.

§ 1. Triplex distinguitur in Ecclesia associationum species: *tertii ordines saeculares*, *confraternitates* proprie dictae; *piae uniones*.

§ 2. Associationes quae ad modum organici corporis seu societatis constitutae sunt, pia *sodalitia* audiunt ².

§ 3. Associationes quae iure pollent ex apostolico indulto alias eiusdem speciei associationes sibi aggregandi, *archi-*

¹ S. C. C., *Spalat.*, 14 dec. 1889 et 25 ian. 1890; *Liburnen.*, 7 sept. 1895,

² S. C. Indulg., decr. 20 nov. 1880, n. 3.

sodalitia vel *archiconfraternitates* vel piaae uniones, congregationes, societates *primariae* appellantur ¹.

CAN. 701.

§ 1. Inter pias laicorum associationes, ordo praecedentiae est qui sequitur, firmo praescripto can. 105, n. 5, 6:

- 1.° Tertii ordines.
- 2.° Archiconfraternitates.
- 3.° Confraternitates.
- 4.° Piae uniones primariae.
- 5.° Aliae piae uniones ².

§ 2. Confraternitas SS^mi Sacramenti, si agatur de processione in qua defertur SS^mum Sacramentum, praecedit ipsas archiconfraternitates ³.

§ 3. Omnes autem tunc solummodo ius praecedentiae habent, cum collegialiter incedunt sub propria cruce et cum habitu seu insignibus associationis ⁴.

¹ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Indulg., *Papien.*, 20 iul. 1728; Secretar. Brevium, litt. 5 iul. 1881.

² S. R. C., *Abellin.*, 18 aug. 1877; 28 maii 1886; *Lucerin.*, 4 iul. 1887; *Fodian.*, 17 mart. 1893; *Monopolit.*, 27 mart. 1893; *Nucerin. Pagan.*, 1 mart. 1894; *Baren.*, 27 mart. et 30 nov. 1897; *Salernitan.*, 18 febr. 1899.

³ S. R. C., *Nepesin.*, 10 maii 1608; *Nicien.*, 30 ian. 1616; *Lunen.-Sarzanen.*, 18 iun. 1639; *Vercell.*, 20 sept. 1687; 18 iun. 1695; *Melit.*, 23 sept. 1820.

⁴ S. C. Ep. et Reg., 6 apr. 1900; S. R. C., 28 maii 1886; *Fodian.*, 17 mart. 1893; *Monopolit.*, 27 mart. 1893; *Nucerina Pagan.*, 1 mart. 1894, ad 1.

CAPUT I.

De tertiariis saecularibus.

CAN. 702.

§ 1. Tertiarii saeculares, seu quovis alio nomine vocentur, sunt qui in saeculo, sub moderatione alicuius religionis, religiosam vivendi rationem imitantur, secundum regulas ab Apostolica Sede pro ipsis approbatas ¹.

§ 2. Horum associatio legitime constituta dicitur *Sodalitas tertiariorum*.

CAN. 703.

§ 1. Nulla religio potest, absque apostolico indulto, tertium ordinem sibi adiungere.

§ 2. Dato etiam apostolico indulto, Superiores religiosi possunt quidem personas particulares tertio ordini adscribere, sed nequeunt sodalitatem tertiariorum valide erigere absque consensu Ordinarii loci, ad normam can. 686, § 2 ².

§ 3. Nec sodalitatibus a se erectis possunt concedere usum particularium vestium, in publicis sacris functionibus deferendarum, absque speciali eiusdem Ordinarii licentia.

CAN. 704.

§ 1. Qui vota nuncupavit vel in perpetuum vel ad tempus in aliqua religione, nequit simul ad ullum tertium ordinem pertinere, etsi eidem antea fuerit adscriptus ³.

¹ Bened. XIII, const. « *Paterna Sedis* », 10 dec. 1725; Leo XIII, const. « *Misericors Dei Filius* », 30 maii 1883.

² S. C. Ep. et Reg., *Vulturarien.*, 13 mart. 1744, ad 6; S. C. Indulg., 14 iul. 1891; 31 ian. 1893, ad 2.

³ S. C. Indulg., *Veronen.*, 16 iul. 1887; 31 ian. 1893, ad 4.

§ 2. Si solutus a votis ad saeculum redierit, antiqua adscriptio reviviscit.

CAN. 705.

Nulla tertiariorum sodalitas, absque apostolico indulto, adscribere potest sodales alius tertii ordinis in eodem remanentes; singulis tamen sodalibus licet iusta de causa transire sive ab uno ad alium tertium ordinem, sive ab una ad aliam sodalitatem eiusdem tertii ordinis ¹.

CAN. 706.

Publicis processionibus, funeribus aliisque ecclesiasticis functionibus tertiarium possunt collegialiter, sed non tenentur interesse; at si intersint cum suis insignibus, sub cruce propria incedant necesse est.

CAPUT II.

De confraternitatibus et piis unionibus.

CAN. 707.

Confraternitatum proprium est partem in publico Ecclesiae cultu habere, praeter peculiarem scopum sibi forte propositum.

CAN. 708.

§ 1. Confraternitates nonnisi per formale erectionis decretum constitui possunt.

§ 2. Quamvis pia unio simplicem tantum approbationem habuit, capax tamen est obtinendi gratias spirituales ac praesertim indulgentias.

¹ S. C. Indulg., 31 ian. 1893, ad 4-6; 21 iun. 1893; 15 ian. 1895, ad 3, 4.

CAN. 709.

§ 1 Confratres nequeunt sacris functionibus operam praestare in presbyterio; et nec extra presbyterium, nisi confraternitatis habitum seu insignia deferant ¹.

§ 2. Mulieres, etsi confraternitatibus adscriptae, partem habere nequeunt in publico cultu.

CAN. 710.

Titulus seu nomen confraternitatis vel pie unionis, servato praescripto can. 687, desumatur vel a Dei attributis, vel a christianae religionis mysteriis, vel a festis Domini et Beatae Virginis Mariae, vel a Sanctis, vel a pio opere ipsius sodalitiis.

CAN. 711.

§ 1. Plures confraternitates vel pie uniones eiusdem tituli ac instituti, nisi id eis specialiter concessum sit aut iure cautum, ne erigantur neve approbentur in eodem loco, exceptis magnis civitatibus in quibus id licet, dummodo inter ipsas intercedat conveniens, iudicio Ordinarii loci, distantia ².

§ 2. Curent locorum Ordinarii ut in qualibet paroecia instituaturs confraternitas SS^{mi} Sacramenti, ac doctrinae

¹ S. R. C., *Bonon.*, 9 dec. 1617; *Urbis S. Ioann. in Ayno*, 28 iul. 1789.

² Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Mediol.*, 4 ian. 1593; *Taurin.*, 20 dec. 1594; *Hydrunt.*, 1 mart. 1595; *Cavallic.*, 29 ian. 1616; S. C. C., *Neapolit.*, 17 iul. 1683; *Casertan.*, 8 iul. 1690; *Lunen.-Sarzanen.*, 19 aug. 1690; S. R. C., *Ord. Praed.*, 7 dec. 1641; *Posnan.*, 7 dec. 1658; *Venet.*, 14 nov. 1676; *Montis Alban.*, 29 nov. 1856; S. C. Indulg., 27 sept. 1677; *Lemovic.*, 22 aug. 1842, ad 3; *Andegav.*, 29 febr. 1864, ad 2; decr. 30 aug. 1866; *Lauden.*, 31 ian. 1893, ad 1, 2, 3; 20 maii 1896, ad 3, 4.

christianae; quae, legitime erectae, ipso iure aggregatae sunt respectivis Archiconfraternitatibus in Urbe a Cardinali Urbis Vicario erectis ¹.

CAN. 712.

§ 1. Confraternitates vel piae uniones ne erigantur, nisi in ecclesia aut oratorio publico vel saltem semipublico ².

§ 2. Ne instituantur, sine Capituli consensu, in ecclesia cathedrali aut collegiata.

§ 3. In ecclesiis religiosarum Ordinarius loci permittere potest erectionem associationis mulierum tantum, aut piae unionis quae nonnisi in privatis precationibus aliarumve gratiarum spiritualium communicatione consistat ³.

CAN. 713.

§ 1. Religiosi confraternitatibus piisve unionibus a se erectis possunt et debent communicare omnes et solas gratias spirituales quas in facultatibus a Sede Apostolica receptis specificè et nominatim declaretur communicari posse, eaeque in actu erectionis manifestandae sunt singulis, servatis praescriptis can. 195, *De rebus* ⁴.

§ 2. Confraternitatibus, ab iisdem erectis, non licet vestem propriam seu insignia, quae in publicis processionibus

¹ S. Pius V, const. « *Ex debito* », 6 oct. 1571; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905; S. C. Indulg., decr. 23 apr. 1676; 27 sept. 1677; decr. 22 apr. 1752; *Lemorici*., 22 aug. 1842, ad 3; *Cameruci*., 22 febr. et 12 iul. 1847. ad 2.

² S. C. de Prop. Fide, 8 iun. 1845.

³ S. C. Ep. et Reg., *Tirason.*, 6 nov. 1595; S. C. de Prop. Fide, litt. 10 oct. 1894; S. C. Indulg., *Andegavi*., 29 febr. 1864, ad 4.

⁴ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604.

aliisque sacris functionibus deferenda sunt, assumere absque speciali Ordinarii loci licentia ¹.

CAN. 714.

Confraternitas proprium habitum vel insignia, sine licentia Ordinarii loci, ne dimittat neve immutet.

CAN. 715.

§ 1. Comitii confraternitatum, etsi in regularium ecclesiis et oratoriis celebrandis, per se vel per delegatum praeesse sine iure suffragii, dignos et idoneos officiales et ministros electos confirmare aut indignos vel non idoneos respuere aut remove, statuta aliasve ordinationes, nisi a Sede Apostolica approbatae fuerint, corrigere et approbare, pertinet ad loci Ordinarium ².

§ 2. De comitii extraordinarii celebratione confraternitas Ordinarium loci eiusve delegatum tempestive prae-moneat; secus Ordinario ius est comitium penitus infirmandi ³.

CAN. 716.

§ 1. Confraternitates et piae uniones in propriis ecclesiis erectae functiones non paroeciales, servatis servandis, in-

¹ S. C. Ep. et Reg., 6 dec. 1616.

² S. C. Ep. et Reg., *Cusent.*, 24 iul. 1600; *Caietan.*, 22 aug. 1636; 4 iun. 1707; *Asculana Picen.*, 15 mart. 1889; S. C. C., 4 iun. 1701; *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 4, 5, 6; *Ripana*, 30 mart. 1715; *Ascul.*, 24 mart. 1725, ad 3, 4; *S. Marci*, 13 apr. 1726; *Arimin.*, 22 nov. 1755; 30 iul. 1757; *Civit. Pleb.*, 22 mart. 1760, ad 5; 15 iun. 1878; S. R. C., decr. 12 ian. 1704, ad 32, 33; S. C. Indulg., *Corisopit.*, 7 iun. 1842, ad 3.

³ S. C. C., *Assisien.*, 21 ian. 1786, ad 1.

dependentem a parochia exercere possunt, dummodo ministerio parochiali in parochiali ecclesia non noceant ¹.

§ 2. Idem servetur etiam in casu quo parochia erecta sit in ipsa confraternitatis ecclesia.

§ 3. In dubio utrum functiones confraternitatis vel piaee unionis noceant, necne, ministerio parochiali, ad Ordinarium loci spectat ius decidendi et statuendi practicas normas servandas.

CAN. 717.

§ 1. Si in ecclesiis non suis erectae sint, proprias functiones ecclesiasticas in sacello tantum vel altari, in quo sunt erectae, peragere possunt ad normam statutorum, dummodo functiones parochiales vel divinae communitatis officia non impendant ².

§ 2. Hoc in casu et in casu de quo in can. 716 § 1, confraternitates et piaee uniones patrimonium habeant a bonis fabricae vel communitatis separatim illudque administrent cum sola dependentia ab Ordinario loci, cui soli rationem administrationis reddent ad normam can. 691, § 1 ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., *Clusin.*, 11 apr. 1579; *Cassan.*, 15 nov. 1616; S. C. C., *Sarsan.*, 19 aug. 1690; *Ferrarien.*, 12 ian. 1709, ad 1, 2, 3, 4; *Cremonen.*, 13 apr. 1726; *Privernen.*, 24 sept. 1735; *Firman.*, 2 iun. 1736; *Hortan.*, 5 iul. 1738 et 1 aug. 1739; *Apten.*, 2 dec. 1758 et 11 aug. 1759; *Firman.*, 17 dec. 1768, ad 2; *Ferrar.*, 14 sept. 1782, ad 1; *Nepesin.*, 2 maii 1857; *Isclan.*, 29 ian. 1859; S. R. C., *Hortan.*, 22 aug. 1682; *Senogall.*, 25 ian. 1698; decr. 12 ian. 1704, ad 3, 4, 14, 29.

² S. C. C., *Sarnen.*, 11 iun. 1712.

³ S. C. Ep. et Reg., *Tarris.*, 2 iun. 1592; *Castellan.*, 14 nov. 1603; 16 nov. 1646; S. C. C., *Alerien.*, a. 1618; *Legrien.*, 13 sept. 1636; *Potentin.*, 29 maii 1683; *Ferent.*, 15 mart. 1704; *Lancian.*, 20 sept. 1710, ad 9; *Firman.*, 4 aug. 1714; *Ripan.*, 30 mart. 1715; *Asculan.*, 24 mart. 1725, ad 5; *Iuvenacen.*, 7 iul. et 22 sept. 1736; *Comen.*, 27 iul. 1737.

CAN. 718.

Confraternitates processionibus consuetis et aliis, quas Ordinarius loci indixerit, tenentur collegialiter cum propriis insignibus interesse ¹.

CAN. 719.

§ 1. De Ordinarii loci consensu confraternitas vel pia unio de una ad aliam sedem transferri potest, nisi iure aut statutis a Sede Apostolica probatis translatio prohibeatur ².

§ 2. Quoties agatur de transferenda confraternitate vel pia unione alicui religioni reservata, novae Superioris religiosi litterae requiruntur.

CAPUT III.

De Archiconfraternitatibus et Primariis Unionibus.

CAN. 720.

Nulla associatio potest absque apostolico indulto alias sibi valide aggregare ³.

CAN. 721.

Archiconfraternitas vel primaria unio eas tantum potest confraternitates vel pias uniones sibi aggregare, quae sunt eiusdem tituli ac finis, nisi indultum apostolicum aliud ferat ⁴.

¹ S. C. Ep. et Reg., *S. Io. Ev. Lusitan.*, 29 nov. 1595, ad 1; *Papien.*, 15 febr. 1622; *S. R. C.*, *Sulmon.*, 4 sept. 1694.

² S. C. C., *Pacten.*, 5 iun. 1734; *Sutrina*, 20 ian. 1781.

³ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Indulg., 23 apr. 1676; *Romana*, 22 dec. 1710; 23 mart. 1711; Secretaria Brevium, litt. 5 iul. 1881.

⁴ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Indulg., *Papien.*, 20 iul. 1728; *Albien.*, 17 iul. 1891, ad 1.

CAN. 722.

Ut vero aggregatio valida sit, requiritur:

1.º Ut associatio iam fuerit canonice erecta nec alii archiconfraternitati vel primariae unioni aggregata;

2.º Ut fiat de consensu Ordinarii loci scriptis dato una cum litteris testimonialibus, firmo praescripto can. 686, § 3.

3.º Ut indulgentiae, privilegia et aliae gratiae spirituales quae per aggregationem communicantur, enumerentur in elencho ab Ordinario loci recognito societati aggregatae tradendo;

4.º Ut aggregatio fiat legitima formula et in perpetuum.

5.º Ut litterae aggregationis gratis omnino et nulla prorsus mercede etiam a sponte dantibus expediantur, exceptis necessariis expensis ¹.

CAN. 723.

§ 1. Per aggregationem communicantur omnes indulgentiae, privilegia et aliae gratiae spirituales quae associationi aggreganti directe et nominatim a Sede Apostolica concessae fuerint vel in posterum concedantur, nisi aliud in indulto apostolico caveatur ².

§ 2. Praeter hanc communicationem nullum ius associatio aggregans acquirit supra aggregatam.

¹ Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. Ep. et Reg., *Cracovien.*, 18 apr. 1617; S. C. Indulg., 6 mart. 1608; 10 apr. 1720; *Romana*, 11 maii 1722; 2 mart. 1748, ad 2; *Urbis*, 31 iul. 1756; decr. 8 ian. 1861; declar. 19 oct. 1866; 19 iun. 1892; *Engolismen.*, 3 dec. 1892, ad I, II; 20 maii 1896, ad 1, 5, 6.

² Clem. VIII, const. « *Quaecumque* », 7 dec. 1604; S. C. C., *Potentina*, 29 maii 1688; *Novurien.*, 24 sept. 1718, ad 1; S. C. Indulg., 23 apr. 1676; 23 mart. 1711; *Lemovicen.*, 22 aug. 1842, ad 4; 17 sept. 1887; 19 nov. 1887; 22 febr. 1888; 18 iun. 1892.

CAN. 724.

Archiconfraternitas vel primaria unio de una ad aliam sedem nonnisi ab Apostolica Sede transferri potest.

CAN. 725.

Titulus *archisodalitii* vel *archiconfraternitatis* vel *unionis primariae* etiam honoris tantum causa potest associationi ab una Sede Apostolica concedi ¹.

¹ Secretaria Brevium, litt. 5 iul. 1881.

INDEX

Professio catholicae fidei	PAG. V
--------------------------------------	-----------

CODEX IURIS CANONICI

LIBER PRIMUS

NORMAE GENERALES.

Trt. I. — De legibus ecclesiasticis	4
Trt. II. — De consuetudine	9
Trt. III. — De temporis supputatione	10
Trt. IV. — De rescriptis	13
Trt. V. — De privilegiis	20
Trt. VI. — De dispensationibus	24

LIBER SECUNDUS

DE PERSONIS.

PARS PRIMA. — De clericis	37
Sectio I. — <i>De clericis in genere</i>	37
Trt. I. — De clericorum adscriptione alicui dioecesi vel Ec- clesiae	38
Trt. II. — De iuribus et privilegiis clericorum	41
Trt. III. — De obligationibus clericorum	43
Trt. IV. — De officiis ecclesiasticis	52
CAP. I. — De provisione officiorum ecclesiasticorum . . .	53
Art. I. — De libera collatione	54
Art. II. — De electione	57
Art. III. — De postulatione	64
CAP. II. — De amissione officiorum ecclesiasticorum . . .	66

	PAG.
T IT. V. — De potestate ordinaria et delegata	71
T IT. VI. — De reductione clericorum ad statum laicalem	77
S ECTIO II. — <i>De clericis in specie</i> 79	
T IT. VII. — De suprema potestate iisque qui eiusdem sunt ec- clesiastico iure participes	80
C AP. I. — De Romano Pontifice	80
C AP. II. — De Concilio Oecumenico	82
C AP. III. — De S. R. E. Cardinalibus	85
C AP. IV. — De Curia Romana	93
A RT. I. — De Sacris Congregationibus	94
A RT. II. — De Tribunalibus Curiae Romanae	101
A RT. III. — De Officiis Curiae Romanae	102
C AP. V. — De Legatis Romani Pontificis	104
C AP. VI. — De Patriarchis, Primatibus, Metropolitibus	106
C AP. VII. — De Conciliis plenariis et provincialibus.	109
C AP. VIII. — De Vicariis Apostolicis, Praefectis Apostolicis, ac Superioribus Missionum	113
C AP. IX. — De Administratoribus Apostolicis	121
C AP. X. — De Praelatis inferioribus	123
T IT. VIII. — De potestate episcopali iisque qui de eadem par- ticipant	126
C AP. I. — De Episcopis	126
C AP. II. — De Coadiutoribus et Auxiliariis Episcoporum.	138
C AP. III. — De synodo dioecessana	140
C AP. IV. — De Curia dioecessana	143
A RT. I. — De Vicario Generali	144
A RT. II. — De Cancellario aliisque notariis et archivo episcopali	147
A RT. III. — De examinadoribus synodalibus et parochis consultoribus	152
C AP. V. — De capitulis canonicorum	154
C AP. VI. — De capitulo consultorum dioecesanorum	172
C AP. VII. — De sede impedita aut vacante ac de Vicario Capitulari	174

	PAG.
CAP. VIII. — De vicariis foraneis	181
CAP. IX. — De parochis	183
CAP. X. — De vicariis paroecialibus	196
CAP. XI. — De ecclesiarum rectoribus.	201
 PARS SECUNDA. — De Religiosis	 204
 TIT. IX. — De erectione et suppressione religionis, provinciae, domus	 206
TIT. X. — De religionum regimine	211
CAP. I. — De superioribus et de capitulis	211
CAP. II. — De confessariis et capellanis	218
CAP. III. — De bonis temporalibus eorumque administra- tione	224
TIT. XI. — De admissione in religionem	228
CAP. I. — De requisitis ut quis in religionem admittatur.	228
CAP. II. — De novitiatu	236
CAP. III. — De professione religiosa	244
TIT. XII. — De ratione studiorum in religionibus clericalibus.	252
TIT. XIII. — De obligationibus et privilegiis religiosorum. . .	254
CAP. I. — De obligationibus	254
CAP. II. — De privilegiis	265
CAP. III. — De obligationibus et privilegiis religiosi ad ec- clesiasticam dignitatem promoti vel paroeciae regendae destinati	269
TIT. XIV. — De transitu ad aliam religionem	273
TIT. XV. — De egressu e religione	274
TIT. XVI. — De dimissione religiosorum	278
CAP. I. — De dimissione religiosorum qui vota solemn- ia aut simplicia perpetua et ex utraque parte abso- luta nuncuparunt in religione clericali exempta.	280
CAP. II. — De dimissione religiosorum qui vota nuncuparunt in religione clericali non exempta vel in reli- gione laicali	285

	PAG.
TIT. XVII. — De societatibus sive virorum sive mulierum in communi viventium absque votis	287
PARS TERTIA. — De Laicis	289
TIT. XVIII. — De fidelium associationibus in genere	289
TIT. XIX. — De religiosis associationibus in specie	297
CAP. I. — De tertiariis saecularibus	299
CAP. II. — De confraternitatibus et piis unionibus.	300
CAP. III. — De archiconfraternitatibus et primariis unio- nibus	305
